

BUTLLETÍ

DE LA

INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTORIA NATURAL

BUTLLETÍ

DE LA

INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTORIA NATURAL

ANY IX - (2.ª ÉPOCA)
1912

Vol. XII

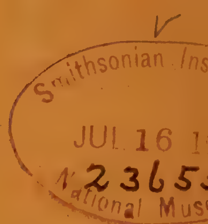
LOCAL SOCIAL
CARRER DEL PARADÍS, 10, 2.on, 2.a
BARCELONA

Segona època. Any 9.è-Núm. I

Janer de 1912

Butlleti de la Institució Catalana d'Historia Natural

Nulla unquam inter fidem et rationem vera dissensio esse potest.
Cnost. de Fid. cath. c. IV.

SUMARI

LOCAL SOCIAL
Carrer del Paradís, núm. 10, pís 1.er - 2.a
BARCELONA

AVÍS

Preguèm als autors de travalls destinats al Butlletí, que procurin seguir les indicacións següents.

1.ª Escriurer en lletra clara é inteligible, d'altre modo es impossible, malgrat tot lo cuidado dels encarregats del Butlletí, que surtin los trevalls sense cap error d'impremta.

2.ª Dibuixar sobre paper ó cartulina ben blanchs ab tinta xina ó llapis plomb y fer los dibuixos d'un ters al menys més grans del tamany que ha de tindrer el grabat.

3.ª No escriur res ni posar cap lletra, número, etc., sobre dibuix original, sinó en un paper de calcar qu'el recubreixi.

4.ª Posar en forma de notes á baix de les planes les indicacions bibliogràfiques.

5.ª Escriurer en itáliques tots el noms tècnichs en llatí.

NOTA. - BEMERKUNG

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desitja'l cambi de publicacións.

Die «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» bittet um Gegensendungen.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desea el cambio de publicaciones.

The «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desires to exchange publications.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradis, 10, Barcelona)» demande l'échange.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» chiede ricambio.

BUTLLETÍ

DE LA

INSTITUCIÓ CATALANA D' HISTORIA NATURAL

2.ª ÉPOCA | BARCELONA, JANER 1912 | ANY IX — NÚM. 1

SECCIÓ OFICIAL

Concell Directiu

D. Llorens Tomás, PRESIDENT.
D. Emili Tarré y Tarré, VIS-PRESIDENT.
D. Joaquim Maluquer y Nicolau, SECRETARI.
D. Miquel Ferrer y Dalmau, VIS-SECRETARI.
D. Lluis Soler y Pujol, TRESORER.
D. Felip Ferrer y Vert, BIBLIOTECARI.
D. Ignasi de Sagarra y de Castellarnau, CONSERVADOR DEL MUSEU.
D. Federich Wynn y Ellis, CONCELLER.
D. Joseph M.ª Mas de Xaxars, CONCELLER.

Concell de Redacció

D. Llorens Tomás, PRESIDENT.—D. Ignasi de Sagarra.—D. Rossendo Fàbregas.—D. Joaquim Maluquer y Nicolau.—SECRETARI DEL CONCELL DIRECTIU.

LLISTA DE SOCIS

Socis Honoraris

M. Iltre. Sr. D. Jaume Almera y Comas, Pbre.—Sagristáns, 1, 1.er *Barcelona*—GEOLOGÍA.

Ilm. S. D. Ignasi Bolívar y Urrutia—Paseo de Martínez Campos, 17,—*Madrid*—ENTOMOLOGÍA - ORTOPTERS.

Dr. D. Manel de Chía—Bruch, 69, pral., 2.a—*Barcelona*—MALACOLOGÍA Y PREHISTORIA.

Dr. D. Joan Cadevall y Diars—*Tarrasa*—BOTÁNICA.

Dr. D. Agustí M.a Gibert—Rambla S. Joan, 72, pral.—*Tarragona*—ICTIOLOGÍA Y PREHISTORIA.

Rvd. Joseph Gelabert y Rincón, Pbre.—Llagostera (*Girona*)—GEOLOGÍA.

Iltre. Sr. Dr. D. Joaquím González e Hidalgo—Fuentes, 9, 2.º, izquierda, —*Madrid* MALACOLOGÍA.

R. P. Longinos Navás, S. J. Colegi del Salvador, Apartat, 32—*Zaragoza* NEURÓPTERS.

R. P. Joseph Pantel, S. J.—Castel Gemert, per Hehmond (*Brabant septentrional*) Holanda—ANATOMÍA Y BIOLOGÍA DELS INSECTES.

Dr. D. Carles Pau—Segorbe (*Castellón*)—BOTÁNICA.

Ilm. Sr. Lluís M.a Vidal y Carreras—Diputació, 292, pral., *Barcelona*—GEOLOGÍA.

Socis Protectors

Excma. Diputació Provincial de Barcelona.

Excm. Ajuntament Constitucional de Barcelona.

Socis Numeraris

* Aguilar-amat y Banús; Joan Bt.a de—Enginyer—Diputació, 273, 3.er 1.a *Barcelona*—VERTEBRATS Y MOLUSCHS.

Alexandre y Cases; Miquel—Trafalgar, 6, 1.er 1.a *Barcelona*—ENTOMOLOGIA.

Ardid de Acha; Manel,—Paseo de Pamplona, 2, dupl;—*Zaragoza.*

Artigas y Castelltort, Joseph M.a — Carme, 47 *Barcelona*—QUÍMICA.

Ateneo Barcelonés—*Barcelona.*

Barnola, S. J; Joaquím M.a — Colegi de S. Ignasi; *Sarriá*—BOTÁNICA.

* L'asterisch indica 'ls socis fundadors.

Barrera y Arenas; Jacinto—Doctor en Ciencies; Teyá (*Barcelona*)—Ornitología.
Bofill y Poch; Artur—Provenza, 256, 3.er 2.a *Barcelona*—Malacología.
Cabrera y Díaz; Anatael—Doctor en Medicina—Laguna de Tenerife (*Canarias*)—Himenópters.
Camprubí y Alumó' Joan—Pelayo, 52, 1.er 1.a *Barcelona*—Geología.
Casanoba de Parrella; Ramón de—Casp, 41, pral. *Barcelona*.
Casellas, Pere—Plassa de la Constitució, 1, Reus (*Tarragona*).
Codina, Ascensi—Fontanills, 2, Masnou (*Barcelona*.
* Comabella y Maluquer; Joan—Doctor en Farmacia—Carme, 23, (*Barcelona*).
Concabella, E. P.; Joseph—Colegi de les Escoles Píes; Mataró (*Barcelona*).
Cubas y Oliver; Enrich—Baixada de Cervantes, 2, entr.o., 1.a (*Borcelona*).
Degollada; Manel—Llicenciat en Farmacia—Concell de Cent, 314, entr.o (*Barcelona*)—Botánica.
Dusmet y Alonso; Joseph M.a — Doctor en Ciencies—Plaza de Santa Cruz 7 *Madrid*—Himenópters.
Fábregas, Rossendo—Advocat—Corts Catalanes, 583, 4.r *Barcelona*.
Farriols y Centena; Joseph—Rambla de S. Joseph, 25, 2.on *Barcelona*—Lepidópters.
Faura y Sans Pbre.; Marián—Plassa d'en Comas, 2—Las Corts de Sarriá (*Barcelona*)—Geología.
* Ferrer y Dalmau; Eugeni—Enginyer industrial—Escola Superior d' Industries *Tarrassa*—Coleópters.
Ferrer y Dalmau; Miquel—Comte del Assalt, 13, 3.er 1.a *Barcelona*.
* Ferrer y Vert; Felip—Comte del Assalt, 13, 3.er 1.a *Barcelona*—Entomología.
Folch y Girona; Joaquím—Santa Rosa, 15 y 17, (Quinta Amelia) Sarriá (*Barcelona*)—Mineralogía.
Font y Quer; Pius—Llicenciat en Ciencies Químiques—Hospital Militar; Mahó (*Balears*)—Botánica.
Fournier y Cuadros; Adolf—Ecole d'Agriculture a Beauvais (*Fransa*) Entomología.
Galera y Planas; Ramón—Templaris, 3—*Barcelona*.
* Garcias y Font; Llorens—Llicenciat en Farmacia—Artá (*Mallorca*)—Botánica y Entomología.
Gras y Tarré; Santiago—Estudiant de Medicina—Sobradiel, 4, 1.er *Barcelona*.
Gibert y Millet; Manel—Parellada, 44 Sitges (*Barcelona*) Malacología.
Guitart Pbre.; Joseph—Talamanca, 1, 2.on 2.a Manresa (*Barcelona*)
Jordá y Perelló; G. Joan—Convent de Sant Alfons M.a de Ligori; Montesión de Pollensa (*Mallorca*).

Juncadella y Vidal-Ribas; Emili—Enginyer industrial—Rambla de Catalunya, 26—*Barcelona*—HIMENÓPTERS y CARABUS.
Llenas y Fernández; Manel—Doctor en Farmácia—Corts Catalanes—BOTÁNICA.
Malgá, Pbre.; Andreu—S. Pere de Ribas (*Barcelona*)—BOTÁNICA.
Maluquer y Maluquer; Lluis—Doctor en Medicina—Balaguer (*Lleyda*).
Maluquer y Nicolau: Joaquím—Córcega, 413—*Barcelona*—ENTOMOLOGÍA.
* Maluquer y Nicolau; Joseph—Enginyer industrial—Carrer Lista, 66 *Madrid*—MALACOLOGÍA.
* Maluquer y Nicolau; Salvador—Advocat—Córcega, 413—*Barcelona*—LEPIDÓPTERS.
Marcet; R. P. Adeodat Francesch O. S. B.—Monasteri de Montserrat—(*Barcelona*) BOTÁNICA.
* Mas de Xarxars y Palet; Joseph M.ª—Enginyer industrial—Princesa 57, 2.on (*Barcelona*)—COLEOPTERS.
Mata; Lambert—Tantarantana, 9, 1.er—*Barcelona*.
Mir y Ráfols; Pau—Rambla de Catalunya, 102, 1 er 1.ª—GEOLOÍA.
Noguera y Casabosch; Raymond—Llicenciat en Medicina y Cirurgía—Plassa dels Angels, 4, 1er 2.ª (*Barcelona*)—GEOLOGÍA.
Palet y Barba; Domingo—Elisabets, 3—*Barcelona*.
Palou, Pbre; Joan—Corts Catalanes, 665, pral.—*Barcelona*.
Ragué y Camps; Joan—Gualba (*Barcelona*).
Rector del Colegi del Sagrat Cor; Rvd. P.—Lauria, 13—*Barcelona*.
Roigé, Ramón—Llicenciat en Farmacia—Prat del Llobregat (*Barcelona*).
Romaní y Guerra; Amador—Montserrat, 43—Capellades (*Barcelona*).—PREHISTORIA.
Romañá y Pujó; Joseph M.ª—Avinyó, 20, 2.on—*Barcelona*—LEPIDÓPTERS.
Rosals y Corretjer; Joan—Portaferisa, 30—*Barcelona*—MALACOLOGÍA y GEOLOGÍA.
de Sagarra y de Castellarnau; Ignasi—Mercaders, 33, 1.er—*Barcelona*—LEPIDÓPTERS.
de Sagarra y de Castellarnau, Xavier—Mercaders, 33, 1.er—*Barcelona*—ORNITOLOGÍA.
de Samá, Antoni—Mas Bonavista, Calafell (*Barcelona*)—MALACOLOGÍA.
Solé y Plá, Joan—Doctor en Medicina—Ronda de S. Pere, 6, pral.—*Bar*-GEOLOGÍA
* Soler y Pujol; Lluis—Naturalista preparador—Raurich, 16 y 18—*Barcelona*.
Tarré y Tarré; Emili—Sobradiel, 4, pral.—*Barcelona*—ORNITOLOGIA.
Tomás; Llorens—Claris, 43, pral.—*Barcelona*—GEOLOGÍA.
Tous y Biaggi; Francesch—Doctor en Medicina del Manicomi de Sta. Creu *Barcelona*.

Valls y Ventura; Camil -Santa Ana, 30, duplicat—*Barcelona*—Geologia.
Ventalló y Vergés; Domingo—Llicenciat en Farmacia—Roselló, 168, 2.on 1.a—*Barcelona*—Botánica.
Wynn y Ellis; Frederich—Corts Catalanes—*Barcelona*—Geologia.
de Xammar; Eduard—Bruch, 19, entressol, 2.a—*Barcelona*—Botánica.
* Zulueta y Escolano; Antoni—Museu de Ciencies Naturals; Hipódrom *Madrid*—Zoología.

Estatuts de la Institució Catalana d'Historia Natural

Article 1.er La Insticució Catalana d'Historia Natural te per objecte l'estudi dels sers naturals, principalment dels que's troven á Catalunya, pera formar l'Historia Natural d'aquesta regió y fomentar l'estudi de dita ciencia entre la juventut catalana.

Art. 2.on La Societat adopta per lema *Nulla unquam inter fidem et rationem vera dissensio esse potest.* No's permetirán discusións de Relligió ni de política, ni atacar directa ni indirectament lo dogma católich.

Art. 3.er Els socis serán de quatre classes: FUNDADORS, HONORARIS, PROTECTORS y NUMERARIS.

Son socis FUNDADORS els quins constituiren la Societat en 18 de Febrer de 1904.

Son socis HONORARIS aquells que per sos reconeguts mérits dintre de les Ciencies naturals honrin á la Societat y siguin un estímul per los socis.

Son socis PROTECTORS aquelles persones que cooperin notablement á la bona marxa y progrés de la Societat.

Son socis NUMERARIS lo demés que sien admesos com á tals ab arreglo als presents estatuts y paguin la quota mínima auyal adelantada de **deu pessetes**. S'anomenarán Numeraris-Protectors los socis numeraris que paguin una quota mínima de **cinch pessetes** mensuals.

Art. 4.rt Los socis HONORARIS serán proposats per la Jnnta Directiva en sessió extraordinaria convocada á tal efecte y ellegits per unanimitat dels numeraris presents.

Els socis PROTECTORS serán proposats per escrit per tres socis numeraris en sessió ordinaria, col-locantse la proposta en la taula d'avisos del local de l'Institució fins á la inmediata sessió ordinaria, en la qual se

posará á votació secreta per medi de boles blanques y negres, denotant la majoría d'aquestes la no admisió del proposat.

Del mateix modo se fará quan se tracti d'adméter un soci NUMERARI, pero en aquet cas el proposat deurá firmar de son puny y lletra la proposta manifestant que coneix los presents estatuts y desitjant ingressar com á soci numerari los acepta íntegrament.

Los quins hagin sigut refusats una vegada poden tornar á esser proposats, pro en aquet cas sols serán admesos si no tenen cap vot en contra.

Pera que sía válida una votació deurán péndrer part en ella assistint á la sessió un número de socis superior á deu.

ART. 5.nt Los socis HONORARIS y els PROTECTORS no venen obligats á pagar cap quota ficsa poguen usar dels mateixos drets que'ls socis numeraris excepte'l dret de votar y ésser elegits pera formar part de la Junta Directiva.

ART. 6.é Los socis fundadors y los numeraris tindrán dret á rébrer gratis lo Butlletí que publiqui la Societat, á consultar les obres de la Biblioteca y exemplars del Museu, á utilisar lo laboratori, (sometense empró á les condicions que, pera'l mes encertat regisme d'aquelles dependencies preceptuarán reglaments interiors aprovats per la Junta Directiva) y á ellegir y ésser ellegits individuus de dita Junta.

Lo soci numerari que durant tres anys deixi de satisfer la quota mínima de que parla l'article 3.er d'aquestos estatuts será donat de baixa.

També será donat de baixa de la Institució lo soci numerari respecte al quí la Societat, reunida en sessió extraordinaria convocada especialment pera aquet objecte ho acordi per majoría absoluta de vots dels assistents per considerarho necessari á la marxa normal de la mateixa.

ART. 7.é Una Junta Directiva formada de President, Vis-president, Secretari, Vis-secretari, Tresorer, Bibliotecari, Conservador del Museu y dos Concellers, tindrá la direcció y administració de la Societat.

Aquesta Junta se renovará parcialment cada any en la sessió del Decembre, quatre de llurs individuus el primer any, y'ls cinch restants lo següent, essent tots los cárrechs reelegibles.

Pera pendre part en la votació será indispensable l'exhibició del rebut, ó del talonari del Tresorer, demostrant que s' está al corrent en lo pago de la quota.

Lo President representará á la Societat, presidirá sos actes y sessions y en cas d'empat en les votacions, son vot será decissiu: tots los documents oficials deurán portar sa firma.

En lo cas d'ausencia, malaltía, dimissió y sempre que per qualsevulga motiu lo cárrech de President estés vacant lo sustituirá lo Vis-president.

Si en una sessió ordinaria no hi assistissin lo President ni l' Vis-pre-

sident, serán subtituits pel soci més antich que assisteixi á la sessió y en cas de dubte pel qnin elegeixin los assistents.

ART. 9.é Lo Secretari redactará y firmará les actes de les sessións, en llengua catalana que es la oficial de la societat, enviará als periódichs locals que préviament s'acordi un estracte de lo tractat en cada sessió y extendrá y firmará 'ls oficis, comunicacions, convocatories y demés documents oficials, conservant en bon ordre l'arxiu y custodiant lo llibre d'actes.

Lo Vis-secretari l' ajudará en ses tasques y 'l substituirá en cas d' ausencia, malaltía, dimissió y sempre que per qualsevulga circunstancia lo cárrech estigui vacant.

En lo cas de faltar lo Secretari y lo Vis-secretari se fará lo que disposa l' article anterior en son párrafo quint.

ART. 10. Lo Tresorer tindrá à son cárrech la caixa de la societat, recaudará les cuotes dels socis y demés ingressos y efectuará' ls pagos acordats per la Junta Directiva, portant los corresponents comptes y llibre de caixa, presentant, en la darrera sessió ordinaria de l' any un balans detallat del estat de la caixa social.

ART. 11. Lo Bibliotecari cuidará de la Biblioteca, envío del Butlleti y de quant se relacioni ab lo cambi de publicacions ab altres societats. En la darrera sessió de l' any donará compte del estat de la Biblioteca y dels cambis.

ART. 12. Lo Conservador del Museu tindrá á sou cárrech la conservació y órdre dels ecxemplars que formen part de les col-leccións, donant á la Junta Directiva, tan prompte com li sía posible, sa opinió sobre la conveniencia de la admisió de aquells ecxemplars que, ab destí al Museu se li hagin entregat.

ART. 13. La missió dels Concellers será la d'assessorar amb sa opinió á la Junta Directiva, en quants assuntos tingui que intervenir aquesta.

ART. 14. La Societat celebrará sessió ordinaria tots los mesos menys los de Juliol, Agost y Setembre en lo día y hora que's ficsará anualment en la primera sessió ordinaria.

Les sessions ordinaries serán purament científiques, quedant los assuntos d'ordre interior á cárrech de la Junta Directiva, inclús en la d'elecció d'aquesta en la que'ls socis se limitarán á votar y fer l'escrutini continuant després la sessió en la mateixa forma que les altres ordinaries.

Oberta la sessió, lo Secretari llegirá l'acta de l'anterior, donará compte de les comunicacions científiques rebudes relacionades ab la societat, y de les propostes de socis que s' hagin presentat.

Se celebrará sessió extraordinaria en los cassos previstos en aquestos Estatuts y pera assun.os d' importancia que afectin al interés general de

la societat, sempre que la convoqui lo President ó bé ho solicitin per escrit la tercera part dels socis numeraris y fundadors.

Les sessions extraordinaries deurán anunciarse sempre ab sis días d'antelació al menys, aixis com en los periódichs que acostumin a publicar l' estracte de les sessions de l' Institució.

Les sessions de Junta Directiva tindràn lloch quan ella ho acordi.

ART. 15. La societat publicará un Butlleti mensual menys en los mesos de Juliol, Agost y Setembre.

Els autors dels escrits serán los únichs responsables de les idees y conceptes en ells emesos.

Tot lo que's refereixi á la publicació del Butlleti anirà á cárrech de un consell de Redacció, compost del President y Secretari de la Societat y dels socis que la Directiva acordi; essent aquet Concell de Redacció el que determinará la publicació ó no en lo Butlleti dels trevalls que á tal fi 's presentin.

ART. 16. Aquestos Estatuts tan sols podràn esser modificats per acort firmat de la majoría dels socis fundadors; en lo cas de que dits socis quedin reduits á un nombre inferior à tres, quant la majoría absoluta de socis numeraris ho acordi en sessiò extraordinaria convocada especialment.

En lo primer cas, acordada la modificació, se posará en coneixement del President, qui deurà convocar sessió general extraordinaria dintre dels vuyt dias següents al en que se li hahi notificat l'acort dels fundadors; pera donarne compte a la societat no entrant en vigor dita modificació fins després de celebrada la referida sessió.

ART. 17. No's considerará disolta la societat mentres quedin cinch socis numeraris ó fundadors. Els socis que acordin la disolució de la societat determinarán á quina entitat de cultura deuen esser entregats els bens de la mateixa.

ARTICLE TRANSITORI.

A la fí del primer any de regir aquestos Estatuts deurán cessar lo President, Secretari, Tresorer y Conservador del Museu.

El día de la sessió de Desembre prócxim cessarán en sos cárrechs tots los individuus de la actual Junta Directiva, qne podrán ser reelegits.

Barcelona 15 d' Octubre de 1911.

LO PRESIDENT
Joan Bta. de Aguilar-Amat

LO SECRETARI
Federích Wynn

Sessió ordinaria de 4 janer de 1912

Presidencia de D Llorens Tomás

A les 10'15 del vespre y ab assistencia dels senyors Tomás, Maluquer (Salvador), Maluquer (Joaquim), Soler y Pujol, Ferrer y Vert, Ferrer y Dalmau (Miquel), Wynn y Sagarra (Ignasi), el senyor president obre la sessió.

El secretarri llegeix l'acta de la sessió anterior, essent aprovada per unanimitat.

Acte seguit prèn possesió la nova Junta, fent ús de la paraula el senyor president pera agrahir el nomenament.

D. Ignasi de Sagarra donà compte duna excursió feta a Nuria el prop passat Juliol, quin objecte fou l'estudi de la fauna Lepidopterològica d'aquella vall. Feu nòtar el gran nombre d'especies recullides, tenint en compte l'altitut de la regió. Entre les especies, hi hà nombrosos representants de la fauna alpina, alguns d'ells no citats en nostre Pirineu.

Pregà lo senyor president que'ls senyors bibliotecari, tresorer y conservador del Museu presentin un estat de les entrades y sortides en los seus respectius departaments, y presenten los estats següents:

Biblioteca

Volums formats ab publicacions rebudes a cambi.	140
Publicacions admeses, donades per socis y persones extrangeres	51
Volums adquirits.	3
Noves publicacions ab que s'ha establert cambi..	7

Museu

Actualment consta de:

Mamífers.	14
Aus	90

Nius.	4	
Ous..	4	
Peixos.	40	
Reptils.	33	
Batracis..	12	
Moluschs. s. e. u. o.	400	esp.
Roques, minerals, fòssils. Apr.	300	»
Protozoa, spongiaria, cælenterata.		
Vesmes..	50	»
Crustacis.	15	»
Insectes. s. e. u. o.	1.000	»
Caixes per id.	28	

Una colecció de fanerogames procedent de l herbari del Dr. Trèmols.

Dos volúms de Líquens de Catalunya, donatiu del Dr. Llenas.

ESTAT DE COMPTES

Entrades.	1 368'67	Ptes.
Sortides.	1 008'89	»
Quedan en Caixa.	1.368'67	»
	= 1 008'89	»
	359'78	»

Lo senyor president 's congratulá de l'estat floreixent de l Institució, y no haventhi altres assumptes de què tractar, s'aixeca la sessió a les 11'10 del vespre.

Aplech de noticias sobre'ls Moluchs de Catalunya

y catálech provisional dels mateixos

per Manel de Chia

(continuació)

Ovula
adriatica, Sow.
carnea, Lamk =*O. carnea*, Poiret.
» Poiret.
» » var. *pallida*, Reg.
spelta, Lamk.=*O. spelta*, L.
» L.

Pachypoma
rugosa, L.

Pandora
inaequivalvis, L.
» Burg.=*P. inaequivalvis*, L.
obtusa, Lamk. | =*P. puina*, Montg.
punnoides, Montg. |

Parasina
caurena, Verany.

Patella
aspera, Lamk | =*P. caerulea*, L. var.
» Loc. |
Bonardi Payr.=*P. caerulea*, L. var.
caerulea, L.
ferruginea, Lamk.=? *P. ferruginea*, Gmel.
lusitanica, Gmel.
» L.=*P. lusitanica*, Gmel.
Mabillei, Loc.=? *P. caerulea*, L. var.
safiana, Lamk. Especie africana.

scutellina, Loc.=*P. caerulea*, L. var.
subplana, Mich.=*P. caerulea*, L. var.
tarentina, Lamk.=*P. caerulea*, L. var.
Taslei, Mabille.=? *P lusitanica*, Gmel.
vulgata, L. Especie oceànica.

PECTEN

Bruei, Payr.=*Chlamys*, *Bruei*, Payr.
clavatus, Poli.=*Ch. clavata*, Poli.
elongatus, Born.=*Ch. pes-felis*, L.

flexuosus, Lamk. » Poli.	=*Ch. flexuosa*, Poli.
hyalinus, Phil. » Poli.	=*Hialina*, Poli.
inflexus, Chemn. » Poli.	=*Ch. clavatus*, Poli.

jacobaeus, Lamk.=*P. jacobaeus*, L.
» L.
maximus, L.=*P. jacobaeus*, L.
multistriatus, Poli.=*Ch. multistriata*, Poli.

Opercularis, Lamk. » L.	=*Ch opercularis*, L.

» » var *Audouini*, Payr.

pes-felis, Lamk. » L.	=*Ch. pes-felis*, L.
pusio, Lamk. » L.	=*Ch. multistriata*, Poli.

sentís, Reeve.=*Ch. multistriata*, Poli, var.
striatus, Müll.
Testae, Biv.=*Ch. incomparabilis*, Risso.

varius, Lamk. » L.	*Ch. varia*, L.

PECTUNCULUS

bimaculatus, Poli.
» Weink.=*P. bimaculatus*, Poli.

gaditanus, Gmel.=*P. violacescens*, Lamk.
» var. *violacescens*, Lamk.
glycimeris, Chemn.=*P. glycimeris*, L.
» L.
insubricus, Sandri.=*P. violacescens*, Lamk.
nummarius, Lamk.=*P. pilosus*, L.
pilosus, L.
» » fru. *lineata*.
siculus, Reeve.=*P. bimaculatus*, Poli.
violacescens, Lamk.

Persicula=Marginella
clandestina, Brocchi.
miliacea, Lamk.=*M. miliaria*, L.
Philippii, Monts.
triticea, Lamk.=*M. mitrella*, Risso.

Petricola
lithophaga, Phil.=*P. lithophaga*, Retzius.
» Retzius.
ruperella, Lamk.=*P. lithophaga*, Retzius, var.

Pharus
legumen, L.

Phasianella
dubia, Monts.=*Ph. tenuis*, Mich.
intermedia, Scacchi.=*Ph. Tenuis*, Mich.
nicaeensis, Risso.=*Ph. speciosa*, Mühlf.
picta, Corta.=*Ph. pullus*, L. var.

Fauna ictiológica de Catalunya

Catálech rahonat dels peixos ovserbats en el litoral y en les aygues dolces catalanes

per

AGUTI M.ª GIBERT

(Continuació)

Gobius geniporus, Valenc.

Syn.: *Gobius geniporus*, CBp., Günth., Canestr., Cuv. et Valenc.
Nom vulgar: Ruch, Tarragona; Cabot, Menorca.

Gobius Paganellus, Linn.

Syn.: *Gobius punctipinnis*, Canestr.; *Paganellus Venetorum*, Willugh.; *Gobius paganellns*, Cuv. et Valenc., Guichen., Brunn., CBp.
Nom vulgar: Ruch, Tarragona; Burru, Barcelona; Gobit, Costa de Llevant; Cabot, Menorca.

Gcbius nigcr, Linn.

Syn.: *Gobius niger*, Cuv. et Valenc., Bloch, CBp., Günth.
Nom vulgar: Ruch de roca, Tarragona; Gobit de roca, Costa de Llevant; Cabot de roca, Menorca.

Gobius Fallax, Sarato.

Nom vulgar: Ruch, Tarragona; Cabot Berrubes, Menorca.

Género, Aphia, Riss.
Aphia Pellucida, Moreau.

Syn.: *Atherina minuta*, Riss.; *Latrunculus pellucidus*, Günth.; *Gobius albus*, Canestr.; *Brachyochirus Aphia*, CBp.; *Brachyochirus Pellucidus*, Nardo; *Gobius pellucidus*, Kessler, Nardo; *Aphia meridionalis*, Riss.

Nom vulgar: Xanguet, Barcelona; Carmelo ros, Tarragona; Llenqueta, Torredembarra; Roseti, Menorca.

Especie coneguda de tothom y no indicada en cap Catàlech de peixos de Catalunya.

Familia dels Mullidæ.
Género, Mullus, Linn.
Mullus surmuletus, Linn.

Syn.: *Surmuletus*, Couch; *Mullus surmuletus*, Cuv. et Valenc., Lacep., Riss., Bloch, CBp., Günth., Canestr.

Nom vulgar: Roger, Rogeret, Costa de Llevant; Moll fangué, Tarragona; Moll bè, Menorca.

Mullus fuscatus, Rafin.

Syn.: *Mullus fuscus*, Riss.

Nom vulgar: Moll, Tarragona, Menorca; Roger, Rogeret, Costa de Llevant.

Mullus Barbatus, Willugh.

Syn.: *Mullus ruber*, Riss.; *Mullus*, Salvian.; *Mullus Barbatus*, Cuv. et Valenc., Lacep., Liun., Bloch, CBp., Gûnth., Canestr.

Nom vulgar: Roger, Rogeret, Costa de Llevant; Moll roquer, Tarragona; Moll cranqué, Menorca.

En 13 d Agost de 1910 vegerem un petit moll roquer deformat: presentava un gep ben marcat, y n'adquirirem un altra de semblant el 22 d'Octubre del mateix any. Abdós patíen una malaltía o incorvació de la columna vertebral; més ben dit, una de les dugues

formes de l'afecció anomenada *ciphosis*, o siga la *ciphosis arci forme* (juvenil) raquítica, no la *spondílica augular* o *ciphosis de Pott.*

Familia dels TRIGLIDÆ.

Género, DACTYLOPTERUS, Lacep.

Dactylopterus volitans, CBp.

Syn.: *Dactylopterus pirapeda*, Lacep., Riss.; *Dactylopterus volitans*, Günth., Canestr., Cuv. et Valenc., Guichen.; *Trigla volitans*, Linn., Bloch; *Milvus*, Bell.

Nom vulgar: Xuriguer, Tarragona; Xuriguer, Marmota, Barcelona; Juriola voladora, Costa de Llevant; Xorich volador, Menorca.

Género, PERISTEDION, Lacep.

Peristedion Cataphractum, CBp.

Syn.: *Peristethus cataphractum*, Gûnth.; *Peristedion cataphractum*, Brit , Canestr.; *Peristedion cataphractus*, Riss ; *Peristedion malarmat*, Lacep., Riss.; *Peristedion chabrontera*, Lacep., Riss.; *Trigla chabrontera*, Bonnat.; *Trigla cataphracta*, Linn., Bloch, Brunn.; *Malarmat*, Bell , Rond., Duham., Bonnat , Cuv. et Valenc.

Nom vulgar: Malarmat, Barcelona, Tarragona; Burru, Costa de Llevant; Armat, Menorca. Peix de fonera

Género, TRIGLA, Arted.

Trigla pini, Bloch.

Syn.: *Trigla pini*, Lacep., Riss , Günth

Nom vulgar: Peona, Tarragona; Lluerna pogona, Barcelona; Gallineta, Menorca.

Trigla lineata, Wall

Syn.: *Trigla adriàtica*, Gml., Riss.; *Trigla lineata*, Bloch, CBp., Günth., Canestr.; *Imbriago,* Rond.; *Trigla (Lastoviza),* Brunn., Lacep.

Nom vulgar: Borratxo, Tarragona; Rafalet, Menorca.

INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTORIA NATURAL

1. **Dies de sessió.**—Primer dijous de cada mes, á dos quarts de deu de la nit.
2. **Socis numeraris.**—Deuen ser presentats per tres socis y admesos en sessió. Pagan **deu pessetes** l'any (que poden fer efectives á D. Lluis Soler, Raurich, 9, Barcelona, Tresorer de la **Institució**), rebent totes les publicacions de la Societat y podent consultar la Biblioteca y Museu.
3. **Biblioteca.**—La Biblioteca de la Institució, podrá consultarse tots els dimars, de 9 1/2 a 11 del vespre y 'l dijous de 12 a 1 1/2 tarde. Lo càtàlech de la mateixa estará sempre en lo lloch social a disposició dels senyors socis.
4. **Museu.**—Els dies y hores pera consultar lo Museu serán los mateixos fixats pera la Biblioteca.
5. **Butlletí.**—Cada mes surt lo **Butlletí** de la **Institució** menys los de Juliol, Agost y Setembre.
6. **Tiratges a part:**
Els autors de traballs del Butlletí que desitgin tiratges a part podrán demanarlos a la imprempta (carrer dels Angels, 22 y 24), als preus següents:

Sense cobertes		50 ecxemplars	100 ecxemplars
	1 - 4 planas	**5 ptas.**	**8 ptas.**
	5 - 8 »	**8 »**	**15 »**
	8 - 16 »	**15 »**	**25 »**

Tot autor de treball publicat en lo **Butlletí** podrá demanar directament a la imprempta, avans indicada, tiratje a part de son trevall sens distribuir lo motllo, sempre que tingui un nombre de págines suficients, al preu de 4 ptas. per plech y tiratje de 50 exemplars, segons proposta de la dita imprempta.

Toutes les **communications** et **èchanges** doivent être envoyées au siège de la Société.

Paradís, 10, 1.er, 2.a, Barcelona (Espagne)

Estracte dels Estatuts

ART. 1.er **La Institució Catalana d'Historia Natural**, te per objete l'estudi dels sers naturals, principalment dels que's troven a Catalunya, pera formar l'Historia Natural d'aquesta regió y fomentar l'estudi de dita ciencia entre la joventut catalana.

ART. 3.er Los socis seràn de quatre classes: **Fundadors, Honoraris, Protectors y Numeraris.**

Son socis *Fundadors*, los quins constituiren la Societat en 18 de Febrer de 1904.

Son socis *Honoraris*, aquells que per sos reconeguts mérits dintre de les Ciencies Naturals honrin a la Societat y siguen un estímul pera los socis.

Son socis *Protectors*, aquelles persones que cooperin notablement a la bona marxa y progrés de la Societat.

Son socis *Numeraris*, los demés que sien admesos com a tals ab arreglo als Estatuts y paguin la quota mínima anyal adelantada de deu pessetes. S'anomenarán Numeraris-Protectors los socis numeraris que paguin una quota mínima de cinch pessetes mensuals.

ART. 4.rt Los socis *Honoraris* serán proposats per la Junta Directiva en sessió extraordinaria convocada á tal efecte y elegits per unanimitat dels numeraris presents.

Los socis *Protectors*, serán proposats per escrit per tres socis numeraris en sessió ordinaria, col·locantse la proposta en la taula d'avisos del local de l'Institució fins a la inmediata sessió ordinaria, en la qual se posará a votació secreta per medi de boles blanques y negres, denorant la majoría d'aquestes la no admisió del proposat.

Del mateix modo se fará quan se tracti de admetrer un soci *Numerari*, pero en aquest cas el proposat deurá firmar de son puny y lletra la proposta manifestant que coneix els presents estatuts y desitjant ingressar com a soci numerari 'ls acepta íntegrament.

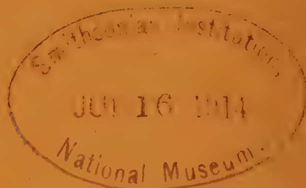
Els quins hagin sigut refusats una vegada poden tornar á esser proposats, pro en aquet cas sols serán admesos si no tenen cap vot en contra.

Pera que sía válida una votació deurán pendre part en ella assistint a la sessió un número de socis superior a deu.

Segona época. Any 9.è-Núm. 2-3 Febrer-Març de 1912

Butlleti de la Institució Catalana d'Historia Natural

Nulla unquam inter fidem et rationem vera dissensio esse potest.
Cnost. de Fid. cath. c. IV.

SUMARI

LOCAL SOCIAL
Carrer del Paradís, núm. 10, pís 1.er - 2.a
BARCELONA

AVIS

Preguèm als autors de travalls destinats al Butlletí, que procurin seguir les indicacións següents.

1.ª Escriurer en lletra clara é inteligible, d'altre modo es impossible, malgrat tot lo cuidado dels encarregats del Butlletí, que surtin los trevalls sense cap error d'impremta.

2.ª Dibuixar sobre paper ó cartulina ben blanchs ab tinta xina ó llapis plomb y fer los dibuixos d'un ters al menys més grans del tamany que ha de tindrer el grabat.

3.ª No escriur res ni posar cap lletra, número, etc., sobre dibuix original, sinó en un paper de calcar qu'el recubreixi.

4.ª Posar en forma de notes á baix de les planes les indicacions bibliogràfiques.

5.ª Escriurer en itáliques tots el noms tècnichs en llatí.

NOTA. - BEMERKUNG

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desitja'l cambi de publicacións.

Die «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» bittet um Gegensendungen.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desea el cambio de publicaciones.

The «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desires to exchange publications.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradis, 10, Barcelona)» demande l'échange.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» chiede ricambio.

BUTLLETÍ

DE LA

Institució Catalana d'Historia Natural

2.ª Época — Barcelona, Febrer-Març 1912 — Any IX — Núms. 2 y 3

SECCIÓ OFICIAL

Sessió ordinaria de 1 de Febrer de 1912

Presidencia de D. Llorens Tomás

A les deu del vespre, y ab assistencia dels socis Srs. Ferrer y Vert, Maluquer (Salvador), Maluquer (Joaquím), Rosals, Sagarra y Wynn, el Sr. president obrí la sessió. El secretari llegí l'acta de la sessió anterior que s'aprovà per unanimitat.

El Sr. president dedicà sentides paraules a la memoria del soci Sr. Vintró (q. e. p d.) constant en acta el sentiment de la Institució per aquesta pèrdua.

El secretari donà compte de varies comunicacions darrerament rebudes. D. Salvador Maluquer, comunicà el resultat de una excursió feta pels voltants de Barcelona, en companyía d'altres socis, feu notar lo avençada que trovaren la vegetació, degut a la bona temperatura que ha fet fins ara. D. Felip Ferrer y Vert, llegí un interessant trevall titolat "Notes biológiques sobre'ls Himenopters de Catalunya„. D. Joaquím Maluquer, llegí un trevall de D. Joseph Maluquer y Nicolau, sobre "Alguns moluschs de la Vall de Ribes„, citant un gran nombre de especies. No havent altres assumptes de que tractar el Sr. president aixecà la sessió a les 10'45.

Sessió ordinaria de 7 de Mars de 1912

Presidencia de D. Llorens Tomás

A les deu del vespre, el Sr. president obrí la sessió, assistint els socis Srs. Llenas, Ferrer y Vert, Ferrer y Dalmau, Sagarra, Rosals,

Wynn, y Maluquer (Joaquím), aquest ultim excusá la assistencia de D. Salvador Maluquer.

El Sr. president donà compte de varies comunicacions rebudes.

El Sr. bibliotecari, presentà varis donatíus pera la biblioteca, entre altres el tercer volúm de la obra del P. Merino, S. J. sobre la "Flora de Galicia„, donatíu del autor, acordantse remerciar dits donatíus.

El Sr. Ferrer y Vert, llegí un trevall de D. J. B. de Aguilar-Amat, sobre "Una estación poco común del *Helix nemoralis*„. El Sr. Rosals dóna compte de la trovalla de un os de *Sepia* sp.?, en les capes superiors del Pliocenich del Papiol. El Dr. Llenas presentá un interessant trevall titolat "Contribución al estudio de la Flora de los Pirineos Centrales (Valle de Arán)„ D. Joaquím Maluquer, llegí un treball de D. Jacinto Barrera, sobre "Les serps y els aucells„, l'autor atribueix a la curiositat dels aucells, lo que generalment se creu un cas de atracció per part de dits reptils.

A proposta dels Srs. Soler y Pujol, y Maluquer (Salvador), se presentá pera soci numerari, a D. Tomás Riera, de aquesta ciutat, y que's dedica al estudi dels Dipters. Els Srs. Tomás y Wynn, presentaren pera soci numerari, a D. Pere Bassegoda y Musté, també d'aquesta ciutat, estudiant y se dedica a Mineralogía.

A les 11'50 el Sr. president aixecà la sessió.

Aplech de noticies sobre'ls Moluchs de Catalunya

y catálech provisional dels mateixos

PER

MANEL de CHIA

(*Continuació*)

pullus, Lamk.=*Ph. pullus*, L.
» L.
» Payr.=*Ph. pullus*, L.
punctata, Risso.=*Ph. tenuis*, Mich.
speciosa, Mühlf.

speciosa, Phil.=*Ph. spaciosa*, Mühlf.
tenuis, Mich.
Vieuxi, Payr.=*Ph. speciosa*, Mühlf.

PHILINE

aperta, Ascanias. } *Ph. aperta*, L.
» Lamk. }
» L.
Monterosatoi, Jeffr.
quadripartita, Ascanias.=*Ph. aperta*, L.
scabra, Müll.

PHOLAS

candida, L.=*Barnea candida*, L.
dactylus, L.
dactylina, L.=*Ph. dactylus*, L.
parva, Penn.

PHOVENS

Richardi, Payr.=*Gibbula Richardi*, Payr.

PHYLLONOTUS=MUREX

cristatus, Brocchi.=*M. Blainvillei*, Payr.
trunculus, L.

PILEOPSIS=CAPULUS

hungaricus, L.

PINNA

fragilis, Peun.=*P. pectinata*, L.
mucronata, Poli.=*P. perunla*, Chemn.
nobilis, L.
pectinata, F. y H.=*P. pectinata*, L.
» L.
» L. var.=*spinulosa*, B. D. D.
truncata, Phil.=*P. pectinata*, L. var.

PISANIA

maculosa, Grube.=*P. maculosa*, Lamk.
» Lamk.

Orbignyi, Loc.=*P. Orbignyi,* Payr.
» Payr.
» Zappar.=*P. Orbignyi*, Payr.

PLEUROTOMA

gracilis.=*P. gracile,* Montg.
Leufroyi.=*Clathurella Leufroyi,* Mich.
strio lata, Phil.=*R. striolatuus,* Scacchi.
purpurea, Month.=*Clathurella purpurea,* Montg.
taeniata, Dech.=*Mangilia taeniata,* Desh.
rugulosa, Phil.=*Mangilia albida,* Desh, var.
costata, Penn.=*Mangilia costata,* Donovan.
attenuata, Montf.=*Raphitoma attenuatum,* Montg.
inflata, Crist.=*P. virgatuus*, Bivona.
emarginata, Don.=*P. gracile,* Montaqu.

POROMYA

granulata, Nyst.

PORONIA=LASAEA

rubra, Recluz.

PSAMMOBIA

costulata. Turton.
depressa, Penn.
ferroensis, Chemn.
» Lamark.=*P. faeroeensis,* Chemn.
vespertina, Chemn. } =*P. depressa,* Penn.
» Lamrk. }

PURPURA

barcinonensis, Hid.
haemastoma, L.
» L. var. *barcinonensis,* Hid.=*P. barcinonensis,* Hih.
lapillus, L.

RADULA

inflata, Chemn.
squamosa, Lamk.=*R. lima,* L.

Ranella

gigantea, Lamk.
scrobiculator, Kicner.=*R. scrobilator,* L.
scrobilator, L.

Raphitoma

attenuatum, Montg.
costulatum, Wenik.=*R. nebula*, Montg. var.

Ringicula

auriculata, Menard.

Rissoa

acicula, Desm.=*Zippora auriscalpium*, L. var.
Alderi, Jeffr.=*Cingula Alderi*, Jeffr.
aspera, Phil.=*Alvania aspera,* Phil.
auriscalpium, L.=*Zippora auriscalpium,* L.
» L. var.=*acicula,* Risso.
» Phil.=*Zippora auriscalpium,* L.
beniaminia, Monts.=*Cingula Benjamina*, Monts.
cancellata, Da Costa.=*Alvania cancellata,* Da Costa.

Risoa

cimex, L.=*Alvania cimex,* L.
» L. var.=*fasciata,* Phil.
» L. var.=*lactea,* Phil.
» J. y H.=*Alvania cimex,* L.
costata. Adams.=*Alvania costata,* Adams.
» Desm.=*R. variabilis*, Mütolf.
dolium, Nyst.
elegans, Loc.=*Cingula nitida*, Brus., var.
fulva, Mich.=*Barleeia rubra,* Adams.
fusca, Phil.=*Cingula fusca,* Phils.
Guerini, Recluz.
lactea, Mich.=*Alvania lactea,* Mich.
Lanciae, Calc.=*Alvania Lanciae,* Calc.
Lia, Monts.=*R. Lia,* Benoit.
lineata, Risso.=*Alvania lineata,* Risso.
lineolata, Mich.

melanostoma, Rcq.
monodonta, Biv.
» Phil.=*R. monodonta* Biv.
Montaguí, Payr.=*Alvania Montagui* Payr.
nitens, Monts.
pagodula, B. D. D.=*Alvania pagodula,* B. D. D.
proximia, Alder.=*Cingula proxima,* Alder.
pulchella, Phil.
puncturata, Montg.=*Alvania punctura*, Montg.
rariata, Phil.
reticulata, Montg =*Alvania reticulata*, Montg.
rubra, Adams.=*Barleeia rubra*, Adams.
scabra, Phil.=*Alvania scabra*, Phil.
semistriata, Montg.=*Cingula semistriata,* Montg.
semilis, Scacchi.
simplex, Phil.
striata, Montg =*Cingula striata*, Montg.
subcostulata, Schwastz.
sub-crenulata, Schwastz.=*Alvania subcrenulata*, Schw.
turriculata, Monts.=*Cingula turriculata*, Monts.
variabilis, Mühlf.
» » var.=*brevis*, Monts.
ventricosa, Desm.
violacea, Desm.

RISSOINA

Bruguiere, Payr.
» Hoernes.=*R. Bruguiere*, Payr.

ROSTELLARIA=APORRHAIS

pespelecani, L.
serresiana, Mich.

SAXICAVA

arctica, Desh.=*S. arctica*, L.
» L.
rugosa, L.

SCALARIA

algeriana, Wenik.
communis, Lamk.
» Riso.=*S. communis*, Lamk.
commutata Monts.
» Risso.=*S. commutata*, Monts.
» » var. *minor-elongata*, B. D. D.
» » » *minor-dilata*, B. D. D.
crenata, L.
Jonsseaumei, Loc.=*S. tenuicosta*, Mich.
obsita, Loc.=*S. communis*, Lamk.
pseudoscalaris, Brocchi.=*S. commutata*, Monts.
pulchella, Biv.
tenuicosta, Mich.
Turtoni, Risso. } = *S. tenuicosta*, Mich.
Turtoni, Turton. }
uncinaticosta, Orb.=*S. algeriana* Wenik.

SCAPHANDER

gigauteus, Risso, *S. lignarius*, L.
lignarius L.
» Montf.=*S. lignarius*, L.

SCISURELLA=SCHISMOPE

striatula, Phil.

SCROBICULARIA

Cottardi, Payr.
piperata, Gmlin. } =*S. plana*, Da Costa.
» Phil. }
» Poiret. }
» var. *compressa*.
plana, Da Costa.

SEPIA

elegans, Orb.
Filliouxi, Laf.
Fischeri, Laf.

officinalis, Lamk.
» L.
orbignyana, Fér.
rupellaria, Orb.

SEPIOLA

Rondeleti, Gesner.
virides, Tssel.=*S. viridis,* L.
» L.

SOLARIUM

fallaciosum, Tib.
luteum, Lamk.
stramineum, Gmel.=*S. fallaciosum.* Tib.

SOLECURTUS

antiquatus, Pulk.
candidus, Ren.
coarhtatus, Gmel. } =*S. antiquatus*, Pulk.
» Phil. }
strigillatus, L.
» Phil.=*S. strigillatus*, L.

SOLENYA=SOLENOMYA

togata, Poli.

SOLEN

ensis, L.=*Ensis ensis*, L.
legumen, L.=*Pharus legumen*, L.
marginatus, Polk.=*S. marginatus*, Peun.
siliqua, L.=*Ensis siliqua*, L.
vagina, L.=*S. marginatus*, Peun.

SPONDYLUS

gaederopus, L.
» » var. *aculeata*, Phil.

SYNDESMYA Y
SYNDOSMYA

alba, Recluz.=*S. alba*, Wood.
» Wood.

Fauna ictiológica de Catalunya

Catálech rahonat dels peixos observats en el litoral y en les aygues dolces catalanes

PER

AGUSTÍ M.ª GIBERT

(Continuació)

Trigla cuculus, Rond.

Syn.: *Trigla lucerna,* Cuv. et Valenc., Guichen., Brunn., Riss.; *Trigla cuculus,* Riss.; *Trigla obscura,* Linn., CBp., Günth., Canest.

Nom vulgar: Lluerna, Barcelona, Tarragona; Gallineta, Menorca.

Trigla gurnardus, Linn.

Syn.: *Trigla gurnardus,* Cuv. et Valenc., Bloch, CBp., Günth,, Canestr.; *Trigla gurnau,* Lacep., Riss.

Nom vulgar: Refet, Refetó, Tarragona; Lluerna, Biret, Barcelona.

Al Refetó o Refetonet se li dona'l nom de: Pelut, Capsech, Clau, Tarragona; Clavilló, Costa de Llevant, Goles de l'Ebre.

Var. *Trigla milvus,* CBp.

Syn.: *Trigla cuculus,* Cuv. et Valenc., Bloch, Günth.; *Trigla hirundo,* Brunn.; *Trigla milvus,* Canestr., Riss.; *Milvus,* Rond.

Nom vulgar: Lluerna, Tarragona. Var. nova per Catalunya.

Trigla Lyra, Lacep.

Syn.: *Trigla lyra,* Cuv. et Valenc., Riss., Guichen., Bonnat., Linn., Bloch, CBp., Canestr., Günth.; *Lyra,* Rond.
Nom vulgar: Gatneu, Tarragona; Garneu, Barcelona, Costa de Llevant; Ase, Menorca.
Al petit o de cria se li dona'l nom de Gatneu futaire, com si fos una especie distinta.
Peix de fonera, molt abundant y que com en el Rap li havèm trobat sencer en el seu pahidor el molusch *Scaphander lignarius,* Linn.

Trigla corax, CBp.

Syn.: *Trigla corax,* Canestr.; *Trigla microlepidota,* Riss.; *Trigla corvus,* Riss.; *Trigla hirundo.* Cuv. et Valenc., Lacep., Guichen., Bloch, Günth.; *Trigla cuculus,* Brunn.; Corax, Rond.
Nom vulgar: Juriola, Tarragona, Costa de Llevant, Menorca; Lluerna, Barcelona.
La petita o de cria es la

Trigla pœciloptera, Valenc.

Syn.: *Trigla pœciloptera,* Guichen., Günth.
Nom vulgar: Lluerneta, Juriola de cría, Tarragona; Oriola, Menorca.
Avans de perdre-s la navegació costera a la vela y d'aumentar el nombre de les barques de pesca, abundava moltissim més que'n nostres díes.

Trigla cavillone, Lacep.

Syn.: *Lepidotrigla aspera,* Günth., Sauvage; *Trigla aspera,* CBp., Canestr., Viviani, Cuv. et Valenc., Guichen.; *Trigla cavillone,* Riss.; *Mullus asper*, Rond.

Nom vulgar: Pelut d'escata, Tarragona; Escatós, Goles de l'Ebre; Clavilló, Costa de Llevant.

Peix de fonera abundant com el Gatueu y encara que de baix preu, no menys estimat pera menjar a la brasa.

Sub-familia dels Cottini.

Génere, Cottus, Arted.

Cottus gobio, Linn.

Syn.: *Gobius fluvialis* alter, Bell.; Chabot, Rond., Duham., Vallot; *Cottus gobio,* Bloch, Jurine, CBp., Günth., Canestr., Heckel et Kner., Sieb-old, Gehin, Lacep., Riss., Cuv. et Valenc., Blanch., Soland.

Nom vulgar: Cullereta, Canal d Urgell. Especie nova per Catalunya.

Sub-familia dels Scorpænini.

Génere Scorpæna Linn.

Syn.: *Scorpius,* Salvian.; *Scorpio marinus,* Bell.; *Scorpæna scrofa,* Bloch, Brunn., Costa, CBp., Günth., Canestr., Lowe, Sauvage, Lacep., Riss., Cuv. et Valenc., Guichen.

Nom vulgar: Polla, Escórpora dels bruts, Escórpora de fang; Polla, Barcelona; Cap roig, Menorca.

Scorpæna porcus, Linn.

Syn.: *Scorpæna porcus,* Cuv. et Valenc., Guichen., Lacep., Riss., Bloch, Brunn., Costa, CBp., Günth., Canestr., Sauvage; *Scorpæna,* Bell.

Nom vulgar: Escórpora de roquer, Tarragona, Barcelona; Rascla, Menorca.

Scorpæna ustulata, Lowe.

Syn.: *Scorpæna porcus,* Costa; *Scorpæna ustulata,* Günth., Giglioli, Belloti.

Nom vulgar: Escórpora de roquer, Tarragona; Cap-tinyós, Uot, Menorca.

Les punxades de les Escórpores son dolentes, però no tan com les de les Aranyes *(Trachinus)*. Amb la fosca y les correntíes de llevant, son aquestes més verinoses.

En Desembre de 1909 adquirirem un petit exemplar de *Scorpæna* que segurament es una varietat de la *S. ustulata, Lowe,* car en lloch de presentar 18 o 19 ratjos en les pectorals, no més ne té 13 o 14 y la coloració es d'un hermós color de cendre am grans taques blanques y negres, sobre tot una de blanca a la basa o arrancada de la cua y les puntes de les aletes son vermelloses. No la considerèm especie nova per haver arribat a les nostres mans molts exemplars de *Scorpæna ustulata, Lowe,* amb 16 ratjos en les pectorals.

Génere, SEBASTES, Cuv.
Sebastes Dactylopterus, Günth.

Syn.: *Sebastes imperialis,* CBp., Canestr.; *Scorpæna dactyloptera,* Laroche, Riss.; *Serranus imperialis*, Cuv. et Valenc., Guichen. y dels Mallorquins.

Nom vulgar: Rufina, Costa de Llevant; Panegal, Tarragona; Panegall, Barcelona; Serrá imperial, Menorca.

Peix de fonera, molt abundant.

Familia dels BERYCIDÆ.
Génere, HOPLOSTETHUS, Cuv.
Hoplostetus mediterraneus, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Trachichthys pretiosus,* Lowe; *Trachichthys australis,* Costa; *Trachichthys mediterraneus,* CBp.; *Hoplostethus mediterraneus,* Guichen., Günth., Canestr.

Nom vulgar: no'n té. Especie molt rara y nova per Catalunya. N'havèm vist dos exemplars procedents de Badalona en casa de nostre amich el naturalista preparador en Lluis Soler y Pujol, de Barcelona.

Familia del Percidæ.
Género, Labrax, Cuv.
Labrax, *Lupus*, Cuv.

Syn.: *Centropomus,* Lacep.; Perca *Labrax,* Riss., Linn., Brunn.; *Labrax* Lupus, Cuv. et Valenc , Guichen., CBp , Günth., Canestr., Brit. Capel.; Bar, Duham.; *Sciaena diacantha,* Bloch; *Lupus,* Bell., Rond., Bonnat.

Nom vulgar: Llubarro, Llubina, Barcelona, Tarragona, Menorca; Llop, Goles y riberes de l'Ebre, Menorca.

En 29 d'Abril de 1910, dintre'l port de Tarragona, se pescà amb am un d'aquests peixos de mes de un metre de llarch.

Labrax punctatus, B. C.

Syn.: *Labrax punctatus,* L. Vaillant.

Nom vulgar: Baila, Tarragona; Llop, Menorca.

Sub-familia dels Serranini.
Gènero, Polyprion, Cuv.
Polyprion cernium, Valenc.

Syn.: *Sciaena aquila,* Rosenthal; *Polyprion Massiliense,* Costa; *Polyprion cernier,* Lowe; *Polyprion cernium,* CBp., Günth., Canestr., Cuv. et Valenc.; *Holocentrus Gulo,* Riss.; *Scorpaena massiliensis,* Riss.; Meru del Cap Breton, Duham.

Nom vulgar: Rascás, Tarragona; Dot, Barcelona; Pampol, Rascás, Menorca.

Se'l veu quasi sempre en alta mar, junt á les desferres d'embarcacions y fustes surants.

Gènero, Serranus.
Serranus Scriba, CBp.

Syn.: *Lutjanus scriptura,* Lacep., Riss.; *Holocentrus marinus,* Lacep., Del., Riss.; *Holocentrus argus,* Riss.; *Serranus scriba,* Cuv. et Valenc., Guichen., Günth., Canestr.; *Perca marina,* Salvian., Willugh., Brunn.

Nom vulgar: Vaca serrá, Barcelona, Tarragona; Vaca serrana, Goles de l'Ebre; Vaca, Menorca.

Serranus cabrilla, CBp.

Syn.: *Holocentrus virescens,* Bloch; *Holocentrus chanus,* Lacep.; *Hólocentrus flavus,* Riss.; *Bodianus hiatula,* Lacep.; *Serranus cabrilla,* Riss., Cuv. et Valenc., Günth., Canestr.; *Perca marina,* Brunn.; *Perca cabrilla,* Linn.; *Hiatula,* Salvian.; Comber, Couch.

Nom vulgar: Serrá, Barcelona, Tarragona, Menorca.

Serranus hepatus, CBp.

Syn.: *Centropristis hepatus,* Günth.; *Serranus hepatus,* Canestr., Riss., Cuv. et Valenc., Guichen.; *Holocentrus hepatus,* Riss.; *Holocentrus siagonotus,* Del.; *Lutjanus adriaticus,* Lacep.; *Holocentrus striatus,* Bloch; *Labrus,* Brunn.; *Labrus hepatus,* Linn., Lacep.; *Sachettus* Venetorum, Willugh.

Non vulgar: Inflaconys, Tarragona; Serrá, Barcelona; Vaca-serrana, Menorca.

Gènero, CERNA, Bp. (EPINEPHELUS, Bloch.)
Cerna gigas, CBp.

Syn.: *Epinephelus gigas,* Vaill., Br.; *Serranus gigas,* Günth., Canestr., L. Vailiant, Cuv. et Valenc., Guichen., Riss., Geof. St. Hil.; *Holocentrus,* Blainv.; *Holocentrus meru,* Lacep., Riss.; *Perca gigas,* Bonnat., Brunn., Linn.; *Serratus marginatus fimbriatus,* Lowe; *Cernna gigas,* Costa; *Perca cernua,* Aradas.

Nom vulgar: Meru, Tarragona; Meru, Neru, Barcelona, Costa de llevant; Anfòs, Menorca.

Peix de carn delicada, molt recercat pêls gurmets.

Cerna catalònica, Gibert.

Nom vulgar: Abadeco ratllat, Tarragona.

La forma de la cúa es el caràcter de classificació més essencial del gènero Meru ó *Epinephelus,* Bloch *(Cerna,* Bp.). Cal,

per tant, modificar el quadro y afegir-hi, á més dels de cúa rodona y de cúa partida, els de cúa recta ó quadrada.

Aquesta especie no es cap Serrá; pera serho li manca presentar la vora inferior del preopercul dentellada en la seua mitat posterior y les escates de la línea mitja dels costats, ciliades y no llises.

Sobra, per tant, dir que siga una varietat del Vaca-Serrá (*Serranus scriba*, Cuv. et Valenc.) que té la cúa recta o quadrada.

Per ésser el *Plectropoma fasciatum*, *Costa* (*Cerna alexandrina*, *Doderl.; Serranus alexandrinus*, *C. V.; Serranus acutirostris*, *Perugia*), li manca á nostra *Cerna*, en primer lloch: portar á l'angle del preopercul les dents més ó menys grosses que dirigides oblícuament endevant constituheixen el carácter del género *Plectroponna*, *Cuv.;* y en segón lloch tenir la cúa lleugerament partida.

La *Cerna catalónica* (*fasciata*, *recticerea*) es un peix de la familia dels Serranienchs; té'l preopercul dentellat y les barres (mandíbula) escatoses; es per tant més una *Cerna* ó *Epinephelus* que un Serrá. Té la vora inferior del preopercul, recta y sense dentallons. Veusen aquí els seus caràcters:

Dorsal, 11/16; Anal, 3/8 ó 7; Pectorals, 15; Ventrals, 1/5. Dels cinch exemplars recullits en tres anys, no més ne serven tres, dos de preparats y la fotografía d'un altre; tots no passen gayre de 0'22 ó 0'23 m. de llarch; l'alçaria del cos es de 0'04 m.; la llargrda del cap de 0'06 m. ó siga $1/3$ més llarch que la alçaria y compresa encara no, quatre vegades en la llargaria total; té ademés de les dents en carda, dos ullals dalt y baix. El ratj fort o punxós de les ventrals es més llarch que la meytat del ratj següent; la vora inferior del subopercul no es dentada; les dents de l'angle inferior del preopercul son desiguals; la caudal es sempre recta ó quadrada. Aquests son els caràcters principals d'aquesta nova especie per Europa, a la que'ns havèm permès posar el nom de *Cerna catalònica*. El color del cos es roijós ab 5 ratlles blavench-negroses longitudinals en els costats y 2 del mateix color oblíqües en el preopèrcul.

Cerna Canina, Doderl.

Syn.: *Serranus caninus*, Val.; *Cerna gigas*, Gthr., Stdchnr.; *Serranus cernioides*, B. Capel.

Nom vulgar: Meru, Tarragona; Gernera, Gerna, Menorca. Especie nova per Catalunya.

El día 10 de Maig de 1911 ens arribà a les mans un bell exemplar de Meru, qual caràcter essencial de diferenciació respecte'ls altres, consistía en tenir la cúa recta o quadrada. El peix adquireix grans proporcions, car el nostre exemplar midía 0'50 m. de llarch × 0'23 m. d'alt, y pesava 1,500 grams.

Aquesta nova especie no deu confondre-s amb la nostra *Cerna catalónica*, puix que es ratllada y sempre de més petites dimensions, ni amb la *Cerna gigas*, *BBp.*, ni amb l'*Epinephelus acutirostris*, C. et V., car la C. gigas té la caudal rodona y'l darrer la té partida. Els caràcters son quasi'ls mateixos de l'especie *Gigas,* però com ja tením indicat, té la caudal recta ó quadrada; els dentellons angulars del preopèrcul son quasi iguals y la vora inferior del subopercul es finament dentellonada. El color es poch més ó menys el de la *Cerna Gigas Bp.;* el no ésser com havèm dit ratllat, el diferencía de la *C. catalònica*, *G.*, y el comptar no més amb 8 ratjs molls en l'anal, fá que no se la pugui confondre amb l'*E. acutirostris*, *C. et V.* que constantment ne té 11 y ensemps la cúa partida.

Br. 7—D. 11/15; A. 3/8; C. 15; P. 17; V. 1/5.

Unicament pot confondre-s amb la:

Cerna Sicana, Doderl.

Syn.: *Centropristimero et Cerna nigrita,* Jordan et Eigemann.

Nom vulgar: Gernera, Gerna, Menorca.

Especie d'un color gris vermellós que no més assoleix 0'86 m., però que té la cúa recta ó quadrada y l'extremitat de les aletes ribetejada de blanch.

D. 10/15; A. 3/9.

Epinephelus acutirostris, C. et V.

Syn.: *Serranus nudulosus,* Steindachn.; *Serranus acutirostris*, Günth., Gigl., Cuv. et Valenc., Guichen.; *Serranus nebulosus*, Cocco; *Serranus tinca*, Cantraine; *Serranus fus-*

Contribució a un catálech dels Lepidópters de Catalunya [1]

PER

IGNASI de SAGARRA

II. Familia PIERIDAE.

Gen. APORIA, Hb. 1816.

Grataegi, L.; Esp.; Hb.; God.; Eckstein; Leech; Heyne-Rühl.

Maig a Juliol, segons la elevació de les localitats.

Se trova als voltants de Barcelona, pel mes de Maig. Torrenteres de Sant Pere Màrtir; Sant Medí; Can Busquets, Vallvidrera; ruínes de can Banús, Santa Coloma de Gramanet (O. C. Rosset), Cuni y Martorell la cita també de Moncada; Montserrat; Cerdanya Espanyola y Camprodón. A més, l'havèm observat a Gualba y en la vall de Santa Fe, Montseny; en aquesta localitat se trova abundosa, volant pels prats, essent fàcil sa captura, sobretot les femelles, que resten parades en l'erba dels prats humits o volen a poca alçada. 12-VII-07; Santa María de Seva, Montseny (R. de Casanova). Als Pyrineus se troba principalment en els prats, elevantse fins a 2000 metres (Rondou (2); en aquesta regió sol variar respecte al tamany. Verity, en la pl. XXVI de sa obra (3), figura una parella de *Grataegi* cassades al Vernet y pertanyents a la colecció Oberthür, referintse a la meteixa, díu: «La petita parella figurada en la pl. XXVI (figs. 8 y 9), pertany a una rassa nana que, segons les observacions de Mr. Oberthür, substitueix al tipu en les grans altituts, en els Pyrineus (*ab. Minor,* Obth., in litt.) En la serie de *Grataegi* que havem vist, recullides en la Vall d'Aran per

(1) Vegis «Butlletí de la Institució Catalana d'Historia Natural», Febrer-Mars 1911.
(2) P. Rondou.—«Catalogue raisonne des Lepidopteres des Pyrenées».
(3) R. Verity.—«Rhopalocera Palaearctica».

don Manel Llenas, tots els exemplars tenen igual tamany que la forma normal de nostra regió.

Gen. PIERIS, Schrk. 1801.

Brassicae, L.; Esp.; Hb.; God.; B.; Lang.; Heyne-Rühl.

Març, Novembre.

Aquesta especie apareix principalment en dues èpoques; la de la segona, o sía la generació estival, es considerada com a tipu. Pera poder apreciar mellor les diferencies estacionals d'aquesta especie, donèm a continuació els caràcters de les dues formes.

Gen. vern. **Chariclea,** Stph.; Humphrey. &. Westwoot.

Febrer-Maig.

(Taques negres, cobertes parcialment de escates de color fosca. Revers de les ales inferiors, groch verdós y ombrejades d'escates negres).

(La forma estival té les taques negres més vigoroses y esteses y el revers de les inferiors de color groch).

Els individuus que han ivernat baix la forma crisalidal pertanyen a *Chariclea*. Aquesta especie es la més comuna del genre, a Catalunya, exceptuant la regió Pyrinenca, ahont predomina *Rapae*. En els cultíus de *Cruciferes,* se mostra ab major intensitat, constituint ses larves una veritable plaga.

Rapae, L.; Hb.; O.; God.; B.; Leech.; Heyne-Rühl; Elw.; Moore.

Especie molt abundant, presentantse en les següents formes:

Gen. vern. **Metra,** Steph.; West &. Humphr.

Immaculata, Fologne.

Febrer-Maig.

(Tamany més petit que la generació estival, taca apical de les ales anteriors, grisa en lloch de negra, l'espay basilar del

anvers de les ales cobert de escates negres; anvers de la femella, de color groguenca. Revers: ales inferiors, en els dos sexes de color groga verdosa, cobertes de escates negres, principalment en la meitat inferior de la cetla discoidal, faltanthi casi complertament en l'altre meitat).

Els individuus d'aquesta forma constitueixen la primera generació del *P. Rapae*. En alguns exemplars, s'accentuen els esmentats caràcters, presentant l'anvers de les ales tot blanch en els mascles; en les femelles desapareix per complert la taca apical, restant devegades una sola taca negra en l'anvers de les ales superiors; aytals exemplars pertanyen a la forma **Leucotera,** Stefanelli.

Gen. aest. forma **Rapae,** L. (tipu).

Juny-Septembre.

La forma estival apareix en el mes de Juny, es considerada com a tipu, diferenciantse de la forma primaveral per son major tamany, les taques negres més vigoroses y més grans, l'anvers de la femella no es tant groch. Lo revers de les ales inferiors es de color groga, desapareixent casi per complert les escates negres.

Aquesta especie, com la anterior, se presenta ab excés en els cultíus, també abunda en els llochs montanyosos, ahont creixen varies *Cruciferes;* als Pyrineus es més abundant que *Brassicae*. En la Vall de Nuria la havem cassat a 2500 metres.

Manni. Mayer; Stgr.; Stef.; Turat.
Ergane var. Lederer.

Abril.

(Se diferencía de *Rapae,* per l'apex de les ales superiors generalment més rodó, contorn intern de la taca apical convex vers l'interior, aquesta s'extent pel costat extern molt més que cap altre forma de *Rapae*. La taca negra del disch en forma de mitja lluna y dirigida cap al costat extern, en lloch de rodona. Anvers dels dos sexes, de color blanca verdósa; revers de les inferiors semblant a *Metra,* de *Rapae*.

Se troba en la mateixa època y en algunes localitats de la forma *Metra,* distingintse de la meteixa al vol, sobretot la femella, que contrasta ab el color groch de la de la forma

Metra. L'havèm observat en localitats dels voltants de Barcelona; Tibidabo, bosch de can Gomis; Sant Genís dels Agudells; Sant Cebrià. Vallcarca, Costes de Garraf; La Garriga y Sant Pere en Vilamajor.

Gen. aest. **Rossii,** Stef.

Juny.

(Tamany major, els caràcters més accentuats, com també la color negra, la taca del disch en forma de mitja lluna, juntantse al costat extern per dos petites estries, paraleles, que surten dels dos extrems de dita taca. En les femelles, aquests caràcters son més notables, y en alguns exemplars l'espay comprès entre les esmentades, estríes resta cobert de escates negres; en l'anvers de les inferiors, sol presentarse en aquest sexe una taca dessota la cetla discoidal. Revers de les inferiors com *Rapae*).

Aquesta forma extrema de la generació estival de *Manni*, se presenta molt localisada en el turó de St. Pere Màrtir, volant ab abundor en el mes de Juny; també la tením dels turons de can Banús, Sta. Coloma de Gramanet. Com se veu la situació de les localitats esmentades tenen molta analogía ab les localitats calentes de la costa Toscana, ahon fou descoberta aquesta forma. També tením de Sant Pere de Vilamajor, una segona generació de *Manni*, corresponent algun exemplar a la forma *Rossii*.

Darrerament tots els autors (1) consideren aquestes formes com a especie propia, separantla de *Rapae*, *L.* Primerament el comte E. Turati (2) y després Verity (3) s'han ocupat dels primers estats de aquesta forma, aclarantse per les observacions d'aquets darrers la diferencia entre *Rapae* y *Manni* en tots sos estats metamòrfichs.

Napi, L.; Hb.; God.; B.; Spr.; Lang; Rühl.; Barr.; Wagner.

Març, Septembre.

La primera generació (Març-Maig) constitueix la forma tipu

(1) SPULER-*Die Schmetterlinge Europas;* SEITZ-*Die Grosschmetterlinge der Erde*, VERITY-*Rhopalocera Palaeárctica*.
(2) TURATI-*Nat Sic.* XX, p. 19.
(3) VERITY-*Rhopalocera Palaeárctica,* pag. 335.

que's caracterisa pel revers de les ales inferiors, de color groga verdósa clara, ab els nervis intensament vorejats de escates de color verda fosca, limitantse clarament ab el to general del ala; l'havém trovat abundosament al plà d'Urgell, Balaguer, 30-III-07. També l'havèm caçat al Vallés, La Garriga, 12-IV-09. Gualba.

Pertanyent a la forma tipu devèm citar un mascle caçat a la Vall d'Aràn, per don Manel Llenas, en lo mes de Juliol; no obstant, comparantlo ab els exemplars de les localitats avans citades, presenta les venes del revers de les ales inferiors més intensament rodejades de escates fosques.

Gen aest. **Napaeae,** Esp.; Hb.; Fuchs, Stefanelli.

Juny-Juliol.

(Tamany major que'l tipu, revers de les ales posteriors ab els nervis vorejats de escates verdes semblants al tipu, si be més estretes y més clares; en alguns exemplars dites escates sols se presenten lleugerament y en la meitat basilar de dits nervis).

Aquesta forma correspont a la segona generació de *Napi*.

Tením dos exemplars mascles, l'un procedent de la vall de Santa Fe, Montseny 12-VII-08, y l'altre de les Planes del Cortés 1,000 mtrs., sobre Sant Pere de Vilamajor. En aquestes localitats sols hi havém trovat aquesta forma de *Napi,* y segons nostres actuals observacions, creyém deu èsser la única generació de aquesta especie en aquella encontrada. Els esmentats exemplars presenten els caràcters de la generació estival, si bé menys accentuats que en els exemplars ahont *Napi* es presenta francament en dos generacions.

Callidice, Esp.; Hb.; O.; God.; B.

Juliol-Agost.

Aquesta especie sols la tením en la serralada Pyrinenca, trobantse en localitats quina elevació no baxe de 2,000 metres. En les montanyes més elevades de la Vall d'Aràn se troba abundant pel mes de Juliol. En son vol segueix les arestes del cingles, muntant les vessants més alteroses (M. Llenas).

Daplidice, L.; Hb., Esp. (ab).; God.; B.; Frr.; Obth. (ab groga).

Febrer-Novembre.

Se presenta en varies generacions successives; als voltants de Barcelona n'havèm observat tres ben marcades: 1.ª Febrer a Maitg; 2.ª Juny, Septembre; 3.ª Septembre, Novembre. El tipu *Daplidice*, correspòn a la segona generació, presenten els caracters intermitjos entre la generació ivernal y aquells individuus quin desenrotllo se ha verificat al fort del estíu en les localitats més calentes, pertanyents a la var. *Albidice*.

Se troba estesa per tota la regió de Catalunya y se presenta en les formes següents:

Gen. vern. **Bellidice,** O.; Brahm.

Belemida, Hb.

Janer-Maig.

(Dibuixos negres del anvers de les ales, més o menys coberts de escates blanques, principalment en l'apex de les anteriors del mascle, presentant alguns d'ells casi esvaida la taca negra de aquella regió. Revers de les inferiors ab la color verda fosca, molt extèsa, minvant els dibuixos blanchs, sobretot la faixa mitjana del tipu, que en aquesta forma se reduix a tres o quatre taques blanques, aillades).

Aquesta forma apareix alguns anys, a ultims de Janer, y prové de les crissàlides que han ivernat.

Son dignes de mencionar els exemplars de la tercera generació, quina eclosió es deguda a la influencia dels díes calents de la Tardor; en aquests exemplars se presenta ab freqüencia la coloració del revers de les ales inferiors, igual a la forma *Bellidice*. *Esp.:* Santa Coloma de Gramanet, 20-IX-08.

Gen. aest. (et ab.) **Albidice,** Obth.

Juny-Septembre.

(Els exemplars ben caracterisats son de menys tamany que el tipu; anvers de les ales ab els dibuixos negres més reduits

y el blanch més pur y intenç; revers ab el dibuix de color groga o groga verdosa, clara, y esvahit en gran part.)

Volant ab la forma-tipu, sont freqüents, els exemplars de transizió a n'aquesta varietat.

Spuler (1) al tractar de la meteixa, diu «se troba en el mes d'Agost en el caldejat golf de Sagone (Còrcega) y en la provincia de Lleida a Espanya, y també en la Mauritania».

Gen. EUCHLOË, Hb. 1816.

(ANTHOCHARIS, B.)

Belia, Cr.; Esp.; Hb.; O.; God.; B.; Stgr.
Crameri, Butler.
Crameria, Butler.

Febrer-Abril. Juny. Septembre-Octobre.

La forma-tipu, que vola a Catalunya, pertany a la raça occidental de *Belia*, propia del Occident d'Europa y Nort d'Africa, distingintse de les raçes de la regió oriental de son habitat, pels caràcters següents: ales més esveltes, apex de les superiors més agut, taques negres més fosques; revers de les inferiors, ab la color fonamental verda fosca y les taques blanques reduhídes. Alguns exemplars presenten taques disposades ab bastanta regularitat, en forma de faxes. Está estesa en tota la regió, desde les costes als Pyrineus, fins a 2.000 metres de elevació. Als voltants de Barcelona hi es molt abundant. Vola en llochs montanyosos ahont creixen les *Cruciferes*.

Gen. aestiv. **Ausònia,** Hb.; O.; God.; B.

Belia, Esp.; Hb.

Juny-Juliol.

(Tamany major que'l tipu, costat anterior de les ales superiors, apenes estriat de negre; revers de les inferiors ab el

(1) Spuler-«Die Schmetterlinge Europas», pág. 339, t. I.

dibuix vert més reduhit y irregular, les taques blanques més grosses y casi sens reflexe nacarat.)

A n'aquesta forma pertanyen els exemplars de la segona generació, se troben més localisats y més escassos que la forma-tipu, volant, ab preferencia, en els cims de les montanyes.

En els turons exposats vers la costa, entre Santa Coloma de Gramanet y Badalona, vola una tercera generació de *Belia* pels mesos de Septembre y Octobre, presentant els caràcters de *Ausonia.*

Var. Simplonia, Frr.; B.; Dup.; Tr.
Marchandae, Hb.
Ausonia, Hb.

Juny-Juliol.

(El caràcter principal d'aquesta forma, se trova en la taca negra de la cetla de les ales superiors, dita taca s'estent fins a arribar al marge extern del costat anterior del ala, mentres que en les demés formes de *Belia,* la part superior de aquesta taca may s'arriba a confondre-s ab les estríes negres que's troben en dit costat anterior; Revers de les inferiors semblant a *Ausonia,* si be els contorns de les taques son més marcats.)

Cuní y Martorell, en ses notes inèdites cita aquesta especie, dels Pyrineus, volant en les altures dels *Rhododendrons.* Rondou, diu, «es forma de la segona generació que sol presentarse en les altes valls, ahont *Ausonia* sols se troba excepcionalment.»

Cardamines, L.; Esp.; Hb.; O.; God.; Frr.

Abril-Juny.

(Alguns exemplars d'aquesta especie presenten el dibuix vert del revers de les ales inferiors més reduhit y més filiforme; aquest cas es freqüent en les localitats meridionals de *Cardamines.*)

Especie molt estesa en tota la regió; sol trobarse localisada y abundant. Vola principalment en els llochs frescals y coberts de vegetació, torrenteres, etc. Als voltants de Barcelona

es freqüent, a Vallvidrera, camí de la iglesia, 12-IV 807; font de la teula; Sant Cebriá. V-09; Sant Genís dels Agudells, 14-IV-09; la tením també de Sant Pere de Vilamajor, 20-IV-09 y de la Garriga, 12-IV-09. Cuni y Martorell la cita de Montserrat. Al Pyrinèu també se hi troba freqüent (P. Rondou).

Euphenoides, Stgr.; Lang.
Eupheno, Esp., Vill.; Hb.; O.: God.
Calleuphenia, But.

Abril-Juliol.

Cuní y Martorell, en son catàlech, confón aquesta especie ab la *Eupheno, L.*, quina existencia en la fauna Europea no ha estat ben comprovada fins ara.

Euphenoides, es molt abundant en tota la costa de Ponent, en els mesos de Abril-Maig; Costes de Garraf, Castelldefels, Gavá, Castell de Aramprunyá. Als encontorns de Barcelona es abundant, al Tibidado, Sant Genís dels Agudells, Horta (Cuni y Martorell), Santa Coloma de Gramanet. Al Vallès també abunda, La Garriga, Sant Pere de Vilamajor, camí de Roca Roja (1.000 metres), Gualba, Montserrat molt comú en varies localitats de la montanya. En la regió Pyrinenca l'havèm trobat a Guardiola-Bagá (800 metres), 5-VIII-07 y a les Gorges de Cremal (camí de Nuria), 9-VIII-011. També es abundant passat el Vernet fins a la Vall d'Eina (de Graslin).

Gen. LEPTIDIA Billb. 1820:
(LEUCOPHASIA Stph.)

Sinapis, L.; Esp.; Hb.; O.; God.; Leech.

Abril-Maig, Juliol-Agost.

La primera generació pertany a la var. *Lathyri*, La forma-tipu vola en la segona generació, es la forma intermitja entre *Lathyri* y la var. *Diniensis*. Te els caràcters següents:

(Taca apical del anvers de les ales anteriors rodona, negra y ben limitada; en la femella aquesta taca es més reduhída poguent faltar; base de les ales sense escates negres. Revers: ales inferiors de color groga, ab dos bandes febles de escates fosques, la superior menys marcada).

La forma tipu està ben representada en les localitats ahont *Sinapis, L.* sols te una generació. A Catalunya predomina en la segona generació, la forma *Diniensis, B.* y sobretot exemplars de transicio a la matexa. Santa Coloma de Gramanet, VIII-06; Vallvidrera, VII-07. Sant Pere de Vilamajor, Montserrat; Segons Rondou; al Pyrinéu, els exemplars de la 2.ª gen. pertanyen a *Diniensis, B.*

Gen. ver. **Lathyri,** Hb.

Abril.

(Anvers: taca apical de les ales superiors en el mascle, més extesa y menys negra que en els exemplars de la 2.ª generació, també es del meteix color la extremitat dels dos nervis mitjans de les ales anteriors y l'espay basilar de les quatre ales. Revers: Ales posteriors groch-verdoses, covertes de escates fosques, principalment en sa meitat posterior; a més, presenten fortament marcades dos bandes fosques de color gris-verdósa.

Els exemplars més caracterisats tenen el revers de les ales posteriors enterament cobert de escates fosques, presentant solzament una faxa clara en la meitat del ala, dividida en dos taques pêl color fonamental. Per sa gran semblança ab la especie *Duponcheli,* Veriti l'anomena forma *Pseudo-duponcheli*).

Lathyri pertany als exemplars de 1.ª generació, se troba abundant en les localitats primaverals: Castelldefels; Costes de Garraf; Castell d'Aramprunyà. També abunda als voltants de Barcelona, Sant Genis dels Agudells, Santa Iscle de Vallalta, La Garriga, Sant Pere de Vilamajor. Al Pyrineu se troba en la mateixa época; Guardiola Bagá, 29-IV-016.

De la forma **Pseudo-duponcheli,** Verity, ne tením exemplars procedents de Sant Genís dels Agudells y de la Garriga. Verity en sa obra ne representa del Vernet.

Ab. femella **Erysimi,** Borkhausen.

Juny-Agost.

(Exemplars de la segona generació ab l'anvers y revers de les ales totes blanques). Vola juntament ab la forma estival; Montserrat, 20-VI-07. Pyrineu (Rondou).

Gen. COLIAS (F). Leach 1815.

Phicomone, Esp.; Hb.; O.; God.; HS ; Frr.; Lang.; Gr. Gr.; Rühl.

Juliol-Agost.

Se troba en la serralada Pyrinenca, en les localitats superiors a 1500 metres. Comú en els llochs ahont hi creixen *Asphodela alba* y *Iris pyrenaica;* voleya sobre el *Leontodon autumnalis* (P. Rondou).

Cuní y Martorell la cita de Ribes y dels pasturatjes de Pla Guillém (notes inèdites). Abunda en les regions superiors de les altes montanyes de la Vall d'Aran, essent dificil de capturar per son ràpit vol (M. Llenas). També hem vist alguns exemplars procedents de Nuria.

Hyale, L.; O. God.; Frr.; B.; HS.; Barr.; Leech.; Heyne-Rühl.

Palaeno, Esp.

Abril-Setembre.

Especie poch comuna y molt localisada, no obstant sa area de dispersió en nostra regió es molt estensa. Se'ns presenta en dos generacions. Les diferencies estacionals se redueixen al color fonamental, sensiblement més pàlit, y la reducció del color negre en la forma primerenca.

L'havèm observat a Santa Coloma de Gramanet, 26-IV-07; Tarrassa, 24-IV-06; Sant Pere de Vilamajor, 16 VIII-010; Mont-

serrat, 28-V-09; Guardiola-Bagà, 12-VIII-07; Serres del Catllaràs, 24-VIII-07. Vall d'Aràn, V-VII-09 (M. Llenas).

Crhysotheme, Esp.; Hb.; O.; B.; Sp.; Frr.; Lang.; Rühl.

Aquesta especie se cita en les notes inèdites de'n Cuní y Martorell, com capturada per en Masferrer, a Begas, prop del castell. En una nota de M. Daniel Muller, transcríu també la metexa trovalla.

Mentres no s'hagin fet nous descobriments y comprovat els exemplars, creyèm no pot incloures aquesta especie en els lepidopters de nostra regió, donchs no tením esment d'altre captura de aquesta especie a Catalunya y per altra part, la semblansa de la primera generació de *Croceus*, ab *Chrysotheme* es tanta, que en alguns exemplars sería difícil sa separació específica, a no ser per la presencia del androconi en les ales inferiors del mascle, caràcter constant y que caracterisa a totes les formes de *Croceus*, Fourc.

De Graslin diu: el tipu de *Edusa* a Colliure s'assembla molt a *Chrysotheme*. Afegeix Rondou: «Aquesta semblança a induhit al error a O. Struve, que cita *Chrysotheme* com capturada als voltants del Vernet, a Saborre».

Croceus=(Edusa).
Croceus, Fourcroy (1785).
Edusa, *F.* (1787); O.; God.; Bkh.; Fitch.; Barr.; Rühl.
Hyale, Esp.; Hb.; Bkh.
Elena, HS.; Stgr.

Març-Novembre.

Se troba molt abundant en nostra regió, desde la plana als Pyrineus (Nuria á 2500). Se veu en gran part de l'any, succeintse ses generacions fins en nombre de tres, als voltants de Barcelona. Es de remarcar les variacions estacionals a que està sotmesa. La primera generació (Març-Juny) se distingeix principalment per son tamany constantment més petit; les franges negres de ses ales son generalment més estretes y en alguns

exemplars atravessades pels nervis de color groga, ressemblant a *Chrysotheme*. L'anvers de les ales posteriors te la color fonamental més verdósa y sombrejada, per lo qu'es destaca marcadament la taca discoidal, el revers es més verdós ab els dibuixos ben marcats (excepcionalment en alguns exemplars falten les taques antemarginals). Aquesta forma correspònt a la gen. vern. var. **Vernalis,** de Verity.

(La segona generació, te el tamany major, la coloració sensiblement roja, sobretot en l'anvers de les ales posteriors del mascle, franges negres amples, en alguns exemplars recobertes de escates grogues. Ales posteriors ab reflexe violat, la frànja negra en dites ales s'apropa més al àngle intern, que en la forma primaveral. Revers mes groguench.)

Es la forma tipu; se troba molt abundant desde la plana als Pyrineus sobre la Vall de Nuria (a 2500 metres), mes de Agost.

La tercera generació abundosa també en los mesos de Septembre Octubre, mostra exemplars quin tamany y caràcters son iguals als de la segona generació, trobants-en, també, de un tamany mes petit y de molta semblança ab la forma primaveral.

La generació més escasa es la primaveral.

Ab. femella **Helicina,** Obth.

Juliol.

(Color del anvers de les ales, groga de sofre, ressemblant al de *Phicomone*.)

Aquesta forma se presenta molt rarament, Sant Pere de Vilamajor, VII-1-010.

Ab. femella **Helice,** Hb.; O.; Lang.; Fitch.; Bar.; Tutt.
Hyale var.; Esp.

Juliol-Septembre.

(Color fonamental del anvers, blanch).

Aquesta forma de la femella, se troba a l'Estíu y Tardor, es bastant escasa; voltants de Barcelona; Prat del Llobregat; Santa Coloma de Gramanet, Octobre; Alfou, VII-09.

Gen. GONEPTERYX, Leach, 1815.
(RHODOCERA, B.)

Rhamni, L.; Esp.; Hb.; O.; God.; Leech.; Rühl.

Abril, Novembre.

Se presenta en dos generacions; als voltants de Barcelona no es tant comú com *cleopatra*. Vola pels llochs coberts de flors, torrenteres, de les montanyes, jardins, etc., Tibidabo, VII-07; Santa Coloma de Gramanet, V-08; Sant Miquel del Fay (Cuní y Martorell) Olot (Vayreda). Al Pyrineu hi es comú. (P. Rondou).

La femella es difícil de distingir de la especie següent, els caràcters més constants son la punta apical de les ales superiors més pronunciada y el to general més vert, no obstant, pera separar especificament alguns exemplars, es necessari una comparació ben detinguda.

Cleopatra, L.; Esp.; Hb.; O.; God.; Lang.

Març-Novembre.

Com la especie anterior se presenta en dos generacions, la una primaveral, l'altra en l'Estíu y en la Tardor. Vola en les metexes localitats de *Rhamni*, presentantse a voltes en nostres passeigs y avingudes. Freqüent als voltants de Barcelona; can Gomis (Tibidabo), 19 III-07; Santa Coloma de Gramanet, 20-IV-08. Cuní y Martorell, díu que abunda també en la costa de Llevant, Calella. Al Pyrinèu l'havèm trobat a Guardiola-Bagà, 5-VIII-07; encara que estesa en aquesta regió sembla esserhi bastant rara.

Gen. aest. **Italica,** Gerh.
Massiliensis, Foulquier.

Juny-Septembre.

(Revers de les ales de color groga de sofre).

Generalment aquesta forma se troba entre els individuus de segona generació, si be escassa; Santa Coloma de Gramanet, IV-07. P. Roudou diu, «es propia també a alguns exemplars de la segona generació als Pyrineus Orientals».

Noticia necrológica

Dr. D. Salvador Calderón y Arana

La disort ens fà condoldre de la pèrdua d'un naturalista eminent, que ab sos valiosos treballs havía conquerit una fama universal, reconexentlo com al primer mineròlech d'Espanya. Aquest fou nostre amable professor, nostre digníssim conseller y aquell que ha sintetisat la mineralogía espanyola: Dr. Salvador Calderón.

Ses dots naturals eran d'un verdader sabi; senzill en l'esposició de les questions més confoses de la mineralogía analítica; atent en les consultes que de sos deixebles rebía; y entussiasta pera empendre grans trevalls ab ordre y constancia. La tasca fou tant feconda y sos trevalls publicats tant numerosos, que'n eixos moments no'ns es factible ni tant sols la més lleugera exposició de tots ells. No obstant, manifestarèm nostre sentiment per la pèrdua que ha sofert la Ciencia ab la mort d'un trevallador constant y infatigable com ho era el Dr. Calderón; y esperèm que son deixeble predilecte, nostre benvolgut professor de Geología estratigràfica el Dr. E. H. Patcheco, imprimirà una resenya necrològica, digne del mestre plorat.

El Dr. Salvador Calderón, era germà del periodista Alfred y del gran cristalógraf Dr. Laurià (aquest trevallà en el laboratori de Groth). Fou nat a Madrid en 1853.

Als 21 anys guanyà les oposicions pera la càtedra d Historia Natural de Las Palmas (Canarias). Al 1877 anà a perfeccionarse en sos estudis en les Universitats de Ginebra, Viena y Munich; passà després a París pera assistir als laboratoris del Col·legi de França; embarcantse més tart pera Nicaragua ab companyía del profesor D. Joseph Leonard; y al retornar á Espanya, al 1881, se'l nomenà professor de Segovia. Al 1883 fou comissionat pera visitar los museus d'Europa, y estudià els de Estras-

burg, Stuttgart, Munich, Bruseles, Viena, Berlín y Budapest y casi tots los principals de França.

El 1887 guanyà per oposició la càtedra de Sevilla, y en 1895 la de Mineralogía de la Universitat Central. Y desde aquesta època comensà sa tasca feconda, dedicantse de preferencia a la Mineralogía y Geología.

Son moltíssimes les publicacions en obres, memories y notes, en Academies del pais y del extranger, de les que no'n podèm donar ni tant sols la més petita idea.

Les obres que més poden interessar pera nostres quefers científichs referents a la regió catalana son: *Enumeración de los vertebrados fósiles de España* (1877); *Formaciones volcánicas de la provincia de Gerona.* (1907), ab colaboració dels Drs. Cazurro y Fernández Navarro.=Y per ultim sa obra monumental, *Los minerales de España.* (1910) en dos volums.

Actualment era membre de les academies y societats científiques d'Espanya, com també corresponent de algunes del estranger de diferentes nacionalitats. Desempenyava en el present les Càtedres de Geología, Mineralogía y Botànica del curs preparatori de la Facultat de Ciencies, y a més la de Mineralogía especial en la carrera de Ciencies Naturals; a més era director de la secció de Mineralogía del Museu de Madrid; y en la Societat Espanyola de Historia Natural era el que desde sa fundació no ha deixat de pendrehi par activa.

Salvador Calderón morí el dimecres al matí, del día 4 de Juliol d'enguany, y ab el plany que arrela en el fons de nostre cor, murmurèm una oració pera son etern descans.

Juliol 1911.

M. FAURA Y SANS.

INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTORIA NATURAL

1. **Dies de sessió.**—Primer dijous de cada mes, á dos quarts de deu de la nit.
2. **Socis numeraris.**—Deuen ser presentats per tres socis y admesos en sessió. Pagan **deu pessetes** l'any (que poden fer efectives á D. Lluis Soler, Raurich, 9, Barcelona, Tresorer de la **Institució**), rebent totes les publicacions de la Societat y podent consultar la Biblioteca y Museu.
3. **Biblioteca.**—La Biblioteca de la Institució, podrá consultarse tots els dimars, de 9 1/2 a 11 del vespre y 'l dijous de 12 a 1 1/2 tarde. Lo catàlech de la mateixa estará sempre en lo lloch social a disposició dels senyors socis.
4. **Museu.**—Els dies y hores pera consultar lo Museu serán los mateixos fixats pera la Biblioteca.
5. **Butlletí.**—Cada mes surt lo **Butlletí** de la **Institució** menys los de Juliol, Agost y Setembre.
6. **Tiratges a part:**
   Els autors de traballs del Butlletí que desitgin tiratges a part podrán demanarlos a la imprempta (carrer dels Angels, 22 y 24), als preus següents:

Sense cobertes		50 ecxemplars	100 ecxemplars
	1 - 4 planas	**5 ptas.**	**8 ptas.**
	5 - 8 »	**8** »	**15** »
	8 - 16 »	**15** »	**25** »

Tot autor de treball publicat en lo **Butlletí** podrá demanar directament a la imprempta, avans indicada, tiratje a part de son trevall sens distribuir lo motllo, sempre que tingui un nombre de págines suficients, al preu de 4 ptas. per plech y tiratje de 50 exemplars, segons proposta de la dita imprempta.

Toutes les **communications** et **èchanges** doivent être envoyées au siège de la Société.

Paradís, 10, 1.er, 2.a, Barcelona (Espagne)

Estracte dels Estatuts

ART. 1.er **La Institució Catalana d'Historia Natural**, te per objete l'estudi dels sers naturals, principalment dels que's troven a Catalunya,-pera formar l'Historia Natural d'aquesta regió y fomentar l'estudi de dita ciencia entre la joventut catalana.

ART. 3.er Los socis seràn de quatre classes: **Fundadors, Honoraris, Protectors y Numeraris.**

Son socis *Fundadors,* los quins constituiren la Societat en 18 de Febrer de 1904.

Son socis *Honoraris,* aquells que per sos reconeguts mérits dintre de les Ciencies Naturals honrin a la Societat y siguen un estímul pera los socis.

Son socis *Protectors*, aquelles persones que cooperin notablement a la bona marxa y progrés de la Societat.

Son socis *Numeraris,* los demés que sien admesos com a tals ab arreglo als Estatuts y paguin la quota mínima anyal adelantada de deu pessetes. S'anomenarán Numeraris-Protectors los socis numeraris que paguin una quota mínima de cinch pessetes mensuals.

ART. 4.rt Los socis *Honoraris* serán proposats per la Junta Directiva en sessió extraordinaria convocada á tal efecte y elegits per unanimitat dels numeraris presents.

Los socis *Protectors,* serán proposats per escrit per tres socis numeraris en sessió ordinaria, col·locantse la proposta en la taula d'avisos del local de l'Institució fins a la inmediata sessió ordinaria, en la qual se posará a votació secreta per medi de boles blanques y negres, denorant la majoría d'aquestes la no admisió del proposat.

Del mateix modo se fará quan se tracti de admetrer un soci *Numerari*, pero en aquest cas el proposat deurá firmar de son puny y lletra la proposta manifestant que coneix els presents estatuts y desitjant ingressar com a soci numerari 'ls acepta íntegrament.

Els quins hagin sigut refusats una vegada poden tornar á esser proposats, pro en aquet cas sols serán admesos si no tenen cap vot en contra.

Pera que sía válida una votació deurán pendre part en ella assistint a la sessió un número de socis superior a deu.

Segona època. Any 9.è-Núm. 4 Abril de 1912

Butlletí de la Institució Catalana d'Historia Natural

Nulla unquam inter fidem et rationem vera dissensio esse potest.
Cnost. de Fid. cath. c. IV.

SUMARI

LOCAL SOCIAL
Carrer del Paradís, núm. 10, pís 1.er - 2.a
BARCELONA

AVIS

Preguèm als autors de travalls destinats al Butlletí, que procurin seguir les indicacións següents.

1.ª Escriurer en lletra clara é inteligible, d'altre modo es impossible, malgrat tot lo cuidado dels encarregats del Butlletí, que surtin los trevalls sense cap error d'impremta.

2.ª Dibuixar sobre paper ó cartulina ben blanchs ab tinta xina ó llapis plomb y fer los dibuixos d'un ters al menys més grans del tamany que ha de tindrer el grabat.

3.ª No escriur res ni posar cap lletra, número, etc., sobre dibuix original, sinó en un paper de calcar qu'el recubreixi.

4.ª Posar en forma de notes á baix de les planes les indicacions bibliogràfiques.

5.ª Escriurer en itáliques tots el noms tècnichs en llatí.

NOTA. - BEMERKUNG

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desitja'l cambi de publicacións.

Die «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» bittet um Gegensendungen.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desea el cambio de publicaciones.

The «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desires to exchange publications.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradis, 10, Barcelona)» demande l'échange.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» chiede ricambio.

BUTLLETÍ

DE LA

Institució Catalana d'Historia Natural

2.ª Época — Barcelona, Abril 1912 — Any IX — Núm. 4

SECCIÓ OFICIAL

Sessió de 3 d'Abril 1912

Presidencia de D. Llorens Tomás

A les deu del vespre, y assistinthi els socis Srs. Tomás, Casanoba, Llenas, Ferrer y Vert, Ferrer y Dalmau (Miquel), Rosals, Maluquer (Salvador), Sagarra (Ignasi), Sagarra (Javier), Maluquer (Joaquím), Soler y Pujol, el Sr. President obrí la sessió. El soci D. Ignasi de Sagarra dona compte de que poseheix dos interessants exemplars de Cucút d'Africa, *Oxilophus glandarius,* L., un adult y l'altre de niu, procedents de un vedat de Santa Coloma de Gramanet, oferint entregar una nota pel *Butlletí*. Ab tal motíu se promou una animada conversa sobre aucells raros per Catalunya, en que hi prenen part els Srs. Soler y Maluquer (S.) Aquet esplica una estació de *Trencalós* (*Gypaëtus barbatus*, Tem.), observada durant varis anys á Salgá, Artesa de Segre. Varis socis donen compte d'interessants excursions fetes últimament. Es passan a votació, els Srs. Riera y Bassegoda, proposats pera socis en l'anterior sessió, essent admesos per unanimitat.

No haventhi altres assumptes de que tractar, a les 10'45 el senyor President aixecà la sessió.

CONTRIBUCIO A LA FAUNA MALACOLOCICA DE CATALUNYA

PER

D Joseph Maluquer Nicolau

V (1)

Alguns moluschs de la Vall de Ribas (Pirineu Catalá)

Introducció

Feya molt temps que esperava ab dalit l'ocasió de coneixer y correr la Vall de Ribas, no solzament per la riquesa de sa fauna malacológica que per referencias d'amichs y companys m'era coneguda, sino també per lo molt que me l'havían alabada com á centre d'excursions, situació magnífica en nostre Pirineu, y frescal sense ser humida.

Y millor de lo que podía pensarho vingueren las cosas, permetentme mes ocupacions l'estiu darrer passar tres setmanas ab els de casa, en l'Hotel Montagut situat si be á l'entrada, en un dels llochs més hermosos y agradables de aquella xamosa vall. D'aquesta no crech necessari parlarne, donchs ab seguritat que tots els que llegeixin eixas ratllas hi haurán estat, essent unicament una cosa inexplicable, el que nosaltres que dintre y fora de Catalunya tanta terra hem corregut, no hi haguessim estat; y qui sab si es aixó preferible, donchs coneixent lo estrany, es cuant en millors condicions s'está d'admirar y

(1) I Moluschs de la montanya de Montserrat. (But. I. C. d'H. N., 1903).
II Moluschs terrestres y d'aigua dolsa de la Comarca d'Artesa de Segre. (But. I. C d'H. N., 1904).
III Moluschs marins del Masnou. (But. I. C. d'H. N., 1904).
IV Moluschs terrestres y d'aigua dolsa de la Pobla de Segur. (But. I. C. d'H. N. 1906).

apreciar lo propi. Per aquest costat, sols dech dir que lo unich que desitjaría, es que la marxa de las cosas vingués de manera que anyalment entre Juliol y Agost, pogués passar una quinsenada entre las vertents del Taga y del Puigmal; tan agradosa y saludable 'm resultá la temporadeta passada!

Aixís donchs prescindiré de detallar las diferentes excursions que per aquells boscos y encontradas férem; diré solzament per lo que als moluschs recullits se refereix que tots ells ho foren en les vertents del Freser entre Ribas y Ripoll y 'l Taga y Prat de Jou, en repetidas sortidas curtas desde l'Establiment.

De descripcions de la Vall de Ribas, n'están plens els Butlletins, Anuaris y Memorias de las asociacions excursionistas Catalanas en llurs diferentes épocas, y resúm de totas ellas, ampliat per sas nombrosas observacions personals y engalanat per son briós llenguatge, es el volúm II del *Pirineu Catalá*, d'en Cessar A. Torras.

En lo que á Historia Natural se refereix, se'n han ocupat ab alguna detenció, el Dr, Almera (1). N'Estanislau Vayreda (2), N'Arthur Bofill (3) y ultimament han aparegut en aquest «Butlletí», una bona serie de trevalls sobre geología, fauna entomológica y flora de dita Vall, deguts á las observacions y excursions repetidas de nostres consocis Font y Sagué, Más de Xaxars, Ferrer y Dalmau, Dr. Cadevall, y alguns altres.

Malacologicament, es eixa comarca, com totas las del nostre Pirineu, rica y abundant. Si comparém las especies més avall indicadas, ab las trovadas en altres valls Pirinenques, (Llobregat, Pobla de Segur, Segre, Vall d'Arán), hi observém en general una igualtat de condicions, si bé cada comarca te algunas especies propias, y especies que faltan completament en las altres. Aixís tením en la conca del Llobregat fins La Pobla de Lillet (4), entre altres; els *Helix pisana* Müller, *Helix variabilis* Draparnaud. que no he trovat en la Vall de Ribas propiament dita, es á dir desde las Covas de Ribas y Congost

(1) Descripció física y geológica del camí de Ribas á la Vall de Nuria.

(2) Catálech de la flora de la Vall de Nuria.

Fauna ornitológica de la Provincia de Gerona.

(3) Moluscos del Valle de Ribas, 1884.

(4) Excursión malacológica á Ripoll, Pobla de Lillet y Castellar d'En Huch (Alta Cataluña) J. Maluquer, 1904.

del Freser en amunt. En la Comarca de Pobla de Segur (1) hi hem recullit els *Helix vermiculata* Müller y H. *pisana* Müller. no trobats á Ribas, y 'l primer tampoch en l'Alt Llobregat. En cambi ni en la Conca del Noguera Pallaresa, Alt Pallars ni en l'Alt Llobregat, hem pogut trobar l'*Helix obvoluta* Müller, del que'n recullirem bastants exemplars pels voltants del Establiment Montagut, Cal Angelats y aiguavessos del Taga.

LLISTA DE LAS ESPECIES

Gen. I. ARION, Fer.

1. *Arion ater,* L.—Comú en tota la vall; voras del Freser, boscos de cal Angelats. Exemplars gegants, de 14 á 18 cm. longitud. Especie sumament variable en sa coloració.

2. *Arion rufus*, L.—Com la especie precedent no son eixas dos formas, més que varietats del *Arion empiricorum*, Fer. essent de tot punt impossible fixar el tipo. Generalment se cita l'*A. empiricorum* enlloch del *A. rufus*.

3. *Arion subfucus*, Drap.—Bastant comú en els boscos. Exemplars mitjans de uns 5 cm. de longitut.

4. *Arion flavus*, Fer.—En els boscos, sota la molsa y cavitats de las rocas.

Gen. II, LIMAX, L.

1. *Limax agrestis,* L.—Abundant en tota la vall, sobretot en els horts y sembrats.

2. *Limax variegatus,* Drap.—Comú, si bé de dia se'l trova solzament amagat entre la fullaraca ó sota las pedras. Es animal nocturn.

3. *Limax brunneus*, Drap. (*L. laevis*, Müller).—En llochs molt humits de las voras del Freser y rierols de la vall. També en las fonts.

Ademés d'aqueixes especies, vem observarne algunas altres que ya per ser exemplars joves, ya per trovarse ab raresa, no

(1) Moluschs terrestres y d'aigua dolsa dels voltants de la Pobla de Segur (Baix Pallars) J. Maluquer, 1906.

poguí determinar ni allavors reconeixer. Aixís crech en la existencia en dita regió, del *Limax arborum* B. C., *L. maximus* L., (var. *unicolor* Hey., y var. *cinereo-niger* W.)., y potser el *L. tenellus* N.

Gen. III. Vitrina, Drap.

1. *Vitrina major,* Fer,—Rara, entre la molsa y líquens en las rocas, en llochs humits. En la font de cal Angelats.

Gen. IV. Hylinia, Agass.

1. *Hyalinia Farinesiana,* Bourg.—Comú en las covas del Freser y riberas dels prats, sota las pedras y entre la follaraca.
2. *Hyalinia nitens,* Agass.—Rara. En llochs humits. Riera de Can Montagut.

Gen. V. Helix, Lin.

1. *Helix obvoluta,* Müller.—Rara; en las esquerdas de las rocas entre la molsa y fullaraca. En els marges, llochs humits, en cap exemplar he pogut reconeixer l'*Helix holosérica,* Stud.
2. *Helix strigella,* Drap.—Molt abundant en tota la Vall. Citada generalmrnt com *Helix ruscínica,* Bourg. en realitat no hi ha perque separar abdós especies.
3. *Helix carthusiana,* Müller.—No molt comú. En llochs més sechs, parets, bosch baix, etc
4. *Helix lapicida,* Lin.—En las rocas. Molt abundant. Citat també generalment ab el nom d'*Helix andorrica*, Bourg., pero que no veig cap diferencia entre l'*H. lapicida* que tantas voltas he recullit en el Rhin, y en el Mein, y 'l de las diferentes comarcas Catalanas.
5. *Helix ericetorum,* Müll.—En las pareds y rocas. No gaire comú.
6. *Helix hortensis*, Müll.—Bastant comú en tota la Vall; en els horts, parets dels marges, prats, etc.
7. *Helix nemoralis*, *L.*—Com l'anterior, si bé més abundant, trovantse també en els boscos, ab totas las consegüents varietats.
8. *Helix limbata,* Drap.—Se troba en general per tota la

Vall de Ribas, en els boscos y pradas, entre l'herbám; comunment se'l cita baix la denomidació Bourguignatiana d'*Helix hylonomia.*

9. *Helix cornea,* Drap.—Comú, trovantse junt ab las especies anteriors, entre la fullaraca, en els boscos y voras del Freser. Aqueixa especie es el tipo d'una serie de formas del sub-centre Hispanich, regió Pirenaica, y sub-centre Alpich. La *Helix squammatina*, Marcel de Serres, repetidament citada en la malacologia Catalana, no es més que una forma ó varietat d'ell.

10. *Helix spléndida,* Drap.—Comú en las parets, marges y voras dels camins, en llochs no massa humits. L'*Helix cossoni,* Let. y *H. calaeca*, Bourg., no son més que varietas inconstants d'eixa especie.

11. *Helix axpersa*, Müller.—En els camps, prats y horts en tota la vall. Bastant comú.

12. *Helix rnpestris,* Drap.—Abunda en las rocas, á la entrada de la Vall, en el Congost del Freser, y cap á Campelles.

13. *Helix rotundata,* Müller.—En els boscos, entre la fullaraca y en els tronchs dels arbres.

14. *Helix pyrenaica,* Drap.—En las voras del Freser, entre l'herba y la fullaraca.

Gen. VI. BULIMUS, Scop.

1. *Bulimus detritus*, Müller.—Comú en la Vall, sobretot cap á Ribas y en la part alta.

2. *Bulimus obscurus,* Müller.—Sota las pedras, en els arbres entre la escorsa. No abunda.

Gen. VII. CHONDRUS, Cuv.

1. *Chondrus quadridens,* Cuv.—Se trova extés per tota la Vall, sota las pedras, etc.

Gen. VIII. BALEA, Brid.

1. *Balea perversa,* L.—Abunda en las rocas, tronchs dels arbres, entre l'herba en llochs humits, cap á Ribas, etc.

Gen. IX. Pupa, Lam.

1. *Pupa Farinesi,* Desm.—En las rocas ab molta abundanbia, en tota en la Vall.

2. *Pupa Brauni,* Rössm.—Abunda en tota la Vall, entre 'ls detritus y la molsa, tronchs y fullaraca, etc.

3, *Pupa goniostoma,* Kust.—En las rocas.

4. *Pupa Catalonica,* Bofill.—Ab las dos especies anteriors, bastant comú.

5. *Pupa cylindrica,* Mich.—En las rocas y sota las pedres, entre la fullaraca.

6. *Pupa leptochila,* Fag.—Abunda com las especies anteriors, entre l'herba y la fullaraca, en las rocas, etc., per tota la Vall.

Gen. X. Clausilia, Drap.

1. *Clausilia Pyrenaica,* Charp.—En las rocas, entre la molsa y sota las pedras. En tota la Vall, ab la *Balea perversa* y *Pupa Farinesi*.

2. *Clausilia parvula,* Stud.—En els tronchs dels arbres, y entre la molsa.

Gen. XI. Zua, Leach.

1. *Zua subcylindrica,* L.—No abunda. Recullirem dos exemplars entre la molsa, en las rocas sobre la font dels «Angelats».

Gen. XII. Pomatias, Stud.

Pomatias Montserraticus, Fag.—Molt abundant en las rocas, en tota la Vall.

Gen. XIII. Cyclostoma, Drap.

1. *Gyclostoma elegans,* Müll.—Molt abundant en els boscos y prats en tota la comarca, sota las pedras, entre la fullaraca, etc.

Gen. XIV. LIMNAEA, Brug.

1. *Limnaea truncatula,* Müller.—Comú en las petitas corrents dels voltants de Ribas.

2. *Limnaea limosa*, Müller.—Molt abundant en tots els rechs y voras del Freser. Exemplars mitjans.

—

Aquestas son las especies recullidas durant la temporada passada en aquella hermosa Vall l'istiu passat. N'hi hauríam d'afegir algunas altres que'ns faltan determinar bé, y las que sens dupte no recullirem, y que després d'ulteriors excursions serán objecte d'una ampliació d'eixas notas. Sobretot els géneros Helix y Pupa, y la part corresponent á moluschs d'aigua dolsa, no hi ha dupte de que son incomplerts.

Madrid, 15 Desembre 1911.

Fauna ictiológica de Catalunya

Catálech rahonat dels peixos observats en el litoral y en les aygues dolces catalanes

PER

AGUSTÍ M.ª GIBERT

(Continuació)

cus, Lowe, Steindachn.; *Cerna nebulosa*, CBp., Verany; *Serranus macrogenis*, Sassi, Gigl.

Nom vulgar: Abadeco, Tarragona. Especie rara.

Abunda més vers les aygues de Ponent y de l'Estret. No ha

arribat a les nostres mans y per tant no havèm pogut examinar cap exemplar de l'especie de cúa lleugerament partida, color pardo amb bandes en el cos y cap, y taques vert-groguenques en els costats y d'un tò més clar en el ventre, que cita en Jaume Ferrer Aledo, en el Catàlech dels peixos de l'illa de Menorca. (Observaciones, pág. 40), peró creyèm no pot relacionarse amb el *Plectropoma fasciatum, Costa,* ni amb la *Cerna Chrysotaenia, Doderl.,* ni ésser una varietat del *Serranus cabrilla, Linn.*, car totes elles, encara que tinguin la cúa partida, no més tenen 3/8 ratgs en l'anal, essent així que aquesta especie'n té 3/12.

Género, Anthias.

Anthias sacer, Bloch.

Syn.: *Aylopon Ivicae; A. hispanus; A. Rissoi; A. Nicensis; A. Algeriensis,* Guichen.; *Serranus Anthias*, Cuv. et Valenc., Guichen.; *Aylopon anthias*, Riss., Rafin., Guichen.; *Lutjanus anthias*, Lacep., Riss.; *Anthias sacer*, CBp., Lowe, Günth., Canestr.; *Labrus anthias*, Linn.

Nom vulgar: Rexet, Barcelona; Somera, Costa de Levant; Dentó, Menorca.

Sub-familia dels Apogonini.

Género, Apogon, Lacep.

Apogon imberbis, Günth.

Syn.: *Apogon rex,* Lowre; *Apogon rex mullorum*, Cuv. et Valenc., Günth.; *Mullus imberbis* o *Apogon*, Cuv.; *Apogon ruber*, Rafin., Lacep., Riss.; *Perca pusilla,* Del.; *Centropomus rubens*, Spinola; *Mullus imberbis*, Bonnat.; *Mullus imberbis sive rex mullorum*, Willugh.; *Corvulus*, Gesner.

Nom vulgar: Rey, Reyet, Tarragona; Moll reyal, Anfós, Barcelona; Mare d'Anfós, Muret vermell, Menorca.

Familia dels Scicenidæ.

Género, Umbrina, Cuv.

Umbrina Cirrhosa, Riss.

Syn.: *Umbrina* Yarr., Couch; *Umbrina cirrhosa*, CBp., Günth., Canestr.; *Umbrina vulgaris*, Cuv. et Valenc., Gui-

chen.; *Perca umbra*, Lacep.; *Sciena cirrhosa*, Linn., Bloch, Agass.; *Coracinus*, Salvian.; *Chromis*, Bell., Gesner.

Nom vulgar: Corvall, Barcelona, Tarragona; Red, Reig, Menorca.

Scicena aquila, Cuv.

Syn.: *Sciœna,* Conch.; *Sciœna umbra,* CBp.; *Sciœna aquila*, Günth., Canestr., H. Schlegel, Cuv. et Valenc,, Guichen., Riss ; *Perca Vanloo*, Riss.; *Cheilodiptera aquila*, Lacep.; *Umbrina,* Salvian.; *Umbra marina*, Bell.

Nom vulgar: Retx, Tarragona.

Especie prou coneguda de tots els nostres pescaires, però no citada en cap Catàlech de peixos en Catalunya.

N'havèm vist exemplars pescats á l'art (28 d'Abril de 1910) de més de 30 kilograms de pes.

Corvina nigra, Cuv.

Syn.: *Corvina nigra*, CBp., Canestr., Günth, Cuv. et Valenc.; *Sciœna nigra,* Bloch; *Sciœna umbra,* Lacep., Riss., Linn., Rosenthal; *Coracinus niger,* Salvian., Willugh.; *Coracinus,* Rond.

Nom vulgar: Corva, Corvina, Tarragona; Corva, Barcelona; Escurbai, Menorca.

Género, PRISTIPOMA, Cuv.

Pristipoma Bennettii, Lowe.

Syn.: *Pristipoma ronchus,* Valenc., Guichen.; *Pristipoma Bennettii,* Galenc., Guichen., Günth., Steidachner, Rochebrune.

Nom vulgar: Roncador, Tarragona.

Especie nova per Catalunya. El Roncador no es raro, car en 2 de Juliol de 1910 ne vegerem 12 de junts á la pescatería de Tarragona, pescats á les xarxes, y son molts els díes que se'n agafen al palangró.

Familia dels SCOMBRIDÆ.

Sub-familia dels SCOMBRINI.

Gènero; SCOMBER.

Scomber Scomber, Linn.

Syn.: *Scomber Scombrus*, CBp., Lacep.; *Scomber Scomber*, Bonnat., Riss., Cuv. et Valenc., Brunn., Bloch, Günth., Schlegel, Canestr.

Nom vulgar: Barat o Verat, Barcelona, Tarragona, Menorca.

Abunda molt. En una sola llevada, á vegades se'n pesquen més de 2.000 kilograms.

Scomber Colias, Linn.

Syn.: *Scomber macrophthalmus*, Rafin., CBp.; *Scomber pneumatophorus*, CBp., Guichen., Cuv. et Valenc., Del.; *Scomber Colias*, Cuv. et Valenc., Riss., Gml., Günth., Canestr.; Colias, Rond., Lacep.

Nom vulgar: Cavalla, Bissu, Barat d'ull gros, Tarragona; Barat o Verat, Barcelona, Menorca; Bissu, Costa de Llevant.

El Barat petit ó de cría es l'especie coneguda per:

Scomber pneumatophorus, Delaroche.

Nom vulgar: Gallimó, Tarragona.

Les especies *Scomber colias*, *Linn.; Dentex macrophtalmus Cuv. et Valenc.;* y *Cyprinus macrophtalmus*, *Lacep.* (Long-Tsing-Yu, Aquarium del Park de la Ciutadela de Barcelona) ofereixen certa hipertrofia ocular; y caldría estudiar si existeix reducció del nervi óptich. ¿Será tal volta efecte d'una adaptació especial, per passar o haver passat temporalment á viure o habitar en un nou medi fosch, forsant per tant llur organ visual á fí d'aprofitar els febles ratjs de llum que hi arriben, com succeheix als animals cavernícols de la fosca?

Género, AUXIS.

Auxis Bisus, CBp.

Syn.: *Auxis Rochei*, Günth., Canestr.; *Auxis vulgaris*, Cuv. et Valenc.; *Thynnus Rocheanus*, Riss.; *Scomber Rochei*, Riss.; *Scomber Bisus*, Rafin.; Bize, Duham.

Nom vulgar: Melva, Barcelona, Tarragona; Baldufa, Costa de Llevant.

Quan se calaven peces surants a fonera per no existir aleshores navegació a vapor, se'n agafaven moltíssimes més que ara y avuy encara al Torredembarra se'n pesquen bastantes; á la bolitxa.

Una estación poco común de la H. NEMORALIS Lin.

Durante el mes de julio de 1910, aprovechando una corta estancia en la reina de los Pirineos, Bagnères-de-Luchon, llevé á cabo una excursión al circo de la Glera, que así debe llamarse en neto y castizo castellano, al circo que las guías y los autores franceses denominan «de la Glère», pues *glera*, del latin *glarea,* cascajo, significa lugar en que abunda el cascajo y como sinónimo de *cascajal* lo traen los diccionarios de la Academia de la Lengua. Estaba dicho circo á la sazón casi completamente cubierto de nieve, á pesar de estar el verano ya algo adelantado, y al pasar por encima de las placas de nieve que lo alfombraban, llamaron mi atención en una de ellas, varios orificios perfectamente circulares y cuya causa no acerté á simple vista. Llevado de mi curiosidad hurgué en ellos y en el fondo de cada uno, encontré un ejemplar vivo, de tamaño relativamente grande, de la *Helix nemoralis* Lin., var. *libellula* Risso, y cuya concha presentaba, sobre todo hacia el vértice, unas erosiones en todo semejantes á las que se notan en las conchas de los moluscos fluviátiles, tales como los *Unio*, *Melanopsis,* etc.

Dichos caracoles sorprendidos por las primeras nevadas habían permanecido todo el invierno bajo la capa de nieve?

El estado de la concha, algo deteriorada, y lo dificil que parece, el que dichos animales pasando por encima de la placa de nieve, donde nada tenían que hacer, se hundieran en ella, lo hace creer asi. Por otra parte, la gran vitalidad de todos los moluscos terrestres, explica perfectamente el que algunos de ellos después de nueve meses de sepultados bajo la nieve estuvieran todavia vivos; lo que es menos fácil de explicar, es, el

porqué del agujero cilíndrico que atravesaba toda la capa de nieve; dicho agujero no parece ser debido al propio molusco que reposaba tranquilo en su fondo, pues el calor desprendido por él no bastaba para fundir la columna de nieve que sobre el mismo gravitaba.

Tal vez dichos moluscos rodaron desde las pendientes del circo hasta su fondo, y allí, encima de la nieve y absorviendo más el calor solar que la blanca y lisa extensión que los rodeaba, fueron fundiéndola poco á poco bajo sí, hasta llegar á descansar sobre la hierba agostada por el frio ?

Tampoco esta explicación me satisface, pues hundido el caracol un poco en la nieve, la cantidad de calor solar que recibiera debía forzosamente ser ya muy pequeña y por lo tanto, tampoco parece lógico, fundiera una columna de nieve de 0,15 á 0,20 m. de altura.

Barcelona marzo de 1912

Juan B. de Aguilar-amat.

Un pou artesiá natural á Guisona

(Provincia de LLEYDA)

Al tractar d'interpretar l'origen de les dèus naturals, á voltes l'intelligencia s'ofusca y l'experiencia no complementa les suposicions en alguns dels casos particulars.

A Guisona, n'hi existeix un d'aquests fenomens inesbrinables en son origen. En aquella joliua població del Plà d'Urgell hi son abundosos els manantials naturals; de quals fonts s'en serveixen sobradament els habitants llurs pera satisfer les necessitats generals. Coneguda es també la riera del Sió per esserne portadora constantment de molt'aigua.

Tots els desaigues de la població son canalisats y aflueixen á un grandiós esntany, que en sa propietat tè el potentat agrònom Sr. Esteve.

Empró, lo mes original, lo que revesteix una gran trascendencia pera nostres estudis hidrologichs de les corrents soterra-

nies, es el fenòmen que observarem en *l'hort de l'Angelich,* lluny de la població uns vint minuts. Puig, que's tracta d'un verdader pou artesiá natural.

Aprop d'un torrent, hi ha un hort murallat; y, al entrar, al enfront, s'hi presenta un gran safreix; quals aigues son aprofitades pera regar aquella petita propietat. Aquest safreix medeix 9 metres de llarch per 9 d'ample, y uns 6 pams de fondor, y al N. W. del llit del safreix s'hi distingeix un altre pou de menys diámetre que el central.

Lo estrany es, que: per aquets pous hi brolla l'aigua; aquesta puja per sa força ascendent natural; omplena tot el safreix, y fins sobreix de les parets de contenció. Això es, donchs, un verdader pou artesiá natural.

L'historia d'aquest safreix n'es desconeguda, puig que no constan datos especials en cap dels patrecòls testamentaris mes antichs. Y, si alguna vegada, pera satisfer la curiositat, s'ha volgut assecar el safreix ha sigut inutil; tant'aigua con se treya, ne reapareixia d'altra, sens minvar el nivell del pou central interior; per lo tant, que, may s'ha pogut aixugar. Se calculen de 35 á 40 litres per minut lo que sobreix.

Misteriós es l'origen d'aquestes aigues. Y, com se pogué construir un pou d'aquesta naturalesa, sens que'n l'historia d'aquell poble hi hagi cap document que'n parli?

No crech en la possibilitat d'existir qualque conducció soterrania, ab canal ó mina, que portés les aigues de molt lluny, per esserne el sots sòl, d'un terreny compacte y dur, aduch, que de lleuger desnivell. Tampoch puch suposar que vinguin directament del torrent, per esser aquest bastan aixut; y, sobre tot, perquè el llit del torrent es molt mès baix que la solera del safreix.

D'hon vindrán aquestes aigues?—L'historia no'ns diu com se construí aquesta obra marevellosa; no hi ha probabilitats que vinguin del riu; ni tampoch que siguin transportades de lluny. —Qual será l'origen llur?—Hem de suposar que neixen allí mateix; que en virtut de'una extraordinaria força ascendent sobrepujen al nivell del sòl, arribant a sobreixir de les parets del safreix,—Correspondrá á una conca d'aigues artesianes?;— Jo crech que si.

Si nosaltres atmetem per conca artesiana, aquella en la que hi ha aigues empresonades en el sots-sòl, y que tenen una força

ascendent pera arribar a la superficie, allavors, indubtablement que estariem en lo cert. Mes, cientificament, no son artesianes, aquelles aigues que corren per sota dels *taalwegs* dels rius; ni tampoch les que apareixen al traspassar les formacions geológiques mès modernes. D'aquesta naturalesa ho son casi totes les que coneixém de la península: les del Plà del Llobregat, de la Plana de Valencia, del Pardo de Madrid, de algunes de la provincia de Lleó, &.....; y totes elles son de escasa força ascencional, presentant oscilacions intermitents en sa alsada máxima del nivell natural ascendent. Mentres que les *nappes* de les verdaderes aigues artesianes, se troven a grans fondaries; en les extenses conques d'antigues formacions geológiques, que no han siguit revoltes; y que al foradar els estrats que les comprimeixen, allavors, surt furiós l'element liquit purissim, constant y abundós.

Donchs bé, el Plà d'Urgell es sens dubte, l'única conca catalana ahont s'hi podria fer una perforació, ab la seguretat d'éxit, pera trobar aigues verdaderament artesianes, que deurien buscarse al menys a uns 500 metres de fondaria. Correspont aquesta conca, en sa formació, a l'estancament del mar eocènich, qu'originá la sedimentació cristallina del clorur sodich, per una sobresaturació, en les salines de Cardona; convertintse, desprès per l'ensorrament inmediat de les valls del Ebre y l'aixecament definitiu del Montsech, en un llach extensisim d'aigues dolces; y, a n'aquesta formació lacustre oligocènica, pertany l'estratificació horizontal de tot el Plà d'Urgell. Els primers estrats foren sorrenchs y poch llotosos; essent avuy els portadors de les aigues soterranies.

De formacions geológiques similars ne tenim d'altres en la península, tals com: la indefinible Manxa y les grans esplanades de Castella la Vella; totes elles de condicions especialíssimes per brollarhi aigues artesianes.

Mes, al N. de Guisona hi passen els limits d'aquest grandiòs estany oligocénich. Sos estrats son compactes, y rocosos, en filádes iguals y uniformes, que continuen seguides á molts kilometres de distancia; y, dessota d'aquests, hi apareixen les argiles sorrenques vermelloses, que continuan fins á Cardona.

En els limits d'una y altra formació hi son abundosos els manantials; y en aquestes circunstancies se troba Guisona. Les aigues per infiltracions del Segre formen extenses *nappes*

soterranies, desprès d'haver traspassat les nùes carcanades montsecanes, extenentse aquelles capes portadores d'aigua per tot el fòns del Plà d'Urgell.

Aquest deu esser l'origen probable de la majoria dels abondosos manantials d'aquella comarca; y d'un modo particular de les fonts de Guisona.

Donades aquestes idees generals, facil es formular una hipòtessis sobre el supost origen de les aigues del pou artesiá del Argelich.

Allisonats per lo que nosaltres poguerem veurer en el poble de Castellnou d'Olujes, ahont en el pou del poble hi clavaren una barrina y als 2 pams brollá del forat furiosa l'agua, sobre pujant al nivell ordinari; això ens doná llum pera exposar nostres suposicions sobres el pòu del Argelich.

Els estrats oligocènichs se presentan en tot el Plà d'Urgell com una serie de enrejolats sobreposats, y entre aquest hi ha capetes molt primes de argiles ó sorres fines; mentres que'l conjunt presenta l'especie de una massa uniforme y compacta. Aquesta estratificació porta una llèu inclinació de N.-NE. á S.-SW.-Per entre aquelles uniformes fulles d'estratificació o enrejolats, s'hi poden infiltrar les aigues plujoses y de les vessants fluvials.

Y jo suposo que algun dels propietaris, en epoques molt llunyanes, construiria un pòu, fins arribar a la roca; empró que desprès continuaria profondisant aixecant aquelles llosanes, trobant abundancia d'aigua; tanta, que arribaría al mateix nivell del pòu. Vegent que l'aigua sobreixia, allavors construiria, el pòu central, de major diámetre, y fins arribar a trobar tanta aigua que fos impossible continuar trevallant.

Un colp asegurat de la persistencia d'aquelles aigues, faria el safreix, que avuy tothom atmira, per l'origen misteriòs que l'embolcalla.

Es sensible que no's pugui buidar aquell pòu y traurer les runes que s'hi h n tirat, para observar sa constitució interna, que tal volta aclararia nostres dubtes, y, pot esser que correborés les teories que havem exposat.

M. Faura y Sans.

Madrid 18-11-1912.

Estampa de Francisco X. Altés y Alabart, Angels, 22 y 24.—Barcelona.

INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTORIA NATURAL

1. **Dies de sessió.**—Primer dijous de cada mes, á dos quarts de deu de la nit.
2. **Socis numeraris.**—Deuen ser presentats per tres socis y admesos en sessió. Pagan **deu pessetes** l'any (que poden fer efectives á D. Lluis Soler, Raurich, 8 y 10, Barcelona, Tresorer de la **Institució**), rebent totes les publicacions de la Societat y podent consultar la Biblioteca y Museu.
3. **Biblioteca.**—La Biblioteca de la Institució, podrá consultarse tots els dimars, de 9 1/2 a 11 del vespre y 'l dijous de 12 a 1 1/2 tarde. Lo catàlech de la mateixa estará sempre en lo lloch social a disposició dels senyors socis.
4. **Museu.**—Els dies y hores pera consultar lo Museu serán los mateixos fixats pera la Biblioteca.
5. **Butlletí.**—Cada mes surt lo **Butlletí** de la **Institució** menys los de Juliol, Agost y Setembre.
6. **Tiratges a part:**
   Els autors de traballs del Butlletí que desitgin tiratges a part podrán demanarlos a la imprempta (carrer dels Angels, 22 y 24), als preus següents:

Sense cobertes	50 ecxemplars	100 ecxemplars
1 - 4 planas	**5 ptas.**	**8 ptas.**
5 - 8 »	**8** »	**15** »
8 - 16 »	**15** »	**25** »

Tot autor de treball publicat en lo **Butlletí** podrá demanar directament a la imprempta, avans indicada, tiratje a part de son trevall sens distribuir lo motllo, sempre que tingui un nombre de págines suficients, al preu de 4 ptas. per plech y tiratje de 50 exemplars, segons proposta de la dita imprempta.

Toutes les **communications** et **èchanges** doivent être envoyées au siège de la Société.

Paradís, 10, 1.er, 2.a, Barcelona (Espagne)

Estracte dels Estatuts

ART. 1.er **La Institució Catalana d'Historia Natural**, te per objete l'estudi dels sers naturals, principalment dels que's troven a Catalunya, pera formar l'Historia Natural d'aquesta regió y fomentar l'estudi de dita ciencia entre la joventut catalana.

ART. 3.er Los socis seràn de quatre classes: **Fundadors, Honoraris, Protectors y Numeraris.**

Son socis *Fundadors*, los quins constituiren la Societat en 18 de Febrer de 1904.

Son socis *Honoraris*, aquells que per sos reconeguts mérits dintre de les Ciencies Naturals honrin a la Societat y siguen un estímul pera los socis.

Son socis *Protectors*, aquelles persones que cooperin notablement a la bona marxa y progrés de la Societat.

Son socis *Numeraris*, los demés que sien admesos com a tals ab arreglo als Estatuts y paguin la quota mínima anyal adelantada de deu pessetes. S'anomenarán Numeraris-Protectors los socis numeraris que paguin una quota mínima de cinch pessetes mensuals.

ART. 4.rt Los socis *Honoraris* serán proposats per la Junta Directiva en sessió extraordinaria convocada á tal efecte y elegits per unanimitat dels numeraris presents.

Los socis *Protectors*, serán proposats per escrit per tres socis numeraris en sessió ordinaria, col·locantse la proposta en la taula d'avisos del local de l'Institució fins a la inmediata sessió ordinaria, en la qual se posará a votació secreta per medi de boles blanques y negres, denorant la majoría d'aquestes la no admisió del proposat.

Del mateix modo se fará quan se tracti de admetrer un soci *Numerari*, pero en aquest cas el proposat deurá firmar de son puny y lletra la proposta manifestant que coneix els presents estatuts y desitjant ingressar com a soci numerari 'ls acepta íntegrament.

Els quins hagin sigut refusats una vegada poden tornar á esser proposats, pro en aquet cas sols serán admesos si no tenen cap vot en contra.

Pera que sía válida una votació deurán pendre part en ella assistint a la sessió un número de socis superior a deu.

Segona época. Any 9.è-Núm. 5 — Maig de 1912

Butlletí de la Institució Catalana d'Historia Natural

Nulla unquam inter fidem et rationem vera dissensio esse potest.
Cnost. de Fid. cath. c. IV.

SUMARI

LOCAL SOCIAL
Carrer del Paradís, núm. 10, pís 1.er - 2.a
BARCELONA

AVIS

Preguèm als autors de travalls destinats al Butlletí, que procurin seguir les indicacións següents.

1.ª Escriurer en lletra clara é inteligible, d'altre modo es impossible, malgrat tot lo cuidado dels encarregats del Butlletí, que surtin los trevalls sense cap error d'impremta.

2.ª Dibuixar sobre paper ó cartulina ben blanchs ab tinta xina ó llapis plomb y fer los dibuixos d'un ters al menys més grans del tamany que ha de tindrer el grabat.

3.ª No escriur res ni posar cap lletra, número, etc., sobre dibuix original, sinó en un paper de calcar qu'el recubreixi.

4.ª Posar en forma de notes á baix de les planes les indicacions bibliogràfiques.

5.ª Escriurer en itáliques tots el noms tècnichs en llatí.

NOTA. - BEMERKUNG

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desitja'l cambi de publicacións.

Die «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» bittet um Gegensendungen.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desea el cambio de publicaciones.

The «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desires to exchange publications.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradis, 10, Barcelona)» demande l'échange.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» chiede ricambio.

BUTLLETÍ

DE LA

Institució Catalana d'Historia Natural

2.ª Época | Barcelona, Maig 1912 | Any IX — Núm. 5

SECCIÓ OFICIAL

Sessió del 2 de Maig de 1912

Presidencia de D. Llorens Tomás

A les deu del vespre, ab l'assistencia dels socis Srs. Ferrer y Vert, Ferrer y Dalmau (Miquel,) Soler y Pujol, Mir, y Maluquer (Joaquím), Maluquer (Salvador) y Sagarra, el Sr. President obrí la sessió, llegintse l'acta de l'anterior que fou aprovada per unanimitat.

Comunicacions.—D. Ignasi de Sagarra, llegí un interessant trevall sobre la reproducció del *Coccystes glandarius,* L en el vehí poble de Santa Coloma de Gramanet, presentant dos exemplars de dit aucell. D. Felip Ferrer y Vert, doná compte de una excursió feta el día 8 del prop-passat mes d'abril, a les costes de Garraf, juntament ab els socis Srs. Ferrer y Dalmau (M.), Maluquer (J.) y Sagarra, en la que reculliren gran nombre d'insectes. En les cales de Vallcarca, hi pescaren algunes especies de Actinies y peixos del género *Blennius*. D. Salvador Maluquer, pesentá pel Museu de l'«Institució,» un crani de Guanche (primitius pobladors de les Canaries), trovat en una cova de la illa de Tenerife.

D. Joaquím Maluquer doná compte d'una excursió feta el 5 del prop-passat abril, juntament ab altres socis, á les vesants orientals del Tibidabo, resultant molt profitosa pêl gran nombre d'exemplars recullits.

Y no haventhi res més de que tractar s'aixecá la sessió á les 11'15.

Notes biológiques sobre himenópters de Catalunya

PER

F. FERRER Y VERT

Osmia fallax Perez. Aquesta especie ha sigut citada per el Sr. Bofill y Pichot, á Montserrat, Berga, Castelldefels y Olesa; l'exemplar que'ns ocupa fou cassat á St. Sadurní de Noya el 12 de Juny de 1910.

En una excursió que vareig fer ab varis socis d'aquesta Institució y mentres esperava els companys que en aquell moment s'havían allunyat, poguí observar en un baix desmont prop de la estació, les entrades y sortides de la *Osmia* en una closca de *Rumina decollata*, mitj soterrada. No poguent esmersar molt temps en aquelles observacions, decidí emportarme l'objecte aprofitant el moment en que l'insecte es trobava dins del molusch.

Durant lo restant d'aquell día l'insecte no sortí un moment de son habitacle. Al matí següent en ma primera observació, la *Osmia*'s passejaba lentament per la capsa que l'aprisionaba; al mitg día al observarla altre cop ja era morta.

Dintre del molusch, qu'era de regulars dimensions, hi había tres larves ápodes d'un color testaci pálit, ab l'extremitat lleugerament rojenca, efecte de les substancies contingudes en l'intestí. La forma era fusiforme, molt convexa per la part dorsal y deprimida inferiorment, constaba de 14 segments, formant en ses parts laterals una carena ben marcada; els orgues bucals molt rudimentaris ab excepció de les mandíbules qu'eren fortes de les quals les puntes de color fosc se destacaben del fons pálit.

La disposició de les larves dintre del molusch era com segueix: la primera ó sigui la més antiga, ocupaba gran part de l'antepenúltima volta d'espira; la segona, el reste y part de la penúltima volta; y la tercera, la penúltima volta. Cada larva

estaba allotjada en una celda repleta d'una massa rojenca de polen elaborat que s'apoyaba en la part inferior, mentres que per la superior estaba separada de la celda inmediata per un envá construit d'una substancia verda qu'examinada al microscopi, sesultá esser fulles mastegades.

La *Osmia* fou sorpresa en plena nidificació perque en l'última volta del molusch hi quedá una celda casi acabada.

Degut als efectes de les investigacions moriren dues larves quedant sols la tercera que eclosioná el 28 de Juliol del mateix any donant un exemplar ♂.

Bembex mediterranea Handl. A lo llarch de nostres platges y especialment en els mesos de Juliol, Agost y Setembre, es troba ab molta abundor el *B. mediterranea* junt al *B. bidentata*, V. de L. y *B. Bolivari*. Handl. De últims d'Agost fins á mitjants de Setembre, els sorrals de la costa están rublerts de níus de *B. mediterranea;* en els voltants de l'antich Astillero (Can-Tunis), n'he observat fins á 20 metres del mar.

Pera construirlos cerca els sorrals flonjos en que la sorra no está subjecte per cap planta y haventlos observat en époques de gran sequetat m'ha sigut molt difícil seguir llur estuctura essent necessaries repetides investigacions pera formarne una idea casi exacte. Arran de terra, cada niu presenta varies entrades properes les unes á les altres, que desemboquen á una mateixa cambra; d'aquesta segueix una galería casi horizontal d'uns 50 centímetres de llarch, que de sopte es torna vertical pera tornar esser horizontal y acabar ab la cambra ahont hi ha la larva.

En les hores de sol més fort, he observat aqueixos himenópters cassant ab una llestesa incomparable els dípters que freqüentan els fems y que constitueixen l'aliment de llurs larves. Les especies comprobades sont: *Lucila caesar*, L; *Musca corvina* L. y *Eristalis aeneus*, Scop.

Evania appendigaster Illig. Desde fa uns cuants anys venim observant en les habitacions d'aquesta ciutat la presencia d'aquest curiós insecte quina estranya figura crida tot seguit la atenció. En el período més calurós de l'any, no es rar veurel apareixer el matí entrant per les finestres dels patis interiors y visitar les habitacions vehines á n'aquestos. Sa preferencia per

les cuines, rebosts y habitacións penombroses ahont hi ha sempre un recó descuidat per l'escombra, m'había cridat l'atenció desde molt temps ensá, sense que may hagüés pogut comprobar res.

L'estiu passat foren més nombrosos que may, hi hagué dies en que poguí observar la presencia de 4 y 5 individuus passejant pausadament per els indrets més ombrius, donant de quant en quant les petites volades característiques y colocantse accidentalment vora el camí de les formigues, lo que de moment em feu sospitar en cassesin, empró no poquí comprobarho ab certesa. Un matí una *Evania* anava y venía per devant d'una portella d'aquestas que tanquen els compartiments que hi solen haver sota els fogons y que destinantse á trastos vells no solen netejarse tots els díes. Semblaba cercar quelcom d'interessant, els moviments de ses antenes, eren com sempre acompassats y á voltes semblaven més actius; de sopte enfilá la portella y passá resoltament per sota d'ella, endintsantze en la foscor. Vareig esperar una estona sense saber que fer, fins que decidí obrir la porta ab precaució y sols al cap d'una bona estona poguí descubrir la *Evania* vora d'un paquet de papers semblantme ocuparse en algo. La poca llum no deixaba veurer què era y ab la impaciencia de comprovarho y al allargar la má la *Evania* va retirarse tot seguit escapant per la sortida. En el lloch que ocupaba hi trobí un *Lepisma saccharina* L. y mitj trossejat y encare viu.

Per lo demés aquest himenópter sembla forsa sociable, no espantantlo gaire la presencia del home y essent fácil agafarlo ab les mans.

Barcelona, Febrer 1912.

Lo Coccystes Glandarius, L. a Catalunya

(Nota ornitológica)

En lo mes d'abril de l'any 1909, se presentaren en les montanyes vehines del poble de Santa Coloma de Gramanet, uns aucells de bastant tamany y que per llur crit estrident y caracteristich, prompte n'hagueren esment els guardes dels vedats d'aquella encontrada. Un d'ells me comunicá la presencia de dits aucells, encomanatli me'n cassés un pera poguer identificar l'especie. Després d'algun temps m'enviaren un mascle del *Coccystes glandarius* L. cassat en lo vedat del turó del Pollo.

Enterat de les costums parassitaries de dit aucell y de la diversitat de criteris que sobre les meteixes han mantingut gran nombre de ornitolechs, decidí comensar mes observacions y heus aquí els datos que puguí recullir:

En la segona quinzena d'abril, se presentaren alguns individuus dels *Coccystes glandarius*, L. coincidint llur aparició ab l'época que nien les garces, molt abundoses en aquell terme, principalment en les oliveres y bosch baix. Els *Coccystes* prengueren aquella regió per hostatje, sens dupte pera cumplir la suprema lley de la reproducció. Aquesta suposició no tardá gayre en confirmarse, puig al destruhir alguns nius de garces s'hi trovaren en tres d'ells y a cada un, dos ous mes petits que'ls altres, resultant esser de l'aucell en qüestió. Mes tard me portáren un exemplar jove de *Coccystes* que encar no havía abandonat lo niu, tenint les plumes caudals tot just sortides y les del vertex negres ab l'extremitat blanca (caracter que no he vist en cap de les descripcions del aucell jove).

Aquesta trovalla me posá de manifest la reproducció del *Coccystes* en la població vehina; essent de remarcar l'haverse repetit sa aparició en la primavera del seguent any y darrerament en 1911 també ne vegerem alguns exemplars.

L'incubació dels ous d'aquesta au per les garces, fou observada primerament pel naturalista alemany Mieg. Brehm conta que en son viatge per Espanya, li fou comunicada també aques-

ta nova a Madrit, per un expert observador relacionat ab els naturalistes de aleshores la qual nova ell creya inedíta.

Aquest parassitisme del *Coccystes* no sol s'extén a les garces, se citen també altres especies de corvits, entre elles la garsa de mauritania (*Pica mauritánica*, Malh.) la garsa blava (*Cianopica cyanea*, Pall.) y en son pais originari casi tots els ous s'han trovat en nius del genre *Corvus*.

A Catalunya sols se presenta molt rarament; Vayreda, l'observá en la provincia de Girona y nostre consoci D. Lluís Soler ne prepará un exemplar cassat a Gavá, causant gran extranyesa entre'ls cassadors del terme. Aquest exemplar se trova avuy en la colecció de nostre ornitolech y benvolgut consoci D. Emili Tarré.

En les regions meridionals d'Espanya hi es mes frequent contantse entre les aus de cría anual.

IGNASI DE SAGARRA.

Abril 1912.

Fauna ictiológica de Catalunya

Catálech rahonat dels peixos observats en el litoral y en les aygues dolces catalanes

PER

AGUSTÍ M.ª GIBERT

(Continuació)

Género, THYNNUS.

Thynnus Thunnina, CBp.

Syn.: *Thynnus thunnina*, Günth., Canestr., Cuv. et Valenc., *Thynnus Leachianus*, Riss.; *Scomber Commersonii*, Riss.

Nom vulgar: Arbecona, Tarragona; Tunyina, Barcelona; Albecora, Costa de Llevant; Bacorete, Goles de l'Ebre.

Thynnus thynnus, Günth.

Syn.: *Thynnus vulgaris*, CBp., Canestr., Cuv. et Valenc., Guichen.; *Thynnus mediterraneus*, Riss.; *Scomber thynnus*, Lacep., Riss., Bonnat., Linn., Bloch, Brunn.; *Thynnus*, Duham., Bell.

Nom vulgar: Tunyina, Barcelona, Tarragona.

A les petites o de cría, vulgarment se les coneix ab el nom de Golfás.

En l'almadrava del cap del terme, Hospitalet-Atmetlla (Tarragona), pêl Maig se'n pesquen moltes de 1 kilogram de pes y pêl Septembre escassament de mitg kilogram; aixó á part de la matansa que segons les anyades, com en l'almadrava de Rosas, se'n fà de molt més grosses: llevades de 200, 300 y 600.

Thynnus alalonga, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Orcynus alalonga,* Riss.; *Orcynus alalonga,* CBp., Canestr., Günth.; *Scomber alalonga,* Riss., Bonnat.; *Scomber germo,* Lacep.; *Germon*, Duham.; *Alilangh,* Duham.; *Alalungha*, Cetti.

Nom vulgar: Zanja, Goles de l'Ebre.

Especie molt rara, nova per Catalunya. Abunda més vers les aygues de Ponent y de l'Estret.

Género, Pelamys.

Pelamis sarda, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Pelamis sarda*, Guichen., Willugh., CBp., Günth., Canestr.; *Thynnus sardus,* Riss.; *Thynnus pelamis*, Riss., Brunn.; *Scomber mediterraneus,* Del.; *Scomber sarda,* Lacep., Riss., Bloch, Rosenthal.; *Pelamis,* Salvian., Bell.

Nom vulgar: Bonitu, Barcelona, Taragona; Bonitol, Menorca.

A darrers d'Agost y á primers de Setembre se'n pesquen moltissims á l'art.

Sub-familia dels Carangini.

Género, Trachurus, Cuv.

Trachnrus Trachurus, Günth.

Sy.: *Caranx trachurus,* CBp., Schlegel, Lacep., Riss.; *Trachurus trachurus,* Canestr.; *Scomber trachurus,* Bonnat., Linn., Bloch, Brunn.; *Trachurus,* Rond., Bell., Salvian., Willugh., Gesner.

Nom vulgar: Surell, Surelló el petit, Tarragona, Barcelona, Menorca.

Abunda molt. El Surell pescat al bou te 0'40 m. o 0'50 m. de llarch.

Género, Caranx, Cuv.

Caranx suareus, Riss.

Syn.: *Caranx suareus*, Cuv. et Valenc.

Nom vulgar: Surella, Tarragona.

Especie nova per Catalunya. En Febrer y Mars de 1911 se'n pescaren moltes en les aygues de la part occidental de Catalunya.

Sub-familia dels Centronotini.

Género, Naucrates, Rafin.

Naucrates ductor, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Naucratus ductor,* CBp., Günth., Canestr., Guichen.; *Nancratus fanfarus*, Rafin., *Centronatus conductor,* Lacep., Riss., *Gasterosteus ductor*, Bonnat., Linn.. Brunn.; *Scomber ductor,* Bloch.

Nom vulgar: Bairó, Tarragona; Pampol, Barcelona, Menorca; Biró, Costa de Llevant.

Aquest petit peix, guía y fidel company del tauró, segueix als barcos de navegació d'altura y al arribar a port embesteix com esmaperdut a les platges y fins se deixa agafar ab les mans.

Género, LICHIA, Cuv.

Lichia glaucus, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Lichia glauca,* Günth., Canestr.; *Lichia glaucus*, CBp., *Lichia glaycos,* Riss.; *Centronatus glaycos,* Riss.; *Caranx glaucus,* Lacep.; *Glaucus* (Derbio), Rond.

Nom vulgar: Palomida, Tarragona; Columida, Barcelona; Palomida, Palomina. Menorca.

Lichia amia, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Lichia amia*, Guichen., Agass., CBp., Günth., Canestr.; *Lichia lyzan,* Lacep., Riss.; *Centronotus vadigo,* Lacep., *Caranx amia*, Lacep., *Scomber amia,* Linn.; *Amia,* Salvian.; *Lampuga*, Bell.

Nom vulgar: Palomida, Tarragona; Colomida, Barcelona; Palomida, Surell de penya, Menorca.

Lichia vadigo, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Centronotus vadigo,* Riss.; *Lichia vadigo,* Riss., CBp., Günth., Canestr.; *Centronotus glaycos,* Lacep.

Nom vulgar: Lexola, Tarragona; Lexa, Costa de Llevant.

Especie no citada en cap Catálech de peixos de Catalunya.

A vegades se'n agafen moltes a palangra.

Género, SERIOLA, Cuv.

Seriola Dumerilii, Riss.

Syn.: *Seriola Dumerilii,* Günth., CBp., Canestr., Cuv. et Valenc., Guichen.; *Caranx Dumerilii,* Riss.

Nom vulgar: Verderol, Tarragona; Sirvia, Sirviola, Verderol, Menorca.

Gènero. TEMNODON, Cuv. et Valenc.

Temnodon saltator, Cuv.

Syn.: *Scomber plumbeus*, Mitchill; *Gasterosteus saltatrix,* Linn., Bonnat.; *Pomatomus*, Skib, Lacep.; *Cheilodipterus hep-*

tacanthus, Lacep.; *Saltatrix,* Catesby.; *Temnodon saltator*, Valenc., S. Berthel , Guichen., Nordm., CBp., Günth., Verany., Steindachn., Canestr., Brit. Capel., Giglion., Perugia.

Nom vulgar. Tsernia. Tarragona.

Especie nova per Catalunya.

En pochs díes de diferencia (Agost 1910) en la pescatería de Tarragona, ne vegerem dos exemplars pescats a les xarxes, que pesaven quiscun 15 kilograms.

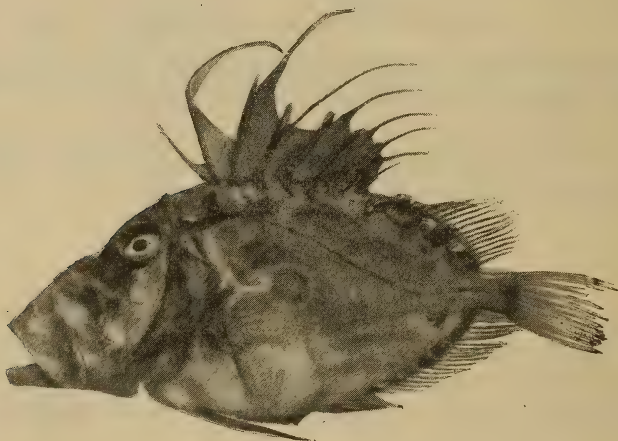
Sub-familia dels Zeini.

Género, ZEUS, Arted.

Zeus faber, Linn.

Syn.: *Zeus faber,* Bloch, Rosenthal., Agass., CBp., Günth., Schlel., Canestr., Bonnat., Lacep., Riss., Cuv. et Valenc., Guichen.

Nom vulgar: Gall, Barcelona, Tarragona; Gall de St. Pere, Menorca.

Zeus pungio, Cuv. et Valenc

Syn.: *Zeus pungio,* CBp., Günth., Guichen,

Nom vulgar: Gall, Tarragona.

Especie nova per Catalunya.

Pescat a l'art, en 10 de Juny de 1911, n'adquirirem un bell exemplar.

Sub-familia dels Caprini.

Género, CAPROS, Lacep.

Capros aper, Lacep.

Syn.: *Capros aper*, CBp., Günth., Canestr., Riss., Guichen.; *Perca pusilla,* Brunn.; *Zeus aper.* Linn.; *Aper Rondeletii*, Willugh.

Nom vulgar: Gallet, Barcelona; Xavo, Tarragona.

Sub-familia dels LAMPRINI.

Género, LAMPRIS, Retzius.

Lampris guttatus, Retzius.

Syn.: *Lampris luna,* Günth., Canestr.; *Lampris lauta,* Lowe; *Chrysotosus Luna,* Lacep., Riss.; *Lampris guttatus,* Cuv. et Valenc., CBp., Schleg.

Nom vulgar: Llampuga, Tarragona. Especie rara y nova per Catalunya. Abunda mes en aygues de les Mallorques.

Sub-familia dels BRAMINI.

Género, BRAMA, Schneid.

Brama Raii, Schneid.

Syn.: *Sparus castaneola,* Lacep., Riss.; *Brama Raii*, Riss., Bloch, Rosenthal, CBp., Günth., Canestri.; *Sparus brama*, Bonnat; *Brama marina cauda forcipata*, Willugh.

Nom vulgar: Castanyola, Barcelona, Tarragona.

Peix de fonera abundant, que te de pescarse a fons fixo d'aygues, ni mes ni menys. Desapareix o emigra una llarga série d'anyades y retorna després altra vegada. Dintre la seva massa muscular, quasi en tots ells hi viu un tricocefal tal volta nou: verm nematodes en forma de petita carabassa vinatera, llarch de 0'07, m., glutinós y de color blanch-groch de canari.

Sub-familia dels Centrolophini.

Género, Centrolophus.

Centrolophus pompilus, CBp.

Syn.: *Centrolophus morio*, Cuv. et Valenc.; *Centrolophus niger*, CBp., Lacep.; *Centrolophus pompilus,* Günth., Canestr., Guichen., Cuv. et Valenc.; *Centrolophus pompilius*, Riss.; *Pompilus*, Couch, Rond.; *Coryphœna pompilus,* Lacep., Riss., Linn.; Serrá de Provença, Duham.

Nom vulgar: Trotllu, peix de brom, Barcelona; Negret, Negritu, Tarragona.

S'en agafen pel Mars y Abril barrejats entre les moles de surell.

Género, Stromateus.

Stromateus Fiatola, Linn.

Syn.: *Chrysostromus fiatoloides,* Lacep.; *Stromateus fiatola*, Lacep., Riss., Cuv. et Valenc., Guichen., Bonnat., CBp., Günth., Canestr.; *Hepatus,* Gesner; *Stromateus*, Rond., Gesner, Aldrov., Willugh.; *Fiatola*, Rond., Gesner; *Callichthys,* Bell.

Nom vulgar: Palomida, Barcelona, Tarragona.

Stromateus Microchirus, Günth.

Syn.: *Fietola fasciata,* Riss.; *Seserinus microbirus*, Cuv. et Valenc.; *Seserinus Rondeletii,* Cuv. et Valenc., Cuv.; *Stromateus microchirus*, CBp., Canestr.; *Centrolophus microchirus,* Bonelli; *Seserinus*, Rond., Gesner.

Nom vulgar: Pampul pudent, Tarragona. Especie nova per Catalunya.

Sub-familia dels Coryphœnini.

Género, Coryphæna.

Coryphœna hippurus, Riss.

Syn.: *Coryphœna pelágica*, CBp., Günth., Canestr., Riss.; *Lampugus pelagicus*, Cuv. et Valenc.; *Coryphœna hippurus*,

Lacep., Riss., Cuv. et Valenc., Guichen., Linn., Bloch, CBp., Günth., Canestr.; *Equiselis*, Rond.

Nom vulgar: Doradu, Tarragona; Llempuga, Menorca.

Sub-familia dels Xipheini.

Género, Xiphias.

Xiphias gladius, Linn.

Syn.: *Xiplias gladius*, Cuv. et Valenc., Guichen., Lacep., Bloch, Rosenthal., CBp., Günth., Schleg., Canestr.; *Xiphias piscis*, Willugh.; *Xiphius*, Bell.; *Gladius*, Salvian.

Nom vulgar: Peix espasa, Tarragona; Emperador, peix espasa, Menorca.

Sub-familia dels Echeneini.

Género, Echeneis, Arted.

Echeneis remora, Linn.

Syn.: *Remora*, Couch., Yarr., Rond., Aldrov.; *Echeneis remora*, Lacep., Riss., Bonnat., Bloch, Rafin., Cuv., Rosenthal., Costa, CBp., Günth., Canestr.

Nom vulgar: Pegas, Tarragona; Rémora, Barcelona.

Les serps y els aucells

Es cosa ben comprobada y que cap naturalista posa ya en dupte, que si per casualitat un aucell se trova en presencia d'una serp, l'aucell, com si's sentís possehit d'una forsa irresistible que l'atragués cap a la serp, s'hi acosta poch a poch, tot piulant y saltant de branca en branca o a petites voladetes, fins que per a la fí acaba per ser presa de las seves dents. Lo poble ignorant, aficionat de sí a lo maravellós, creu que la serp té la propietat de xuclar l'aucell de la mateixa manera que lo

pistó d'una bomba aspirant xucla l'aigua d'un pou; lo mes ilustrat explica aquest rar fenómen per una forsa magnética que tindría la serp, semblant a la que té l'hipotizador respecte de la persona hipnotizada. Los naturalistas tot admetent lo fet, rebutxan aquestes duas explicacions. Per etzar se'm presentá un día l'ocasió de poder observar de ben alavora un cas d'aquesta naturalesa, cas que tal vegada pugui portar alguna llum a la questió.

Eram al Septembre de 1902. En una gran aucellera que tinch en lo jardí de casa y que contenía com a cosa d'una cinquantena d'aucells de totes classes y paisos, mentres jo'ls estaba contemplant distretament desde una glorieta que hi ha enfront d'ella, vaig observar una cosa anormal en los aucells. Gran part d'ells, tot plegat, baixan a terra y s'arremolinan a l'entorn d'un punt movent gran gatzara. De moment no vaig compendrer quina era la causa que atreya d'una manera tan inusitada l'atenció dels aucells, quan al cap de poch rato de més atenta observació sense móurem del lloch ahont seya, m'adoní que era una serp *(Coelopeltis monspessulanus)* de 85 centímetres de llargaria. A les hores, sigui que la serp s'adonés de mí, sigui que temés ser descoberta ab tanta cridoria por algun natural enémich seu, sigui que volgués aisllar los aucells, va empendrer la marxa cap a un extrém de la aucellera, y al arrivarhi va sortir travesant lo filat. Com se comprendrá fácil me vá esser agafarla y matarla. Lo trajecte que va tenir que recorrer la serp pera sortir de la aucellera era próximament d'uns tres metres y durant tot lo camí la seguiren los aucells; los del país anaven peonant al costat d'ella a la distancia d uns 40 centímetres, essent un rossinyol *(Lusciola luscinia)* y una cucuyada *(Certhilauda cristata)* els que l'hi anaven més a la vora; els senegalins (aucells exótichs pertanyents al genre *Estrelda*) en lloch de peonar feyan lo camí a voladetes agafantse en el filat.

Després d'haver observat tot axó, vaig voler experimentar lo que farían els aucells devant de la serp morta, y a n'aquest fí la vaig ficar altra volta dintre l'aucellera y en lo meteix lloch que ocupaba quan me adoní d'ella. Los aucells feren exactament lo meteix que havíen fet quan era viva, essent aquesta vegada un aucell dels trópichs, lo cantor d'Africa *(Fringilla musica)* qui s'hi atansá més. Al cap d'una estona els aucells ja no'n feren cas d'ella y s'escamparen altre volta per l'aucellera.

Aquest experiment ja proba per sí sol que no es la forsa magnética y molt menys lo xuclar de la serp qui atrau los aucells. ¿Donchs quína será la verdadera causa d'aquesta especie d'encisament? Jo crech que sols la curiositat, y ho comproba un cas semblant que una altra vegada vaig observar en la meteixa aucellera, encar que sols hi prengueren part los senegalins. Qui aleshores motivaba la fresa y la cridoria no era pas una serp, sinó un gros cargol bover *(Helix aspersa)* que anava caminant calmosament arrossegantse per terra. Per fi, si no n'hi hagués prou ab axó pera probar que es senzillament la curiositat qui remou de tal manera los aucells, basta introduir dintre l'aucellera un objecte vistós, com un manat de cintes, un ram de flors o fins un ramell de taronges pera que los senegalins fassin lo meteix que feren ab la serp y ab lo cargol. A lo que sembla per l'observat, els aucells ignoran complertament que la serp sigui un dels seus més temibles enemichs; donchs a coneixerla com a tal, farían lo meteix que fan sempre que passa un esparver per sobre l'aucellera, en qual cas, els menys voladors com lo pardal, verdum, etc. se sobressaltan en gran manera y procuran amagarse. Una vegada un butxí *(Lanius meridionalis)* se posá de sopte sobre l'aucellera, y entre l'esberament dels aucells, dos rossinyols del Japó *(Lyotrix luteus)* que hi tenía, se esparveraren de tal modo que semblaba s'haguessin tornat boijos; y no obstant quan hi entrá la serp cap aucell va donar altres senyals que los de curiositat, sense havernhi ni un que manifestés la més petita por.

Jacinto Barrera.

Teyá, Abril 1912.

BIBLIOGRAFÍA

Neurópteros chilenos (1.ª Serie) por R. P. Longinos Navás, S. J. (Revista Chilena de Historia Natural. Año XIV-1910-número 4-6; 7 págines con 1 fig.

Segons explica l'autor es sols una llista provisional de les especies que fins ara ha pogut estudiar y qu'espera poguer afegirhi noves publicacions ab lo molt que conté la rica fauna xilenya.

Entre la llista d'especies hi ha la descrípció complerta del *Hemerobius pallidus* Blanch., descrita deficientment per l'autor; descripció de *Sympherobius Gayi* sp. nov. y *Molinella* nou género ab l'especie *M. Monlti*, sp. nov. (neurópter mantispid.)

Névroptères des bords de la Meuse et de la Molignée (Namur), par le R. P. Longin Navás, S. J. (Revue de la Société Entomologigue de Namur, octobre 1910; 3 págines).

(Donatiu de l'autor).

Feuille de Prades. Cretacé superieur et nummulitique des régions de Coustouges et de la Manere (Pyrenénées Orientales), par O. Mengel. (Bulletin de la Carte Géologique de France, núm. 105. Tome XVI, Avril 1905; 4 págines).

Feuilles de Prades et Céret (Region frontiére des Pyrénées Orientales) par O. Mengel. (Bulletin de la Carte Géologique de France, núm. 110. Tome XVI. Mai 1906; 9 págines).

Feuilles de Prades et Céret. (Massif du Canigou) par O. Mengel. (Bulletin de la Carte Géologique de France, núm. 115. Tome XVII. Janvier 1907; 9 páginas y 1 mapa en colors).

Feuille de Prades en Céret (Albères et Cerdagne) par O. Mengel. (Bulletin de la Carte Géologique de France, núm. 119. Tome XVIII. Mai 1908; 7 págines ab 1 figura y 1 mapa en colors).

Feuille de Prades par O. Mengel. (Bulletin de la Carte Géologique de France, núm. 122. Tome XIX. Juillet 1909; 7 págines; et núm. 126. Tome XX. Mai 1910; 14 págines).

(Donatiu de l'autor).

La Institució queda molt agrahída als donants, per llurs donatíus.

EL BIBLIOTECARI

Estampa de Francisco X. Altés y Alabart, Angels, 22 y 24.—Barcelona.

INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTORIA NATURAL

1. **Dies de sessió.**—Primer dijous de cada mes, á dos quarts de deu de la nit.
2. **Socis numeraris.**—Deuen ser presentats per tres socis y admesos en sessió. Pagan **deu pessetes** l'any (que poden fer efectives á D. Lluis Soler, Raurich, 8 y 10, Barcelona, Tresorer de la **Institució**), rebent totes les publicacions de la Societat y podent consultar la Biblioteca y Museu.
3. **Biblioteca.**—La Biblioteca de la Institució, podrá consultarse tots els dimars, de 9 1/2 a 11 del vespre y 'l dijous de 12 a 1 1/2 tarde. Lo catàlech de la mateixa estará sempre en lo lloch social a disposició dels senyors socis.
4. **Museu.**—Els dies y hores pera consultar lo Museu serán los mateixos fixats pera la Biblioteca.
5. **Butlletí.**—Cada mes surt lo **Butlletí** de la **Institució** menys los de Juliol, Agost y Setembre.
6. **Tiratges a part:**
   Els autors de traballs del Butlletí que desitgin tiratges a part podrán demanarlos a la imprempta (carrer dels Angels, 22 y 24), als preus següents:

		50 ecxemplars	100 ecxemplars
Sense cobertes	**1 - 4 planas**	**5 ptas.**	**8 ptas.**
	5 - 8 »	**8** »	**15** »
	8 - 16 »	**15** »	**25** »

Tot autor de treball publicat en lo **Butlletí** podrá demanar directament a la imprempta, avans indicada, tiratje a part de son trevall sens distribuir lo motllo, sempre que tingui un nombre de pàgines suficients, al preu de 4 ptas. per plech y tiratje de 50 exemplars, segons proposta de la dita imprempta.

Toutes les **communications** et **èchanges** doivent être envoyées au siège de la Société.

Paradís, 10, 1.er, 2.a, Barcelona (Espagne)

Estracte dels Estatuts

ART. 1.er **La Institució Catalana d'Historia Natural,** te per objete l'estudi dels sers naturals, principalment dels que's troven a Catalunya, pera formar l'Historia Natural d'aquesta regió y fomentar l'estudi de dita ciencia entre la joventut catalana.

ART. 3.er Los socis seràn de quatre classes: **Fundadors, Honoraris, Protectors y Numeraris.**

Son socis *Fundadors,* los quins constituiren la Societat en 18 de Febrer de 1904.

Son socis *Honoraris,* aquells que per sos reconeguts mérits dintre de les Ciencies Naturals honrin a la Societat y siguen un estímul pera los socis.

Son socis *Protectors,* aquelles persones que cooperin notablement a la bona marxa y progrés de la Societat.

Son socis *Numeraris,* los demés que sien admesos com a tals ab arreglo als Estatuts y paguin la quota mínima anyal adelantada de deu pessetes. S'anomenarán Numeraris-Protectors los socis numeraris que paguin una quota mínima de cinch pessetes mensuals.

ART. 4.rt Los socis *Honoraris* serán proposats per la Junta Directiva en sessió extraordinaria convocada á tal efecte y elegits per unanimitat dels numeraris presents.

Los socis *Protectors,* serán proposats per escrit per tres socis numeraris en sessió ordinaria, col·locantse la proposta en la taula d'avisos del local de l'Institució fins a la inmediata sessió ordinaria, en la qual se posará a votació secreta per medi de boles blanques y negres, denorant la majoría d'aquestes la no admisió del proposat.

Del mateix modo se fará quan se tracti de admetrer un soci *Numerari*, pero en aquest cas el proposat deurá firmar de son puny y lletra la proposta manifestant que coneix els presents estatuts y desitjant ingressar com a soci numerari 'ls acepta íntegrament.

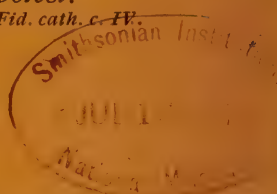
Els quins hagin sigut refusats una vegada poden tornar á esser proposats, pro en aquet cas sols serán admesos si no tenen cap vot en contra.

Pera que sía válida una votació deurán pendre part en ella assistint a la sessió un número de socis superior a deu.

Segona época. Any 9.è - Núm. 6 Juny de 1912

Butlleti de la Institució Catalana d'Historia Natural

Nulla unquam inter fidem et rationem vera dissensio esse potest.
Cnost. de Fid. cath. c. IV.

SUMARI

LOCAL SOCIAL
Carrer del Paradís, núm. 10, pís 1.er - 2.a
BARCELONA

AVIS

Preguèm als autors de travalls destinats al Butlletí, que procurin seguir les indicacións següents.

1.ª Escriurer en lletra clara é inteligible, d'altre modo es impossible, malgrat tot lo cuidado dels encarregats del Butlletí, que surtin los trevalls sense cap error d'impremta.

2.ª Dibuixar sobre paper ó cartulina ben blanchs ab tinta xina ó llapis plomb y fer los dibuixos d'un ters al menys més grans del tamany que ha de tindrer el grabat.

3.ª No escriur res ni posar cap lletra, número, etc., sobre dibuix original, sinó en un paper de calcar qu'el recubreixi.

4.ª Posar en forma de notes á baix de les planes les indicacions bibliogràfiques.

5.ª Escriurer en itáliques tots el noms tècnichs en llatí.

NOTA. - BEMERKUNG

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desitja'l cambi de publicacións.

Die «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» bittet um Gegensendungen.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desea el cambio de publicaciones.

The «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desires to exchange publications.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradis, 10, Barcelona)» demande l'échange.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» chiede ricambio.

BUTLLETÍ

DE LA

Institució Catalana d'Historia Natural

2.ª Época | Barcelona, Juny 1912 | Any IX — Núm. 6

SECCIÓ OFICIAL

Sessió de 11 de Juny de 1912

Presidencia de D. Llorens Tomás

A les deu del vespre, el Sr. President obre la sessió assistinthi els socis Srs. Rosals, Ferrer y Vert, Maluquer (Joaquím), Maluquer (Salvador), Fábregas, Sagarra (Ignasi) y Soler y Pujol. El Sr. President dona compte d'haverse rebut un ofici del Excm. Ajuntament d'aquesta ciutat participant que ha sigut concedida a l'Institució una subvenció de 200 pessetes, y's delega al Sr. Soler pera que en nom de la meteixa se serveixi cobrar dita cantitat. El meteix Sr. President parla del II Congrés regional d'Ateneus y Societats de Cultura, darrerament celebrat a Vilanova y Geltrú, y dona lectura al tema del que fou ponent "Missió dels Ateneus en l'estudi de la geología, mineralogía, flora y fauna regionals. Museus y gabinets que deuríen establir„ y a les conclusions aprobades, constant en l'acta la satisfacció ab que l'Institució ha vist els trevalls realisats ab motíu del citat Congrés pel Sr. Tomás.

S'acordá qu'els socis qu'asisteixin al II Congrés excursionista Catalá qu'es celebrará a Manresa a últims del Juny portin la representació de l'Institució.

D. Llorens Tomás, contestant al Sr. Rosals, parla del mineral trovat a Pedralbes y que segons sembla no's tracta de un mineral nou sino de una galena antimonífera.

Comunicacions.—D. Llorens Tomás llegeix una nota referent a una excursió del consoci Dr. Almera a Tagamanent, en la que aquest senyor va recullir molts e interessants moluschs y entr'altres un exemplar jove de *Patula Bofilliana* Fagot. El meteix senyor, llegeix un interessant treball referent a la trovalla d'un mineral nou per Catalunya, la Nontronita, silicat hidratat de ferro, trovat a Santa Creu d'Olorde pel consoci Sr. Folch.

D. Felip Ferrer y Vert llegeix dos trevalls del soci Rvnt. Pare Joaquím M.ª de Barnola, S. J. En un d'ells "Notes cryptogamiques„ explica "Una falguera nova per Catalunya y una nova localitat de l'*Anogramma leptophylla* Link„ y en l'altre, "Notes entomologich-botaniques„ parla de "Les garrofes abellades„ y d'un modo clar y concís explica aquesta malaltía de les garrofes que l'autor atribueix a una petita papellona de la familia *Phycidae* genre *Myelois*.

D. Joan Rosals llegeix dos treballs sobre moluschs. En una parla del *Helicigona Lapicida* Lin. y sa varietat *Andorrica* Bourg, y en l'altre "Moluschs marítims Barcelonins„ descríu els moluschs trovats en lo port de Barcelona, quines especies arriban a un centenar, provant això la riquesa de la fauna malacológica en els voltants de Barcelona.

D. Llorens Tomás parla dels trevalls del consoci Dr. Almera ab motíu de la formarció del mapa geológich y participa que actualment s'está instalant a la Universitat Industrial (Can Batlló) tot el material recullit durant les excursions que ha fet el citat Doctor. L'Institució reb ab veritable gust aquesta noticia.

A les onze y mitja, no haventhi altres assumptes de que tractar, el President aixeca la sessió, fent present a l'Institució que la propera tindrá lloch el primer dijous d'Octubre.

NOTES CRYPTOGÁMIQUES [1]

III

Una Falguera nova pera Catalunya
y
una nova localitat de l'Anogramma leptophylla (L.) Link.

PER LO

RVNT. P. JOAQUÍM M.ª DE BARNOLA, S. J.

Tot herborisant ab els meus deixeples pêl torrent de «Can Soca», proper a la costa de Vallvidrera, al començament de l'hivern, trovarem unes petitíssimes *frondes,* eixides de poch de llurs *prothallus,* de sort qu'en era prou difícil endevinar a quína especie de les conegudes apartenyían; máxime en un indret ahont ni trovarem altres quatre perfectament caracterisades. Ben lluny érem de pensar que's tractés d'una especie nova pera nostra *Flórula,* encare que coneguda d'alguns punts de la costa de la provincia de Girona. Ara fa pochs jorns en visita particular an el G. J. Sennen, del Col-legi comercial de la Bonanova, sapiguerem que havía trovat l'*Anogramma leptophylla* (L.) Link, per els voltants de la dressera de Vallvidrera. No'n duptarem pas un moment. Era segurament la Falguera, de la qual els prothallus y frondes incipients ens havíen cridat la atenció en les herborisacions abans dites. Una exploració s'imposava y a-les-hores posaríem les coses en clar. Lo G. Sennen ens ensenyá al ensemps un'altra falguera, per ell desconeguda, que no'n es altra que la *Pteris longifolia* L. Abdues troballes ens determinaren a esborronejar quatre ren-

(1) V. BUTLLETÍ DE L'INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTORIA NATURAL, any III, n. 19 a 21, Abril-Juny 1903 y any 8.º n. 9, Desembre de 1911.

gles pera nostre BUTLLETÍ, tot donantne compte a nostra benvolguda Institució.

Pro aném per parts.

a) Sobre la *Pteris longifolia* L, aixís com de aquest genre y sa separació del G. *Pteridium*, escriguerem llargament pera lo 3.er Congrés de la «Asociación E. para el progreso de las ciencias», que tingué lloch a Granada l'istiu prop passat. De la Memoria presentada y llegida en una de les séves sessions, donarem un extracte en nostre BUTLLETÍ d'enguany n. 9 (1) y en lo de la «Sociedad Aragonesa de Ciencias Naturales» n. 2 (2).

Les cites generals que donen els autors de la especie que'ns ocupa,'s refereixen a unes poques localitats andaluses (3).

De Catalunya no n'hi ha cap indici, segons apuntavem al començar exa comunicació. Per tant, pensém qu'els primers exemplars trovats en nostra terra foren els recullits al Tibidabo per lo G. Claude y entregats tot seguit a son comprofessor G. Sennen. Aytals exemplars son prou esquifits, efecte sens dupte del *xerofilisme* que, per la seca persistent d'enguany, experimenten bon nombre d'especies, singularment les que *ex se* son propies d'indrets humits y ombrívols, com s'escau ab les *Falgueres* gayre bé totes. Per axó res te d'extrany que les frondes ab prou feynes arrivin a 10 cm., sent aixís que normalment poden arrivar fins a 70. Ab variants entre eixos límits quasi bé extrems, l'havíem trovada per els voltants de Gandia y ab lo mínim citat la recullirem l'any derrer a les parets exteriors de les estufes del Jardí Botánich de Valencia.

La trovalla de la *Pteris longifolia*, L. al Tibidabo exténd considerablement en nostra patria l'area de dispersió de dita especie cosmopolita, car prescindint de les cites poch concretes, com les dels tractats generals: «Mediterr» (4), «Tropical and warm temperate regions all round the world, Spain,. .» (5), «aus dem südlichen Europa» (6); «Kosmopolitischer Farn aller wärmeren Länder der östlichen Halbkugel bis nachdem nörd-

---

(1) «Notas cryptogámiques» II, p. 131 a 139.

(2) Página 30 a 37.

(3) Colmeiro: «Los Criptógamas de España y Portugal».—Willkonun y Lange: «Prodronius Florae Hispanicae», V. I, p. 2.

(4) Chirstensen: «Index Filicum», p. 601.

(5) Hooker and Baket: «Synopsis Filicum», p. 154.

(6) Ettinghansen: «Die Farnkräuter der Yetzwelt», p. 5

lichen Mittelmeerstrand... Spanien,...» (1), no la trovém citada de nostre terrer ni per en Colmeiro, Costa, Vayreda, Willkomm, o bé altres autors, ni s'en conserva cap exemplar en els Herbaris de Botánichs catalans de la «R. Academia de C. y A.»

b) Ara diguém quelcom de l'altra especie, l'*Anogramma leptophylla* (L.) Link. Començarém per advertir que la major part dels Botánichs l'anomenen genéricament *Grammitis* (2), ó *Gymnogramma* (3); mes, nosaltres fixos en lo criteri indicat a la nota de referencia (4), seguím la denominació exacta, que, retretes les synonymiques, dona en Christensen en son magistral «Index Filicum» (5).

Per la meteixa rahó adhuida tractant de la *Pteris longifolia* L., els més dels exemplars observats y recullits son afectats de la modificació teratológica anomenada *nanisme*. Un sol exemplar havém trovat de dimensions quasi normals, es a dir, de desenrotllo complert, qui pot arrivar fins a 20 cm. Els més oscilen entre 3'5 y 15 cm.

Sens dupte per la mateixa causa, els exemplars presenten una marcada *Chlorosis*, excessiva pera lo comens d'eixa afecció que per un ordinari caracterisa tan tendra especie, única Falguera *anyal* de nostra Flora y fins pot-esser de la europea.

Lo barranch ahont la he trovada abundosa, es l'anomenat de «Can Soca», prop de la seva confluencia ab lo de «Can Canut». Probablement deu trobarse en altres torrenteres vehines, que li donguin ombrívol herbatje y prou humiditat.

Fins are ens ha mancat temps pera noves exploracions (6).

Abdues trovalles ens confirmen una volta més en la creiença de que no es pas poch lo qu'encare'ns manca pera haver complert coneixement de la Flora de nostre aymat terrer, ab tot y esser sens excepció lo més reconegut y explorat de propis y extrangers en la península ibérica, per ses excepcionals condicions, car inclou en breu terme totes les regions botániques, de la litoral mediterrania fins la supra-alpina.

(1) Christ: «Die Farnkräuter der Erde», p. 165.
(2) Vayr., Willk.; Herbaris del Dr. Tremols y d'en Sauras.
(3) Colm.
(4) V. pág. 2 (D'eix escrit!).
(5) Pág. 58.
(6) Derrerament l'havém trovada de dimensions normals en lo barranch de la costa de «la Budellera».

Confirmació del dit d'En Pau an En Cadevall: «Ni la Flora de Cataluña ni ninguna otra regional ha sido medianamente estudiada». (C. Pau, in litt.) (1).

N. Acompanyém eixa nota ab alguns exemplars pera l'Herbari de la *Institució*.

Sarriá, Maig 1912.

Nota sobre una trovalla de Hipparion Gracile a Catalunya

En una excursió feta ab mon company d'estudi Trías, visitarem el día 10 de Juny la vila de Piera, y allí tinguerem coneixement de que en una rejolería de'n Pere Mata, situada en el lloch anomenat «Les Flandes» distant uns dos kilometres y al S. O. de dita població, s'hi havien trovat, degut a les excavacions propies per l'aprofitament de l'argila, uns *caixals* fóssils.

Mogut per la natural curiositat en relació ab l'objecte de l'excursió, allí adressarem nostres passos y efectivament no foren pas infructuosos a nostres desitjos, ja que arrivat al esmentat lloch me varen esser mostrats uns caixals que per l'aspecte de la corona cridaren la meva atenció creyentlo una bona trovalla.

En effecte, classificats pel distingit geólec Mossén Faura y Sans, resultá esser del *Hipparion Gracile*, corresponents al nivell Pontiá del Miocenic Superior.

Aquesta trovalla te importancia, car ab ella s'aixampla l'área d'extensió d'aquest Soliped, quals últims del periode Miocènc viuría per les inmediacions de la formació *lacustre* qu'anava reduintse.

Fins avuy coneixém fóssils recullits en el Tortonià Superior

---

(1) Butlletí de la I. C. de H. N. 1906, n. 1-2.

de la Cerdanya (1), altres en les inmediacions de Sabadell (2) y Terrassa (3) y de la Seu d'Urgell (4).

No obstant cal advertir que la talla dels exemplars recullits a Piera, sont molt desarrollats y que en la corona hi ha a manera d'illa separada molt ben marcada, per lo qu'es diferencia dels individuos trovats pels voltants de Perpinyá, els cuals presentan solzament una proeminencia.

Dits exemplars 's troven al Museu Boet, de Sant Sadurní d'Anoya.

Pau Mir y Ráfols.

Dípteros de Cataluña

I.ª SERIE

Después del tiempo no largo, que me dedico por pura afición á la agradable á la par que útil tarea de recoger, ordenar y estudiar insectos de Cataluña, creo que llegó el momento de hacer algo para el órden de los Dípteros.

Al efecto, convencido de que para mejor acercarse á la verdad de observación, no hay nada mejor que observar la misma Naturaleza en sus propios lugares, no he vacilado en retirarme cerca del campo y bosque. Aquí, mi principal ocupación, ha sido recoger, reunir, casi diré amontonar numerosas series de individuos, persuadido de que así me sería más fácil adquirir

---

(1) *Deperet y Cérolla*. Note sur les Mammiferes fossiles du bassin lacustre de la Cerdagne.

(2) *Almera y Bofill*. Cron. Cient. tom. X, 1887.

(3) *Boletin de la Real Ac. de Cien. y Art.* de Barcelona, 1892, tomo I, p. 117.

(4) *Palet y Barbala*. Estudio del terreno pliocénico de Tarrasa y de sus relaciones con las formaciones contiguas, 1896.

Almera. Enumerations des Mammiferes fossiles descouvertes en Catalogne.

datos más justos y rigurosos, primero para deslindar especies, luego para agruparlas en géneros. La enumeración de mis riquezas, en cuyo trabajo, me es de gran auxilio el saber y experiencia del eminente dipterólogo de Charlottemburg, señor B. Lichtwardt; la lectura de los amenos y deliciosos trabajos de León Dufour, Ed. Perris, etc.; y el análisis de mis observaciones: es la cristalización, esta mi primera serie de los dípteros que personalmente he recogido en Cataluña, esperando que será bien acogida por los que se interesen por la entomología Catalana en particular y por el avance de la ciencia en general.

Sin duda alguna, faltan un gran número de especies á añadir y otras á completar: es cierto que no conozco absolutamente nada, sobre las costumbres de muchas especies; pero no dudo, que con método y perseverancia, y mucho más con el solicitado apoyo de nuestros naturalistas, estos vacíos no tardarán en verse llenos. No es útil, por otra parte, aguardar para más adelante y para cuando se tengan mejor acabados, el dar á conocer trabajos sobre entomología. Los años se acumulan sobre nosotros, nuestras fuerzas físicas é intelectuales decrecerán, de modo que no hay que hacerse ninguna ilusión sobre ello; aún la misma muerte puede sorprendernos. Apresurémonos pues: un poco más tarde, no tendremos quizá, ni el tiempo ni la facultad de hacerlo.

En fin, creo llegada la hora, en que se podría intentar una verdadera entomología Catalana. Tengo recogido mucho material y las observaciones tampoco faltarán. Cuando veremos levantar tan útil monumento? ¿Quién será el osado que inscribirá su nombre á la cabeza de la primera página? Yo me pongo personalmente á la disposición de aquellos que no temerán levantarlo: la ejecución me parece fácil: que cada abeja visite amenudo las flores que le sean más queridas y que llena de su néctar, regrese cada vez, para depositar la miel en comunidad y la colmena no tardará en surgir.

Y sin más preámbulo empiezo la lista, por orden alfabético de géneros:

1. *Acidia heraclei L.* Mongat, 28, II-10
» V-07

Buena parte del año, no es raro verle posado en las hojas

perennes del perejil *(apium petroselinum)* ó volar entre ellas. Muy probable que la larva de este Tripétido viva de aquella planta y sea minadora de sus hojas y tallo, penetrando en el suelo para transformarse.

2. *Aciura femoralis R. D.* Mongat, 25, IV-09

3. *Anthomyia pluvialis L.* Solsona, 25, VII-09

4. *pratincola Pz.* m. Mongat. 10, V-09
h. » 25, V-09

De las más pequeñas del género. No es escasa en primavera volando entre grandes gramineas.

5. *Anthomyia radicum L.* Mongat, 23, IV-09
» 10, V-09
» 18, III-10
Desemb. de Besós, 25, VI-10

Común en primavera y verano. La larva de *Anthomyia radicum*, es el tipo del género. Como su nombre lo indica, la larva vive en su primera edad, en las raíces; lo que parece indicar que las especies de este género, en general, son nocivas á las plantas á las cuales roen las raíces. Una vez las larvas adultas, se introducen en la tierra para la ninfosis. Es, en la primavera ó verano del siguiente año, cuando los nuevos *Anthomyia* vuelan.

6. *Antrhrax afer F.* Mongat, 25, V-09

7. *flavus Mg.* Montserrat, 2, VII-09

8. *hottentottus L.* Id. íd.

Escasos. Acostumbran permanecer parados en los caminos abiertos en campos y bosques en terrenos secos y en lugares de mucho sol la mayor parte del año, con las alas separadas y aplanadas, tocando el suelo. Al aproximarse, levántanse en un vuelo rápido pero corto á ras del suelo, parándose pocos pasos más adelante. Estos Bombyliidos, como á los demás de la misma familia, hay que picarles con el alfiler enseguida de capturados, pues las escamillas y

pelos de que su cuerpo está cubierto, son tan frágiles y poco adherentes, que con suma facilidad quedan estragados, de modo, que luego se hace difícil el poder referirles á su respectiva especie, si las alas no tienen algunas manchas negras especiales que orienten. Larvas parásitas de los de Hymenópteros Véspidos.

9. *Antiphrisson trifarius Lco.*	m.	Monte Farell,	1, VI-09
	h.	Mongat,	10, V-09
	h.	Id.	25, V-09
	m. h.	Solsona,	25, VII-09
	m.	Montserrat,	2, VII-09

Asílido común en los caminos soleados de nuestros campos y bosques. Amante del sol, valiente y voraz en extremo, permanece quieto posado en el suelo con las alas plegadas y lánzase con zumbido contra toda clase de insecto proporcionado á sus fuerzas que se le ponga á tiro. Una vez la presa en su poder y enredada entre sus largas patas, mantiénela apretada entre ellas contra sí, é introduciendo entonces la robusta y afilada trompa en alguna parte abierta ó delicada de la víctima, empieza á chuparla con tal avidez, que muchas veces prefiere dejarse coger con ella, que soltarla para huir más ligero. He visto al *Antiph, trifarius* h. apoderarse de una *phalena* con sin igual agilidad y he cogido otro h. abrazado á un Orthoptero locústido de mucho mayor tamaño que él y al cual hube de desembarazar yo mismo de su salteador. Este tenía la trompa profundamente metida en la boca del locústido, al cual faltaban las dos patas saltatorias y estaba ya muerto. Alguna vez cogiendo este Asílido descuidadamente con los dedos, he sentido en ellos como la impresión de un pellizco ó punzada, producida seguramente con su trompa, que en estas ocasiones queda llena de una sustancia expelida, líquida viscosa, muy parecida á la salíva. La larva vive enterrada y es esencialmente carnívora, siendo de notar el caso curioso de iguales caracteres de avidez del *trifarius,* en sus dos estados, de larva y de insecto perfecto.

10. *Argyromoeba anthrax,* Schnk. Montserrat, 2-VII-09.

No es rara en dicho sitio, posada en el suelo en los cami-

nos descubiertos y expuestos al sol, con las alas separadas tocando el suelo. Este Bombilido tiene costumbres iguales á los manifestados para el gènero *Antrax*. También hay que clavarla con el alfiler enseguida de cogida. Según Reamur, la larva vive á expensas de la de ciertos Himenópteros Crabrónidos que aprovisionan sus nidos con el *Antrax* en estado perfecto, de modo, que aquellos son víctimas á su vez de insectos análogos á los que habían hecho perecer sus larvas.

11. *Aricia lucorum,* Fall. Montserrat, 2-VII-09.

No es escasa allí, en las flores especialmente de las Umbelíferas, en el torrente que acompaña á la derecha el camino de S. Jerónimo, subiendo al llegar á mitad del trayecto. Estas flores, que jamás dejo de visitar cuando voy por allí, algunas veces las he visto tan llenas de insectos de hermosos colores, como Chrysidos, Anthaxias, Lepturas, Chrysomelas, etc., etc.; que más que flores, parecían ramilletes de piedras preciosas étincelantes, heridas por el sol de un hermoso día de Julio. Larva en el tallo ó raíces pulposas de algunas hortalizas *(Brassica).* Para criar esta larva, basta arrancar dos ó tres de los pies atacados y haciendo con ellos un haz, encerrarlos, en una caja grande. Al objeto de evitar la fermentación y putrefacción, sin ocasionar la desecación, hábrase la caja frecuentemente hacia medio día, pues la salida de las larvas no tiene lugar habitualmente, que durante la noche ó la madrugada. Cúidese también de poner tierra en el fondo; mejor que esta sea algo arenosa, más que compacta ó apretada, para que puedan mejor transportarse.

12. *Asilus crabroniformis,* L. Mongat, X-09.
» X-08.
Montalegre, IX-09.
Mongat, X-10.

Frecuente en dichos lugares en los meses de Septiembre y Octubre, en compañía de *Antiph. trifarius*, amenudo, del que tiene las mismas costumbres. Sus larvas, igualmente dentro la tierra, son carnívoras, cazando activamente. El descubrimiento de una presa, créese que sin duda es obra del olfato, de la casualidad ó de las dos cosas.

13. *Astomella curviventris*, Düft. Mongat, 12-VI-09.

Especie rara, curiosa y muy estimada. En 1808, cuando la ocupación de Madrid por las tropas francesas, León Dufour, que vino á España como médico de la armada y luego se vanaglorió de haber llevado á Francia, no como otros, riquezas en tapices, pinturas, obras de arte, joyas, etc., sino riquezas en plantas é insectos, halló un solo ejemplar de esta *Astomella*, en las flores de los alrededores de Madrid. en la llamada Casa de Campo. Luego de haberla descrito y estudiado, su culto por la ciencia é inestabilidad de su profesión en una armada activa y la amistad, decidiéronle á enviarla al gran Latreille, ignorándose lo que se hizo de dicha especie en las varias ventas y reventas de la colección de este. Mucho más tarde el profesor Mieg, de Madrid, halló en el mismo lugar otro individuo, que comunicó á L. Dufour. Es sobre este individuo que este Sr. en 1849 (1), publica la historia de la *Astomella,* dando de ella una hermosa figura, y detalles de la cabeza, alas y patas. Hallé la mía, al pié de un pequeño desmonte, entorpecida y posada entre las hojas de una pequeña hierba, en una de las ramblas que para el paso de las aguas, se dejan libres entre las cepas de los viñedos. Dejóse coger fácilmente con los dedos desde la planta, quedando luego inmóvil y sin ulterior movimiento que pudiera ser sospechoso de huída. Este díptero bizarro, por la estructura de sus patas, por la exigüidad de sus alas, por su aparato bucal, invisible, hace suponer que estacionándose sobre las flores, se limita á chupar una pequeña cantídad de néctar líquido. Larvas parásitos de ciertos arácnidos.

14. *Bibio marci*, L. Mongat, 10-V-09.
» 25-V-09.
Tiana, 5-IV-09.
» 2-IV-10..

Puede observarse todos los años por los meses de Abril y Mayo durante los hermosos días, este díptero negruzco, volando torpemente sobre los caminos y dejándose caer al suelo, ó posándose sobre las plantas en floración en esta época,

(1) Annales de la Soc. Ent. de Francia, 1850. p. 131-135, pl. V. f. 1.

especialmente en las Euphorbias, algunas veces en tanto número, que bien podrían recogerse algunas docenas en cada planta, engolosinados en el extremo de los brotes tiernos, allí donde nacen las flores. Es la verdadera mosca de San Marcos, de Réaumur, de Geoffroy y de De Geer. Cuando se la coge con los dedos por el abdomen ó por las patas posteriores, él separa entonces las patas libres y las endereza ó pone hacia abajo en una posición acrobática. Las larvas viven en la tierra de substancias vegetales y en los hermosos días de invierno suelen salir á la superficie.

15. *Bombylius ater,* Scop. Monte Farell, 1-VI-09.
» 2-VII-09.
Mongat, 12-V-10.

Frecuente en primavera y verano, zumbando alrededor de las flores de nuestros campos ó también posado en el suelo en los caminos con mucho sol.

16. *B. fulvescens*, Wied. Mongat, 10-IV-09.
» 25-V-07.

La más común del género, libando en las flores ó posàda en el suelo.

17. *B. pictipennis,* Lw. Mongat, V-07.

Soberbia especie no escasa, con las mismas costumbres y en los mismos lugares que las anteriores. De nuevo hay que recomendar aquí el picar al díptero enseguida de cogido, en lo que se refiere á las especies de este género.

18. *Bucentes geniculata,* Deg. Montserrat, 2-VII-09.

19. *Calliphora erythrocephala,* Mg. Mongat, 10-V-09.

Común todo el año; amenudo penetra en las habitaciones con gran zumbido, posándose de preferencia en los cristales de las ventanas Bien la conocen las amas de casa, cuando la persiguen en las cocinas mientras vuela de aquí para allá, husmeando especialmente la carne cruda mal oliente, para depositar en ella sus huevos, que de lograrlo, á los pocos días presentaría un hervidero de larvas. También en el campo, es seguro hallarla en toda descomposición de ma-

terias animales. Las larvas de las especies de este género, pueden vivir en la región gástrica de algunos pequeños Saurios (*Lacerta*). Golosos estos de las *Calliphora*, al ingerir algunas h. h. estando estas llenas de huevos y á punto de la puesta, estos huevos al llegar al estómago é intestinos han dado paso á las larvas. Estas se desarrollan y viven durante el tiempo que permanecen en el cuerpo del Saurio, á expensas de los intestinos, del estómago, de los pulmones y del hígado, hasta el punto de hincharle completamente á causa de su número y causarle la muerte. Siendo sumamente interesante el observar, que los huevos y larvas, resisten muy bien, las modificaciones que ordinariamente el jugo gástrico, provoca á los alimentos ingeridos en el estómago.

20. *Caricea tigrina*, F. Monte Farell, 1-VII-09.
Mongat, 22-III-10.
» 10-V-10.

No escasa en primavera y verano, donde crezcan *Cistus*.

21. *Carphotricha guttularis*, Mg. Monte Farell 1-VI-09.

22. *Catabomba pyrastri*, L. Mongat, 25-III-09.

Uno de los Syrphídos á los cuales se ve volar todo el año, cerca de las flores en los hermosos días de invierno, aunque no frecuente.

23. *Centor nudipes*, Lw. Solsona, 25-VII-09.

24. *Chlorisops tibialis*, Mg. Mongat, 15-VI-08.

Escasa; en verano en las Euphorbias.

25. *Chloromyia formosa*, Scop. Mongat, V-08.
V-09.
VI-10.

Aparece en los hermosos dias de Abril escasa, luego es común en Mayo y Junio para escasear de nuevo en Julio y desaparecer con el verano. Reposa la mayor parte del tiempo con las alas plegadas sobre el cuerpo, entre las hojas de muchas plantas comunes, especialmente, *Euphorbia*, *Sonchus* y *Malva*. Hay dos distintos coloridos para todo el ab-

domen; en unos es verde brillante como los ejemplares del centro y norte de Europa y en otros de un brillante dorado, como los del norte de Africa; pero ambas variedades de color se hallan juntas é iguales en número.

26. *Chloropisca circumdata*, Mg. Mongat, V-09.
S. Lorenzo de Morunys, 29-VII-09.
Común todo el año; basta pasar la manga por la hierba baja ó por sus florecillas perennes, para recoger este Chlorópido á docenas. Es de suponer que su diminuta larva, es minadora de hojas.

27. *Ch. rufa*, Mcq. Monte Farell, 1-VI-09.
Mas escasa que la anterior, parece más propia de la montaña, pero en iguales sitios se recoge.

28. *Chlorops minuta*, Lw. Mongat, V-09.
20-IV-10.
También común y en los mismos sitios que las dos anteriores. Es de la misma familia y la larva minadora de hojas puede causar grandes daños cuando se presenta numerosa en los cereales.

29. *Chrysotoxum bicinctum*, L. Montserrat, 2-VII-09.
Escaso; en las flores en general, de la montaña.

30. *Ch. intermedium*, Mongat, 12-VI-09.
VI-10.
El más común del género. También en los hermosos días de invierno, en los caminos soleados y en las florecillas bajas.

31 *C. 8—maculatus*, Curt. Mongat, 25-V-09.
Escaso; en los mismos sitios que el anterior. Estas especies de Syrphídas, viven esencialmente del jugo de las flores ó de la savia extravasada. Es muy probable que sus larvas, como la de muchas de la misma familia, sean comedoras de pulgones (Hem. Aphídidos) ó Aphidivoras.

32. *Clytiomyia continua*, Pz. Montserrat, 2-VII-09.
Frecuente allí en las flores de Umbelíferas.

33. *Compsilura concinnata*, Mg.
serriventris Rond. Mongat, 20-V-08.
Común y muy útil; la mayor parte del año. De crisálidas de *P. brassicae,* he obtenido tres ejemplares de esta especie. El Sr. Lichtwardt, manifiesta que son también parásitas de *Lymantria dispar* y *monacha* y de otras orugas perjudiciales á los bosques.

34. *Cyrtoneura stabulans*, Fall. Mongat, 10-V-09.
Este Múscido es fácil hallarle junto con otros de la misma familia, posado ó volando alrededor de materias animales en descomposición.

35. *Cyrtus pusillus*, Mcq. Figaró, 29-VI-06.
Las especies de este género son todas ellas Desideratapia. Allí esta estimada especie, no escasa en dicho sitio, volando agrupada, en vuelo quieto y plano en el aire, sin que al parecer moviera las alas á causa de la rapidez de sus movimientos. La exigüidad chocante de su cabeza, hace suponer que se alimentará poco del jugo de las flores de *Rubus*, cerca las cuales la sorprendí, en lugares umbrosos cerca de sitios frescos, con aguas corrientes.

36. *Dasyphora pratorum*, Mg. Mongat, 10-V-09.
Frecuente este Múscido junto con otros de la misma familia, posado ó cerca de materias animales descompuestas.

37. *Dichaetophora obliterata*, Fll. Montserrat, 2-VII-09.
No escaso este Tetanocérido, allí en las flores junto con otras de la misma familia, en lugares umbrosos al pié de grandes árboles al margen de los caminos.

38. *Dioctria gracilis*, Mg. Solsona, 25-VII-09.
Asilído frecuente en los caminos soleados á través de los campos y bosques de aquel distrito.

39. *Drosophila*, v. *phalerata*, Monte Farell, 1-VI-09.
Mongat, 29-XII-09.

Puede capturarse fácilmente pasando la manga por encima la hierba que crece en lugares húmedos umbrosos ó rincones que el sol no visita, la mayor parte del año.

40. *D. fenestrarum*, Fall. Mongat, 7-V-09.
Monte Farell, 1-VI-09.
Solsona, 25-VII-09.

Frecuente en los mismos lugares que la anterior. Larvas en las setas. De algunas de estas recogidas en Noviembre de 1908 y puestas en un frasco con parte de tierra, en Mayo de 1909, ví volar en él el *fenestrarum* en número.

41. *Echinomyia magnicornis*, Ztt. Mongat, V-07.
10-III-09.
10-V-09.

Se encuentra todo el año esparcida en el bosque, en los campos, en los prados, aunque más común desde Marzo á la fin de Octubre. Aliméntase sobre todo de la miel de las Umbelíferas y de algunas Labiadas, no desdeñando por esto las materias azoadas. Larvas generalmente en las orugas. Confúndese fácilmente con el *Peletieria prompha* Mg.

42. *Empis tessellata* v. *tipuloides*, L. Montserrat, 2-VII-09.

Frecuente allí en las flores amarillas de los pequeños prados cerca de la ermita de San Miguel, en verano.

43. *Eriopogon laniger*, Mg. Montserrat, 2-VII-09.

44. *Eristalis arbustorum*, L. Mongat, 7-V-09.

Frecuente, ya en las flores de nuestros prados y bosques, ya zumbando en un vuelo alto, plano y sostenido, bajo la sombra de los árboles en pleno monte. En esta ocasión, su captura se hace difícil, pues esquiva con habilidad suma el golpe de manga, subiéndose rápidamente á volar plano más alto y sin alejarse, como burlándose, pero vuelve enseguida á la posición en que por la primera vez se le sorprende, de modo, que después de algunas acometidas, se acaba por aprisionarle. La mayor parte del año.

45. *E. tenax*, L Mongat, V-07.
12-VI-09.

Común todo el año; con preferencia en las flores bajas de nuestros campos y prados, de cuyo néctar vive, confundiéndose á primera vista con una abeja, de la cual tiene los mismos movimientos vibratorios del abdomen ó posada y también volando cerca las letrinas de nuestras casas de campo, esperando ocasión de poder acomodar allí sus huevos. Las larvas de *Eristalis*, llamadas por Reaumur, larvas con cola de ratón, viven comunmente, en las aguas corrompidas, cenagosas y en los orines de las letrinas. Es fácil hallarlas abundantes en nuestras casas de campo, en dichos sitios, rebulléndose en su superficie, especialmente á principios de verano y otoño. Una vez la larva adulta, procura salirse del medio donde ha crecido, por conductos, cañerías, superficies lisas, etc., arrastrándose avanzando, contrayendo y alargando el cuerpo con mucha agilidad. En hallando entonces un rincón cualquiera, algo resguardado, con algún polvo, detritus, etc., ó también algunas veces como he observado, simplemente colgada de su propia cola, después de intentar inútilmente desprenderse, habiendo quedado pegada por ella en alguna saliente á causa de la viscosidad de la que su piel está impregnada, se transforma en ninfa, sin formarse defensa alguna y solamente contrayéndose en si misma hasta formar como el hueso de una aceituna con dos pequeñas orejitas y la consabida cola. Doce días después ó antes, pues tanto favorece la transformación la fortaleza del medio donde ha vivido, sale el nuevo *Eristalis*, rompiendo para ello, la parte de la membrana envolvente, en el sitio donde están las orejitas ó sea el opuesto á la cola. En el estado de larva, es un manjar muy apetecido por la *Motacilla sulphurea*, la cual á pesar de ser tan asustadiza, no vacila en meterse disimuladamente en los retretes, para llevarse de cuando en cuando, alguno de esos sabrosos bocados.

46. *Exoproposopa Jacchus*, F. Mongat, 10-V-09.

No escaso este Bombyliido en verano, posado en los caminos arenosos, secos muy soleados, con las alas planas divergentes, volando casi tocando al suelo y por poco rato.

47. *E. gonia ornata*, Mg. Mongat, 25-V-09.
Tachínido raro; en primavera en las flores de nuestros campos.

48. *Gymnosoma rotundata*, L. Mongat, V-07.
Id. 23-IV-09.
Montserrat, 2-VII-09.
Tachínido común; posándose en primavera y verano en las flores de los campos; prefiere las brotes tiernos de las Euphorbias, en el lugar donde nacen las flores.

49. *Hammomyia albescens*, Ztt. Mongat, 10-V-09.
Id. , 25-V-09.
Frecuente la mayor parte del año. Puede obtenerse facilmente pasando la manga por los céspedes y plantas bajas las más comunes.

50. *Helomyza notata*, Mg. Mongat, 7-V-09.

51. » *variegata*, Lw. Id. id.
Id. 20-I-09.
Id. 12-III-09.
Especies algo raras; hállanse en los bosquecillos cercanos, en lugares frescos y umbrosos, sobre las plantas y pequeños arbustos. Larva en las setas. Una vez la larva adulta, retírase cerca, entre residuos vegetales ó en la arena á poca profundidad, encerrándose en una cáscara de color rojizo, circunvalada con un relieve en espiral, como ciñéndose y marcando los correspondientes anillos de la larva.

A. Codina.

(*Continuará.*)

NOTA.—m =macho.
h =hembra.

Sobre lo Helicigona Lapicida, Lin, y sa varietat "Andorrica,, Bourg.

En lo bon documentat trevall de nostre amich y consoci D. Joseph Maluquer y Nicolau «Alguns moluschs de la Vall de Ribas», digne continuació dels que fa alguns anys publicá ab lo nom de «Contribució á la fauna malacológica de Catalunya», y, que llegirán sempre ab gust tots los que se dedican à la fauna de nostra terra, he vist en la secció dedicada al génre *Helix* y en l'especie *Lapicida* de Lin, que afegeig «Citat també generalment ab lo nom d'*Helix Andorrica,* Bourg, pero que no veig cap diferencia en l'*H. Lapicida* que tantes voltes he recullit en el Rhin, y en el Mein, y'l de les diferentes comarques catalanes». Molt laudable es l'idea del Sr. Maluquer de unificar algunes falses especies en una sola llegítima qui sols l'afany de molts autors en crear especies noves a fet separar, com succeix en los *Helicella Carthusiana, Carthusianella y Sarriensis; Helix Punctata y Apalolena* y una porció dels *Helicella Cespitum (Arigonis) y Variabilis*. Pero al meu modo de veure si lo tipo *Andorrica* no mereix pas esser elevat á especie, té prou carácters propis pera esser posat com á varietat del *Helicigona Lapicida* Lin. També com el Sr. Maluquer he recullit nombrosos exemplars de dita especie sino en les valls del Mein y Rhin, a Suissa en les valls del Aar, afluent del darrer aixís com també en diferentes comarques catalanes, poguent notar sempre à primera vista les diferencies que separen l'un del altre. En nostra terra meteix he trovat l'especie tipo y la varietat, devent buscarse la primera en les valls pyrinencas y del Cadi y la segona en tota la baixa Catalunya. De dues estacions típicas puch parlar; una del *Helicigona Lapicida*, Lin y altre de la varietat *Andorrica*, Bourg. Es la primera en la vall del riu Piqué (afluent del Noguera Ribagorçana), pels voltants de Caldas de Bohi, à uns 2.000 m. sobre'l nivell de la mar, ahont se trova en llochs ombrívols y sota els allí nombrosos trencalls de roca granítica, en companyía de *Helicigona Des-*

moulinsi, Farines; *Helicigona obvoluta*, Müll; *Pyramidula rotundata*, Müll; *Clausilia laminata* Müll, *y Clausilia Pyrænaica*, Charp. Se trova la segona en la ciutat de Girona, per les vores y murs del camí qui mèna al castell de Montjuich, ahont viu ab la *Cyclostoma Elegans*, Müll; *Clausilia rugosa*, Drap; *Pupa Penchinatiana,* Bourg; *Vallonia rupestris*, Drap. y altres especies. En ocasió de la lectura d'aquesta nota, m'es molt grat acompanyar exemplars dels dos tipos a fi de que mos companys pugan compararles. Com observarán, la varietat *Andorrica*, Bourg, se diferencia del tipo principalment en esser una tercera part més ample, tenir lo test més groixut, la cintura més enfondida, lo que fa fer les voltes d'espira lleugerament curvades, l'espira es notablement més alta, axís com la darrera volta més aquillada.

Per lo tant crech que deuría anomenarse la que fins avuy ho ha estat ab lo nom de *Helicigona Andorrica*, Bourg, ab lo de *Helicigona Lapicida*, Lin. *Var. Andorrica*, Bourg.

Aixís meteix crech que deuen revisarse varies de les especies citades en nostra terra, anulantne moltes que s'anomenen com á especies, pero sempre reservant com à varietats totes aquelles qui tenen caracters ben típichs y remarcables pera esser considerades com a tals.

Joan Rosals.

Barcelona 11 Juny 1912.

Nou mineral pera Catalunya

Ab plaher puch comunicar a la Institució una trovalla feta per Don Joaquím Folch y Girona, consoçi nostre. Dit senyor en una excursió que fà poch feu a Santa Creu d'Olorde, reculli al comensament del camí que vá a San Bartomeu de la Cuadra un mineral que, de moment, cregué per'l seu aspecte, ser sulfat de ferro; mes al veure qu'era insoluble en l'aygua, m'el donà, pera que l'examinés, y resultà ser la *Nontronita,* silicat hidratat de ferro. Es una bona troballa, puix qu'es mineral nou pera Catalunya, y, segurament, pera Espanya, ja que ni

siquiera está citat per Don Ramón Calderón en sa darrera obra «Los Minerales de España».

En breus paraulas, exposaré el curs de las meves investigacions, fins que vareg arribar a la seva determinació. Els seus carácters fisichs sont els següents: amorfo, d'aspecte cristallíresinós, de color blavós que passa a vert en alguns trossos, y en altres a groch y a negre en alguns petits punts; ab molta facilitat se disgrega en una pols blanquinosa, (forma en qu'es presenta ja, en part, del ejemplar examinat), quelquom untuosa; sa duresa, major en la part més cristallina y compacta y menor en la més disgregada (com ja acostuma a succehir en tots els minerals), es pot colocar entre dos y tres de la escala de Mohs. Desde el primer moment cregué qu'es tractaba d'un mineral de ferro, y d'aquet suposat vareg partir en el meu examen. Considerant-lo com a tal, no podía ser cap d'els oxits per las sevas condicions físiques, sense que fos necessari cap examen químich pera estarne ben convensut; arseniat tampoch, puix que no donà la reacció del arsénich ni en tenía les condicions físiques que tals minerals presentan; menys carbonat, per no presentarne tampoch cap dels seus caracters, tan típichs, per cert; sulfat, que's lo que cregué, com ha dit de primer moment el senyor Folch, n'he tenía realment l'aspecte; mes feta per tres vegades la corresponent reacció del hepar, may va donar ni la més petita senyal del sofre; insoluble en l'aygua, tractat per l'ácit clorhídrich, se disolgué tranquilamen y casi bé en sa totalitat, formantse uns petits borrolls gelatinosos que flotaban en el líquit, (la gelée dels francesos); axò es lo que me vá fer sospitar si sería un silicat; y, efectivament, aquets borrolls eran de sílice; la disolució anterior per el ferrocianuro potásich, doná inmediatament la coloració de blau de prusia intensa, que denotà el ferro; ab la sal de fósforo se formá una perla verdosa en calent, incolora, en fret, quedant en el seu interior perfectament marcat l'esquelet de sílice: al tubo tancat donà una gran cantitat d'aygua: al carbó ab el carbonat de sosa, no's fon, quedant una massa esponjosa blanquinosa sobre la que no hi té cap influencia l'iman; tirada la seva pols en una disolució de potasa, aquesta pren una coloració negrosa; en el carbó ab el nitrat de cobalt donà indicis d'alumina, sent degut segurament a la presencia d'aquesta el ser quelcom untuosa la pols del mineral: en un examen quí-

mich fet per en Berthier d'una Nontronita, ja li va trobar també. Seguint, donchs, les indicacions de F. de Kobell en la seva obra «Determination practique des mineraux», y donats els resultats qu'acabo de exposar, de les probas fetes, crech, com he dit, qu'es tracta del silicat hidratat de ferro, o sia la Nontronita.

LLORENS. TOMÁS.

Juny de 1912.

NOTA MALACOLÓGICA

El nostre estimat Dr. Almera, en una derrera excursió geológica que feu al cim del Tagamanent, reculli diversos moluschs que'm doná, havent resultat haverhi tres especies, dues bastant abundoses per tot arreu y un'altra que no'n es tant, y que'm sembla no haverse citat fins are mes qu'a Montserrat, el seu lloch d'origen; se tracta de la *Patula Bofilliana*. Fagot. En trobá un sol exemplar jove y en no gaire bon estat, pero que no ofereix dupte en la clasificació: les dues especies restants son l'*Helix Penchinati* Bourg., y la *Pupa megacheilos*, Jan. Per la localitat de la trovalla y per la raresa de la *Patula* citada, he cregut d'interés fer-ne aquesta petita nota malacológica.

LL. TOMÁS.

Aplech de noticies sobre'ls Moluschs de Catalunya y catálech provisional dels meteixos

PER

MANEL de CHIA

(Continuació)

apellina, Ren.=*S. alba*. Wood. var.
fragilis, Risso.=*S. prismatica*, Lastkey.

occitanica, Recluz.=*S. alba*, Wood. var.
ovata, Phil.
» Weink.=*S. ovata*, Phil.
prismatica, Montg.=*S. prismatica*, Laskey.
tenuis, Montg.

SIPHONODENTALIUM
lofotense, Sars.

TAPES
aureus, Turt.=*T. aureus*, Gmel. var.
anthemodus, Loc.=*T. aureus*, Gmel. var.
» » var. *albida*.
» » » *brunea*.
» » » *depressa*.
» » » *elongata*.
» » » *fulva*.
» » » *maculata*.
» » » *marmorea*.
» » » *minor*.
» » » *subromboidea*.
aureus, F. y H.=*T. aureus*, Gmel.
» Gmelin.
Beudanti, Payr.
bicolor, Lamk.
cateniferus, Lamk.
Servaini, Loc.
} =*T. aureus*, Gmel. vars.
decussatus, F. y H.=*T. decussatus*, L.
decussatus, L.
» » var. *lactea*, Phil.
» » » *radiata*, B. D. D.
edulis, Chenm.
» Weink.
} = *T. rhomboides*, Penn. var.
extensus, Loc. = *T. decussatus*, L.
floridus, Lamk. = *T. aureus*, Gmel.
floridellus, Loc. = *T. aureus*, Gmel. var.
geographicus, Roemer.
» Chemn.
} = *T. pullastra*, Montg, var.

geographicus, Chemn. var. *glanduia*, Lamk.
» » » *Tenori*, Costa.
Grangeri, Loc.
lactus, Weink.
lucens, Loc.
marmoratus, Phil.
Mabillei, Loc.
nitidorces, Loc. } = *T. aureus*, L. vars.
petellinus, Lamk.
» Loc.
pulchellus, Lamk.
retortus, Loc.
rhomboides, Penn.
rostratus, Loc. = *T. aureus*, Gmel. var.
saxatilis, Fleurieu. = *T. pullastra*, Montg. var.
texturatus, Hid. } = *T. aureus*, Gmel. var.
» Lamk.
virgineus, L. = *T. rhomboides*, Pennant.

Tellina
balaustina, L.
commutata, Montr. = *T. tenuis*, L. var.
compressa, Brocchi. = *T. incarnata* L. var.
costulata, Turton. = *Psammobia costulata*, Turton.
cumana, Costa.
» Hanley. = *T. cumana*, Costa.
distorta, Poli.
donacina, L.
exigua, Poli. = *T. tenuis*, Da Costa. var.
fabula, Gmelin. = *T. fabula*, Gron.
» Gron.
fabuloides, Monts. = *T. fabula*, Gron. var.
fragilis, L. = *Gastrana fragilis*, L.
incarnata, L.
nítida, Poli.
Oudardi, Payr.
planata, L.
pulchella, Lamk.
punicea, Born. (Esp. exótica.)
pusilla, Phil.

serrata, Brocchi. = *T. serrata*, Renieri.
squalida, Pult. = *T. incarnata,* L. var.
stricta, Brocchi. (Especie fósil.)
tenuis, Da Costa.

TENAGODUS = Siliquaria.
anguina, L.

TEREDO
norwegica, Speng.

TEUTHIS
media, Lamk.
» L.

THRACIA
papyracea, Poli.
» Weink. = *T. papyracea*, Poli.
pubescens, Pult.
villosierscula, Macgillivray.

TORNATELLA = Actæon.
fasciata, Lamk.

TRIFORIS
adversa, Mont. = *T. perversa,* L. var.
perversa, Chemn. = *T. perversa,* L.
» L.
» » var. *adversa*, Montg.

TRITON
corrugatum, Lamk.
curtunus, Loc. = *T. cutaceum*, L. var.
cutaceum, L.
Danieli, Loc. = *T. cutaceum,* L var.
nodiferum, Lamk.
succincum, Lamk. Especie exótica.
tranquebaricus, Lamk. Id. id.

Tritoninus = Triton.
corrugatum, Lamk.
cutaceum, Lk. = *T. cutaceum*, L.
nodiferum, Lamk.

Fauna ictiológica de Catalunya

Catálech rahonat dels peixos observats en el litoral y en les aygues dolces catalanes

PER

AGUSTÍ M.ª GIBERT

(Continuació)

Havem vist qualques exemplars momificats procedents de la Torredembarra.

Familia dels *Trichiuridae.*

Género, Lepidopus, Goüan.

Lepidopus argenteus, Bonnat.

Syn.: *Lepidopus caudatus*, Günth., Canestr.; *Lepidopus ensiformis*, CBp.; *Lepidopus,* Agass.; *Lepidopus argyreus*, Cuv. et Valenc., Guichen.; *Lepidopus guanianus,* Lacep., Riss.; *Lepidopus Peronii*, Riss.; *Lepidopus argentens*, Bonnat.; *Trichiurus caudatus*, Euphras., Arted.; *Lepidopus*, Goüan.
Nom vulgar: Serra, Serreta, Tarragona.
Especie nova per Catalunya.

En 24 de Mars de 1910 n'adquírirem un hermós exemplar pescat á palangre de més de 2 metres de llarch.

Cerna canina, Dodert

Familia dels *Taenioidae.*

Sub-familia dels *Cepolini.*

Género, CEPOLA, Linn.

Cepola Rubescens, Linn.

Syn.: *Cepola rubescens,* Cuv. et Valenc., Guichen., Riss., Brunn., CBp., Günth., Canestr.; *Cepola serpentiformis*, Lacep.; *Cepola taenia*, Bloch., Riss., *Taenia rubra*, Willugh.; *Myrus alter sive serpens rubescens*, Rond., Aldrov.

Cerna catalónica, Gibert, sp. nov.

Nom vulgar: Pixota vermella, Lligas-cames, Tarragona; Beta, Barcelona; Látigo, Costa de Llevant; Flámula, Menorca.

Género, REGALECUS, Brunn.

Regalecus gladius, Günth.

Syn.: *Gymnetrus longiradiatus*, Riss.; *Gymnetrus gladius,* Cuv. et Valenc.; *Regalecus gladius,* Canestr.
Nom vulgar: no'nte.
Especie molt rara y nova per Catalunya.
No fa massa temps, en Lluis Soler y Pujol, naturalista preparador de Barcelona 'n va tenir un exemplar pescat en aygues de Vilanova y Geltrú.

Género. TRACHYPTERUS. Goüan.

Trachypterus Falx, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Trachypterus taenia*, Costa., CBp., Günth., Canestr.; *Gymnetrus Cepedianus,* Riss.; *Falx*. Bell.
Nom vulgar: Faixa, Tarragona; Fleuma, Menorca.
Especie rara.

Trachypterus cristatus, Bonelli.

Syn.: *Trachypterus cristatus*, Günth.; *Trachypterus Bonelli*, Cuv. et Valenc.
Nom vulgar: Cardenal, Tarragona.
Especie rara.

Familia dels *Sparidae*.

Sub-familia dels *Sargini*.

Género, SARGUS, Cuv.

Sargus vulgaris, Geof. St. Hil.

Syn.: *Sargus vulgaris,* Günth., Brit.; *Sargus Salviani*, CBp.. Canestr., Cuv. et Valenc., Guichen.; *Sargus puntazzo*, Riss.; *Sparus sargus*, Brunn.; *Sargus,* Bell.

Nom vulgar: Variada, Tarragona, Menorca; Sarg, Barcelona; Barada, Costa de Llevant.

Sargus Rondeletii, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Sargus sargus*, Riss.; *Sparus sargus*, Riss.; *Sargus Rondeletii*, CBp., Günth., Canestr., *Sargus raucus*, Geof. St. Hil.; *Sparus variatus*, Bonnat., Lacep.; *Sparus*, Bell.
Nom vulgar: Sard, Tarragona, Menorca; Sarg, Barcelona.

Sargus vetula, CBp.

Syn.: *Sargus vetula,* Günth , Cuv. et Valenc., Guichen.; *Scarus onias Rondeletii,* Willugh.; *Scarus*, Rond.
Nom vulgar: Sard, Tarragona.
Especie nova per Catalunya. Rara.

Sargus annularis, Geof. St. Hil.

Syn.: *Sargus annularis*, CBp., Günth., Canestr., Guichen., Cuv. et Valenc.; *Aurata annularis*, Riss.; *Sparus haffara*, Ris.; *Sparus sparalus*, Lacep.; *Sparus smaris*, Brunn.; *Sparus annularis*, Linn., Del.
Nom vulgar: Esparral, Esparralló, Pinta, Tarragona, Esparral, Esparrai, Barcelona, Menorca.

Sofre nadiu a Catalunya

Pêl catálech publicat fá poch per el senyor Tomás (1), podém molt be tenir tots els datos referents als jaciments de

(1) Tomás (Ll.).—Minerals de Catalunya.—1910.

minerals de Catalunya. Y, per aquella memoria, sabém que la major part de sofres recullits á Catatunya son éflorescents; resultant de la descomposició d'elements pyritosos que oxydantse pêls agents atmospherics, ajudats per l'humitat, deixen lliure el sofre; d'aytal naturalesa son els sofres citats al Figaró, St. Climent del Llobregat, Sta. Creu d'Olorde, Samalús, Ribes, Civis, etc., com també s'en troben en éflorescencies dins les mines de carbó de Sant Joan de les Abadesses (Surroca).

Tots aquets sofres no podem pas considerarlos com á nadius, tota vegada qu'ells son resultat d'una ulterior reacció química. No obstant, son dignes de mencionarse, com á rareses mineralógiques els exemplars provinents dels Pyrineus d'Olot en grans aglutinats, ab quarç y mispickel que 's conserven en el Museu de l'Academia de Ciencies; el de Sant Felíu de Guíxols ab molibdenita, com també el citat per el Dr. Almera, recullit a Montjuich; y per ultim el çitat per D. Lluis M. Vidal, recullit à Gerri de la Sal, provincia de Lleyda (1).

Donchs be, l'objecte de la nota present es pera donar á conexer d'un modo particular, les condicions en que-s presenta'l sofre nadiu d'aquesta última localitat; per esser, sens dupte, l'unich sofre que podem considerar com á corresponent á una formació natural del terreny; aduch, que fá cambiar el concepte que, referent al sofre nadiu en nostre península, se tenía format el malograt Dr. Calderón.

A tres quarts de Gerri de la Sal, seguint aygues avall del Noguera Pallaresa, y trencant per la riera que hi aflueix per l'esquerra, hi ha l'anomenat molí de Romayó. Els terrenys corresponen al Triassich superior en llur major part; mil voltes revols per la geodynámica, qui d'un modo especialíssim va actuár en aquella localitat, quand pêls arrugaments post-Triassichs resurgiren abundoses erupcions ophítiques, trencant y refundint els estrats. Es difícil assolir, ab claretat, una idea general de com se revolcaren y compenetraren, incluintse els estrats primaris ab els del Triassich; esqueixantlos les erupcions d'Ophita, que hi son abundoses.

Com un effecte secundari d'aquella antiga volcanisació, jo crech, que poden esser formats els sofres que 's troven en una

(1) Vidal (Ll. M.).—*Geologia de la Provincia de Lerida.* Bol. de la Com. del Mapa Geol. de España. Tomo 2.ª, pla. 295.

dolomía ferruginosa, aflorant en un turó, qui per la part de ponent, se presenta á la vista del Molí de Romayó.

Els estrats de les rodalíes son de margues y arenisques rogenques del Keuper, ab algún cristall bipyramidal de quarç y quelcom de guix; son en general més ó menys guixoses. La roca dolomítica qui conté el sofre apar esser del Muchelkal superior, emprò que per els agents eruptíus ha suffert una pseudometamorphisme.

Per dessota d'aquests estrats, á grands profunditats, al aixecarse la temperatura y al traspassarlos la lava ofítica, allavors descompondría els sulfurs y sulfats; reduhint la roca á dolomita ferrígena, donant lloch á véres sulfatares, de les quals les vapors s'escaparíen per mitj les esquerdes de la meteixa roca; depositantse 'ls vapors sofrosos y altres, en les esquerdes més properes á la superficie, ahont la temperatura hi sería més baixa. Per axò, que 'l sofre 'l veyém com omplena esquerdes, acompanyantho altres cristallets blanquinosos, corresponents á diferents elements mineralisadors.

Aquest es l'origen probable d'aquell sofre. Per lo que té una gran trascendencia tota vegada que el Dr. Calderón en sa obra (1) afirma que tots els minerals de la Península son sedimentaris, y que els més importants encaixen en les margues guixoses y betuminoses corresponents al Miocénich, essent les de *Libros*, *Hellin* y *Lorca* les que s'aprofitan industrialment (2). Per lo tant el jaciment de sofre del Romayó, es sens dupte l'únich cas que nosaltres podém considerar com á formació indirecta de les erupcions ophítiques secundaries que en les vessants pyrinenques tingueren gran influencia.

Aquest sofre fou objecte d'algunes tentatives pera aprofitaments industrials, que no rendiren pas resultats positius pera una amplia explotació; emprò que mineralógicament, no deixa de tenir sa importancia, per lo que ha motivat la nota present.

M. FAURA Y SANS.

(1) Calderón (S).—*Los Minerales de España,* tomo I, pl. 40.

(2) Ganyadeix.—*No tiene representación en la Península el cuerpo de que nos ocupamos, en verdaderos volcanes, el cual recibe entonces la denominación impropia de azufre nativo.*

Estampa de Francisco X. Altés y Alabart, Angels, 22 y 24.—Barcelona.

INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTORIA NATURAL

1. **Dies de sessió.**—Primer dijous de cada mes, á dos quarts de deu de la nit.
2. **Socis numeraris.**—Deuen ser presentats per tres socis y admesos en sessió. Pagan **deu pessetes** l'any (que poden fer efectives á D. Lluis Soler, Raurich, 8 y 10, Barcelona, Tresorer de la **Institució**), rebent totes les publicacions de la Societat y podent consultar la Biblioteca y Museu.
3. **Biblioteca.**—La Biblioteca de la Institució, podrá consultarse tots els dimars, de 9 1/2 a 11 del vespre y 'l dijous de 12 a 1 1/2 tarde. Lo catàlech de la mateixa estará sempre en lo lloch social a disposició dels senyors socis.
4. **Museu.**—Els dies y hores pera consultar lo Museu serán los mateixos fixats pera la Biblioteca.
5. **Butlletí.**—Cada mes surt lo **Butlletí** de la **Institució** menys los de Juliol, Agost y Setembre.
6. **Tiratges a part:**
   Els autors de traballs del Butlletí que desitgin tiratges a part podrán demanarlos a la imprempta (carrer dels Angels, 22 y 24), als preus següents:

Sense cobertes	50 ecxemplars	100 ecxemplars
1 - 4 planas	**5 ptas.**	**8 ptas.**
5 - 8 »	**8** »	**15** »
8 - 16 »	**15** »	**25** »

Tot autor de treball publicat en lo **Butlletí** podrá demanar directament a la imprempta, avans indicada, tiratje a part de son trevall sens distribuir lo motllo, sempre que tingui un nombre de págines suficients, al preu de 4 ptas. per plech y tiratje de 50 exemplars, segons proposta de la dita imprempta.

Toutes les **communications** et **èchanges** doivent être envoyées au siège de la Société.

Paradís, 10, 1.er, 2.a, Barcelona (Espagne)

Estracte dels Estatuts

ART. 1.er **La Institució Catalana d'Historia Natural,** te per objete l'estudi dels sers naturals, principalment dels que's troven a Catalunya, pera formar l'Historia Natural d'aquesta regió y fomentar l'estudi de dita ciencia entre la joventut catalana.

ART. 3.er Los socis seràn de quatre classes: **Fundadors, Honoraris, Protectors y Numeraris.**

Son socis *Fundadors,* los quins constituiren la Societat en 18 de Febrer de 1904.

Son socis *Honoraris,* aquells que per sos reconeguts mérits dintre de les Ciencies Naturals honrin a la Societat y siguen un estímul pera los socis.

Son socis *Protectors*, aquelles persones que cooperin notablement a la bona marxa y progrés de la Societat.

Son socis *Numeraris,* los demés que sien admesos com a tals ab arreglo als Estatuts y paguin la quota mínima anyal adelantada de deu pessetes. S'anomenarán Numeraris-Protectors los socis numeraris que paguin una quota mínima de cinch pessetes mensuals.

ART. 4 rt Los socis *Honoraris* serán proposats per la Junta Directiva en sessió extraordinaria convocada á tal efecte y elegits per unanimitat dels numeraris presents.

Los socis *Protectors,* serán proposats per escrit per tres socis numeraris en sessió ordinaria, col-locantse la proposta en la taula d'avisos del local de l'Institució fins a la inmediata sessió ordinaria, en la qual se posará a votació secreta per medi de boles blanques y negres, denorant la majoría d'aquestes la no admisió del proposat.

Del mateix modo se fará quan se tracti de admetrer un soci *Numerari*, pero en aquest cas el proposat deurá firmar de son puny y lletra la proposta manifestant que coneix els presents estatuts y desitjant ingressar com a soci numerari 'ls acepta íntegrament.

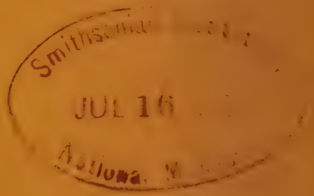
Els quins hagin sigut refusats una vegada poden tornar á esser proposats, pro en aquet cas sols serán admesos si no tenen cap vot en contra.

Pera que sía válida una votació deurán pendre part en ella assistint a la sessió un número de socis superior a deu.

Segona època. Any 9.è-Núm. 7 Octubre de 1912

Butlletí de la Institució Catalana d'Historia Natural

Nulla unquam inter fidem et rationem vera dissensio esse potest.
Cnost. de Fid. cath. c. IV.

SUMARI

LOCAL SOCIAL
Carrer del Paradís, núm. 10, pís 1.er - 2.a
BARCELONA

AVIS

Preguèm als autors de travalls destinats al Butlletí, que procurin seguir les indicacións següents.

1.ª Escriurer en lletra clara é inteligible, d'altre modo es impossible, malgrat tot lo cuidado dels encarregats del Butlletí, que surtin los trevalls sense cap error d'impremta.

2.ª Dibuixar sobre paper ó cartulina ben blanchs ab tinta xina ó llapis plomb y fer los dibuixos d'un ters al menys més grans del tamany que ha de tindrer el grabat.

3.ª No escriur res ni posar cap lletra, número, etc., sobre dibuix original, sinó en un paper de calcar qu'el recubreixi.

4.ª Posar en forma de notes á baix de les planes les indicacions bibliogràfiques.

5.ª Escriurer en itáliques tots el noms tècnichs en llatí.

NOTA. - BEMERKUNG

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desitja'l cambi de publicacións.

Die «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» bittet um Gegensendungen.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desea el cambio de publicaciones.

The «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desires to exchange publications.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradis, 10, Barcelona)» demande l'échange.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» chiede ricambio.

BUTLLETÍ

DE LA

Institució Catalana d'Historia Natural

2.ª Época   Barcelona, Octubre 1912   Any IX — Núm. 7

SECCIÓ OFICIAL

Sessió del 3 d'Octubre de 1912

Presidencia de D. Llorens Tomás

A les deu del vespre, y assistinthi els socis senyors Rosals, Ferrer y Vert, Maluquer (Salvador), Maluquer (Josep), Maluquer (Joaquím), Sagarra (Ignasi), Faura, y Folch, el Sr. President obre la sessió, llegint el Secretari, acte seguit, l'acta de la anterior, que es aprovada per unanimitat

El Sr. Rosals parla del Congrés excursionista Catalá celebrat a Manresa lo passat Juny, fent constar que no's va pendre cap acort, relacionat ab el fi de l'Institució.

D. Felip Ferrer y Vert llegeix un interessant trevall de don Domingo Ventalló sobre «Notes cecidiologiques».

D. Joaquím Folch, explica els análisis que va fer fins a reconeixer com a *Nontronita*, el mineral trobat pel meteix a Sta. Creu de Olorde; d'el quin s'en doná conexement en el Butlletí de Juny.

El meteix Sr. Folch, presenta per lo Museu de l'Institució uns trossos d'*Anatasa cristallisada*.

D. Llorens Tomás, recorda el moviment que desde fa temps es nota a les costes catalanes, semblant al d'una balansa quin punt de apoyo fos a Montjuich, fent remarcar que en l'actualitat es la costa de Llevant la que puja y la de Ponent la que va baxan.

D. J. Rosals presenta a l'Institució, pera sa classificació, uns curiosos bolets recullits en una de ses darreres excursions.

No haventhi altres assumptes de que tractar, el Sr. President aixeca la sessió a les onze.

Dípteros de Cataluña

1.ª SERIE

(Continuación) (1)

En los últimos días de invierno ó primeros de primavera, concluída la ninfosis, el nuevo *Helomyza* raja la cáscara por un extremo en sentido longitudinal y cobra libertad. De algunas setas atacadas, puestas en un plato de tierra húmeda muy arenosa, bajo una campana de cristal á primeros de Noviembre de 1908, nacieron numerosos ejemplares de ambas especies por los alrededores del 7-V-09, lo cual me hace creer que muy probable son *variegata* m. y *notata* h. de una misma especie, ya que no es raro en los dípteros hallar distintos dibujos en las alas de los dos sexos de una misma especie.

52. *Hemipenthes morio*, L. Montserrat. 2-VII-09.
Frecuente allí este Bombyliido en los caminos soleados, parado en el suelo con las alas divergentes.

53. *Heteropogon manicatus*, Mg. m. Solsona, 25-VII-09.
Asílido no escaso en los caminos á través de los campos incultos de aquel distrito.

54. *Hippobosca equina*, L. Solsona, 25-VII-09.
Parásito común de los rumiantes posándose en las ingles.

(1) Véase Butlletí de la I. C. d'H. N., n. 6, any 1912.

55. *Homalomya incisurata*, ZH. Mongat, 10-V-09.
Común. Larva generalmente en las deyecciones humanas.

56. *Hylemyia criniventris*, ZH. Montserrat, 2-VII-09.
Escasa, en las flores de la montaña durante el verano.

57. *Idia lunata*, Wied. Montserrat, 2-VII-09.
Múscido escaso; generalmente cerca de materias animales descompuestas.

58. *Lampromyia cylindrica*, F. Mongat, 12-VI-09.

59. *pallida*, Mcq. id. 10-V-09.
id. 25-V-09.

Especies raras muy estimadas; generalmente posadas con las alas plegadas sobre el cuerpo en las paredes; con cara al sud y soleadas, también en los caminos que cruzan nuestras viñas. El Sr. Lichtwardt, manifestóme, que dichas especies estaban en poquísimas colecciones y que era fácil procurárselas. Al efecto, me escribe, que en las afueras de Túnez en un muro casi derribado, en pequeños hoyuelos en forma de embudo, como los que hacen las larvas de *Myrmeleon* en la arena, obtuvo 40-50 larvas y las había criado 30 de ellas, en una caja de cigarros con arena, y encima, una tapadera de cristal. Al principio alimentólas con moscas á las cuales había despojado de las alas; más tarde con pequeñísimos gusanos de la harina (larvas de *Tenebrío molitor*, L. col.). En mayo nacieron todas las *Lampromyia* y todos tuvieron una gran alegría buscando los hermosos animales amarillos. De modo, que para hallar estas larvas, recomienda, buscar en los muros orientados al sud, en la arena de los agujeros en forma de embudo ó en los bordes salientes de las piedras. Algunas larvas de la misma familia, viven en el patio cerca de los claustros de los conventos, entre las piedras. Pero siempre protegidos por la cornisa, de modo que la lluvia no puede alcanzarlas. Este es *Psammoryctor vermileo* D. G. Deben buscarse con mucho sol. Una cucharita de tomar el té, es el mejor instrumento para la captura. En este caso las larvas mayores serán *Lampromyia pallida*,

Mcq. y las menores quizá también *Lampromyia* ó quizá *Psammorytior* el cual también se halla en España.

60. *Laphria marginata L.* h. Solsona, 25, VIII-09
m. Montserrat, 2, VIII-09

Asílido escaso pero muy extendido. No estará de más que aquí traduzca lo que Ed. Perris, magistralmente relata de las larvas de este género.

Larva también entre la madera tierna y blanquecina que se forma entre la corteza y el corazón del árbol y que forma cada año un círculo al rededor de este, en la parte que queda todavía enterrada uno ó dos años después, luego que el árbol ha sido cortado. Al ver las galerías que ella cruza en la madera y los pedacitos que logra arrancar, creeríase una larva lignívora, pero es ello solamente para perseguir buscar y alimentarse de las larvas de los Cerambycidos (col.) que viven en los mismos lugares que ella. Sin duda la h. pone un huevo en el orificio de salida de algún Scolytus (col.), por ejemplo, *Hylurgus ligniperda,* tan comun, y es por aquí que la joven larva se practica un camino, á través de las capas leñosas, hácia la larva lignívora, que debe servirla de alimento ó presa. Llega un momento, en que la larva bien nutrida y habiendo adquirido todo su desarrollo, siente la necesidad de transformarse en ninfa; para ello, sabe instintivamente, que debe preparar una salida al insecto perfecto quien, incapaz de perforar la madera, perecería infaliblemente sin esta precaución indispensable. Ella, pues, practica en el sentido longitudinal de las fibras, una galería, no triturando la madera, sinó separando con las mandíbulas pequeñas partículas de hasta dos centímetros de largo, que relega hácia atrás de su cuerpo. Ella camina así, dejando detrás un montón de pajuelas ó de fibras comprimidas, hasta que llega á la superficie de la corteza, por donde expulsa las últimas briznas de madera separadas. Hecho esto, vuelve atrás un poco, ensancha la galería á una anchura igual á su cuerpo, y emplea una parte de los escombros para tapar el orificio exterior de esta galería; y estos trabajos concluídos, se transforma en ninfa en la parte ampliada. Este cuidado de la larva, no es siempre insignificante, y en muchas circunstancias ello debe exigir mucho tiempo y esfuerzo.

Fragmentitos de madera dura y nudosa tienen de 5 á 6 centímetros de largo por 7 milímetros de ancho, perforados en favor del insecto perfecto. La larva obtura con un tapón de fibras el orificio exterior de la galería que ha perforado para preparar la salida al insecto perfecto. Este tapón destinado á proteger á la ninfa y que la Laphria sería impotente á derribar, debe desaparecer casi enteramente antes de su nacimiento. Este es evidentemente el trabajo de la ninfa. Gracias á la extructura, dirección y movilidad de su abdomen, ella remonta ó vuelve á subir según su deseo, a lo largo de su galería, hasta el tapón obturado, y tomando sólidos y numerosos puntos de apoyo, le destruye ayudada del instrumento á manera de rastrillo del cual su cabeza está ornada, no dejando sinó algunas fibras que serán todavía una protección para ella, sin ser un obstáculo para el insecto perfecto. Mas tarde los tegumentos del thorax se rajan en toda su longitud dorsal, junto con los de la parte posterior de la cabeza; la Laphria sale por esta abertura, y separando ó echando hácia atrás sin trabajo, si la ninfa no lo hizo antes, algunas pajuelas que todavía la aprisionan, toma la libertad.

61. *Laphystia sabulicola Lid.*
Desemb. de Llobregat, 15, VII-08
Asílido escaso; en sitios humedos cerca del mar.

62. *Limnia nubilo Lid.* Montgat, 23, IV-09
Montserrat, 15, VII-10
No escasa en dichos sitios; facil de obtener pasando la manga por la grama y demás hierbas bajas en verano en sitios frescos, pues á pesar de su buen tamaño, acostumbra permanecer entorpecida entre las hojas.

63. *Stichospila Czern.* Montserrat, 2, VII-09
Especie como la anterior de la familia Tetanocérridos; poco conocida, hallada allí junto con la precedente.

64. *Lispa litorea Fll.* m. h. Solsona, 29, VII-09
m. Mantserrat, 2, VII-09

Anthomyido comun en dichos sitios; generalmente en las flores.

65. *Lonchaea Lasiophthalma*, Mcq. Mongat, 23. IV. 09.
id. 10. V. 09.
id. 30. VI. 10.

Lapromyzido común, generalmente en primavera ó verano en las Euphorbias. Las larvas de este género, viven según E. de Perris en el interior de Gramineas, en donde forman una excrecencia, en la cual vive y se transforma la larva. Otras veces vive en sociedad en vegetales tiernos ó en vía de descomposición y de la médula de ciertos vegetales y aun de roer el tallo casi leñoso de Verbascum, Angélica, Carduus, etc. Emplean de cuatro á cinco meses para su desarrollo. Cuando llega el momento de tansformarse en ninfa, como la mosca que han de producir será incapaz de abrirse camino á través del tallo, dirigen la galería larga de unos sesenta centímetros, hácia la corteza, royendo esta hasta que no queda sino una película fácil de romper, y que á menudo ellas mismas separan sobre alguna parte de su circunferencia, viniendo á ser como una válvula que se abrirá al menor impulso del díptero. Es cerca de esta válvula que se opera la transformación. El insecto nace por Abril ó Mayo. Es en esta misma época que la Lonchaea deposita sus huevos en los tallos tiernos, los cuales no tardan en dar salida á la larva, la cual no se transforma en ninfa hasta en Septiembre, pasando todo el invierno y parte de la primavera en su retiro.

66. *Lucilia caesar* L. Montserrat, 2. VII. 09.

Comun. Escasa en invierno; aparece más abundante á fin de primavera y en el verano sobre las flores, particularmente las Umbelíferas, con un zumbido brusco y agudo, y con las alas un poco divergentes cuando reposa y la marcha apacible.

67. *Sericata v. nobilis* Mg. Mongat. 5. IV. 09.

Como la anterior; También posada á menudo en las materias y excrementos animales en descomposicion. Las lar-

vas de estos *Múscidos,* son fáciles de hallar, en materias animales descompuestas, en los nidos especialmente de Golondrinas donde chupan la sangre de las jóvenes avecillas, y también en las heridas de los Batracios bufoniformes raniformes á los cuales roen los ojos y la cara.

68. *Lunigera chaerophylli* F. Solsona, 25. VII. 09.
No es rara allí esta hermosa especie de la familia de los *Tetanocéridos,* en las flores del margen, en los campos cultivados.

69. *Melanophora roralis* L. Mongat, VI. 09.
IX. 09.
Tachínido vulgar; en verano y otoño posado largo tiempo en las Euphorbias.

70. *Melanostoma scalare* Mongat. 25. V. 09.
Solsona, 25. VI. 09.
Syrphido muy común en verano especialmente se le halla posado entre las hojas de Malva y Euforbia.

71. *Melia leucoptera* Mg. Mongat, 25. V. 09.
Tachínido escaso, cogido al azar en las flores de pequeñas plantas, las más comunes de nuestros campos.

72. *Merodon equestris* v. *narcissi*, F. Montgat, 12-V-09.
Escaso; en primavera en las flores perennes de muchos campos.

73. *funestus*, F. Montserrat, 2-VII-09.
Parece frecuente; se le halla en las flores en general. Larvas en los bulbos de muchas especies de plantas, como dalias, narcisos, nardos, etc.

74. *Meromyza pratorum*, Mg. San Lorenzo de
Morunys 29-VII-09.
Frecuente este *Chlorópido* en los sitios donde abundan gramíneas.

75. *Metopodia intricata*, Mg. Mongat, 25-V-09.
Escaso este *Tachínido;* generalmente en primavera en las flores de los campos.

76. *Micropeza corrigiolata*, L. Mongat, 23-IV-09.
14-V-10.
Frecuente á fines de primavera este *Tanypécido,* cerca de las fuentes, posándose en las paredes cercanas ó en la hierba.

77. *Musca corvina*, F. Mongat, 10-V-09.
Id. 18-XII-09.
Montserrat, 2-VII-09.
Común todo el año, en el campo, en las habitaciones y en todo lugar. La larva se desarrolla facilmente en cualquier materia animal descompuesta, sucediéndose las generaciones muchas veces al año y sin interrupción.

78. *Musidora tristis*, Mg. Mongat, 12-III-09.
Facil de cogerla en primavera sobre toda clase de plantas de nuestros campos.

79. *Mydaea clara*, Mg. Mongat, 7-V-09.
Escasa; en primavera y verano, posada en las paredes cerca de los establos.

80. *Myiatropa florea*, L. Mongat, V. 07.
Montserrat, 2-VII-09.
Frecuente, en primavera y verano visita las flores bajas de las plantas más vulgares de campos, prados y jardines.

81. *Neaeropsis incurva*, LH. Mongat, 25-V-09.
Escaso este díptero; en verano es más fácil hallarle pasando la manga por las plantas bajas.

82. *Occemyia distincta,* Mg. Monte Farell, 1-VI-09.

83. *Ocyptera bicolor*, Oliv. Montserrat, 2-VII-09.
No escasa allí en verano, engolosinada en las flores de Umbelíferas, de tal modo, que con alguna destreza puede cogérsela directamente de la flor, con ayuda de las pinzas flexibles.

84. *Mussinii*, Rond. Montserrat, 2-VII-09.
Mongat, 12-IV-10.

Como la anterior y también en las Euforbias.

85. *Onesia sepulcralis*, Mg. Mongat, 25-V-09.

86. *vespillo*, Fall. id. 23-IV-09.
id. 10-V-09.

Frecuentes la mayor parte del año estos *Sarcophágidos,* zumbando cerca ó posadas en materias animales descompuestas.

87. *Orthochile unicolor*, Lw. Monte Farell, 1-IV-09.

88. *Oxyna argyrocephala,* Lw. Solsona, 25-VII-09.

89. *Pangonia micans*, Mg. id. id. id. id.

Género solo posible en países meridionales. No parece escasa allí, en los caminos á través de los campos, persiguiendo generalmente al ganado. Los insectos perfectos, provistos de una trompa que encierra una colección de estilitos y afiladas hojas con barbillas.

A. Codina.

(Continuará.)

NOTA.—m = macho.
h = hembra.

Moluschs Maritims Barcelonins

En los paissos banyats per occeans ahont l'avenç y reculament de la mar ocasionat per les marors, posa en descobert una gran extensió de la zona alguera en que hi viuen una porció d'animals marítims, els naturalistes poden sovint recullir els moluschs en estat vivent o al menys ben freschs, condició indispensable pera llur estudi. Es natural que per aquest procediment no sempre se poden recullir les especies de les zones coralina y abisal, pero aquestes arriben a la baixa

platxa sovint portades pêls *Pagurus* (*Bernat l'hermitá*). En los mars tancats com nostre Mediterrá en que no existeix dit moviment, lo malacolech pot fer ses recoleccións de conxes o acudint a les platxes vehines dels mars de poch fons, ahont les ones les depositen quasi sempre trencades y descolorides o be acudint al difícil y car procediment dels dragatges per lo que en compensació se obtenen exemplars irreprotxables. Molt poques son les especies que poden obtindrers viventes en les platxes y son com se comprendrá sols aquelles que tenen llur habitat en la proximitat de la superficie de l'aygua y que poden limitarse quan exclusivament als géneros *Littorina, Gibbula*, *Monodonta*, *Patella*, *Mytilus* y pochs mes. A aquests procediments s'afegeix un altre que no sempre hi ha ocasió de aprofitar. Me refereixo a les dragues de vapor que pera extracció de sorres, y llimpiesa de fondos s'empleien en los ports marítims. Les especies que'n surten junt ab la sorra llensada per les dragues si no sempre sont en bon estat de conservació, ni les bialves complertes, sempre son utils pera citar les especies que's troven en un lloch determinat.

Ab aquest fi y aprofitant los moluschs llensats per lo barco-draga qui trevalla en lo nou moll que s'acaba de construhir devant de Montjuich, en l'indret conegut per «Morrot», m'han permés en sols dues tardes d'ocuparmhi durant no més un parell d'hores en cada una, reunir una llista ab prop d'un centenar d'especies, lo que fa suposar que una detinguda rebusca doblaría potser dit número.

Crech que valdría la pena que alguns de nostres amichs que disposen de temps continuessin aquesta exploració puig si interesants son los estudis que's fan sobre animals que viuen en diverses comarques catalanes, ho son molt los que com aquêts viuen a poca distancia de nostres cases. Al visitar per primera vegada dit moll tres coses dignes d'observarse s'oferiren a ma vista; la primera d'ordre geológich, les altres dues d'ordre biológich. Potser será fora de lloch explicar aquí la primera, pero no la crech de prou importancia pera ferne una nota apart, per lo tant aquí va: S'ha dit y repetit mil vegades que les corrents marítimes portaven los sediments del riu Llobregat al interior del port de Barcelona, quals sediments feyen necessaria la freqüent neteja de sos fons per medi de les dragues; avuy se pot afirmar que no hi ha tal cosa; sols se necessita pera

convencers en examinar la sorra que surt en diversos llochs del port ahont la draga n'ha tret. Tots sos elements son quarzosos y sobre tot ab abundancia de mica y aquests elements sols poden provenir de la descomposició dels granits de la costa de Llevant, puig per la Costa de Ponent, sols hi trovaríem elements caliços o argilosos y si fossin procedents del mont de Montjuich solament hi trovaríem margues y quarsites dificilment disgregables aquestes darreres. Y aném are a les altres observacions fetes, y sont per una part l'extraordinaria desproporció entre la quantitat de gasteropods y pelecypods, aquests darrers sont en un 80 per cent de diferencia sobre los primers y per altre part lo molt freqüent que es trovar especies terrestres y acuátiques (*Helicella Trochoides*, *Pocy; Limnœa ovata, Drap; Physa acuta*, *Drap)* barrejades ab les marítimes y que semblen esser portades per lo vehí Canal de la Infanta. Veus aquí la llista d'especies trobades dividides per ordres y families segons Fischer. Les lletres *aa* indiquen: *molt abundant; a: abundant* y *r: rara*.

Familia	Genre	Especie	Autor	
		CEPHALOPODA		
Loliginidœ	Loligo	vulgaris	Lk	- r
Sepiidœ	Sepia	officinalis	Lin	- r
		GASTEROPODA		
Acteonidœ	Acteon	tornatilis	Lin	- r
Conidœ	Conus	mediterranens	Brug	-a
»	Mangilia	attenuatum	Montg	- r
»	»	secalina	Philipp	- r
»	»	costatum	Penant	- r
Nassidœ	Nassa	mutabilis	Lim	-aa
»	»	reticulata	Lk	-aa
»	»	graniformis	Lk	- a
»	»	corniculata	Olivi	-a
»	»	» var. costata	Risso	- r
»	»	Ferusaci	Payr	- r
»	»	incrassata	Müll	- r
»	»	Lacepedei	Payr	- r

Familio	Genre	Especie	Autor	
Nassidœ	Nassa	neritea	Lin	-aa
Columbellidæ	Columbella	rustica	Lin	-aa
Muricidæ	Murex	brandaris	Lin	-r
» (Ocinebra)	»	nucalis	Reeve	-r
»	»	coralinus	Scacchi	-r
Chenopodidæ	Chenopus	pes-pelicani	Lin	-r
Cerithidæ	Cerithium	rupestris	Risso	-a
Turritellidæ	Turritella	communis	Risso	-à
Rissoiidæ	Rissoia	ventricosa	Desmst	-r
»	» (Alvania)	cimex	Lin	-a
»	» »	Montagüi	Payr	-r
Naticidæ	Natica	hebræa	Mart	-a
»	»	Alderi	Forbes	-r
»	»	Guillemini	Payr	-r
Pyramidellidæ	Odostomia (Turbonilla)	rufa	Philipp	-r
Turbinidæ	Phasianella	pulla	Lin	-a
Trochidæ	Monodonta	turbinata	Born.	-a
»	Gibbula	Philiberti	Recluz	-a
»	»	Richardi	Payr	-r
»	»	rarilineata	Mich	-r
»	Calliostoma	striatus	Lin	-r
Fissurellida	Fissurella	græca	Lin	-r
Patellidæ	Patella	cærulea	Lin	-r
»	»	vulgata	Lin	-a

SCAPHOPODA

Dentaliidæ	Dentalium	vulgare	Da Costa	·aa
»	»	filum	Sow	-a
»	»	strangulatum,	Desh	-a
»	»	novemcostatum,	Lk	-r

PELECYPODA

Ostreidæ	Ostrea	cristata	Born.	-a
»	»	edulís	Lin	-r
Anomiida	Anomia	ephippium,	Lin	-a
Spondilidæ	Spondilus	gœderopus	Lin	-r

Familia	Genre	Especie	Autor	
Pectinidæ	Chlamys	commutatus,	Montarosato	-r
»	»	pusio	Lin	-a
»	»	sentis	Reeve	-r
Pectinidæ	Chlamys	opercularis	Lin.	-r
»	»	varius	Lin.	-r
Mytilidæ	Mylilus	edulis	Lin.	-r
»	»	gallo-provincialis	Lin.	-a
»	Modiola	Petagne	Scaechi.	-r
Arcidæ	Arca	Noœ	Lin.	-a
»	»	barbata	Lin.	-r
»	»	lactea	Lin.	-a
»	Pectunculus	gaditanus	Gml.	-a
»	»	glycimeris (1)	Lin.	-r
Nuculidæ	Nucula	nucleus	Lin.	-r
»	»	decusata	Sow.	-r
»	Leda	pella	Lin.	-r
Cardiida	Cardium	edule	Lin.	-aa
»	»	tuberculatum	Lin.	-a
»	»	» var. alba	Poli.	-r
»	»	aculeatum	Lin.	-r
»	»	papillosum	Poli.	-r
»	»	exiguum	Gml.	-r
»	»	oblongum	Chem.	-r
Chamidæ	Chama	gryphoides	Lin.	-r
Veneridæ	Meretrix	chione (2)	Lin.	-a
»	Dosinia	exoleta	Lin.	-aa
»	»	lupinus	Poli.	-a
»	Venus	gallina	Lin.	-aa
»	»	verrucosa	Lin.	-r
»	»	ovata	Pepp.	-r

(1) Aquesta especie aixís com sa semblant *P. pilosus* creixen extraordinariament com ho prova lo fet d'haver trovat un exemplar de 13 cms. en sa major extensió y son test era superior á 1 cms. de gruix.

(2) Molts exemplars son molt desarrollats, trovantsen fins de 10 y 12 cms. Tant aquesta especie com varies d'altres solen presentar una capa carbonosa que enfosqueix notablement los colors propis, deguts sens dupte á la polsina de carbó y als productes de les clavegueres que desaigüen als costats del port.

Familia	Genre	Especie	Autor	
Veneridæ	Tapes	decusata (1)	Lin.	- r
»	»	aurens (1)	Gml.	- r
»	»	floridus (1)	Lk.	- r
Donacidæ	Donax	anatinum	Lk.	- r
»	»	politus	Poli.	- r
»	»	semistriatus	Poli.	- a
Solenidæ	Solenocurtus	strigillatus	Lin.	- r
Mesodesmatidæ	Mesodesma	cornea	Poli.	- r
Mactridæ	Mactra	stultorum	Lin.	- a
»	»	triangula	Renicri	- aa
Myida	Corbula	gibba	Olivi	- a
Lucinidæ	Lucina	frágilis	Philipp	- r
Tellinidæ	Tellina	pulchella	Lk.	- a
»	»	pusilla	Philipp	- r
»	»	planata	Lin.	- r
»	»	nitida	Poli.	- aa
»	»	tenuis	Da Costa	- r
Scrobiculariida	Syudesniva	alba	Recluz	- r

JOAN ROSALS.

Aplech de noticies sobre'ls Moluschs de Catalunya

y catálech provisional dels meteixos

PER

MANEL de CHIA

(Continuació)

succintum, Lamk. Especie exótica.
tranqueabaricus, Lamk. Id. id

(1) Se troven varietats de las tres especies

Tritonius = Triton.
corrugatum, Lamk.
cutaceum, W. = *T. cutaceum, L.*
nodiferum, Lamk.

Trivia
europaea, Mont. = *T. artica*, Pult.
pulex, Gray.

Trochocochlea
articulata, Lamk.
turbinata, Born.

Trochus
Adansoni, Payr. = *Gibbula Adansoni*, Payr.
ardens, Monts. } = *Gibbula ardens*, Salis.
» Von Salis. }
articulatus, Lamk. = *Trochocochlea articulata*, Lamk.
cinevarius, L. Esp. oceánique.
conuloides, Lamk. = *Calliostoma zizyphinus*, L. var.
corintus, L. = *Calliostoma conulura*, L.
cruciatus, L. = *Clanculus cruciatus*, L.
divaricatus, L. = *Gibbula divaricata*, L.
edulis.
exasperatus, Peun. = *Calliostoma exasperatum*, Peun.
» » var. *Matoni*, Payr.
» » » *tricolor*, Risso.
fanulum, Gmel. = *Gibbula fanulum*, Gmel.
Fermoni, Payr. = *Gibbula ardens*, Salis.
fragaroides, Lamk. = *Trochocochlea turbinata*, Born.
granulatus, Born. = *Calliostoma granulatum*, Born.
Gravinae, Monts. = *Calliostoma Gravinae*, Monts.
guttadauri, Phil. = *Gibbula guttadauri*, Phil.
Jussieui, Payr. = *Clanculus, Jussieui*, Payr,

Trochus (cent.[a]).
Laugieri, Payr. = *Callivitoma Langieri*, Payr.
Lessoni, Payr. = *Gibbula divaricata*, L.
leucophacus, Phil. = *Gibbula lencophaca*, Phil.
magus, L. = *Gibbula magus*, L.

millegramus, Phil. = *Callivitoma miliaris,* Broechi.
Montagui, Gray. = *Callivitoma Montagui*, Wood.
Philberti, Recluz. = *Gibbula Philberti,* Recluz.
rarilineatus, Mich. = *Gibbula rarilineata,* Mich.
Richardi, Payr. = *Gibbula Richardi*, Payr.
striatus, L. = *Calliostoma striatum,* L.
turbinatus, Born. = *Trochocochlea turbinata,* Born.
» » var. *globosa*, Reg.
turbinoides, Dech. = *Gibbula turbinoides*, Dech.
tumidus, Montg. = *Gibbula tumida*, Montg.
umbilicaris, L. = *Gibbula sembilicani*, L.
varius, L. = *Gibbula varia*, L.
rilliaes, Phil. = *Gibbula Philberti,* Lecluz.
zizyphinus, L. } = *Calliostoma zizyphinus,* L.
» Phil. }

TROPHON Y
TROPHONOPSIS = Trophon.
muricatus, Montg.

TRUNCATELLA
truncatula, Drap. = *T. subcycilindrica,* L.

TURBO
rugosus, L.
sanguincus, L.

TURBONILLA
densecortata, Phil.
gradata, Monts
indistinta, Montg.
lactea, L.
obliquata, Phil.
rufa, Phil.

Estampa de Francisco X. Altés y Alabart, Angels, 22 y 24.—Barcelona.

INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTORIA NATURAL

1. **Dies de sessió.**—Primer dijous de cada mes, á dos quarts de deu de la nit.
2. **Socis numeraris.**—Deuen ser presentats per tres socis y admesos en sessió. Pagan **deu pessetes** l'any (que poden fer efectives á D. Lluis Soler, Raurich, 8 y 10, Barcelona, Tresorer de la **Institució**), rebent totes les publicacions de la Societat y podent consultar la Biblioteca y Museu.
3. **Biblioteca.**—La Biblioteca de la Institució, podrá consultarse tots els dimars, de 9 1/2 a 11 del vespre y 'l dijous de 12 a 1 1/2 tarde. Lo catàlech de la mateixa estará sempre en lo lloch social a disposició dels senyors socis.
4. **Museu.**—Els dies y hores pera consultar lo Museu serán los mateixos fixats pera la Biblioteca.
5. **Butlletí.**—Cada mes surt lo **Butlletí** de la **Institució** menys los de Juliol, Agost y Setembre.
6. **Tiratges a part:**
Els autors de traballs del Butlletí que desitgin tiratges a part podrán demanarlos a la imprempta (carrer dels Angels, 22 y 24), als preus següents:

Sense cobertes		50 ecxemplars	100 ecxemplars
	1 - 4 planas	**5 ptas.**	**8 ptas.**
	5 - 8 »	**8** »	**15** »
	8 - 16 »	**15** »	**25** »

Tot autor de treball publicat en lo **Butlletí** podrá demanar directament a la imprempta, avans indicada, tiratje a part de son trevall sens distribuir lo motllo, sempre que tingui un nombre de págines suficients, al preu de 4 ptas. per plech y tiratje de 50 exemplars, segons proposta de la dita imprempta.

Toutes les **communications** et **èchanges** doivent être envoyées au siège de la Société.

Paradís, 10, 1.er, 2.a, Barcelona (Espagne)

Estracte des Estatuts

ART. 1.er **La Institució Catalana d'Historia Natural,** te per objete l'estudi dels sers naturals, principalment dels que's troven a Catalunya, pera formar l'Historia Natural d'aquesta regió y fomentar l'estudi de dita ciencia entre la joventut catalana.

ART. 3.er Los socis seràn de quatre classes: **Fundadors, Honoraris, Protectors y Numeraris.**

Son socis *Fundadors,* los quins constituiren la Societat en 18 de Febrer de 1904.

Son socis *Honoraris,* aquells que per sos reconeguts mérits dintre de les Ciencies Naturals honrin a la Societat y siguen un estímul pera los socis.

Son socis *Protectors,* aquelles persones que cooperin notablement a la bona marxa y progrés de la Societat.

Son socis *Numeraris,* los demés que sien admesos com a tals ab arreglo als Estatuts y paguin la quota mínima anyal adelantada de deu pessetes. S'anomenarán Numeraris-Protectors los socis numeraris que paguin una quota mínima de cinch pessetes mensuals.

ART. 4.rt Los socis *Honoraris* serán proposats per la Junta Directiva en sessió extraordinaria convocada á tal efecte y elegits per unanimitat dels numeraris presents.

Los socis *Protectors,* serán proposats per escrit per tres socis numeraris en sessió ordinaria, col-locantse la proposta en la taula d'avisos del local de l'Institució fins a la inmediata sessió ordinaria, en la qual se posará a votació secreta per medi de boles blanques y negres, denorant la majoría d'aquestes la no admisió del proposat.

Del mateix modo se fará quan se tracti de admetrer un soci *Numerari*, pero en aquest cas el proposat deurá firmar de son puny y lletra la proposta manifestant que coneix els presents estatuts y desitjant ingressar com a soci numerari 'ls acepta íntegrament.

Els quins hagin sigut refusats una vegada poden tornar á esser proposats, pro en aquet cas sols serán admesos si no tenen cap vot en contra.

Pera que sía válida una votació deurán pendre part en ella assistint a la sessió un número de socis superior a deu.

Segona época. Any 9.è-Núm. 8 Novembre de 1912

Butlleti de la Institució Catalana d'Historia Natural

Nulla unquam inter fidem et rationem vera dissensio esse potest.
Cnost. de Fid. cath. c. IV.

SUMARI

LOCAL SOCIAL
Carrer del Paradís, núm. 10, pís 1.er - 2.a
BARCELONA

AVIS

Preguèm als autors de travalls destinats al Butlletí, que procurin seguir les indicacións següents.

1.ª Escriurer en lletra clara é inteligible, d'altre modo es impossible, malgrat tot lo cuidado dels encarregats del Butlletí, que surtin los trevalls sense cap error d'impremta.

2.ª Dibuixar sobre paper ó cartulina ben blanchs ab tinta xina ó llapis plomb y fer los dibuixos d'un ters al menys més grans del tamany que ha de tindrer el grabat.

3.ª No escriur res ni posar cap lletra, número, etc., sobre dibuix original, sinó en un paper de calcar qu'el recubreixi.

4.ª Posar en forma de notes á baix de les planes les indicacions bibliogràfiques.

5.ª Escriurer en itáliques tots el noms tècnichs en llatí.

NOTA. - BEMERKUNG

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desitja'l cambi de publicacións.

Die «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» bittet um Gegensendungen.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desea el cambio de publicaciones.

The «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desires to exchange publications.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradis, 10, Barcelona)» demande l'échange.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» chiede ricambio.

BUTLLETÍ

DE LA

Institució Catalana d' Historia Natural

2.ª Época — Barcelona, Novembre 1912 — Any IX — Núm. 8

SECCIÓ OFICIAL

Sessió ordinaria del 7 de Novembre de 1912

Presidencia de D. Llorens Tomás

El senyor President obre la sessió a les 10'25 del vespre, ab assistencia dels socis senyors Dr. Llenas, Dr. Faura, Rosals, Maluquer (S.), Soler, Ferrer y Vert y Ferrer y Dalmau (U).

El Vis-secretari llegeix l'acta de l'anterior essent aprobada per unanimitat.

El Vis-secretari dona compte d'una carta del senyor Mas de Xaxars dantse de baixa de soci.

El Sr. Ferrer y Vert llegeix la següent nota enviada per el consoci D. Carlos Pau, de Segorbe.

"*Phyllitis Hemionitis* (Lag. Garc y Clem) en Barcelona.

El trabajo del R. P. Barnola publicado en el Boletín de Junio 1912 me recuerda la indicada criptógama-vascular que ningún amigo de Cataluña me ha comunicado recientemente.

Dicha especie fué recogida por el Dr. Tremols y su etiqueta trae estos detalles:

Barcelona, Montes de San Gerónimo.

Fuentes, riachuelos, etc.

3 á 400 metros.

Junio 1875.

Según esto deberá ser ó debió ser abundante; se puede buscar en el herbario del difunto Dr. Tremols bajo *Scolopendrium officinale*, que ciertamente no lo es.

Segorbe 15, X. 1912.„

D. Joan Rosals llegeix un notable treball titulat *Fauna Malacológica de Salou* en el que cita 65 especies de muluschs recullits en la susdita localitat.

D. Llorens Tomás dona lectura a una interessant *Nota mineralógica* sobre l'*Alofana a Catalunya* mineral qu'encare no havía sigut citat en nostra regió.

No havent-hi altres afers de que tractar el senyor President aixeca la sessió a les 11'15 de la nit.

Dípteros de Cataluña

1.ª SERIE

(*Continuación*) (1)

90. *Paragus bicolor*, F. — Mongat, 25-V-09.

91. *v. taeniatus*. — id. id. id.
Monte Farell, 1-VI-09.
Montserrat, 15-VII-10.

92. *v. testaceus* — Monte Farell, 1-VI-09.

93. *v. zonatus*. — id. id. id.

Especie proteica frecuente en primavera y verano, especialmente en las *Euphorbias*. La *v. taeniatus* acostumbra ser la más común.

(1) Véase BUTLLETÍ DE LA I. C. D'H. N., n.os 6 y 7, any 1912.

94. *strigatus*. Wied. Mongat, 23-IV-09.
id. 25-V-09.

No tan variada y más escasa que la anterior, en los mismos sitios.

95. *Pegomyia nigritarsis*, Ztt. Montserrat, 2-VII-09.

No escasa en dicho sitio, ya posada, ya volando á la sombra de los árboles. Las especies de este género depositan los huevos en las hojas de *Poligonáceas*, *Salsoláceas*, etc.; teniendo el instinto la larva, de penetrar por sí misma dentro la hoja, sin necesidad de que la madre desprovista de taladro propio para decentar las hojas de la planta á la cual ella confía sus huevos, ni de un oviducto, para alojar el huevo en la herida, tenga de hacer este trabajo para ella. Así, pues, comienza por perforar la membrana superior cruzando en poco tiempo un pequeño alojamiento, que va agrandando poco á poco, enseguida, en tomando su pasto. Sucede á menudo, según observaciones de Goureau, que descontentas del lugar primeramente escogido, salen de su galería, pasean por la hoja y se hunden en otro lugar más á su gusto. Es muy voraz y fácil de criar desde muy jóven, procurando darle cada día hojas frescas; á las cuales se traslada luego de abandonar las viejas, llegando así en poco tiempo al término de crecimiento. En pleno Julio, luego de seis días de alimento siempre fresco, después de recogidas las hojas atacadas, dejan de comer, abandonan las hojas y errando, buscan tierra donde entrar, ó bien en la superficie misma, se transforman en ninfas. Quince días más tarde, las nuevas *Pegomyia* vuelven.

96. *Peletieria prompta*, Mg. Mongat, 23-IV-09.
Solsona, 25-VII-09.

Frecuente. Es particularmente en el suelo y en los sitios áridos, casi arenosos, que se encuentra esta especie, que aparece más numerosa entrado el verano. Larvas generalmente en las orugas.

97. *Phaniomyia biguttata*, Mg. Solsona, 25-VII-09.

Especie rara muy estimada. Cogida en las flores, bordes del camino á través de los campos.

98. *Phaonia errans*, Mg. Mongat, 10-V-09
Solsona, 25-VII-09.

Parece frecuente y extendida. En los arbustos, lados de caminos.

99. *pallida*, F. Montserrat, 2-VII-09.

No escasa la mayor parte del año, en lugares frescos y umbrosos, en los arbustos.

100. *Phasia leucoptera*, Rond. h. m. Montserrat, 2-VII-09.

Hermoso Tachínido, cogido allí una sola vez abundante, en las consabidas flores de *Umbelíferas*, del camino á San Jerónimo.

101. *Phorichaeta carbonaria*, Pz. Mongat, 10-V-09.

Tachínido vulgar en primavera y verano, sobre toda clase de flores de pequeñas plantas vulgares de nuestros campos.

102. *Phthiria canescens*, Lw. Montserrat, 2-VII-09.

Escasa. Hallada en las flores.

103. *Plaxemyia vitripennis*, Mg. Mongat, 25-V-09.

Frecuente sobre todo en primavera y verano. Los entomólogos que cazan en pleno sol, no dejarán de observarla, importunados por esta pequeña mosca que les persigue encarnizadamente y que con insolente obstinación se posa en las manos, la cara ó en el vestido, á veces en número, sin duda atraída por el cebo de una transpiración más activa, de la cual saca provecho. Esta pequeña mosca persigue también y atormenta al ganado, penetrando sobre todo en las narices. Mil veces la he observado, en gran número, cazando en primavera en días de mucho sol, por entre las viñas, persiguiéndome y cogiéndola fácilmente pasando la manga á ras de mis vestidos. Sin duda pone sus huevos y se transforma en los excrementos, pues ha sido siempre al pasar cerca de estas inmundicias que he sido furiosamente atacado por ellas.

104. *Ploas virescens,* F. Mongat, 7-V-09.
id. 10-V-09.
id. 2-VI-10.

Bombyliido frecuente todo el año, más numerosa en primavera, ya en caminos, ya en las flores.

105. *Pollenia atramentaría,* Mg. Mongat, 10-V-09.

106. *depressa,* Mg. id. id. id.

107. *rudis,* F. id. id. id.

108. *vespillo,* F. id. 12-IV-09.

Múscidos frecuentes, la mayor parte del año donde se hallen materias animales descompuestas.

109. *Pseudoholopogon chalcogaster* L. Duf. Mongat, 10-V-09.

Bonita especie, descrita y figurada por León Dufour (1), bajo el nombre de Dioctria chalcogaster, como habitando in Hispaniae campo Valentino et Matritense. Frecuente en primavera, sobre todo en los torrentes, donde gusta posarse con las alas plegadas sobre el cuerpo, en los extremos de los tallos de Gramíneas. Vuela poco y bajo y como atontada, experimentando gran esfuerzo, al tener que abrir las alas para volar, lo que ejecuta con mucha pausa; párase entonces muy cerca, plegando con gran parsimonia, primero una, luego la otra ala, una vez posada de nuevo al extremo superior de algun tallo.

110. *Pseudopyrellia cornicina* F. Mongat, 2-II-09.

Frecuente todo el año, cerca de materias animales descompuestas.

111. *Pyrellia cadaverina* L. Mongat, 12-VI-10.

Frecuente, junto con la anterior.

---

(1) Annales de la Soc. Ent. de France, 1850, p, 146, 148, pl. V, f. 9.

112. *Sapromyza plumichaeta* Rd. Mongat, 10-V-09.
Montalegre, 15-VI-10.
Escasa; en los arbustos, borde de caminos.

113. *subvittata* Lw. Mongat, 26-IV-09.
id., 16-V-10.
Montserrat, 2-VII-09.
Frecuente en los mismos sitios que la anterior.

114. *Scenopimus albicinctus* Rossi Mongat, 15-VI-08.
id., 17-VII-10.
id., 31-VII 10.
Escasa esta especie y solamente en verano posada en las losas lisas y pulidas de los retretes, de nuestras casas de campo. Larvas de este género singular, se han citado en las fresas muy maduras; en las setas podridas del Sauce y de otros árboles; en espesas crines de caballo; en la clin de los colchones ó entre los marcos de la ventana. No hay ejemplo parecido, de una diversidad tal en el medio de vida de la larva de Scenopinus. Esta se transforma en ninfa sin formarse un refugio, en la superficie de la tierra, muebles, etc., sin embargo de ser sumamente sensible y moverse en cuanto se la toca. Pueden asimismo vivir estas larvas en los nidos; entre las plumas y sus restos y en substancias análogas á la clin. Otras viven en las viejas ramas muertas de espinos, muy reducidas á serrín por las larvas de Pthinus (Col.) y otras se han hallado en alguna plancha de pino en las habitaciones, reducida parcialmente á polvo por las larvas de Hylotrupes bajulus (Col.) También se han observado larvas de Scenopinus, nutriéndose de substancias animalizadas, como despojos ó deyecciones de animales y que ella es también carnicera, pues se han hallado larvas de Scenopinus devorando larvas de Hylotrupes (Col.)

115. *Sciomyza pallidiventris* Fll. Montserrat, 2-VII-09.

116. *Selidopogon diadema* F. Solsona, 25-VII-09.
Asílido frecuente en los caminos soleados á través de campos incultos de aquel término, durante el verano.

117. *melanopterum*, Lw. Solsona, 12-VII-09.
Mongat, VII-10.

Hállase junto con el anterior. Muchas veces se captura, llevando éste algún *Hymenóptero* de buen tamaño como presa.

118. *Sepsis punctum v. violácea*, Mg.
S. Lorenzo de Morunys, 29-VII-09.
Mongat, 25-V-09.
íd. 28-XII-09.
íd. 25-I-10.
íd. 10-V-10.

Sépsido vulgar y muy frecuente todo el año especialmente en invierno y primavera; más común en la hierba, en lugares umbrosos frescos que el sol no visita. Larvas en los excrementos; los del cerdo, favorecen tanto su desarrollo, que en diez ó quince días puede operarse todo el ciclo evolutivo.

119. *Sphaerophoria scripta*, L. Mongat, 23-IV-09.
íd. 25-V-09.

Frecuente en primavera y verano, sobre todo en las *Euforbias*. También acostumbra volar cerca de materias vegetales secas ó descompuestas, como los restos de tallos, hojas, etc., que se amontonan en los lindes de campos cultivados de hortalizas. Larva *aphidivora*. Las ninfas quedan coladas, adheridas á los tallos ó á las hojas de las plantas después de alimentadas de los pulgones.

120. *Sphecapata conica*, Fall. Montserrat, 2-VII-09.

121. *Sphenella marginata*, Fll. Mongat, 25-V-09.
íd. 29-XII-09.
íd. 25-I-10.

Frecuente en los hermosos días de invierno y en primavera; especialmente en los torrentes, en las hierbas.

122. *Stenopogon ochripes*, Lw. Montserrat, 2-VII-09.

Asílido no raro allí, en los caminos abiertos en la montaña con mucho sol, especialmente por el camino Collbató hacia la ermita de S. Juan.

123. *Stomoxys calcitrans*, L. Montserrat, 2-VII-09.

Frecuente, tanto en las flores, como en materias animales descompuestas. *Stomoxys* llamadas moscas carbuncosas (carbunculus), porque ellas pueden, por excepción, haber chupado la sangre de animales habiendo sucumbido al carbunculus. Lástima que tan interesantes insectos, como son los dípteros, tengan con razón, especialmente los Múscidos, de ser mirados con alguna prevención, á causa de haber causado con sus picaduras, algunas veces graves accidentes y dolencias y ser trasmisores del carbunculus. Es esta, una enfermedad infecciosa común al hombre y á los animales, consistente en un tumor puntiagudo con inflamación y dolor cuando hace materia. En este caso, bueno y útil es poner en conocimiento de mis colegas, para que si alguna vez ellos fueran picados ó se hallaran cerca de personas picadas por una mosca carbuncosa, usen el ácido fénico puro á la dosis de un gramo en un vaso de agua, tomándola en cucharadas grandes de hora en hora y poniendo compresas empapadas en el ácido fénico al uno por ciento sobre las partes enfermas. El vino caliente, el café, al interior, son recomendados al mismo tiempo para combatir los efectos de la inoculación de la materia carbuncosa.

124. *Stratiomyia flaviventris*, Lw. Artesa de Segre, 25-VI-09.

Generosamente cedida por el Sr. Maluquer.

125. *Syritta pipiens*, L. Mongat, 23-IV-09.
íd. 25-V-09.
íd. 29-XII-09.
íd. 29-I-10.
Solsona, 25-VII-09.

Común la mayor parte del año; especialmente en las Euforbias y cerca de materias vegetales descompuestas. Larvas en estas últimas y en las deyecciones de caballo.

126. *Syrphus auricollis* Mg. Monte Farell, 1-VI-09.

Escaso, pero todo el año en los hermosos días.

127. *balteatus* Deg. Mongat, 10-V-09.

Poco frecuente, pero como el anterior.

128. *bifasciatus* F. Monte Farell, 1-VI-00.
Como las anteriores.

129. *corollae* F. Mongat, 25-V-09.
id., 29-XII-09.
id., 29-I-10.
Frecuente casi todo el año, sobre todo en las Euforbias.

130. *la tifasciatus* Mcq. Mongat, 25-V-09.
También frecuentes y en iguales condiciones. Larvas alimentándose de pulgones, (*aphidiphagas*).

131. *Tabanus ater* Rossi Mongat, V-07.
Poco frecuentes, posándose amenudo en las flores de las pequeñas plantas de nuestros campos.

132. *bromius* L. Masnou, 09.
Cedido generosamente por el señor Maluquer.

133. *cordiger* Wd. Mongat, V-07.
Escaso generalmente en las flores de pequeñas plantas, en pleno campo.

Larvas en la tierra; son enemigas y devoran las larvas de *Rhizotrogus, Anoxia* y *Melolontha* (col.) que viven en iguales condiciones.

A. Codina.

(Continuará.)

NOTA.—m = macho.
h = hembra.

Fauna ictiológica de Catalunya

Catálech raonat dels peixos observats en el litoral y en les aygues dolces catalanes

PER

AGUSTÍ M.ª GIBERT

(Continuació)

Género, CHARAX, Riss.

Charax Puntazzo, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Charax acutirostris*, Riss.; *Sparus puntazzo*, Riss.; *Sparus acutirotris,* Del.; *Charax puntazzo*, Guichen., CBp., Günth., Canestr.; *Puntazzo*, Celti.; *Sparus*, Aldrov.

Nom vulgar: Morruda, Tarragona, Menorca; Auradeta, Barcelona.

Sub-familia dels *Obladini*.

Género, Box, CBp.

Box Boops, Cuv.

Sin.: *Box vulgaris*, Günth., Capel., Cuv. et Valenc., Guichen; *Box boops,* Canestr.; *Boops vulgaris,* Riss.; *Sparus boops*, Lacep., Riss., Bonnat., Linn., Brunn., Rafin.; *Boga,* Duham., Rond.; *Boops Rondeletii primus*, Willugh.; *Boces vel Boopes*, Bell.

Nom vulgar: Boga, Bogarró, Barcelona, Tarragona, Menorca. Molt abundant.

Aquest peix, la Mabre (Pagellus mormyrus, Linn.) y 'ls Torts (Labrus y Crenilabrus) son els mes atacats pel crustaci *Nerocila bivittata*, *Edv.* anomenat poll de mar.

Box salpa, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Boops salpa*, Riss.; *Sparus salpa*, Linn., Bloch, Brunn., Rafin., Lacep., Riss.; *Box salpa,* Guichen., CBp., Günth., Canestr.; *Salpa*, Bell., Salvian., Willugh., Rond., Duham.

Nom vulgar: Salpa, Barcelona, Tarragona, Menorca.

Aquesta especie s'alimenta quasi exclusivament d'herba cancrera (*Ulva lactuca,* Linn.), alga marina verda de la familia de les Confervaceas.

Génera, Oblada.

Oblada melanura, CBp.

Syn.: *Boops melanurus,* Riss.; *Oblada melanura*, Cuv. et Valenc., Guichen., Günth., Canestr.; *Sparus melanurus*, Riss., Linn., Brunn., Rafin.; *Sparus Oblada*, Lacep.; *Oblada,* Duham.; *Melanurus*, Bell.

Nom vulgar: Oblada, Barcelona, Tarragona, Menorca.

Sub-familia dels *Sparini*.

Género, Pagellus, Cuv.

Pagellus erythrinus, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Erytrinus,* Couch.; *Pagellus erytrinus*, Guichen., CBp., Günth., Canestr.; *Pagrus erythrinus*, Riss.; *Sparus erythrinus*, Lacep., Riss., Bonnat., Bloch, Brunn.

Nom vulgar: Pagell, Barcelona, Tarragona; Pitjell, Menorca.

Cinquanta anys enrera, avans de generalisarse la pesca á

l'arrastre y començarse á no respectar les vedes y les lleys de pesca, aquesta especie abundave moltíssim mes; amb l'arrastre s'han destruit les pastures y tot plegat ha portat la crisis perpétua en que viu la classe pescadora.

En el sigle XIV el prelat tarragoní, l'infant en Joan d'Aragó obtingué del seu germá 'l comte de Prades que no exigís als pescadors de Tarragona que anaven á pescar vers la costa del coll de Balaguer el tribut de 50 peixells ó llur válua en diner en concepte de dret de riberatge.

Pagellus breviceps, CBp.

Sin.: *pagellus breviceps,* Guichen., Cuv. et Valenc.

Nom vulgar: Pixano, Tarragona; Pitjell, Menorca

Aquest peixet y'l *Chromis castanea, Cuv.* son les especies que animen mes les encalmades aygues de nostres cales y ports.

Pagellus Bogaraveo, CBp.

Syn.: *Pagrus Bugaravella,* Riss.; *Pagellus bogaraveo,* Günth., Guichen., Canestr., Cuv. et Valenc.; *Sparus bogaraveo*, Lacep., Riss., Bonnat., Brunn.; *Pilonneau* ó *Lagadec,* Duham.; *Bogue Ravel*, Rond.

Nom vulgar: Bogaravell, Tarragona, Menorca.

Pagellus mormyrus, Linn.

Syn.: *Pagrus mormyrus*, Geof. St. Hil., Riss.; *pagellus mormyrus,* Cuv. et Valenc., Guichen., Günth., Canestr.; *Sparus mormyrus*, Riss., Lacep., CBp., Brunn., Rafin.; *Morme,* Rond., Duhan., Bonnat.; *Mormyrus,* Bell., Salvian.

Nom vulgar: Mabre, Barcelona, Tarragona, Menorca.

Pagellus acarne, CBp.

Syn.: *Pagrus acarne,* Riss.; *Pagellus acarne,* Günth., Guichen., Canestr., Cuv et Valenc.; *Sparus berda,* Riss.; *Acarne*, Rond.

Nom vulgar: Quelet, Tarragona; Besuch, Barcelona, Menorca.

Avans abundave moltíssim, mes en nostres díes sembla haberse retirat de les aygues de la Catalunya occidental vers les de Barcelona y de llevant.

El *Pagellus centrodontus, CBp.* (Besugo) que tots els díes se ven en nostres mercats, procedeix del mar Cantábrich.

Género, PAGRUS.

Pagrus vulgaris, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Sparus argenteus,* Del.; *Pagrus argenteus,* Riss.; *Spagrus pagrus,* Lacep., Riss., Linn., Rafin.; *Pagrus vulgaris,* Guichen., CBp., Günth., Canestr.; *Pagrus*, Rond.

Nom vulgar: Pagre, Barcelona, Tarragona, Menorca; Pargo, Pargotí, Goles de l'Ebre.

Pagrus Orphus, CBp.

Syn.: *Aurata Orphus,* Riss.; *Sparus pagrus*, Brunn.; *Pagrus Orphus,* Cuv. et Valenc., Gûnth.

Nom vulgar: Pagre, Tarragona, Menorca; Pargo, Porgatí, Goles de l'Ebre. Especie rara.

Género, CHRYSOPHRIS

Chrysophris aurata, Günth.

Syn.: *Aurata semilunata*, Riss.; *Sparus aurata*, Lacep., Riss., Linn., Bloch, Brunn., CBp.; *Chrysophris aurata*, Canestr., Cuv. et Valenc., Guichen.; *Aurata*, Bell., Salvian, Willugh.

Nom vulgar: Orada ó Aurada, Auradella, Barcelona, Tarragona, Menorca; Moxarra, Goles de l'Ebre.

Chrysophris Crassirostris, Günth,

Syn.: *Sparus Crassirostris*, CBp.; *Chrysophris Crassirostris*, Cuv. et Valenc.

Nom vulgar: Orada ó Aurada, Auradella, Tarragona, Menorca; Moxarra, Goles de l'Ebre.

Sub-familia dels *Cantharini*.

Género, CANTHARUS, Cuv.

Cantharus griseus, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Cantharus lineatus,* Günth., Canestr.; *Cantharus vulgaris*, CBp., Cuv. et Valenc., Guichen.; *Sparus lineatus*, Montagu.; *Cantharus tanuda,* Riss.; *Sparus Cantharus*, Lacep., Linn., Riss.; *Cantheno*, Rond.

Nom vulgar: Cántara, Barcelona, Tarragona, Costa de Llevant, Menorca.

Cantharus Brama, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Cantharus brama*, CBp., Günth., Guichen.

Nom vulgar: Cántara, Tarragona. Especie nova per Catalunya. Rara.

Cantharus Orbicularis, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Cantharus orbicularis*, CBp., Günth., Canestr.

Nom vulgar: Xopa, Tarragona; Cántara, Menorca.

Sub-familia dels *Denticini*.

Género, DENTEX, Cuv.

Dentex vulgaris, Cuv.

Syn.: *Sparus dentex*, Lacep., Riss., Linn., Brunn., Rafin.; *Dentex vulgaris*, CBp., Günth., Brit. Capel., Canest., Riss.,

Cuv. et Valenc., Guichen.; *Dentex*, Salvian., Couch., Rond.; *Synagris*, Bell.

Nom vulgar: Dento, Tarragona; Déntol, Barcelona, Menorca.

Dentex Macrophthalmus, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Dentex erythrostoma*, Riss.; *Dentex macrophthalmus*, CBp., Günth., Brit., Capel., Canestr., Guichen.; *Sparus macrophthalmus*, Lacep., Riss., Bloch; *Dentalis ó Dentex*, Bell.

Nom vulgar: Pagell-Dento, Tarragona; Dentol, Barcelona, Menorca. Especie molt rara á la qual cal també aplicar lo que havem dit referent á las especies: *Scomber Colias, Linn* y *Cyprinus macrophthalmus, Linn.*

Dentex Synodon, Riss.

Syn.: *Sparus gibbosus*, Rafin., *Dentex gibbosus*, Cocco.

Nom vulgar: Corcovada, Tarragona. Especie nova per Catalunya. Molt rara, abunda més, vers les aygues de Ponent y de l'Estret.

Familia dels *Mœnidœ*.

Género, Mœna, Cuv.

Mœna vulgaris, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Sparus mœna*, Linn., Brunn., Lacep., Riss.; *Smaris mœna*, Riss.; *Mœna vulgaris*, Guichen., CBp., Günth., Canestr.

Nom vulgar: Mata soldats, Xucla vermella, Tarragona; Xucla d'Hivern, Menorca.

Mœna Osbeckii, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Mœna zebra*, Günth.; *Mœna Osbeckii*, Guichen., CBp., Canestr.; *Sparus tricuspidatus*, Max. Spinola; *Smaris gora*, Riss.; *Sparus Osbeckii*, Riss.

Nom vulgar: Xucla guindana, Xucla d'Estiu, Tarragona; Xucla, Barcelona, Mora, Menorca.

Mœna Jusculum, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Mœna jusculum*, CBp., Canestr.; *Mendole*, Rond.
Nom vulgar: Mata soldats, Xucla d'Hivern, Tarragona; Xucla, Barcelona, Menorca.
A les peces, el 15 de Juliol de 1911 se'n pescaren á Tarragona més de 150 kilograms.

Mœna vomerina, Cuv. et. Valenc.

Syn.: *Moena vomerina*, CBp., Günth.
Nom vulgar: Xucla vera, Barcelona, Tarragona.

Género: SMARIS, Cuv.

Smaris vulgaris, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Mœna smaris*, Canestr.; *Smaris vulgaris*, CBp.
Nom vulgar: Jerret, Barcelona, Tarragona, Menorca.

Smaris Alcedo, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Mœna alcedo*, Canestr.; *Smaris smaris*, Riss.; *Sparus alcedo*, Riss.; *Smaris alcedo*, CBp., Günth., Guichen.
Nom vulgar: Jerret, Tarragona; Jerret, Mata soldats, Barcelona; Jerret mascle, Menorca.

Smaris Maurii, CBp.

Syn.: *Mœna gracilis*, Canestr.; *Mœna Maurii*, Canestr.; *Smaris Maurii*, Günth.; *Smaris gracilis*, CBp., Günth.; *Sparus smaris*, Del.
Nom vulgar: Jerret, Tarragona; Jerret de Sant Pere, Menorca. Especie rara.

Smaris Chryselis, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Smaris gagarellá*, Cuv. et Valenc., CBp.; *Smaris Chryselis*, CBp.
Nom vulgar: Jerret, Tarragona; Xucla blanca, Barcelona.

Smaris insidiator, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Moena insidiator*, Canestr.; *Smaris insidiator*, CBp., Günth., Brit. Capel.
Nom vulgar: Jerret, Tarragona; Jerret inglés, Menorca.

Familia dels *Labridæ*.

Género, Labrus, Arted.

Labrus Turdus, Linn.

Syn.: *Labrus turdus*, Lacep., Riss., Cuv. et Valenc., Guichen., CBp., Canestr.
Nom vulgar: Tort vert, Tarragona, Barcelona; Massot, Menorca.

Labrus merula, Linn.

Syn.: *Labrus caeruleus*, Riss.; *Labrus Libens*, Brunn. *Labrus merula*, Lacep., Riss., Cuv. et Valenc., CBp., Günth.; Canestr.; *Turdus niger*, Willugh.; *Merula*, Salvian., Aldrov.
Nom vulgar: Tort negre, Barcelona, Tarragona; Tort massot, Menorca.

Var. *Labrus lividus*, Cuv. et Valenc.

Nom vulgar: Tort negre, Tarragona. Varietat nova per Catalunya.

Var. *Labrus limbatus*, Cuv. et Valenc.

Nom vulgar: Tort, Tarragona; Tort vert. Griva, Barcelona.

Labrus lineolatus, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Labrus lineolatus*, Canestr.
Nom vulgar: Tort, Tarragona; Massot, Menorca.

Labrus festivus, Riss.

Syn.: *Labrus turdus*, Brunn,; *Labrus festivus*, CBp., Günth., Canestr., Cuv. et Valenc.; *Turdus oblongus fuscus maculosus,* Willugh.
Nom vulgar: Grivia, Tarragona, Menorca.

Labrus luscus, Linn.

Syn.: *Labrus luscus*, Lacep., Riss., Cuv. et Valenc.
Nom vulgar: Grivia, Tarragona; Massot, Menorca.

Labrus viridis, Linn.

Syn.: *Labrus turdus,* Riss.; *Labrus psittacus*, Lacep.; *Labrus viridis*, Cuv. et Valenc., Riss., CBp.; *Trudus viridis major*, Willugh.
Nom vulgar: Grivia, Tarragona; Massot, Menorca.

Var. *Labrus nereus*, Riss.

Syn.: *Labrus nereus*, Cuv. et Valenc.
Nom vulgar: Grivia, Tarragona.
Varietat nova per Catalunya.

Labrus mixtus, Linn.

(Mascle)

Syn.: *Labrus variegatus*, Lacep., Riss.; *Labrus vetula*, Bloch; *Labrus cœruleus*, Bonnat.; *Labrus lineatus*, Bonnat., Lacep., Riss.; *Labrus mixtus*, Cuv. et Valenc., Guichen., CBp., Günth., Canestr.; *Turdus major varius præcedenti similis,* Willugh.; *Turdus perbelle pictus*, Willugh.

(Femella)

Labrus quadrimaculatus, Cuv. en Valenc., Guichen.; *Labrus trimaculatus*, Lacep., Riss., Bonnat., Pennant., Donovan.; *Labrus carneus*, Ascanius., Bloch, CBp.; *Labrus mixtus*, Fries et Ekström.

Nom vulgar: Grivia, Tarragona; Tort blanch, Barcelona; Bestenaga, Menorca.

En 20 de Maig de 1910, adquirirem un may vist y bellíssim exemplar: era un mascle que midia 0'30 m. de llarch y tenía un vistós color de salmó o ataronjat amb el cap, la cua y'l comensament de les aletes dorsal y anal y les puntes de les ventrals d'un blau celest puríssim.

Labrus saxorum, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Labrus saxorum*, CBp.

Nom vulgar: Tort, Tarragona; Ull de perdiu, Menorca.

Género, Crenilabrus, Cuv.

Crenilabrus ocellatus, Nordmann.

Syn.: *Labrus ocellatus*, Forskal, Bonnat.; *Lutjanus ocellatus*, Riss., Lacep.; *Crenilabrus ocellatus*, Riss., Cuv. et Valenc., Guichen., CBp., Günth., Canestr.

Nom vulgar: Tort, Barcelona, Tarragona; Roquer, Ruqué, Menorca.

Crenilabrus Roissali, Riss.

Syn.: *Labrus*, Brunn.; *Lutjanus Roissali*, Riss.; *Lutjanus varius*, L. Alberti, Riss.; *Crenilabrus Roissali*, Cr. varius, Riss.; *Crenilabrus Roissalii*, Cuv. et Valenc., CBp., Canestr.

Nom vulgar: Tort, Barcelona, Tarragona; Ruqué, Menorca.

Var. *Crinilabrus quinquemaculatus*, Riss.

Syn.: *Crenilabrus quinquemaculatus*, Günth., Cuv. et Valenc.

Nom vulgar: Tort, Tarragona, Temburé, Menorca.

Crenilabrus tigrinus, Riss.

Syn.: *Labrus œruginosus*, Nordmann.
Nom vulgar: Tort, Tarragona; Ruqué, Menorca,

Crenilabrus melops, Riss.

Syn.: *Labrus melops*, Linn., Bonnat., Lacep.; *Crenilabrus melops*, CBp., Günth., Cuv. en Valenc., Guichen.; *Crenilabrus Donovani*, Cuv. et Valenc., Guichen.; *Crenilabrus Couchii*, Cuv. et Valenc.; *Crenilabrus noruegicus*, Cuv. et Valenc.; *Lutjanus melops*, Riss.; *Labrus cornubius*, Donov.; *Lutjanus noruegicus*, Lacep., Bloch.
Nom vulgar: Tort, Barcelona, Tarragona.

Crenilabrus melanocercus, Riss.

Syn.: *Lutjanus melanocercus*. Riss.; *Crenilabrus melanocercus*, CBp., Günth., Canestr., Cuv. et Valenc.
Nom vulgar: Tort, Llambrega, Barcelona; Tort, Tarragona.

Crenilabrus cœruleus, Riss.

Syn.: *Crenilabrus coeruleus*, CBp., Cuv. en Valenc., Günth.
Nom vulgar: Tort, Tarragona.
Especie nova per Catalunya.

Crenilabrus Bailloni, Valenc.

Syn.: *Crenilabrus Bailloni*, CBp., Günth., Brit. Capel., Cuv. et Valenc.

Nom vulgar: Tort, Tarragona,; Ruqué, Menorca.

En Moreau no cita aquesta especie com habitante del Mediterrá, pero abunda bastant en les aygues de Tarragona.

Crenilabrus mediterraneus, CBp.

Syn.: *Perca mediterranea*, Linn.; *Lutjanus mediterraneus*, Lacep., Riss.; *Crenilabrus mediterraneus*, Riss., Cuv. et Valenc., Guichen., Günth., Canestr.

Nom vulgar: Tort, Canari, Barcelona; Tort, Tarragona; Tort ruqué, Menorca.

Var. *Crenilabrus Boryanus*, Riss.

Syn.: *Crenilabrus nigrescens*. Riss.; *Crenilabrus boryanus*, Cuv. et Valenc.; *Crenilabrus Pittima*, CBp.

Nom vulgar: Tort, Mariquita, Barcelona; Tort, Tarragona.

Var. *Crenilabrus Brunnichii*, Riss.

Syn.: *Lutjanus bidens*, Bloch; *Labrus Serpentinus*, Bonnat.; *Lutjanus Brunnichii*, Lacep., Riss.; *Crenilabrus Brunnichii*, Cuv. et Valenc., CBp.; *Labri especies obscuriores* Brunni.

Nom vulgar: Tort, Barcelona, Tarragona.

Crenilabrus Tinca, CBp.

Syn.: *Labrus tinca*, Brunn.; *Lutjanus tinca*, Riss.; *Lutjanus Cotta*, Riss.; *Crenilabrus Cotta*, Riss.; *Crenilabrus tinca*, Riss. Cuv. et Valenc. Guichen., Günth., Canestr.

Nom vulgar: Tort, Barcelona, Tarragona; Satx, Ruqué, Menorca.

Crenilabrus arcuatus, Riss.

Syn.: *Crenilabrus arcuatus*, CBp., Cuv. et Valenc.

Nom vulgar: Tort, Tarragona. Especie nova per Catalunya.

Crenilabrus Chlorosochrus, Riss.

Syn.: *Lutjanus Clorosochrus*, Riss.; *Crenilabrus Chlorosochrus*, CBp., Cuv. et Valenc.

Nom vulgar: Mariquita, Tort, Barcelona; Tort, Tarragona.

Crenilabrus pavo, CBp.

Syn.: *Pavo,* Salvian.; *Labrus pavo,* Brunn., Bonnat., Lacep.; *Lutjanus Geofroyius*, Riss.; *Lutjanus lapina,* Riss.; *Crenilabrus lapina*, Cr. Geoffroi, Riss.; *Crenilabrus pavo,* Cuv. et Valenc., Guichen., Günth., Canestr.

Nom vulgar: Tort, Barcelona, Tarragona; Llabió, Costa de Llevant; Satx, Menorca.

Crenilabrus Massa, Riss.

Syn.: *Crenilabrus griseus,* Günth., Canestr.; *Lutjanus massa*, Riss.; *Labrus*, Brunn.; *Lutjanus cinereus*, Riss.; *Lutjanus cornubicus*, Riss.; *Crenilabrus massa,* Cr. Cottæ., CBp.; *Crenilabrus cornubicus*, Riss.; *Crenilabrus massa*, Cuv. et Valenc.; *Crenilabrus Cottæ*, Cuv et Valenc.

Nom vulgar: Tort, Barcelona, Tarragona; Temburé, Menorca.

Els Lábrits, lo mateix que la Boga (Box Boops, Bp,) y la Mabra (Pagellus mormyrus, Linn.) son els peixos mes perseguits pel poll de mar, *Nerocila bivittata Edv.* que arriva a menjársels les aletes y a foradarlos la pell, posant al descubert llur capa muscular.

Els pescayres creuhen que qualques Torts son híbrits de Llobarro y de Grivia.

Ab un atent estudi podríen establirse moltes més varietats no indicades en les obres.

Género, CORICUS, Cuv.

Coricus rostratus, Nordmann.

Syn.: *Lutjanus rostratus,* Bloch, Lacep.; *Lutjanus virescens*, Riss.; *Lutjanus Lamarckii*, Riss.; *Coricus virescens,* C.

Lamarckii, C. rubescens, Riss.; *Coricus virescens*, CBp.; *Coricus rostratus*, Cuv. et Valenc., Guichen., CBp.; *Crenilabrus rostratus*, Günth., Canestr.

Nom vulgar: Grivieta, Tarragona; Donzelleta, Barcelona; Petarch, Costa de Llevant; Trujeta, Menorca.

El *Coricus* ofereix les coloracions: clara, verda, roija y variada, lo que ha fet pensar a molts si seríen especies distintes.

Género, Ctenolabrus. Valenc.

Ctenolabrus rupestris, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Labrus rupestris*, Linn., Arted., Fries et Ekström.; *Lutjanus rupestris*, Bloch; *Ctenolabrus rupestris*, Guichen., CBp., Günth.

Nom vulgar: Gripau, Barcelona. Especie rara.

Ctenolabrus Iris, CBp.

Syn.: *Ctenolabris iris,* Cuv. et Valenc., Günth., Canestr.

Nom vulgar: Gripau, Barcelona.

N'havém vist de 0'30 m. de llarch amb tres taques negres: una al comensament dels ratjs molls de la dorsal; altra al final de la mateixa y la tercera damunt la base de la cua. I ensemps amb tretze ratjs molls en la dorsal y onze en l'anal.

Género, Acantholabrus, Valenc.

Acantholabrus Palloni, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Crenilabrus exoletus*. Riss.; *Lutjanus Palloni*, Riss.; *Acantholabrus Palloni*, CBp., Günth., Canestr.

Nom vulgar: Taé rocas, Menorca.

En 16 de Juny de 1910 a la pescatería de Tarragona ne vegerem moltíssims exemplars pescats a l'artet.

Género, JULIS, Cuv.

Julis vulgaris, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Coris Julis*, Günth.; *Julis mediterraneus*, CBp., Riss.; *Julis vulgaris*, Guichen., Canestr.; *Labrus Julis*, Bonnat., Lacep,, Riss., Linn., Brunn., Bloch; *Julis*, Bell., Salvian.

Nom vulgar: Donzella, Tarragona, Menorca; Senyoreta, Donzella, Barcelona; Senyoreta, Güiula, Costa de Llevant.

Var. *Julis speciosa*, Riss.

Syn.: *Julis speciosa*, Cuv. et Valenc., Guichen.

Nom vulgar: Donzella, Tarragona, Menorca; Senyoreta, Donzella, Barcelona; Senyoreta, Güiula, Costa de Llevant.

Julis Giofredi, CBp.

Syn.: *Labrus Julis*, Brunn.; *Labrus Giofredi*, Riss.; *Julis Giofredi*, Riss., Cuv. et Valenc., Guichen., Canestr.; *Coris Giofredi*, Günth.

Nom vulgar: Donzella, Tarragona, Menorca; Senyoreta, Donzella, Barcelona; Senyoreta, Güiula, Costa de Llevant.

Var. *Julis festiva*, Valenc.

Syn.: *Julis festiva*, Cuv, et Valenc., Guichen.

Nom vulgar: Donzella, Tarragona, Menorca; Senyoreta, Güiula, Costa de Llevant.

Julis pavo, Günth.

Syn.: *Labrus pavo*, Lacep., Hasselquist; *Labrus hebraicus*, Riss.; *Julis turcica*, Riss., Lowe., Canestr.; *Julis pavo*, Cuv. et Valenc:, Guichen.; *Chloricthys pavo*, CBp.

Nom vulgar: Donzella, Tarragona; Senyoreta, Güiula, Costa de Llevant; Vit d'en Gahona, Menorca.

Género, Xyrichthys, Cuv.

Xyrichthys novacula, Linn.

Syn.: *Novacula cultrata*, Günth.; *Rason,* Cuv.; *Xyrichthys cultratus*, Cuv. et Valenc., Guichen.; *Novacula coryphœna*, Riss.; *Coryphœna novacula,* Lacep., Bonnat., Linn., Rosenthal; *Novacula piscis*, Gesner, Willugh.; *Novacula,* Rond; *Xyrichthys novacula*, CBp., Canestr.

Nom vulgar: Rahó, Barcelona, Tarragona, Costa de Llevant, Menorca.

Familia dels *Pomacentridœ.*

Género, Chromis, Cuv.

Chromis Castanea, Cuv.

Syn.: *Heliases Chromis,* CBp.; *Heliastes Chromis*, Günth.; *Chromis Castanea*, Nordmann, H. Schinz, Riss., Guichen.; *Heliases limbatus,* Cuv. et Valenc.; *Sparus Chromis,* Lacep., Riss., Bonnat., Linn.; *Chromis,* Rond., Gesner, Willugh.; *Castaneus piscis*, Bell.

Nom vulgar: Castanyoleta, Tarragona; Cigala, Barcelona; Muret, Menorca.

El Pixano (*Pagellus breviceps*, CBp.) y aquest peixet son, com tením dit, els que més alegren les manses aygues de nostres cales y ports.

Tribu dels *Acanthopterygienchs Abdominals.*

Familia dels *Gasterosteidœ*, CBp.

Género, Gasterosteus, Linn.

Sub-género, Gasterosteus.

Gasterosteus leiurus, Cuv. et Valenc.

(Var. del *Gasterosteus aculeatus,* Linn.)

Syn.: *Gasterosteus elegans,* Blanch., Sauv.; *Gasterosteus argentatissimus,* Blanch., Sauv.; *Gasterosteus Bailloni,*

Blanch., Sauv.; *Gasterosteus leiurus,* Blanch., Soland, CBp., Gehin, Sauvage.

Nom vulgar: Surell, Banyoles. Varietat nova per Catalunya; habita en la Cequia Comtal y aygua-molls de Càn Tunis (Barcelona); tolls y rechs del Baix Vallés, sobre tot, en els gorchs de poca fondaria y rechs llotosos y plens d'herba, escassejant en les corrents; ríus Besós y Tenes, entre Mollet y Montmeló, etz.

Familia dels *Aulostomidae.*

Género, CENTRISCUS, Linn.

Centriscus scolapax, Linn.

Syn.: *Solenostomus scolapax*, Riss.; *Centriscus scolapax,* Lacep., Riss., Brunn., Bloch, Cuv., *Rosenthal,* CBp., Günth., Canestr.; *Scolapax,* Aldrov., Willuhgh.; *Becada*, Rond., Bonnat.

Nom vulgar: Trompeté, Tarragona, Barcelona, Menorca; Musích, Torredembarra, Menorca.

Familia dels *Mugilidae.*

Género, MUGIL, Arted.

Mugil cephalus, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Mugil provençalis*, Riss.; Cabot, Rond.; *Mugil cephalus*, Riss., Del., Agass., CBp., Günth., Canestr., Blanch., Guichen.

Nom vulgar: Llissa llubarrera, Tarragona; Llíssara llubarrera, Barcelona; Llissa, Taberner, Menorca.

Mugil auratus, Riss.

Syn.: *Mugil auratus*, CBp., Lowe, Günth., Canestr., Cuv et Valenc., Guichen.

Nom vulgar: Galta roig, Tarragona, Menorca; Llíssara, Barcelona.

Anys arrera, a l'encanyiçada en una sola llevada a vegades se'n pescaven d'aquestes llisses més de 2,000 kilograms.

Mugil capito, Cuv. et Valenc.,

Syn.: *Mugil octoradiatus*, Günth.; *Mugil ramada*, Riss.; *Ramado*, Riss.; *Mugil capito*, CBp., Günth., Canestr., Guichen., Blanch.

Nom vulgar: Capsut, Llissa de roquer, Tarragona; Llíssara, Barcelona; Llissa agut, Llissa cap pla, Menorca.

Mugil saliens, CBp.

Syn.: *Mugil saliens*. Riss., Cuv. et Valenc., Guichen., Günth., Canestr.

Nom vulgar: Sama, Tarragona. Especie nova per Catalunya.

Mugil labeo, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Mugil provençalis*, Riss ; *Mugil Sabounie*, *var.* Riss ; *Mugil labeo*, CBp., Günth., Canestr.

Nom vulgar: Caluga, Tarragona; Llíssara, Barcelona, Llissa-Galubet, Menorca.

Mugil Chelo, Cuv.

Syn.: *Mugil septentrionalis*, Günth.; *Mugil labrosus*, Riss.; *Mugil cephalus*, Riss.; *Mugil cephalus*, *var. B*, Delaroche.; Chaluc, Rond ; *Mugil Chelo*, Cuv. et Valenc., Guichen., CBp., Günth., Schlegel, Canestr.

Nom vulgar: Llissa vera, Tarragona, Menorca; Llíssara, Barcelona.

A la Llissa petita o de cría se li dona a Tarragona'l nom de Llissó y a Barcelona'l de Tomba navíos.

Familia dels *Atherinidæ.*

Género, ATHERINA.

Atherina hepsetus, Linn.

Syn.: *Atherina hepsetus*, Cuv. et Valenc., Guichen., Lacep., Riss., Bloch, Del., CBp., Günth., Canestr., Sauclés, Rond.

Nom vulgar: Peix sense sang, Tarragona; Xanguet, Xasclet, Barcelona; Joell, Costa de Llevant; Serclet, Menorca.

Atherina Boyeri, Riss.

Syn.: *Atherina Boyeri*, CBp., Günth., Canestr., Cuv. et Valenc., Guichen.; *Atherina hepsetus, var*, 3 Delaroche; *Joel*, Rond.

Nom vulgar: Asa, Aseta, Tarragona; Xanguet, Barcelona; Cabessuda, Menorca.

Atherina Mochon, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Atherina Mochon*, Günth., CBp., Canestr., Guichen.; *Atherina hepsetus*, *var,* 2 Delaroche.

Nom vulgar: Peix sense sang, Tarragona; Joell, Costa de Llevant; Muxó, Menorca.

Familia dels *Sphyraenidae.*

Género, SPHYRAENA, Klein.

Sphyraena Spet, Lacep.

Syn.: *Sphyraena vulgaris*, Günth., Canestr., Cuv. et Valenc., Guichen.; *Sphyraena Spet,* CBp., Riss.; *Esox sphyraena*, Linn., Bloch, Brunn.; *Spet,* Rond.; *Sphyraena*, Bell., Salvian.

Nom vulgar: Espet, Tarragona, Menorca.

Sub-ordre dels *Malacopterygienchs*.

Tribu dels *Malacopterygienchs Pseudapodes*.

Familia dels *Ammodytidae*.

Género, Ammodytes, Arted.

Ammodytes cicerellus, Rafin.

Syn.: *Ammodytes tobianus*, Costa, Canestr., Riss.; *Ammoditis Siculus,* Swainson, CBp., Günth.; *Ammodytes argenteus*, Riss.; *Cicerellus messaniensis*, P. Boccone.

Nom vulgar: Sonsu, Trencavits, Barcelona; Enfú, Menorca. Especie rara.

L'*A. tobianus, Linn.* que cita en Sánchez Comendador, probablent será l'*A. Cicerellus*, Rafin.

Aplech de noticies sobre'ls Moluschs de Catalunya

y catálech provisional dels meteixos

PER

MANEL de CHIA

(Continuació)

Turritella

bienigulata, Lamk. = *T. triplicata,* Brocchi. var.
communis, Risso.
» » var. *nivea,* B. D. D.
» » » *obsoleta,* B. D. D.
» » » *soluta,* B. D. D.
mediterranea, Monts. = *T. triplicata*, Brocchi.

triplicata, Brocchi.
» Phil. = *T. triplicata,* Brocchi.
turbosa, Monts. = *T. triplicata,* Brocchi. var.
ungulina, L. = *T. communis,* Risso.

UMBRELLA
mediterranea,

VENERUPIS = Lucinopsis.
decussata, Phil. = *L. Lojonkairei,* Payr. var.
vius, Lamk.
» L.
» » var. *bicolor,* Monts.
Lojonkairei, Payr.
perforans, Montg. = *Tapes pullastra,* Montg. var.

VENUS
cassina, L.
fasciata, Da Costa.
» Donovan. = *V. fasciata,* Da Costa.
gallina. L.
» » var. *radiata,* Req.
gradata, Dech. = *V. fasciata,* Da Costa. var.
multilamella, Lmk.
» Weink. } = *V. multilamella,* Lamk.
nux, Gmelin. }
ovata, Peun.
verrucosa, L.

VERMETUS
arcuarius, L. = *V. polyphraguia,* Dasso.
cristatus, Brondi. = *V. granulatus,* Forbes.
Cuvieri, Risso. = *V. polyphaguia,* Dasso.
erroneus, Monts. = *V. granulatus,* Forbes. var.
glomeratus, L.
subcancellatus, Biv. = *V. glomeratus,* L.
triqueter, Biv.

VOLA = Pecten.
jacobaea, L.

Xylophaga
dorsalis, Turton.

Zizyphinus = Calliostoma.
conulus, Brus. } = *C. conulus*, L.
» Lamk.
» L.
exiguus, Kobelt. = *C. exasperatum*, Punn.
granulatus, Born.
» Brus. = *C. granulatum*, Born.
leucophaeus, Ch. = *Gibbula leucophaea*, Phil.
Linnei, Monts. = *C. zizyphinus*, L.
Laugieri, Jeffr. } = *C. Laugieri*, Payr.
» Payr.
Montagui, Kobelt. = *C. Montagui*, Wood.
milligranus, Monts. } = *C. milligranum*, Philippi.
» Phil.
parvulus, Phil. = ? *C. striatum*, L.
striatus, L.
zizyphinus, Phil.

BIBLIOGRAFIA

Excursiones por Cataluña y Mallorca. — Notas entomológicas (2.ª serie) por el R. P. Longinos Navás. (Boletín de la Sociedad Aragonesa de Ciencias Naturales.—Noviembre, 1910; 9 páginas).

L'autor posa en evidencia, una vegada més, sa reconeguda activitat y lo molt que ha trevallat pera'l coneixement de la fauna entomológica de nostra regió. En aquest trevall s'ocupa especialment dels orthópters y neurópters; dels primers descriu *Ephyppigerida Cunii* Ros. var. *monticola* nov. cassat al cim de Sant Geroni (Montserrat), y dels segons una nova especie de *Chrysopa*, la *Ch. narcissina* cassada a Girona en les arbredes de les vores del Oñar (?).

— *Etudes et Observations sur quelques genres adoptés en Malacologie* par le Commandant Caziot (1 folleto de 4 páginas).

Ab l'erudició que caracterisa a l'autor en les qüestions malacológiques, tracta sobre la nomenclatura d'alguns genres, aduint diverses rahons pera establir las modificacions següents:

El genre *Hyalinia* Agassir deu sustituirse per *Oxychilus* Fitzinger; *Chondrus* Cuvier per *Gonodon* Held; *Glandine* Schumacher per *Oleacine* Bolten.

— *Etude critique sur les principaux genres et sous-genres ou sections établis pour les* HELIX *de la région paléarctique occidentale ou Systéme Europeen* par le Commandant Caziot (8 páginas).

Els genres estudiats son *Patula* Held, *Zurama* Leach *Punctum* Marse y els sub-genres o seccións *Gonostoma* Held, *Fruticola* Held. El genre *Zurama* Leach 1821 proposa l'autor que substitueixi a *Vallonia* Risso 1826.

(Donatíu del autor).

— *Plantas del Formigal de Sallent* (Pirineo Aragonés) por D. Carlos Pau (Memorias del Primer Congreso de Naturalistas Españoles. Junio, 1909; un folleto ab 7 páginas).

Les plantes noves descrites en aquest trevall per el senyor Pau sont les següents: *Cerastium arvense* L. var *tenuipes* Pau, *Anthyllis Vulneraria* L. var *pyrenaica* Pau.

— *Du Haut-Vallespir á Olot par l'Alta Garrotxa,* par O. Mengel (Bulletin Trimestriel de la Section du Canigon.— Perpignan, 1908, 7 págines).

Es una lleugera descripció geológica de l'excursió feta per l'autor ab l'objecte de constatar l'area volcánica d'Olot; l'itinerari fou, anant, de St. Llorens dels Cerdans a Olot per Tortellá y tornant cap a Prats de Molló per Oix-Bayet. De pas anota els fóssils més característichs citant *Terebratula Montolearensis* Leyni cap al cirq de S. Oriol; *Assilina Leynerici* d' Arch al cim del Pic de Bassagoda; *Assilina granulosa* Leym, *Nummulites crassus* Boub, *N. Lucasi* Defr. prop el pont de la Llerca, vers Tortellá.

F. F. V.

Estampa de Francisco X. Altés y Alabart, Angels, 22 y 24.—Barcelona.

INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTORIA NATURAL

1. **Dies de sessió.**—Primer dijous de cada mes, á dos quarts de deu de la nit.
2. **Socis numeraris.**—Deuen ser presentats per tres socis y admesos en sessió. Pagan **deu pessetes** l'any (que poden fer efectives á D. Lluis Soler, Raurich, 8 y 10, Barcelona, Tresorer de la **Institució**), rebent totes les publicacions de la Societat y podent consultar la Biblioteca y Muséu.
3. **Biblioteca.**—La Biblioteca de la Institució, podrá consultarse tots els dimars, de 9 1/2 a 11 del vespre y 'l dijous de 12 a 1 1/2 tarde. Lo catàlech de la mateixa estará sempre en lo lloch social a disposició dels senyors socis.
4. **Museu.**—Els dies y hores pera consultar lo Museu serán los mateixos fixats pera la Biblioteca.
5. **Butlletí.**—Cada mes surt lo **Butlletí** de la **Institució** menys los de Juliol, Agost y Setembre.
6. **Tiratges a part**:
Els autors de traballs del Butlletí que desitgin tiratges a part podrán demanarlos a la imprempta (carrer dels Angels, 22 y 24), als preus següents:

Sense cobertes	50 ecxemplars	100 ecxemplars
1 - 4 planas	**5 ptas.**	**8 ptas.**
5 - 8 »	**8** »	**15** »
8 - 16 »	**15** »	**25** »

Tot autor de treball publicat en lo **Butlletí** podrá demanar directament a la imprempta, avans indicada, tiratje a part de son trevall sens distribuir lo motllo, sempre que tingui un nombre de páginės suficients, al preu de 4 ptas. per plech y tiratje de 50 exemplars, segons proposta de la dita imprempta.

Toutes les **communications** et **èchanges** doivent être envoyées au siège de la Société.

Paradís, 10, 1.er, 2.a, Barcelona (Espagne)

Estracte des Estatuts

ART. 1.er **La Institució Catalana d'Historia Natural**, te per objete l'estudi dels sers naturals, principalment dels que's troven a Catalunya, pera formar l'Historia Natural d'aquesta regió y fomentar l'estudi de dita ciencia entre la joventut catalana.

ART. 3.er Los socis seràn de quatre classes: **Fundadors, Honoraris, Protectors y Numeraris.**

Son socis *Fundadors*, los quins constituiren la Societat en 18 de Febrer de 1904.

Son socis *Honoraris*, aquells que per sos reconeguts mérits dintre de les Ciencies Naturals honrin a la Societat y siguen un estímul pera los socis.

Son socis *Protectors*, aquelles persones que cooperin notablement a la bona marxa y progrés de la Societat.

Son socis *Numeraris*, los demés que sien admesos com a tals ab arreglo als Estatuts y paguin la quota mínima anyal adelantada de deu pessetes. S'anomenarán Numeraris-Protectors los socis numeraris que paguin una quota mínima de cinch pessetes mensuals.

ART. 4.rt Los socis *Honoraris* serán proposats per la Junta Directiva en sessió extraordinaria convocada á tal efecte y elegits per unanimitat dels numeraris presents.

Los socis *Protectors*, serán proposats per escrit per tres socis numeraris en sessió ordinaria, col·locantse la proposta en la taula d'avisos del local de l'Institució fins a la inmediata sessió ordinaria, en la qual se posará a votació secreta per medi de boles blanques y negres, denorant la majoría d'aquestes la no admisió del proposat.

Del mateix modo se fará quan se tracti de admetrer un soci *Numerari*, pero en aquest cas el proposat deurá firmar de son puny y lletra la proposta manifestant que coneix els presents estatuts y desitjant ingressar com a soci numerari 'ls acepta íntegrament.

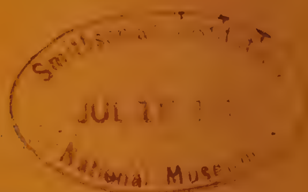
Els quins hagin sigut refusats una vegada poden tornar á esser proposats, pro en aquet cas sols serán admesos si no tenen cap vot en contra.

Pera que sía válida una votació deurán pendre part en ella assistint a la sessió un número de socis superior a deu.

Segona época. Any 9.è-Núm. 9 Desembre de 1912

Butlletí de la Institució Catalana d'Historia Natural

Nulla unquam inter fidem et rationem vera dissensio esse potest.
Cnost. de Fid. cath. c. IV.

SUMARI

LOCAL SOCIAL
Carrer del Paradís, núm. 10, pís 1.er - 2.a
BARCELONA

AVIS

Preguèm als autors de travalls destinats al Butlletí, que procurin seguir les indicacións següents.

1.ª Escriurer en lletra clara é inteligible, d'altre modo es impossible, malgrat tot lo cuidado dels encarregats del Butlletí, que surtin los trevalls sense cap error d'impremta.

2.ª Dibuixar sobre paper ó cartulina ben blanchs ab tinta xina ó llapis plomb y fer los dibuixos d'un ters al menys més grans del tamany que ha de tindrer el grabat.

3.ª No escriur res ni posar cap lletra, número, etc., sobre dibuix original, sinó en un paper de calcar qu'el recubreixi.

4.ª Posar en forma de notes á baix de les planes les indicacions bibliogràfiques.

5.ª Escriurer en itáliques tots el noms tècnichs en llatí.

NOTA. - BEMERKUNG

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desitja'l cambi de publicacións.

Die «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» bittet um Gegensendungen.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desea el cambio de publicaciones.

The «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desires to exchange publications.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradis, 10, Barcelona)» demande l'échange.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» chiede ricambio.

BUTLLETÍ

DE LA

Institució Catalana d'Historia Natural

2.ª Época — Barcelona, Desembre 1912 — Any IX — Núm. 9

SECCIÓ OFICIAL

Sessió ordinaria del 5 de Desembre de 1912

PRESIDENCIA DE D. LLORENS TOMÁS

A les deu del vespre y ab assistencia dels socis senyors Codina, Folch, Faura, Ferrer Dalmau (Miquel), Ferrer y Vert, Llenas, Maluquer (Salvador), Maluquer (Joaquím), Rosals, Soler y Sagarra (Ignasi), el senyor President obre la sessió.

Se llegeix l'acta anterior que per unanimitat es aprobada.

Estat de comptes.—El senyor Tresorer presenta l'estat de comptes que després d'especificarlo es aprobat per unanimitat. En resúm es el següent:

Entrades.	Pessetes	1071'78
Sortides	»	777'75
Remanent en caixa.	»	294'03

Renovació de Junta.—El senyor President manifesta que segons els vigens Estatuts, en aquesta sessió han de elegirse els individuos pera ocupar els cárregs que reglamentariament queden vacans y també pot aprofitarse l'oportunitat pera proveir els de Vis-president, Vis-secretari y un Conceller, puig els senyors que desempenyaven dits cárregs havíen presentat la dimissió y pera qu'els socis puguin posarse d'acort se sospén la sessió per cinc minuts.

Represa la sessió y previa la corresponent votació resulten elegits els següents senyors:

President.—R. P. Joaquím M.ª de Barnola, S. J.
Vis-president.—D. Llorens Tomás.
Secretari.—D. Miquel Ferrer Dalmau.
Vis-secretari.—D. Joaquím Folch Girona.
Tresorer.—D. Ascensi Codina.
Conservador del Museo.—D. Ignasi de Sagarra y de Castellarnau
Conceller.—D. Rossendo Fábregas.

Propostes de socis.—Se dona compte de les següents propostes de socis numeraris: Germá Sennen, que's dedica a Fanerógames. Presentat per socis Srs. Llenas, Barnola y Faura.

D. Francesc Bertrán y Musitu, Enginyer de mines, que's dedica a Geología. Presentat per els socis Srs. Llenas, Faura y Rosals.

D. Odón C. Rosset, que's dedica a Lepidopters. Presentat per els socis Srs. Maluquer (Joaquím), Maluquer (Salvador) y Sagarra.

D. Joan Maluquer y Rosés, presentat per els mateixos socis de l'anterior proposta.

Comunicacions.—D. Joaquím Folch y Girona llegeix dos treballs titulats, *L'Anatasa a Catalunya* y *Sobre la suposta troballa de la Hidrocincita y la Smithsonita a can Margarit, terme de Gavá.* En el primer afegeix qualques explicacions a les donades en la nota presentada en la sessió del passat Octubre, que també se refería a n'aquest oxit de titano; y en el segón doná conexement de que els minerals, que's prengueren per tals, son abdós l'Alofana.

D. Joan Rosals, llegeix les dos primeres *Notas sobre malacología catalana* titulades *Presencia de la Helicella piramidata Drap. a Catalunya* y *Mes novas sobre malacología subterránea.*

D. Ascensi Codina, mostra als presents varies series de ecxemplars de Carabus, cassats a Set-Cases, fent notar al ensemps que hi ha onze formes distintes en sis especies.

D. Lluís Soler, dona compte d'haberse cassat en una de les cales properes a Sant Feliu de Guixols (Cala de Sampol) un notable ecxemplar de Balena pertanyent a l'especie *Megaptera longimana Rud.* de tretze metres de llargada.

Mossen Faura y Sans, participa la troballa al carrer de Muntaner encreuament ab la vía del ferrocarril, del *Sulfur antimoniur de*

coure y plomb ab petites proporcions de plata que l'aproximen al grupu de les Sulfusals de les Tetreadites (coures grisos).

D. Ignasi de Sagarra, dona dos minerals del Vesubi ab destí al Museo.

A proposta del Sr. President s'acorda que desde el próxim Janer y fins a nova decissió, les sessions se celebrin el primer diumenge de cada mes, a les onze del matí.

Y no haventhi altres afers de que tractar s'aixeca la sessió a les 11'15 de la nit.

NOTA MINERALÓGICA

L'Alofana a Catalunya

En el nombre darrer del nostre Butlletí corresponent an el mes de Juny, doná compte de la troballa feta per el nostre consoci Sr. Folch y Girona, d'un mineral que per el resultat del seu exámen crech ha de referirse a la Nontronita, (el silicat hidratat de ferro, ab una cantitat d'alumina). Dit senyor Folch, procurá ferse ab nous ecxemplars del mineral, extrayentlos de la part més endinsada del filó, oferint aquestos un aspecte quelcom diferent del que presentaban els recullits primerament y que serviren pera la determinació avans indicada; aquets darrers tenen aspecte opalí; son semi-trasparens; ab fractura concoidea; la seva duresa es 3; essent la seva coloració en uns trossos blavosa y en altres rogenca; Examinats químicament resultaren ser silicat hidratat d'alumina, ab una petita cantitat de ferro e indicis de coure; devent, per lo tant, per tots els seus caracters físichs y químichs referir aquet mineral a l'especie d'argila anomenada Alofana. Mineral que tampoch s'había citat a Catalunya, y que Don Salvador Calderón, en la seva darrera obra «Los Minerales de España», cita com trobada solsament en tres localitats d'Espanya, fora d'aquí. Aquets silicats son indubtablement minerals de formació secundaria, o sía formats per descomposició d'altres preexistens, y

per axó es fácil explicarse el que's presentin junts formant transit de l'un a l'altre, essent abdos silicats hidratats de ferro y alumina ab més o menys predomini d'un de aquets dos darrers, formant especies diferentes ab els caracters propis de quiscuna d'elles.

Aquestes noves proben evidenment lo que digué en el meu petit treball «Els Minerals de Catalunya», que hi ha molt que estudiar sobre mineralogía en nostre terra, y que no hi ha cap dubte qu'el treball qu'es fassi se veurá recompensat ab lo troballa d'una munió d'especies que han passat desapercebudes fin are.

L. TOMÁS.

Octubre de 1912.

NOTES CECIDIOLOGIQUES

PER

DOMINGO VENTALLÓ

Com a continuació de la primera nota sobre Zoocecidias de Catalunya, publicada en el Bulletí n.° 5 de 1905 de l'Institució, crech interessant encare que siguin poques, citar les especies següents trovades durant l'any passat pels voltants de Barcelona:

Tetraneura cornicularia, Pass. (Aphidit) sobre la *mata* (Pistacia lentiscus L.) a Vallvidrera.

Pemphigus bursarius (Aphidit). En els troncs del pollanch (Populus nigra). Prat de Llobregat: es forma tal volta nova que sols recullintne en cantitat per poguer determinar l'insecte ab molts exemplars á la vista podrá precisarse.

Eriophyies tiliae Nat. (Aracnit sobre el Tell (Tilia plahyphylla Scop).

Andricus trilineatus, Hart (Himenopter) en les fulles de la alsina (Querens ilex, L.). Vallvidrera.

Andricus pseudo inflator a les fulles del Quercus ilex y del Q. lusitanica a la mateixa localitat del anterior.

Plagiotrochus ilicis (Himenopter) sobre les fulles del Q. ilex, L. Vallvidrera.

Plagiotrochus fusifex, Mayr (Cinipit) sobre el Q. ilex, a Vallvidrera y observada també a Terrassa.

Contarinia ilicis, Kieff. (Dipter), fulles del Q. ilex, a Sarriá y Vallvidera.

Neuroterus baccarum, L. (Cinipit), sobre les fulles del Q. lusitanica, en les mateixes localitats.

Barcelona, Septembre 1912.

Dípteros de Cataluña

1.ª SERIE

(Continuación) (1)

134. *Teprhitis arnicae*, L. Monte Farell, 1-VI-09.
Mongat, 20-XII-09.
íd. 28-I-10.
íd. 17-III-10.
íd. 2-IV-10.
íd. 12-V-10.

Común; todo el año; basta pasar la manga por encima las plantas bajas, en los torrentes, en lugares donde dé el sol. La larva en las cápsulas de Carduus.

(1) Véase Butlletí de la I. C. d'H. N., n.os 6, 7 y 8, any 1912.

135. *conura*, Lw. Montserrat, 2-VII-09.
Escasa; pasando la manga por las hierbas del borde de los caminos al pie de los árboles.

136. *guttata*, Fll. Solsona, 29-VII-09.
Parece escasa; hay que buscarla en los mismos sitios.
Las larvas de los *Trypétidos* de este género, viven generalmente, en los frutos pulposos, algunas en los del espino. Cuando el fruto cuya pulpa la larva devora, cae por dañado, entonces la larva ya crecida, sale para hundirse en la tierra y tranformarse. Estas pasan el invierno y la primavera en la tierra y empiezan á cambiarse en dípteros, hacia principios de Junio, época que sigue de cerca la floración de los espinos. Otras en las cápsulas de Centaurea, Carduus, etc.

137. *Thereva bipunctata*, Mg. Mongat, 7-V-09.
Montserrat, 2-VII-09.
No es escasa en las flores, especialmente en primavera y verano. La larva, de algunas especies de este género, hallada por Ed. Perris, en las capas de pino en parte reducidos al estado de mantillo, por el tiempo, y sobre todo por las erosiones y las deyecciones de las larvas lignívoras. No está desprovista de flexibilidad, tanto es así que en cuanto se la toca ó se la coge, forceja y se tuerce vivamente. Es en medio de estas substancias, donde ha vivido, que se metamorphosea. Ella se práctica una celda, ya comprimiendolas, ya haciéndolas atrás. Luego se dobla en aro y pasados algunos días de inercia, la piel rajada deja salir una ninfa, que á su vez deja salir, más tarde al insecto perfecto, por la abertura natural que se origina por la dehiscencia de los tegumentos, de la cabeza y el torax. Las larvas de Thereva, se asimilan las substancias animales, que más ó menos abundan en sitios de aquella naturaleza, sin embargo, de que cuando hallan ocasión de atacar una presa viva no la dejan escapar.

138. *Theria muscaria*, Mg. Mongat, 7-V-09.
Frecuente este Sarcophágido, generalmente en lugares secos arenosos y cerca de materias animales descompuestas.

139. *Thysocephala vittata*, F. Solsona, 25-VII-09.

Hallada en las flores, en el borde de caminos á través de los campos.

140. *Tichomyza fusca*. Mongat, 10-V-09.
íd. 21-III-10.

Frecuente, especialmente en primavera y otoño. Fácil de ver en los viejos muros de las letrinas, caballerizas y establos. Las larvas viven en los orines del hombre. Es la Scatella urinaria de Robineau Desvoidy, que asegura que las larvas viven de la orina del hombre y que ella no ha sido jamás hallada en ninguna caballeriza, ni entre ningún estiércol procedente de animales domésticos. Esta sombría mosca, es aquí á veces extremadamente común; ella marcha lentamente sobre las paredes y cristales de los retretes poco aseados. Es raro hallarla aislada, sino que se reune en grupos y forma en dichos lugares, placas obscuras ó negras, visibles de lejos. Ella sorbe, con los gruesos labios de su trompa, los líquidos azoados, que se hallan infiltrados sobre los muros, y si uno sopla sobre ella, ella se agarra entonces fuertemente con las uñas y deja levantar sus alas, sin tratar de volar, y si se la quiere coger, no escapa sino lentamente y como con pesar, para volver pronto al sitio predilecto. Las larvas, junto algunas veces con las de Eristalis tenax, viven y se desarrollan en las materias azoadas, provenientes de deyecciones humanas, en tal gran cantidad algunas veces, que llegan á obstruir el tubo ó conducto de la letrina. La larva no muy ágil, se tranforma casi siempre adherida al interior del conducto ó en las paredes internas del depósito de la letrina. También la he visto salir fuera, especialmente en primavera y otoño y transformarse en un rincón, en el suelo, pero eso es más raramente.

141. *Trypeta jaceae*, R. D. Mongat, V-07.
íd. 2-V-10.

Frecuente en primavera; basta pasar la manga por encima la grama que cubre á veces los desmontes, al margen de los torrentes. La larva forma excrecencias en los ovarios de ciertas flores, como la de Copularia viscosa, hasta el extremo de formar una agalla de buen tamaño. Hay que

hacer notar, que pueden vivir varias larvas en cada agalla, pues he contado en algunas hasta cinco, y que su número, puede á primera vista contarse, por el de largas chimeneas ó tubitos cilíndricos que en comunicación directa con las cámaras donde viven las larvas, dan á estas aire y ventilación y quedan abiertas en la parte superior de la agalla. Mientras la larva mantenida con las tiernas semillas del ovario, llega á su madurez, la agalla va alcanzando entretanto un buen desarrollo, adquiriendo un color negruzco y una contextura dura, fibroso-leñosa, quedando en su interior entonces, bien deslindadas y espaciosas las varias cámaras habitadas por las larvas, cada una con su correspondiente chimenea comunicando al exterior. Entonces estas larvas, después de abrir en interés del insecto perfecto, un pequeño orificio en la superficie, que disimuladamente obturan con algunos restos de pequeñas fibras, para dar luego más fácil salida al insecto, al pie de aquel, en un ténue saco blanco amarillento, al que imprimen la forma de su cuerpo, se transforman en ninfas. Más tarde y llegada la ninfa á la madurez, rájase este saco, por mitad de la parte cephalo-thorácica en sentido longitudinal y Trypeta jaceae cobra libertad. De algunas de estas agallas, recogidas á primeros de Noviembre de 1907 y puestas bajo una campana de cristal, á primeros de Mayo de 1910, fué que observé al insecto perfecto andar por la superficie interior del cristal de la campana. También es de observar, que la naturaleza, siempre cuidadosa de perpetuar la especie, hace que nazcan amenudo por parejas, las cuales he visto unirse á las pocas horas de nacidas.

142. *virens*, Lw. Mongat, 23-IV-09.
id. 10-V-10.
id. 30-V-10.
id. 21-VI-10.

Cogida junto con la anterior, aunque no obtenida de agallas.

143. *Urellia amoena*, Frflv. Mongat, 23-IV-09.

Escasa; en primavera pasando la manga por encima las flores de las plantas bajas.

144. *stellata*, Füss. Mongat, 25-V-09.
id. 13-V-10.

Algo más frecuente que la anterior en los mismos lugares.

145. *Urophora 4. fasciata*, Mg. Mongat, 10-V-09.
id. 20-IV-10.
id. 14-V-10.

Muy frecuente en primavera, sobre cualquier hierba, en lugares frescos umbrosos, especialmente en los torrentes, al margen. Las larvas de este género de *Trypétidos*, se han señalado en las cápsulas de Carduus. También en la pulpa de las cerezas.

146. *Usia pusilla*, Mg. Monte Farell, 1-VI-09.

No es rara, observarla casi siempre, es lo más común, engolosinada y enteramente metida de cabeza chupando con la larga trompa el nectar de las flores ó posada en los pétalos.

147. *Volucella zonaria*, Pd. Montserrat, 23-VII-08.
id. 2-VII-09.
Mongat, -VII-09.

Sin ser frecuente, hállase al parecer muy esparcida. Generalmente la he observado en verano zumbar alrededor y posarse en las flores de *Alium sativum, caepa*. En Montserrat, en las flores de *Asparagia*. La larva de *Zonaria*, cubierta de largas espinas, vive parásita en los nidos de grandes *Himenópteros* (*Bombus*, Vespa).

148. *Xanthandrus comtus*, Harr. Montserrat, 2-VII-09.

Syrphido raro, hallado allí al azar.

149. *Xanthogramma ornata*, Mg. Vilamala, 27-VII-09.

Syrphido no escaso, hallado en el torrente de Vilamala cerca de San Lorenzo de Morunys, volando en un vuelo plano sostenido á la sombra de los arbustos, especialmente *Corylus avellana* y *Buxus sempervirens*, que son los que generalmente crecen en los bordes de dicho torrente. Lugar

recomendable á los botánicos y entomólogos, por su naturaleza casi sub alpina.

150. *Zodion cinereum*, F. Mongat, 23-IV-09.
Conópido no escaso, en primavera.

A. CODINA.

Mongat, Noviembre de 1910.

NOTA.—m = macho.
h = hembra.

Fauna ictiológica de Catalunya

Catálech raonat dels peixos observats en el litoral y en les aygues dolces catalanes

PER

AGUSTÍ M.ª GIBERT

(Continuació)

Familia dels *Ophidiidae*.

Génei o, OPHIDIUM. Arted.

Ophidium barbatum, Linn.

Syn.: *Ophidium Barbatum*, Cuv., Guichen., Lacep., Riss., Bonnat., Brunn., Broussonet, Bloch, Rosenthal, Agass., J. Müller, CBp., Kaup. Günth., Costa, Jobert, Canestr.; *Grillus vulgaris*, Bell.

Nom vulgar: Pixota blanca, Barcelona, Tarragona; Metge, Costa de Llevant; Pamfont, Congre dolç, Menorca.

Ophidium Vassallii, Riss.

Syn.: *Ophidium barbatum,* Costa; *Ophidium Broussonetii,* J. Müller; *Ophidium Vassallii,* J. Müller, CBp., Kaup. Günth., Canestr., Cuv., Guichen.

Nom vulgar: Pixota, Tarragona; Metge, Costa de Llevant; Pamfont vermey, Menorca.

Género Fierasfer, Cuv.

Fierasfer imberbis, CBp.

Syn.: *Fierasfer acus*, Kaup.; *Günth*, *Canestr.*; *Fierasfer Fontanesii*, Costa; *Fierasfer imberbis*, J. Müll.; *Ophidium imberbe*, Cuv., Linn.; *Ophidium Fierasfer*, Riss.; *Notopterus Fontanesii*, Riss.; *Gymnotus acus*, Brunn.; *Ophidium flavum vel ophidium imberbe*, Rond.

Nom vulgar: Pixota de llanguet ó de carall de Jan, Tarragona; Fi de Murena mansa, Menorca.

Aquesta especie viu paràssita dintre l'holoturit pedata de la familia dels *Aspidochirotœ*, *Stichopus regalis*, Cuv. (Llanguet). No l'havem trobat dintre l' *Holothuria tubulosa*, Gml. (Carall de Jan) de la mateixa familia, ni dintre la *Cucumaria Cucumis*, Riss. (Cohombre marí) de la familia dels *Dendrochirotœ.*

Tribu dels *Malacopterygienchs Sub-bronquials.*

Familia dels *Gadidœ.*

Sub-familia dels *Gadini.*

Género, Gadus.

Gadus minutus, Linn.

Syn.: *Morua capelanus*, Riss,; *Gadus luscus var.*, Delaroche; *Asellus mollis minor*, Willugh.; *Gadus minutus*, Brunn.,

Bloch, Costa, Fries et Ekström, Nilsson, CBp., Günth., Canestr.

Nom vulgar: Mollera, Barcelona, Tarragona; Capellá, Costa de Llevant, Menorca. Abunda molt.

Género, MERLANGUS, Cuv.

Merlangus Poutassou, Riss.

Syn.: *Merlangus vernalis*, Canestr.; *Merlangus melanostomius*, Valenc.; *Merlangus communis*, Costa, Canestr.; *Merlangus pontassou*, CBp., Günth.; *Gadus merlangus*, Riss.

Nom vulgar: Llússara, Tarragona; Maira, Torredembarra; Peix Rey, Menorca. Peix de fonera.

Merlangus argenteus, Vaill.

Syn.: *Gadiculus argenteus*, Guichen., Günth., Giglioli; *Gadus argenteus*, Belloti, Günth.

Nom vulgar: Ulls, Tarragona. Peix de fonera. Especie nova per Catalunya.

Sub-familia dels *Morini*.

Género, MORA, Riss.

Mora Mediterranea, CBp.

Syn.: *Gadus moro*, Riss.; *Mora mediterranea*, Riss., Günth., Canestr., Brit. Capel.

Nom vulgar: Mollera moranella, Tarragona. Especie molt rara, nova per Catalunya.

Sub-familia dels *Merlucini*.

Género, MERLUCINS, Cuv.

Merlucius vulgaris, Costa.

Syn.: *Merlucins esculentus*, CBp., Canestr., Riss.; *Merlucins vulgaris*, CBp., Günth., Cuv.; *Gadus merlucins*, Linn.,

Brunn., Bloch, Schlegel, Lacep., Riss.; *Asellus*, Salvian, Willugh., Aldrov.

Nom vulgar: Llús, Barcelona, Tarragona, Menorca. Abunda molt. Havem vist llussos pescats á palangre de 10 y mes kilograms de pes.

Com especie ó varietat nova, en 1909 ens presentaren un ejemplar que tenía un color de palla brillant, nacarí, amb les aletes rosses com un fil d'or *(Llus ros);* y no resulta pas així, car el peix patía una aglobulia ó forta anemia, amb alteració pigmentaria per insuficiencia de l'hematosis, puix li trobarem á dreta y esquerra agarrats fortament á les branquies fins á set cuquets purpurins (Femella del crustaci siphonostomit *Lernœa branchialis, Linn.)* de 0'010 á 0'012 m. de llargaria que á faisò de sangoneres li xuclaven la sang. Cuquets que també havem trobat examinant altres llussos en apariencia sans, pero amb nuclis indurats y decoloració de l'extrem lliure de les branquies á causa d'inflamacions intersticials localisades y cróniques.

Género, Uraleptus, Costa.

Uraleptus maraldi, Costa.

Syn.: *Gadus maraldi*, Riss.; *Merducius maraldi,* Riss.; *Uraleptus maraldi,* CBp., Günth., Canestr.

Nom vulgar: no'n te.

L'Institució Catalana d'Historia Natural ne serva un exemplar pescat á Tarragona '1 9 de Novembre de 1910 y nosaltres ne servem qualques altres pescats á l'artet el 8 de Juliol de 1911.

Sub-familia dels *Lotini.*

Género, Lota, Cuv.

Lota Molva, CBp.

Syn.: *Molva vulgaris*, Günth.; *Gadus molva*, Lacep, Linn., Bloch, Schlegel; *Asellus longus,* Willugh.

Nom vulgar: Llengua de bacallá. Peix de fonera. Especie nova en el Mediterrá. Era pel mes de Janer de 1910 que a la Pescatería de Tarragona 'ns crida l'atenciò un peix de 14 kilograms que no poguerem adquirir, car el venien a terces o kilos. Aquest peix per la seva forma y dimensions no podía ser mes que aquesta especie, y'l 31 de Maig del propi any sortosament ne poguerem adquirir un exemplar de 15 kilograms agafat com l'altre a palangre que vinguè a confirmar plenament les nostres sospites. Haviem sentit parlar als vells palangrers de la Llengua de bacallá, mes n'o s'ens havía presentat ocasió fins allavors de poguerla veurer.

Lota elongata, Riss.

Syn.: *Molva elongata*, Günth., Canest.; *Lota molva*, Costa; *Lota elongata*, CBp., Canestr.; *Gadus molva*, Riss.
Nom vulgar: Escolá, Barcelona, Tarragona. Peix de fonera.

Género, PHYCIS, Arted.

Phycis blennoides, Günth.

Syn.: *Phycis blenoides*, Canestr., Riss., Bl. Schneid., CBp.; *Phycis blennioide*, Guichen.; *Phycis furcatus*, CBp.; *Phycis Gmelini*, Riss.; *Batrachoides Gmelini*, Riss.; *Blennius gadoides*, Lacep., Riss.; *Phycis tinca*, Bl. Scheid.; *Gadus blennoides*, Brunn.
Nom vulgar: Mollera Brótola, Tarragona; Mollera pigada, Barcelona; Mollera, Menorca. Peix de fonera.

Phycis mediterraneus, Delaroche.

Syn.: *Phycis tinca,* CBp.; *Phycis limbatus*, Valenc.; *Blennius phycis*, Riss.; *Phycis mediterraneus*, Riss., Guichen., Costa, Lowe, Günth., Canestr.; *Tenca marina,* Cuv., Salvian., Willugh.
Nom vulgar: Mollera roquera, Barcelona, Tarragona; Mollera, Menorca.

Género, Motella, Cuv.

Motella tricirrata, Günth.

Syn.: *Onos mustella*, Riss.; *Gadus mustella*, Ris.; *Gadus tricirratus*, Bloch; *Mustella marina*, Willugh.

Nom vulgar: Fura, Tarragona. Especie nova en el Mediterrà.

El primer exemplar el vegerem el 21 de Juny de 1910 y d'allavors ençà n'havem examinat qualques altres, tots pescats a l'artet, la major part en aygues de la Platja llarga de Tarragona.

Motella maculata, Costa.

Syn.: *Motella communis*, Canest.; *Motella maculata*, Günth., Riss.; *Motella mediterranea*, CBp.; *Onos maculata*, Riss.

Nom vulgar: Fura blanca, Tarragona; Palayó, Barcelona; Guineu, Costa de Llevant; Mollera borda, Menorca.

Motella fusca, CBp.

Syn.: *Motella communis*, Costa; *Onos fusca*, Riss.; *Motella fusca*, Riss.

Nom vulgar: Fura negra, Tarragona; Palayó, Barcelona; Guineu, Costa de Llevant; Mollera inglesa, Menorca.

Familia dels *Macrouridæ*.

Género, MACROURUS, Bloch.

Macrourus Cœlorhynchus, CBp.

Syn.: *Lepidoleprus cœlorhynchus*, Guichen., Cuv., Ris., *Macrourus cœlorhynchus*, Costa, Günth., Canestr.

Nom vulgar: Titulot. Peix de fonera. Especie nova per Catalunya.

Els nou exemplars que havem examinat en tres anys tots estaven bruts del llot de l'arrastre.

Macrourus Trachyrhynchus, Günth.

Syn.: *Macrourus trachyrhynchus*, Canest.; *Lepidoleprus trachyrhynchus*, Guichen., Cuv., CBp., Canestr., Riss.; *Oxycephas scabrus*, Rafin.; *Mystícetus*, Aldrov.

Nom vulgar: Titulat, Tarragona. Peix de fonera. Especie nova per Catalunya.

L'Institució Catalana d'Historia Natural ne serva un exemplar momificat adquirit per nosaltres a Tarragona '1 8 d'Abril de 1910.

Familia dels *Pleuronectidæ*.

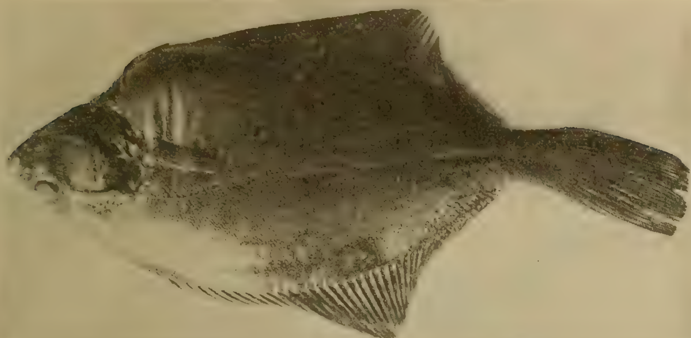
Género, LIMANDA, Gottsche.

Limanda vulgaris, Gottsche.

Syn.: *Limanda oceánica*, CBp.; *Platessa limanda*, Cuv.; *Pleuronectes limanda*, Lacep., Linn., Bloch, Günth., Schlegel; *Limanda*, Bell., Rond., Duham., Bonnat.

Nom vulgar: n 'n te.

Sabem no mes per referencies que se la senyala en les nostres aygues, però en Moreau no la cita en el Mediterrà.

Género, Flesus.

Flesus vulgaris, Moreau.

Syn.: *Pleuronectes flesus*, Blanch., Lacep., Bonnat., Linn., Bloch, Nilsson, Günth., Schlegel; *Platessa flesus*, Gottsche, CBp., Siebold; *Pleuronectes passer*, Bloch; *Passer fluviatilis,* Bell.

Nom vulgar: Rèmol de riu. Especie nova en el Mediterrà. En Moreau no la senyala en les nostres aygues marines.

Els pochs exemplars examinats se distingeixen de l'especie seguent, car la línea lateral quasi en tot el seu trajecte està vorejada d'escates molt aspres, la cua te menys alçaria que llargaria y l'anal amb 41 ratgs, essent axís que la del *F. passer,* M., ne te quant menys 43.

Plesus Passer, Moreau.

Syn.: *Pleuronectes italcus,* Günth.; *Platessa passer,* CBp., Costa, Canestr., *Pleuronectes passer,* Riss.; *Pleuronectes flesus* var. Delaroch; *Passer*, Rond.

Nom vulgar: Rèmol de riu, Tarragona Desembocadura del Francolí, etz.

Género, SOLEA, Cuv.

Solea vulgaris, Gottsche.

Syn.: *Solea vulgaris*, Riss., CBp., Canestr., Günth.; *Pleuronectes solea*, Lacep., Riss., Bonnat., Linn., Brunn., Bloch; *Solea*, Bell., Rond., Duham.

Nom vulgar: Llenguado, Pelayí'l petit, Barcelona, Tarragona, Menorca.

Solea Lascaris, CBp.

Syn.: *Solea impar*, Günth.; *Solea aurantiaca*, Günth.; *Solea nasuta*, Nordm., CBp., Kaup.; *Solea Lascaris*, Canestr., Günth., Riss., Guichen.; *Pleuronectes nasutus*, Pallas; *Pleuronectes Lascaris*, Riss.

Nom vulgar: Llenguado, Pelayí 'l petit, Barcelona, Tarragona, Menorca.

Solea Kleinii, CBp.

Syn.: *Rhombus Kleinii*, Riss.; *Solea Kleinii*, Costa, Kaup., Canestr., Günth.

Nom vulgar: Llenguado, Pelayí 'l petit, Barcelona, Tarragona, Menorca.

Solea oculata, Willugh.

Syn.: *Solea ocellata*, Günth., Canestr.; *Solea oculata*, Riss., Valenc., Guichen., CBp., Canestr., Rond., Duham.; *Pleuronectes ocellatus*, Riss.; *Pleuronectes pegusa*, Lacep.

Nom vulgar: Llenguado, Pelayí'l petit, Tarragona; Llengua de Sant Pau, Menorca.

Havem observat una var. que'n lloch de presentar set taques negres, arrodonides y enrevoltades de puntets grochs, no mes ne presenta cinch, coneixéntsela vulgarment a Mahó amb el nom de Perdiu de Sant Pere.

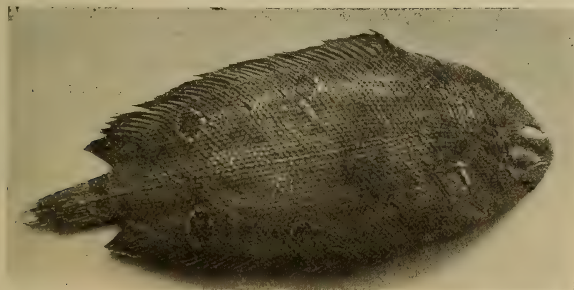
Sub-género, Microchirus, CBp.

Microchirus luteus, CBp.

Syn.: *Solea lutea*, CBp., Canestr., Günth.; *Pleuronectes luteus*, Riss.; *Rhombus luteus*, Riss.
Nom vulgar: Llenguado, Pelayí 'l petit, Barcelona, Tarragona.

Microchirus variegatus, Moreau.

Syn.: *Solea variegata*, Günth.; *Solea Mangili*, CBp., Canestr.; *Monochirus microchirus*, Guichen.; *Microchirus lingula*, CBp.; *Rhombus mangili*, Riss.; *Pleuronectes mangili*, Riss.; *Pleuronectes microchirus*, Delaroche.
Nom vulgar: Llenguado d'arena, Tarragona; Peluda, Menorca.

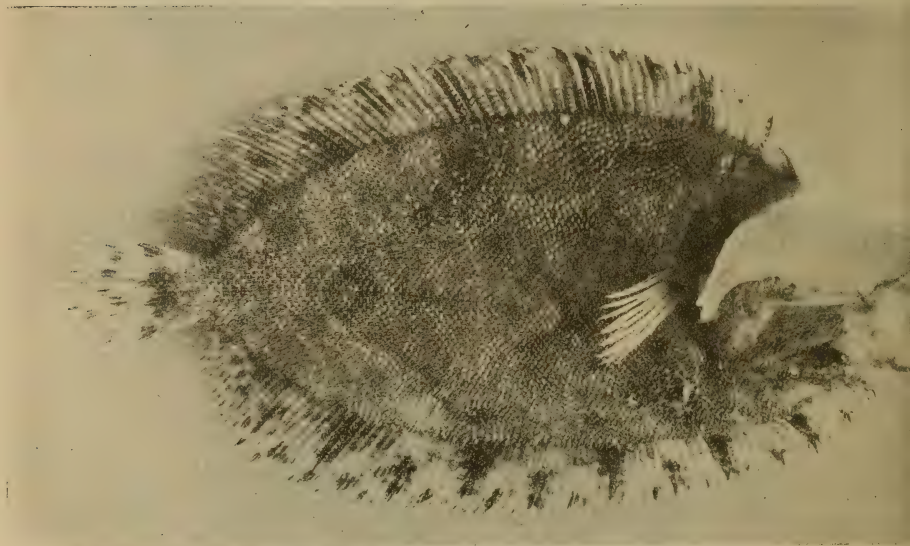
Sub-género, Monochirus, Rafin.

Monochirus hispidus, Rafin.

Syn.: *Monochirus hispidus*, CBp., Costa; *Solea monochir*, CBp., Günth., Canestr.; *Monochirus pegusa*, Riss., Guichen; *Pleuronectes pegusa*, Riss.
Nom vulgar: Llenguado de fonera, Barcelona; Sanremus, Menorca.

Ne servém un curiós exemplar pescat el 18 de Febrer de 1911 que ofereix en la meytat posterior del costat dret quatre taquetes rodones, simetriques y negres enrevoltades de puntets blanquíssims.

Sobre'l dors o cara dreta de qualques Llenguados hi havem trobat el petit molusch *Modiola discrepans*, *Lk.*

Género, PLEURONECTES.

Pleuronectes Hirtus, Abilgaard.

Syn.: *Rhombus punctatus*, Günth.; *Rhombus hirtus*, Nilsson; *Scophthalmus hirtus*, CBp.; *Zengopterus hirtus*, Gottsche.

Nom vulgar: no 'n te.

Especie nova en el Mediterrà. Moreau no la senyala en nostre mar, pero nosaltres n'havem adquirit tres exemplars, dos d'ells pescats a l'artet a sol-ixent de Tarragona, prop la Torra de la Mora (Platja llarga) 'l 20 de Juny de 1910 y l'altre segu-

ament del Bou, recullit a la Pescatería 'l 12 del propvinent Novembre y que serva l'Institució Catalana d'Historia Natural.

Pleuronectes unimaculatus, Moreau.

Syn.: *Pleuronectes punctatus*, Bloch, Bonnat.; *Phrynorhombus unimaculatus*, Günth., Canestr.; *Scophthalmus punctatus*, CBp., Riss., Nilsson.
Nom vulgar: Pelaya-miseries, Tarragona; Serrandell, Goles de l'Ebre.

Pleuronectes Grohmanni, CBp.

Syn.: *Arnoglossus Grohmanni*, Günth., Canestr.; *Pleuronectes grohmanni*, Canestr.
Nom vulgar: Pelaya rossa, Tarragona; Serrandell, Goles de l'Ebre; Llenguado, Menorca.

Pleuronectes arnoglossus, CBp.

Syn.: *Arnoglossus laterna*, Günth., Canestr.; *Pleuronectes arnoglossus*, Canest.; *Rhombus nudus*, Riss.; *Pleuronectes Leotardi*, Riss.; *Pleuronectes casurus*, Pennant, CBp.; *Pleuronectes laterna* Arted.; *Arnoglossus lœvis*, Rond.; *Arnoglossus*, Gesn., Willugh.
Nom vulgar: Pelaya rossa, Barcelona, Tarragona; Serrandell, Goles de l'Ebre.

Pleuronectes conspersus, Canestr.

Syn.: *Pleuronectes conspersus*, Günth., Brit. Capel.
Nom vulgar: Pelaya-miseries, Tarragona; Serrandell, Goles de l'Ebre. Especie nova per Catalunya.

Pleuronectes Boscii, CBp.

Syn.: *Arnoglossus Boscii*, Günth., Brit. Capel., Canestr.; *Pleuronectes Boscii*, Riss., Canestr., Cuv.; *Hipoglossus Boscii*, Riss.

Nom vulgar: Pelaya-bruixa, Tarragona, Costa de Llevant; Serrandell, Goles de l'Ebre. Especie nova per Catalunya.

Pleuronectes megastoma, Donov.

Syn.: *Rhombus megastoma,* Nilsson, Günth.; *Pleuronectes megastomus,* CBp.; *Pleuronectes megastona,* Schlegel; *Pleuronectes cardina,* Cuv.; *Grande Calimande,* Duham.

Nom vulgar: Pelaya bruixa, Tarragona, Costa de Llevant; Serrandell, Goles de l'Ebre; Capellá, Menorca.

Pleuronectes Citharus, CBp.

Syn.: *Citharus linguatula,* Günth., Canestr.; *Hipoglossus citharus,* Costa, Riss.; *Hipoglossus macrolepidotus,* Cuv.; *Pleuronectes citharus,* Max. Spinola; *Pleuronectes macrolepidotus,* Del., CBp., Canestr.; *Citharus,* Rond., Gesner, Willugh.

Nom vulgar: Pelaya-guarda la vida, Tarragona; Pelaya, Barcelona; Capellá, Rémol, Menorca.

Género, RHOMBUS, Klein.

Rhombus maximus, Riss.

Syn.: *Psetta maxima,* CBp.; *Rhombus maximus,* CBp., Costa, Canestr., Günth.; *Pleuronectes maximus,* Lacep., Riss., Linn., Brunn., Bloch, Schlegel; *Rhombus aculeatus,* Duham., Rond., Gesner, Willugh., Gottsche; *Turbot,* Bonnat., Cuv., Guichen.; Rhombus, Bell.

Nom vulgar: Rèmol empetxinat, Tarragona. Especie comuníssima y que abunda en els mercats y no citat en cap catàlech de peixos que's refereixi a Catalunya.

Rhombus lœvis, Rond.

Syn.: *Psetta rhombus*, CBp.; *Rhombus vulgaris*, Costa; *Rhombus barbatus*, Riss.; *Pleuronectes rhombus*, Lacep., Riss , Bonnat., Linn., Brunn., Bloch, Schlegel; *Rhombus lœvis,* Ges-

ner, Willugh., Gottsche., CBp., Canestr., Günth.; *Rhombus alter Gallicus*, Bell.

Nom vulgar: Rèmol, Barcelona, Tarragona; Rom, Costa de Llevant.

Existeix una var. que presenta la particularitat de tindrer menys dividits els primers ratgs de la dorsal.

Género, Bothus, CBp.

Bothus rhomboides, CBp.

Syn.: *Rhomboidichthys mancus*, Günth., Canestr., *Rhombus rhomboides*, CBp., Canestr.; *Rhombus mancus*, Riss., Guichen. *Pleuronectes mancus*, Riss.; *Rhomboides*, Rond.

Nom vulgar: Puput, Tarragona; Rèmol, Barcelona; Pedás, Menorca.

Notarèm que un exemplar d'aquesta especie adquirit el 15 de Maig de 1910 tenía iguals les dugues cares, això es, com la del costat esquerra o dels ulls.

Bothus podas, CBp.

Syn.: *Rhomboidichthys podas*, Günth., Canestr.; *Rhombus podas*, CBp., Costa, Guichen., Canestr.; *Rhombus Gesneri*, Riss.; *Pleuronectes argus*, Riss.; *Pleuronectes podas*, Del.

Nom vulgar: Puput, Tarragona; Rèmol, Barcelona; Pedas, Menorca.

Género, Plagusia.

Plagusia lactea, CBp.

Syn.: *Plagusia lutea*, Canestr., Costa; *Ammopleurops lacteus*, Gunth.

Nom vulgar: Rèmol blanch, Tarragona. Especie nova per Catalunya.

Familia dels *Cyclopteridæ.*

Sub-familia dels *Cyclopterini.*

Género, Lepadogaster, Goüan.

Lepadogaster Goüanii, Lacep.

Syn.: *Lepadogaster biciliatus*, Riss., Nordm.; *Lepadogaster Balbis*, Rosenthal, Costa, CBp., Riss.; *Lepadogaster Goüanii*, Riss., Cuv., Guichen., Costa, CBp., Riss., *Brisout de Barneville*, Günth., Canestr.; *Lepadogaster rostratus*, Bl. Schneid., CBp.; *Cyclopterus lepadogaster*, Bonnat.

Nom vulgar: Xucladò, pega roques, Tarragona; Peix porch, Barcelona; Xucla dit, Cabot xuclador, Menorca. Especie rara.

Lepadogaster Candolii, Riss.

Syn.: *Mirbelia Decandollii*, Canestr.; *Lepadogaster Rafinesquii*, Costa; *Lepadogaster olivaceus*, Riss.; *Lepadogaster Jussieni*, Riss.; *Lepodogaster Candolii*, Cuv. Guichen., Brisont, Günth.

Nom vulgar: Xucladò, Pega roques, Tarragona; Peix porch, Barcelona, Menorca. Especie rara.

Lepadogaster bimaculatus, Flem.

Syn.: *Lepadogaster reticulatus*, Riss.; *Mirbelia Desfontainii*, Canestr.; *Lepadogaster Mirbelii*, Riss.; *Lepodogaster Desfontainii*, Riss.; *Lepodogaster ocellatus*, Riss., Guichen.; *Lepodogaster bimaculatus*, CBp., Brisout, Nilsson, Günth.; *Cyclopterns bimaculatus*, Lacep., Bonnat., Pennant.

Nom vulgar: Xucladò, Pega roques, Tarragona; Peix porch, Barcelona.

Tribu dels *Malacopterygienchs abdominals.*

Familia dels *Cyprinidæ.*

Sub-familia dels *Cyprinini,* CBp.

Género, Cyprinus.

Sub-género, Carpa (Cyprinus).

Cyprinus Carpio, Linn.

Syn.: *Cyprinus Carpio*, Cuv. et Valenc., Blanch., Lacep., Bloch, Costa, CBp., Nilsson, Heckel et Kner, Siebold, Canestr., Günth., Schlegel.
Nom vulgar: Carpa, Carpa d'Holanda.

Var. *Cyprinus specularis,* Lacep.

Syn.: *Cyprinus rex cyprinorum*, Blanch., Bonnat.; *Cyprinus macrolepidota*, Hartmann.
Nom vulgar: Carpa de mirall.

Var. *Cyprinus hungaricus,* Heckel.

Nom vulgar: Carpa de Bohemia.

Var. *Cyprinus Hi-Goi.*

Nom vulgar: Carpa del Japó.

Var. *Cyprinus Kollarii,* Heckel et Kuer.

Syn.: *Cyprinus Kollarii*, CBp., Cuv. et Valenc., Blanch., Gehin.; *Cyprinus striatus*, Holandre, Selys-Longchamps, CBp.
Nom vulgar: Carpa de Franconia, Carpa de Turinga.
Amb aquesta especie y varietats, totes de l'Aquarium y Laboratori ictiogènich del Park de la Ciudadela de Barcelona,

s'ha emprès baix la entesa direcció d'en Francesch d'A. Darder la repoblació piscícola en diferents indrets de Catalunya: Estany de Banyoles, de Tarrasa (Guitart), de Lleyda; rius, Llobregat, Cardoner y altres de Lleyda, etc.

Sub-género, Carassius, Nilsson.

Carassius vulgaris, Nilson.

Syn.: *Cyprinus carassius,* Cuv. et Valenc., Bonnat., Lacep., Linn., Bloch, Hermann, Fries, Ekström et Sundevall, Schlegel; *Carassius Linnæi,* CBp.; *Carassius vulgaris,* Nordmann, Heckel et Kner, Siebold, Canestr., Günth.; *Carassius,* Willugh.

Nom vulgar: Carpa carassina. Aquarium y Laboratori ictiogénich del Park de Barcelona y espargida en els mateixos indrets.

Carassius auratus, Günth.

Syn.: *Carasius auratus,* Canestr.; *Cyprinopsis auratus,* Blanch., Gehin, Soland; *Cyprinus auratus,* Cuv. et Valenc., Vallot, Lacep., Riss., Bonnat, Linn., Bloch.

Nom vulgar: Peix de bassa (King-yu.) Peixeres, basses, surtidors, etz.

Dintre 'l mar pescat a l'artet pel Maig de 1911 adquirirem un raro exemplar que servem, no sabem si d'aygua dolça o del mar, car pochs dies avans havía plogut y baixat els rius y 'ls barranchs. Els pescayres el confonen donantli 'l nom de Tenca.

Es d'un hermós color d'or vell y ofereix la particularitat de tindrer les anals pariones com les ventrals y pectorals. Mideix 0'18 m. de llargaria × 0'06 m. de passo d'alçaria; '1 diámetre de l'ull 0'008 m.; l'espay interorbitari 0'018 m. y 'l cap 0'04 m.; la dorsal te 3/19, pero 'l primer y segon ratgs forts rudimentaris lo mateix que'l primer y segon de les anals.

Género, Barbus, Cuv.

Barbus fluviatilis, Agass.

Syn.: *Cyprinus barbus*, Linn., Bloch, Schlegel; *Barbus fluviatilis*, Cuv. et Valenc., Blanch., CBp., Heckel et Kner, Sie-

bold, Canestr., Günth.; *Barbus*, Rond., Duham., Bonnat., Lacep., Büchner, Vallot.

Nom vulgar: Barb. General en els nostres ríus y estanys.

Barbus meridionalis, Riss.

Syn.: *Barbus caninus*, CBp., Heckel et Kner, Canestr., Günth., Cuv. et Valenc.; *Barbus meridionalis*, Blanch.; *Cyprinus barbus*, Riss.

Nom vulgar: Barb. Mes limitada que l'especie anterior.

Género, Tinca, Cuv.

Tinca vulgaris, Cuv.

Syn.: *Tinca itálica*, CBp.; *Tinca vulgaris*, Costa, CBp., Heckel et Kner, Siebold, Canestr., Günth., Cuv. et Valenc., Blanch.; *Tinca Chrysitis*, Agass., Selys-Longchamps, CBp.; *Cyprinus tincauratus*, Lacep.; *Cyprinus tinca*, Lacep., Linn., Bloch, Schlegel; *Cyprinus tinca—auratus*, Bloch, Bonnat., Vallot; *Tinca aurata,* Schinz; *Tinca*, Bell., Salvian., Duham., Bonnat., Jurine, Vallot.

Nom vulgar: Tenca. Ríu Ebre, estanys de Banyoles, d'Ibars y altres de Lleyda, etc.

Se creu fundadament que les tenques dels estanys de Lleyda hi foren tirades pels frares avans de l'any 1735.

La Tenca (*viridescens*) verda o del Cáucas y la (*rurata*) roija o de Mongolia amb la nostra, provinentes totes de l'Aquarium y Laboratori ictiogénich del Park de Barcelona pertanyen al nombre d'especies repobladores.

S'han llençat també en qualques indrets les especies: *Globio fluviatilis*, Agass.; *Abramis Brama*, Agass.; *Alburnus lucidus,* Heckel et Kner: *Scardinius erythrosthalmus*, Heckel et Kner; *Idus melanotus*, Heckel et Kner y *Cobitis fossilis*, Linn.

Sub-familia dels *Leuciscini.*

Género, SQUALINS.

Squalius Cephalus, Blanch.

Syn.: *Leuciscus cephalus*, Günth., *Squalius clathratus*, Blanch.; *Squalius meridionalis*, Blanch.; *Squalius cephalus*, Blanch., Soland., Lunel, Siebold; *Leuciscus dobula*, Bert, Cuv. et Valenc., Marcotte, Agass., Selys-Longchamps; *Leuciscus latifrons*, Nilsson; *Squalius dobula*, Heckel et Kner; *Squalius cavedanus*, CBp., Heckel et Kner, Canestr.; *Leuciscus cavedanus*, Cuv. et Valenc., CBp., Filippi; *Leuciscus cavede,* Riss.; *Gardonus cephalus*, CBp.; *Cyprinus dobula*, Vallot: *Cyprinus Jeses*, Jurine; *Cyprinus chup*, Bonnat.; *Cyprinus idus*, Bloch; *Cyprinus cephalus*, Linn., Fries et EKström; *Cephalus fluviatilis*, Rond.

Nom vulgar: Bagre, Sant Joan de les Abadesas, Ripoll, Torelló, etz.

Squalius leuciscus, Heckel et Kner.

Syn.: *Leuciscus vulgaris,* Günth., Cuv. et Valenc., Charvet; *Squalius leuciscus*, Blanch., Siebold, Gehin; *Squalius Bearnensis*, Blanch.; *Leuciscus Grislagine*, Nilsson; *Squalius Dobula,* CBp.; *Lenciscus argenteus*, CBp., Agass., Selys-Longchamps, Marcotte; *Cyprinus mugilis*, Vallot; *Cyprinus leuciscus*, Bonnat., Lacep., Linn., Bloch; *Cyprinus grislagine*, Linn., Fries et EKström; *Cyprinus Dobula*, Linn., Bloch; *Cyprinus*, Arted.; *Leuciscus*, Bell.

Aplech de noticies sobre'ls Moluschs de Catalunya
y catálech provisional dels meteixos

PER

MANEL de CHIA

(Continuació)

CEPHALOPODA

ETEDONIDAE.

Gén. Eledona, Leach.

Aldrovandi, Refinesque.
Blanes, Masnou, Barcelona (Maluquer).

moschata, Lamack.
Blanes (Maluquer), Mataró (Salvañá Maluquer), Barcelona, Salou (Maluquer).

OCTOPIDAE.

Gén. Octopus, Lawarck.

vulgaris, Lamarck.
Catalunya (Graells), Rocas del litoral (Maluquer), Mataró (Salvañá).

macropus, Fischer.
Blanes, Barcelona, Salvu (Maluquer).

TREMOCTOPIDAE.

Gén. Parasira, Steeustrup.

caurena, Verany.
Barcelona (Maluquer).

ARGONAUTIDAE.

Gén. Argonauta, Linne.

argo, Muiné.
Ampurdá (Maluquer), Cadaqués (Martorell, Girard, Maluquer), Rosas, S. Felíu de Guíxols (Maluquer), Pineda (Tomás), Mataró (Salvañá), Barcelona (Hidalgo, Girard, Maluquer). Desembocadura del Llobregat (Maluquer). Vilanova y Calafell (Samá).

SEPIOLIDAE.

Gén. Sepiola, Leack.

Rondaleti, Gesner.
Blanes, Mataró, Barcelona, Salou (Maluquer).

LOLIQUIDAE.

Gén. Loligo, Lamarck.

vulgaris, Lamarck.
Catalunya (Graells, Maluquer), Mataró (Salvañá), Vilanova y Calafell (Samá).

Gén. Teuthis, Gray.

media, Luiná.
Mataró (Salvañá).

subulata, Lamarck.
Tota la costa (Maluquer).

SEPIIDAE.

Gén. Sepia, Lume.

elegans, Orbiguy.
Vilanova y Calafell (Samá).

Fillouxi, Lafont.
Vilassar (Tomás). Vilanova y Calafell (Samá).

Fricheri, Lafont.
Vilanova y Calafell (Samá).

NOTES GEOLÓGIQUES

L'ANATASA A CATALUNYA

En la sessió corresponent a n'el passat mes d'Octubre, varex donar compte de haber trobat en una cuarçita l'*Anatasa* cristalisada, presentantne un exemplar pera que pogués ser examinat per els consocis. Crech que val la pena d'anyadir dos paraules a l'escueta nova donada. L'*Anatasa,* oxit de titano, es un mineral qu'es presenta rarament a la naturalesa: Don Salvador Calderón en la seva obra «Los Minerales de España» no la cita ab certesa en cap lloch d'Espanya, inútil es dir, que no se había senyalat a Catalunya. La localitat exacta de sa troballa es Goüell de Hornos, aprop de Viella, en la Vall d'Aran. Com els consoçis pogueren veurer, se presenta en petits cristalls d'un blau fosch, entre mitj de cristallets trasparens de cuars, implantats sobre una cuarçita.

SOBRE LA SOPOSTA TROVALLA DE L'HIDROCINCITA Y LA SMITHSONÍTA A CAN MARGARIT (TERME DE GAVÁ)

En la sessió celebrada en el passat mes de Mars per la secció d'aquí Barcelona de la «Real Sociedad Española de Historia Natural», segons consta en el seu Butlletí, del següent mes d'Abril, se doná compte de que en una escursió feta per alguns dels socis d'aquella, se habían trobat, per primera vegada, aquells dos minerals en el lloch avans citat. Haventse pogut adquirir alguns troços dels minerals que com a tals se habían

recullit, cregué convenient practicarne un detingut análisis, puig que desde el primer moment, ni per el seu aspecte físich, ni per la seva densitat, me paregueren ser minerals de zinc; y, efectivament, per mes que buscá el zinc en tots els exemplars que pogué adquirir, no'l trobá en cap d'ells, trobant unicament, com a metalls, l'alumini, el ferro y vestigis de coure, tant en els exemplars d'aspecte resinós, com en els de vetas verdes y en els trossos blanchs mate, y el calcí en forma de carbonat recubrint un mineral terrós compost d'argila ferruginosa. Pera l'análisis varex seguir la marcha ja tradicional de Fresenius: al disoldres en l'ácit clorhídrich, quedá silice gelatinosa; entran en el segon grupo, o sia dels solfurs insolubles, en el sulfur amoniach, trobá el coure; y en el del sulfur amónich, trobá l'alumini y el ferro y cap més metall; y com me donaren ayga en el tubo, se tracta en realitat d'un silicat hidratat d'alumini ab una petita cantitat de ferro y vestigis de coure; o sía de l'*Alofana*; parescuda a lo que no fá gaire trobá en Sta. Creu d'Olorde, de la que s'en dona compte per el consoci senyor Tomás, en nota publicada en nostre BUTLLETÍ; y molt semblant a una que recullida en el Turó de Montcada, ja fá temps, se había prés per la varietat de silice hidratada anomenada *Resinita* y que al analisarla me resultá ser també *Alofana*.

Barcelona, Novembre de 1912.

JOAQUIM FOLCH Y GIRONA.

BIBLIOGRAFIA

Monographie des «Terratremols» de la Region Catalana par O. Mengel. (Bulletin de la Société Ramond, 1.er semestre 1909; 20 págines).

Conté un curiosíssim registre dels terratremols ocorreguts à Catalunya desde el que cità vagament el bisbe Gregori de Tours en sa Historia Francorum com observat als Pyrineus l'any 580, fins à la repercusió à Perpinyá, lo 28 de desembre de 1908 del gran terratrémol de Messina.

Estampa de Francisco X. Altés y Alabart, Angels, 22 y 24.—Barcelona.

INDEX

ZOOLOGÍA

BOTÁNICA

PALEONTOLOGÍA Y MINERALOGÍA

VARIA

SECCIÓ OFICIAL

TAULA GENERAL

INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTORIA NATURAL

1. **Dies de sessió.**—Primer dijous de cada mes, á dos quarts de deu de la nit.
2. **Socis numeraris.**—Deuen ser presentats per tres socis y admesos en sessió. Pagan **deu pessetes** l'any (que poden fer efectives á D. Lluis Soler, Raurich, 8 y 10, Barcelona, Tresorer de la **Institució**), rebent totes les publicacions de la Societat y podent consultar la Biblioteca y Museu.
3. **Biblioteca.**—La Biblioteca de la Institució, podrá consultarse tots els dimars, de 9 1/2 a 11 del vespre y 'l dijous de 12 a 1 1/2 tarde. Lo catàlech de la mateixa estará sempre en lo lloch social a disposició dels senyors socis.
4. **Museu.**—Els dies y hores pera consultar lo Museu serán los mateixos fixats pera la Biblioteca.
5. **Butlletí.**—Cada mes surt lo **Butlletí** de la **Institució** menys los de Juliol, Agost y Setembre.
6. **Tiratges a part:**
Els autors de traballs del Butlletí que desitgin tiratges a part podrán demanarlos a la imprempta (carrer dels Angels, 22 y 24), als preus següents:

Sense cobertes	50 ecxemplars	100 ecxemplars
1 - 4 planas	**5 ptas.**	**8 ptas.**
5 - 8 »	**8** »	**15** »
8 - 16 »	**15** »	**25** »

Tot autor de treball publicat en lo **Butlletí** podrá demanar directament a la imprempta, avans indicada, tiratje a part de son trevall sens distribuir lo motllo, sempre que tingui un nombre de págines suficients, al preu de 4 ptas. per plech y tiratje de 50 exemplars, segons proposta de la dita imprempta.

Toutes les **communications** et **èchanges** doivent être envoyées au siège de la Société.

Paradís, 10, 1.er, 2.a, Barcelona (Espagne)

Estracte dels Estatuts

ART. 1.er **La Institució Catalana d'Historia Natural,** te per objete l'estudi dels sers naturals, principalment dels que's troven a Catalunya, pera formar l'Historia Natural d'aquesta regió y fomentar l'estudi de dita ciencia entre la joventut catalana.

ART. 3.er Los socis seràn de quatre classes: **Fundadors, Honoraris, Protectors y Numeraris.**

Son socis *Fundadors,* los quins constituiren la Societat en 18 de Febrer de 1904.

Son socis *Honoraris,* aquells que per sos reconeguts mérits dintre de les Ciencies Naturals honrin a la Societat y siguen un estímul pera los socis.

Son socis *Protectors,* aquelles persones que cooperin notablement a la bona marxa y progrés de la Societat.

Son socis *Numeraris,* los demés que sien admesos com a tals ab arreglo als Estatuts y paguin la quota mínima anyal adelantada de deu pessetes. S'anomenarán Numeraris-Protectors los socis numeraris que paguin una quota mínima de cinch pessetes mensuals.

ART. 4.rt Los socis *Honoraris* serán proposats per la Junta Directiva en sessió extraordinaria convocada á tal efecte y elegits per unanimitat dels numeraris presents.

Los socis *Protectors,* serán proposats per escrit per tres socis numeraris en sessió ordinaria, col·locantse la proposta en la taula d'avisos del local de l'Institució fins a la inmediata sessió ordinaria, en la qual se posará a votació secreta per medi de boles blanques y negres, denorant la majoría d'aquestes la no admisió del proposat.

Del mateix modo se fará quan se tracti de admetrer un soci *Numerari*, pero en aquest cas el proposat deurá firmar de son puny y lletra la proposta manifestant que coneix els presents estatuts y desitjant ingressar com a soci numerari 'ls acepta íntegrament.

Els quins hagin sigut refusats una vegada poden tornar á esser proposats, pro en aquet cas sols serán admesos si no tenen cap vot en contra.

Pera que sía válida una votació deurán pendre part en ella assistint a la sessió un número de socis superior a deu.

BUTLLETÍ

DE LA

INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTORIA NATURAL

BUTLLETÍ

DE LA

INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTORIA NATURAL

ANY X - (2.ª ÉPOCA)
1913

Vol. XIII

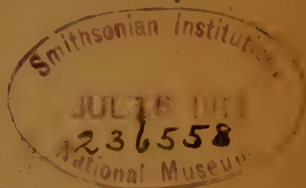
LOCAL SOCIAL
CARRER DEL PARADÍS, 10, 2.on, 2.ª
BARCELONA

10

Segona época. Any 9.è-Núm. 10 Janer de 1913

Butlletí de la Institució Catalana d'Historia Natural

Nulla unquam inter fidem et rationem vera dissensio esse potest.
Cnost. de Fid. cath. c. IV.

SUMARI

LOCAL SOCIAL
Carrer del Paradís, núm. 10, pís 1.er - 2.a
BARCELONA

AVIS

Preguèm als autors de travalls destinats al Butlletí, que procurin seguir les indicacions següents.

1.ª Escriurer en lletra clara e inteligible, d'altre modo es impossible, malgrat tot lo cuidado dels encarregats del Butlletí, que surtin los trevalls sense cap error d'impremta.

2.ª Dibuixar sobre paper o cartulina ben blanchs ab tinta xina o llapis plomb y fer los dibuixos d'un ters al menys més grans del tamany que ha de tindrer el grabat.

3.ª No escriur res ni posar cap lletra, número, etc., sobre dibuix original, sinó en un paper de calcar qu'el recubreixi.

4.ª Posar en forma de notes a baix de les planes les indicacions bibliogràfiques.

5.ª Escriurer en itàliques tots el noms tècnichs en llatí.

NOTA. - BEMERKUNG

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desitja'l cambi de publicacions.

Die «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» bittet um Gegensendungen.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desea el cambio de publicaciones.

The «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desires to exchange publications.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradis, 10, Barcelona)» demande l'échange.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» chiede ricambio.

BUTLLETÍ

DE LA

Institució Catalana d'Historia Natural

2.ª ÉPOCA — BARCELONA, JANER 1913 — ANY X — NÚM. 1.

SUMARI: SECCIÓ OFICIAL: Concell Directíu. Concell de Redacció. Llista de Socis. Sessió ordinaria del 5 de Janer de 1913. — Fauna ictiológica de Catalunya. Catàlech rahonat dels peixos observats en el litoral y en les aygues dolces catalanes. (Continuació), per *Agustí M.ª Gibert*. — Llista de les societats y publicacions que tenen cambi ab la Institució Catalana d'Historia Natural. — Index del any 1912 y taula general del mateix.

SECCIÓ OFICIAL

CONCELL DIRECTIU

R. P. Joaquim M.ª de Barnola S. J., PRESIDENT.
D. Llorens Tomás, VIS-PRESIDENT.
D. Miquel Ferrer y Dalmau, SECRETARI.
D. Joaquim Folch y Girona, VIS-SECRETARI.
D. Asenci Codina, TRESORER.
D. Felip Ferrer y Vert, BIBLIOTECARI.
D. Ignasi de Sagarra y de Castellarnau, CONSERVADOR DEL MUSEU.
D. Frederich Wynn y Ellis, CONCELLER.
D. Rossendo Fábregas, CONCELLER.

CONCELL DE REDACCIÓ

R. P. Joaquim M.ª de Barnola, PRESIDENT. — D. Ignasi de Sagarra. — D. Salvador Maluquer y Nicolau. — D. Rossendo Fábregas. — D. Miquel Ferrer y Dalmau, SECRETARI.

LLISTA DE SOCIS

SOCIS HONORARIS

M. Iltre. Sr. D. Jaume Almera y Comas, Pbre.—Sagristáns, 1, 1er *Barcelona.* GEOLOGÍA.

Ilm. Sr. D. Ignasi Bolivar y Urrutia.—Paseo de Martínez Campos, 17.—*Madrid.*—ENTOMOLOGÍA-ORTÓPTERS.

Dr. D. Manel de Chia.—Bruch, 69, pral., 2.ª - *Barcelona.*—MALACOLOGÍA Y PREHISTORIA.

Dr. D. Joan Cadevall y Diars.—*Tarrassa.*—BOTÁNICA.

Dr. D. Agustí M.ª Gibert.—Rambla Sant Joan, 72, pral.—*Tarragona.*—ICTIOLOGÍA Y PREHISTORIA.

Rvd. Joseph Gelabert y Rincón, Pbre.—Llagostera *(Girona).* - GEOLOGÍA.

Iltre. Sr. Dr. D. Joaquím González e Hidalgo.—Fuentes, 9, 2.º, izquierda.—*Madrid.*—MALACOLOGÍA.

R. P. Longinos Navás, S. J.—Colegi del Salvador, Apartat, 32.—*Zaragoza.*—NEURÓPTERS.

R. P. Joseph Pantel, S. J.—Castel Gemert, per Helmond (*Brabant septentrional*) Holanda.—ANATOMÍA Y BIOLOGÍA DELS INSECTES.

Dr. D. Carles Pau. - Segorbe *(Castellón).*—BOTÁNICA.

Ilm. Sr. D. Lluís M.ª Vidal y Carreras.—Diputació, 292, pral.—*Barcelona.*—GEOLOGÍA.

SOCIS PROTECTORS

Excma. Diputació Provincial de Barcelona.

Excm. Ajuntament Constitucional de Barcelona.

SOCIS NUMERARIS (1)

(*) Aguilar-amat y Banús; Joan Bta. de.—Enginyer.—Diputació, 273, 3.er 1.ª.—*Barcelona.* —VERTEBRATS Y MOLUSCHS.

1909. Alexandre y Cases; Miquel.—Trafalgar, 6, 1.er, 1.ª.—*Barcelona.*—ENTOMOLOGÍA.

1906. Ardid de Acha; Manel.—Paseo de Pamplona, 2, duplicado, 2.º—*Zaragoza.*—ENTOMOLOGÍA (HEMIPTERS).

1906. Artigas y Castelltort; Joseph M.ª.—Carme, 43.—*Barcelona.*—QUÍMICA.

1905. Ateneo Barcelonés.—Canuda.—*Barcelona.*

(1) El nombre que precedeix al nom de cada soci indica l'any de son ingrés en la Institució, y l'asterisch als socis fundadors.

1904. Barnola, S. J.; Rvnt. P. Joaquim M.ª de.—Colegi de Sant Ignasi.—*Sarriá* (Barcelona).—BOTÁNICA (FALGUERES).
1912. Bassegoda y Musté; Pere.—Lauria, 7, 3.er, 2.ª—*Barcelona.*—MINERALOGÍA.
1905. Barrera y Arenas; Jacinto.—Doctor en Ciencies.—*Teyá*, (Barcelona.)—ORNITOLOGÍA.
1912. Bertrand y Musitu; Francesch.—Claris, 21.—*Barcelona.*—GEOLOGÍA.
1911. Bofill y Poch, Artur.—Provença, 256, 3.er, 2.ª—*Barcelona.*—MALACOLOGÍA.
1905. Cabrera y Díaz, Anatael.—Doctor en Medicina.—*La Laguna de Tenerife* (Canarias).—ENTOMOLOGÍA (HIMENÓPTERS).
1908. Camprubi y Alumó; Joan.—Pelayo, 52, 1.er, 1.ª.—*Barcelona.*—GEOLOGÍA.
1908. Casanoba de Parrella, Ramón de—Casp, 41, pral.—*Barcelona.*
1910. Casellas, Pere.—Plassa de la Constitució, 1.—*Reus*, (Tarragona). (Barcelona).
1908. Codina, Asenci.—Sors, 35.—*Barcelona.*—ENTOMOLOGÍA.
* Comabella y Maluquer; Joan.—Doctor en Farmacia.—Carme, 23. *Barcelona.*
1904. Concabella, E. P., Josep.—Colegi de les Escoles Pies.—*Terrassa.* (Barcelona).
1910. Degollada, Manel.—Llicenciat en Farmacia.—Concell de Cent, 314, entressol —*Barcelona.*—BOTÁNICA.
1904. Dusmet y Alonso; Josep M.ª—Doctor en Ciencies.—Plaza de Santa Cruz, 7.—*Madrid.*—HIMENÓPTERS.
1904 Fábregas y Puig; Rossendo.—Advocat.—Corts Catalanes 583, 4.rt *Barcelona.*—BOTÁNICA.
1904. Farriols y Centena; Josep.—Rambla Sant Josep, 25, 1.er—*Barcelona.*—LEPIDÓPTERS.
1906. Faura y Sans, Pbre.; Marián.—Plassa d'en Comas, 2.—Las Corts de Sarriá.—*(Barcelona).*—GEOLOGÍA.
* Ferrer y Dalmau; Eugeni.—Enginyer industrial.—Escola Superior d'Industries.—*Terrassa.*—(Barcelona).—COLEÓPTERS.
1908. Ferrer y Dalmau; Miquel.—Comte del Assalt, 13, 3.er, 1.ª—*Barcelona.*—ENTOMOLOGÍA.
* Ferrer y Vert; Felip.—Comte del Assalt, 13, 3.er, 1.ª.—*Barcelona.*—ENTOMOLOGÍA.
1909. Folch y Girona; Joaquim. Santa Rosa, 15 y 17.—(Quinta Amelia) *Sarriá* (Barcelona).—MINERALOGÍA.
1909. Font y Quer, Pius.—Llicenciat en Ciencies Quimiques.—Farmacia del Hospital Militar.—*Mahó.*—BOTÁNICA.
1911. Fournier y Cuadros; Adolf.—Ecole d'Agriculture a *Beauvais.*—Fransa.

1905. Galera y Planas; Ramón.—Baixada de Cervantes, 7, entressol, 2.ª —*Barcelona.*

* Garcias y Font; Lloréns.- Llicenciat en Farmacia.—*Artá.* (Mallorca).—BOTÁNICA Y ENTOMOLOGÍA.

1909. Gibert y Millet; Manel.—Parellada, 44.—*Sitges* (Barcelona).—MALACOLOGÍA.

1904. Guitart, Pbre.; Josep.—Talamanca, 1, 2.ón, 2.ª *Manresa* (Barcelona).

1907. Jordá y Perelló; G. Joan. Convent de Sant Alfons Maria de Ligori.—*Montesión de Pollensa.*—(Mallorca).

1910. Juncadella y Vidal-Ribas; Emili.—Enginyer industrial.—Rambla de Catalunya, 26.—*Barcelona.*—ENTOMOLOGÍA (HIMENÓPTERS Y CARABUS).

1905. Llenas y Fernández; Manel.—Doctor en Farmacia y en Ciencies Naturals.—Passeig de la Diputació, 5, pral. *Barcelona.*—BOTÁNICA.

1904. Malgá, Pbre.; Andreu.—*San Pere de Ribes* (Barcelona).—BOTÁNICA.

1904. Maluquer y Maluquer; Lluís.—Doctor en Medicina.—*Balaguer* (Lleyda).

1907 Maluquer y Nicolau; Joaquim.—Córcega, 413.—*Barcelona.*—ENTOMOLOGÍA.

* Maluquer y Nicolau; Josep.- Enginyer industrial.—Esperansa, 31. *Sarriá* (Barcelona).—MOLUSCHS.

* Maluquer y Nicolau; Salvador.—Advocat.—Córcega, 413.—*Barcelona.*—LEPIDÓPTERS.

1912. Maluquer y Rosés; Joan.—Córcega, 413.—*Barcelona.*

1904. Marcet O. S. B.; Rvd. P. Adeodat Francesch.—*Monastir de Montserrat.*—BOTÁNICA.

1908. Mata; Lambert.—Tantarantana, 9, 1.er—*Barcelona.*

1911. Mir y Ráfols; Pau.—*S. Sadurní de Noya* (Barcelona).- GEOLOGÍA.

1906. Noguera y Casabosch; Raymond.- Llicenciat en Medicina y Cirurgia.—Plassa dels Angels, 4, 1.er, 2.ª—*Barcelona.* GEOLOGÍA.

1904. Palet y Barba; Domingo.—Elisabets, 3, pral., 1.ª—*Barcelona.*

1905. Palou, Pbre.; Joan.—Plassa de Tetuán, 4, 2.ón, 1.ª - *Barcelona.*

1904. Ragué y Camps; Joan.—*Gualba* (Barcelona).

1906. Rector del Colegi del Sagrat Cor; Rvd. P.—Lauria, 13.—*Barcelona.*

1912. Riera y Sans; Tomás.—Advocat.—Casp, 41, 2.ón—*Barcelona.*—ENTOMOLOGÍA (DÍPTERS).

1905. Roigé, Ramón.—Llicenciat en Farmacia.—*Prat del Llobregat* (Barcelona).

1904. Romani y Guerra; Amador.—Montserrat, 43.—*Capellades* (Barcelona).—PREHISTORIA.

1907. Romañá y Pujó; Joseph M.ª—Avinyó, 20, 2.ón—*Barcelona.*—LEPIDÓPTERS.

1905. Rosals y Corretjer; Joan. - Portaferrissa, 30.—*Barcelona.*—Malacología y Geología.
1912. Rosset; Odon Carlos.—Professor d'idiomes.—Concell de Cent, 306, 4,rt, 1.a.—*Barcelona.*—Lepidópters.
1905. Sagarra y de Castellarnau; Ignasi de.—Mercaders, 33, 1.er—*Barcelona.*—Lepidópters.
1910. Sagarra y de Castellarnau; Xavier de. - Mercaders, 33, 1.er —*Barcelona.*—.Química.
1909. Samá; Antoni de.—Mas Bonavista.—*Calafell* (Barcelona). - Malacología.
1912 Sennén; Germá. - Escoles Cristianes.—Passeig de la Bonanova, 12. —*Barcelona.*—Botánica
1904. Solé y Plá; Joan.—Doctor en Medicina —Ronda de Sant Pere, 6, pral.—*Barcelona.* - Geología.
* Soler y Pujol, Lluis.—Naturalista preparador. —Raurich, 16 y 18. —*Barcelonà.*—Ornitología.
1904. Tarré y Tarré; Emili.—Sobradiel, 4, pral.—*Barcelona.*—Ornitología.
1906. Tomás; Lloréns.—Advocat.—Clarís, 43, pral.—*Barcelona.* - Geología.
1905. Tous y Biaggi; Francesch. —Doctor en Medicina.—Diputació, 340, 2.ón, 2.a—*Barcelona.*
1908. Valls y Ventura; Camil.—Santa Ana, 30, duplicat.—*Barcelona.*—Geología.
1903. Ventalló y Vergés; Domingo.—Llicenciat en Farmacia.—Roselló, 168, 2.ón, 1.a—*Barcelona.*—Botánica.
1907. Wynn y Ellis; Frederich.—Corts Catalanes. 458.—*Barcelona*—Geología.
1909. Xammar; Eduard de.—Bruch, 19, entresol, 2.a.—*Barcelona.*—Botánica.
* Zulueta y Escolano; Antoni.—Museu de Ciencies Naturals; Hipódrom.—*Madrid.*—Zoología.

Sessió ordinaria del 5 de Janer de 1913

Presidencia del R. P. Joaquím M.a de Barnola S. J.

A les onze y quinze minuts del matí y ab assistencia dels socis senyors Barnola, Codina, Casanoba, Ferrer y Vert, Ferrer y Dalmau (M), Folch, Maluquer (S.), Rosals, Sagarra (I), Soler,

Tomás, Wynn y Valls, el president sortint D. Llorens Tomás, obre la sessió, llegintse seguidament pel vis-secretari l'acta de la última sessió qu'es aprovada per unanimitat.

Prenen possessió dels respectíus cárrechs els nous individuus de la Junta Directiva elegits en la derrera sessió y el president entrant Rvnt. P. Joaquím M.ª de Barnola pronunciá sentides paraules remerciant llur designació y exposant les mides que a son judici convé pendre pera la millor marxa de l'Institució.

Admisió de socis.—Son admesos per unanimitat els Srs. Germá, Sennen, Francesch Bertrand y Musitu, Odon Carles Rosset y Joan Maluquer y Rosés, presentats en la sessió passada.

Proposta de soci.—Els socis senyors Juncadella, Faura y Rosals, proposan per a soci numerari a don Narcís Cuyás, qu'es dedica a microfotografía.

Donatius.—El R. P. Barnola, dona uns fóssils de Sort (P. Lleida) y uns minerals del Tibidabo ab destí al museu.

Don Ignasi de Sagarra dona, un exemplar de *Aegithalus caudatus Irbyi* Sharpe & Dresser, (mallarenga de qua llarga) cassada a Sant Pere de Vilamajor.

Comunicacions.—Don Asenci Codina llegeix un treball titulat "Sobre biología del *Brachycerus undatus* Fab," en el qu'explica els diversos estats de desenrotllo d'aquest coleópter que s'alimenta d'un *Allium* conresat, mostránt al ensemps un exemplar viu.

Don Joan Rosals llegeix una nota malacológica titulada "Alguns moluschs dels voltants de Tarrasa" en la que cita 32 especies de aqueixa localitat.

Mossen Faura presenta en nom del soci honorari doctor Almera un notabilíssim treball original de don J. Canu que porta per titol "Bryozoaires fossiles des terraines eoceniques del Plá de la Gárgara pres d'Aiguafreda" en el que se citen varies especies noves pera Catalunya y pera la ciencia, acompanyantles de nombroses microfotografies.

Mossen Faura y Sans dona extenses explicacións sobre els estudis que ha efectuat en la Costa de Llevant pera esbrinar les causes dels repetits terratrémols; estudis que condensará en un treball.

Y no haventhi altres assumptes que tractar el Sr. President aixeca la sessió a les 12'15.

Fauna ictiológica de Catalunya

Catàlech raonat dels peixos observats en el litoral y en les aygues dolces catalanes

PER

AGUSTÍ M.ª GIBERT

(Continuació)

Squalius leuciscus, Heckel et Kner.

Nom vulgar: Bagre, Vilarodona (Riu Gayá); Madrilla, Xerta, Mora d'Ebre, García (Riu Ebre), Artesa de Segre (Ríu Segre) y pobles del Canal d'Urgell, etz.

Especie, encar que prou coneguda, nova per Catalunya.

La Bagre de Vilarodona potser siga una Var., car exceptuant el color, pel tamany y la disposició dels ratgs de les aletes se sembla a la *S. Souffia*, Moreau.

Familia dels *Cyprinodontidae*

Génere, Cyprinodon, Lacep.

Cyprinodon iberus, Cuv. et Valenc.

(mascle)

(femella)

Syn.: *Fundulus hispanicus*.

Nom vulgar: no'n té. Canalissos y rechs de Prat de Llobregat, estanys y aygues salobres de la Marina.

Caldría observar sí aquest *Cyprinodon* ingerit produeix mareíg, basca. mal de ventre y vomits y si'ls petits mamifers (gats y gossos) al menjarlo moren enmatzinats.

El *Cyprinodon iberus*, Cuv. et Valenc. te moltíssima ressemblança amb el *FundulusLetourneuxi*, Sauvage, que habita 'ls estanys de l'illa de Creta. Te: Br 4. Anal amb 11 y 12 ratgs; coloració olivacea amb unes 18 faixes negroses transversals en el mascle y unes faixes negroses longitudinals o en el sentit de la linea lateral en la femella. L'alçaria del cos passa de 3 1/4 en la femella y 4 en el mascle y la llargaria del cap es de 4 1/6 a 5, respecte la llargaria total que es de 0'036 m. en el mascle y de 0'040 m. en la femella, negrejant solçament l'extremitat de la dorsal y de l'anal en el mascle.

No pot confondres amb les especies: *Cyprinodon calaritanus*, *Belloti y C. fasciatus*, *Martens*, car no te'l color de la primera, ni l'anal amb 8 ratgs com la segona.

Familia dels *Clupeidæ*.

Género, MELETTA.

Meletta Phalerica, Moreau.

Syn.: *Aphya Phalerica*, Rond.; *Clupanodon phalerica*, Riss.; *Meletta mediterranea*, Cuv. et Valenc.; *Clupea phalerica*, CBp.; *Alausa papalina*, Canestr.

Nom vulgar: Amploia, Meleta, Tarragona; Patoya, Caramelo, la petita o de cria.

No havem vist la *Spratella pumila*, Valenc.; serà segurament la *Meletta phalerica*, Moreau o *M. mediterranea*, Cuv. et Valenc.

Género, SARDINELLA, Valenc.

Sardinella aurita, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Clupea Maderensis*, Günth.; *Clupea aurita*, Günth ; *Engraulis Desmaresti*, Riss.; *Sardinella aurita*, Canestr.

Nom vulgar: Latria, Sardina alatxa, Tarragona; Sardina, Alatxa, Barcelona; Alatxa, Alatxa-pixota, Menorca.

Aquest peix salta de l'art com les llises.

Género, ALOSA, Cuv.

Alosa vulgaris, Troschel.

Syn.: *Alausa vulgaris*, Heckel et Kner, Siebold, Canestr., Cuv. et Valenc., Selys-Longchamps., Guichen., Marcotte, Blanch.; *Alausa communis*, CBp.; *Clupanodon alosa*, Riss.; *Clupea alosa*, Lacep., Riss., Linn., Günth., Schlegel.

Nom vulgar: Alatxa, Saboga, Tarragona; Saboga, Riveres de l'Ebre; Guerxa, Costa de Llevant.

Especie no citada y que abunda en les aygues de l'Ebre fins a l'açut de Xerta y se la pesca a vegades en el de Flix.

Pescat a la roija en la desembocadura del Francolí 'l 14 de Setembre de 1910, adquirirem un bell exemplar de 0'52 m. de llarch.

Alosa Finta, Marcotte.

Syn.: *Clupea Finta*, Günth., Cuv et Valenc.; *Alausa Finta*, Blanch., Selys-Longchamps, CBp., Troschel, Siebold; *Clupea fallax*, Lacep.; *Clure alosa*, Bloch.

Nom vulgar: Alatxa, Tarragona; Saboga, Alosa, Barcelona; Saboga, Riberes de l'Ebre; Guerxa, Costa de Llevant.

Mes tardana que l'anteríor abunda en les aygues del mateix riu.

La Llampresa (*Petromyzon fluviatilis*, Blaiv.), ataca les

sabogues. La saboga llampresada no te l'estima de l'altra, car está mes magra y la seva carn no te tan bon gust.

Alausa Pilchardus, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Clupea sardina*, CBp., Cuv.; *Alausa pilchardus*, Marcotte, Guichen., C. Millet.; *Clupea pilchardus*, Cuv., Arted., Bloch, CBp., Günth.; *Clupea spratus*, Brunn.; *Harengus minor* seu *pilchardus*, Willugh.; *Sardina*, Bell., Cettí, Rond., Duham., Bonnat.

Nom vulgar: Sardina; Sardineta, Patoya, Caramelo, la petita o de cría, Tarragona; Sardina, Barcelona; Sardina; Junqueti, la petita o de cria, Menorca.

Abunda molt. Pels mesos d'Abril, Maig y Juny, els arts y els sardinals n'agafen segons els dies, en un sol vol mes de 1,000 kilograms.

Part d'aquet peix deprés de Sant Joan Baptista 's torna cego, d'aquí ve la dita dels sardinalers: d'armar per anar a la cega o a les cegues. La ceguera no creyém que siga cap constelació epidémica, ni cap congestió oftálmica ocasionada pels esforçOs que fa'l peix al veures enmallat, ja que es quan la sardina va a les acaballes, es a dir, quan es mes grossa y está mes grassa. Probablement es una oftalmia parastitaria produhida per un crustaci parassit de la familia dels *Lernaeidae*.

Género, ENGRAULIS, Cuv.

Engraulis encrasicholus, C. Bp.

Syn.: *Engraulis encrasicholus*, Günth., Schlegel, Canestr, Cuv., Cuv. et Valenc., Riss., Selys-Longchamps, Guichen.; *Engraulis Meletta*, Cuv., CBp.; *Clupea encrasicholus*, Lacep., Riss., Bonnat., Linn., Bloch, Brunn.

Nom vulgar: Aladroch, Seitó, Tarragona; Seitó; Barcelona; Aladroch, Menorca.

Abunda molt y se'n prepara l'anxova, industria de certa importancia en determinades localitats de la costa catalana.

Familia dels *Exocaetidae*.

Sub-familia dels *Belonini*.

Género, Belone, Cuv.

Belone vulgaris, Cuv. et Valenc.

Syn.: *Belone rostrata*, Faber, CBp.; *Belone vulgaris* (Orphia vulgar), Marcotte; *Belone vulgaris* (Orphia comuna), Selys-Longchamps, Günth., Schlegel; *Esox belone*, Lacep., Bonnap., Linn., Bloch., Rosenthal.

Nom vulgar: Agulla, Barcelona, Tarragona; Agua, Menorca.

Belone acus, Riss.

Syn.: *Belone acus*, CBp., Günth., Canestr.; *Belone acus*, (Orphia agulla) Riss., Cuv. et Valenc., Guichen.; *Esox belone*, Ríss., Brunn.

Nom vulgar: Agulla, Barcelona, Tarragona; Agua, Menorca.

D'aquesta y de l'anterior especie d'Agulles se'n agafen grans cantitats amb l'agullera (Art especial).

Belone imperialis, Moreau.

Syn.: *Belone Cantrainii*, Günth., Cuv. et Valenc.; *Tylosurus imperialis*, CBp., Canestr.; *Tylosurus cantrainii*, Cocco; *Esox imperialis*, Rafin.

Nom vulgar: Agulla, Tarragona. Especie nova per Catalunya.

Pescat al llum el 5 de Juliol de 1910 n'adquiriren un bon exemplar de 1200 grams de pes y 0'90 m. de llarch.

Sub familia dels *Exocaetidae*.

Género, EXOCAETUS, Linn.

Exocaetus volitans, Linn.

Syn.: *Exocaetus volitans*, Cuv. et Valenc., Guichen., Günth., Canestr., Lutken; *Exocaetus exiliens*, Bloch, CBp.; *Hirundo*, Salvian.

Nom vulgar: Barat volador, Tarragona; Uranyola, Barcelona.

Exocaetus Evolans, Linn.

Syn.: *Exocaetus obtusirostris*, Günth., Lutken; *Exocaetus evolans*, Cuv. et Valenc., Bloch, C. Bp., Günth., Canestr., Lutken, Bonnat.; *Exocaetus volitans*, Lacep., Riss.

Nom vulgar: Barat volador, Barcelona, Tarragona; Oronyola, Menorca.

Familia dels *Scopelidae*.

Subfamilia dels *Scopelini*.

Género, SCOPELUS, Cuv.

Scopelus Pseudo crocodilus, Moreau.

Syn.: *Scopelus resplandens*, Gigl.; *Scopelus caudispinosus*, Gigl.; *Scopelus elongatus*, Giglioni, Steindachn., Vinciguerra, Belloti; *Scopelus crocodilus*, Cuv. et Valenc.

Nom vulgar: Maire d'Amplova, (Catalunya francesa.) Especie nova per Catalunya.

Pel pescador del lloch de Clará (Torredembarra) en Pau Mercader, reberem de Calafell pel recader de Tarragona a Barcelona, pescats en alta mar, el 15 de Juny de 1910, el dos únichs exemplar que havem vist y que serva l'Institució Catalana de Historia Natural.

Ofereixen la particularitat, ademés dels caracters que'ls assignen els autors, de presentar un punt daurat en quiscuna

de les branquies del maxilar superior casi a la mateixa sínfisis, com el del *Scopelus Humboldti*, Riss.

Género, Saurus, Cuv.

Saurus fasciatus, Riss.

Syn.: *Saurus lacerta*, Cuv. et Valenc., Guichen., CBp., Canestr.; *Saurus trivirgatus,* Valenc.; *Saurus griseus*, Lowe; *Saurus mediterraneus*, Costa; *Osmerus fasciatus*, Riss.; *Osmerus saurus,* Rafin., Lacep.; *Salmo saurus*, Bonnat., Linn.; *Saurus,* Salvian., Willugh.

Nom vulgar: Dragó, Barcelona, Tarragona, Menorca.

NOTA.—Per descuit involuntari dos dels gravats del derrer número's publicaren invertits.

LLISTA de les societats y publicacions que tenen cambi ab l'Institució Catalana d'Historia Natural

Espanya

Real Sociedad Española de Historia Natural.—*Madrid.*
Revista de Menorca.—*Mahón.*
Sociedad Aragonesa de Ciencias Naturales.—*Zaragoza.*
Centre Excursionista de Lleyda.—*Lleyda.*
Centre Excursionista de la Comarca de Bages.—*Manrèsa.*
Facultad de Ciencias.—*Zaragoza.*
Arxíu d'estudis del Centre Excursionista de *Terrassa.*
Revista Montserratina.—*Monastir de Montserrat.*
Arxius de l'Institut de Ciencies. (Institut d'Estudis Catalans). —*Barcelona.*
Real Academia de Ciencias exactas, físicas y naturales.—*Madrid.*
Club Montanyenc.
Butlletí del Diccionari de la llengua catalana.—*Palma* (*Mallorca).*

Centro Excursionista *Zamora.*
Societat Protectora dels Animals y de les Plantes de Catalunya. —*Barcelona.*
Real Academia de Ciencias y Artes *Barcelona.*
Estudis Universitaris Catalans.—*Barcelona.*

Fransa

Société entomologique de France.—*París.*
Société zoologique de France.—*París.*
Société d'Études scientifiques de l'Aude.—*Carcassonne.*
Société des Sciences Naturelles de l'Ouest de la France.—*Nantes.*
La Feuille des Jeunes Naturalistes.—*París.*
Bulletin du Muséum d'Histoire Naturelle.—*París.*
Miscellanea Entomologica.—*Uzés.*
Bulletin de l'Enseignement professionel et technique des Pêches maritimes.—*París.*
Station Entomologique de la Faculté des Sciences a *Rennes.*
Bulletin de la Société des Naturalistes des Alpes-Maritimes.—*Nice.*

Portugal

Comissao do Serviço Geologico de Portugal.—*Lisboa.*
Société Portugaise des Sciences Naturelles —*Lisbone.*

Italia

Reale Accademia dei Lincei.—*Roma.*
Reale Scuola di Agricoltura.—*Portici.*
Accademia Gioenia di Scienze Naturali.—*Catania.*
Societá di Naturalisti in *Napoli.*
Musei de Zoologia et Anatomia comparata della R. Universitá di *Torino.*
Museo Civico di Storia Naturali.—*Genova.*
Pontificia Accademia Romana dei Nuovi Lincei.—*Roma.*
Reale Stazione di Entomología Agraria «Redia».—*Firenze.*
Societá Zoologica Italiana.—*Roma.*

Alemanya

Entomologische Mitteilungen.—*Berlin Dahlem.*
Deutsche Entomologische Zeitschrift.—*Berlin.*

Naturwissenchaftlíchenverein.—*Hamburg*.
Naturae Novitates.—*Berlin*.
Zeitschrift fur Wissenschaftliche Insektenbiologie. — *Berlin-Schönenberg*.
Entomologische Rundschau.
Kaiserlichen-Leop-Carol. Deütschen Akademie der Naturforscher.—*Halle*.—*Saale*.

Austria

K. K. Zoologisch-Botanischen Gessellschaft in *Wien*.

Mónaco

Musée Océanographique.—*Monaco*.

Suissa

Institut National Genevois.—*Genève*.
Societé Entomologique *Berne*.

Bélgica

Société Belgue de Géologie, Paleontologie el d'Hydrologie.—*Bruxelles*.
Société Entomologique Namuroise.—*Saint Servais*.
Société Royale de Botanique de Belgique.—*Bruxelles*.
Société Royale Malacologique et Zoologique de Belgique.—*Bruxelles*.
Société Entomologique de Belgique.—*Bruxeles*.

Inglaterra

Conchological Society of Great Britain and Ireland.—*Manchester*.
Zoological Society of London.—*London*.

Suecia

Université de Upsala.—*Upsala*.
Entomologisk Tidskrift-Entomologiska Förenifigen in.—*Stockholm*.

Russia

Revue Russe d'Entomologie.—*St-Pétersbourg.*
Société des Naturalistes de Kiew.—*Kiew.*
Institut Zootecnique de l'Université.—*Jurgen.*

E. U. d'América del Nort y Canadà

The University of Urbana.—*Urbana.*
Illinois State Laboratory of Natural History.—*Urbana.*
University of California.—*California.*
United States National Museum.—*Washington.*
Smithsonian Institution.—*Washington.*
American Museum of Natural History.—*New-York.*
Boston Society of Natural History.—*Boston.*
Missouri Botanical Garden.—*Saint Louis.*
The Lloyd Library.—*Cincinnati.—Ohio.*
The Academy of Natural Sciences of Philadelphia.
The Chicago Academiy of Sciences.—*Chicago.*
Academy of Sciences, Arts and Lettres.—*Madison-Wis.*
United States Geological Survey.—*Washington.*
Entomological Society of Ontario.—*Toronto.*
The Canadian Entomologist.—*Toronto-London.*

Africa

Institut Egyptien.—*Cairo.*
Museum and Zoological Gardens.—*Pretoria.*

América del Sud

Museo Nacional.—*Buenos-Aires.*
Museo nacional de Ciencias Naturales.—*Montevideo*
Revista Chilena de Historia Natural.—*Valparaiso.*
Museo Paulista.—*Sao Paulo.* (Brasil).
Sociedade Scientífica de Sao Paulo.—*Sao Paulo.* (Brasil).

América Central

Instituto Geológico de México.—*México.*

Estampa de Francisco X. Altés y Alabart, Angels, 22 y 24.—Barcelona.

INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTORIA NATURAL

1. **Dies de sessió.**—Primer diumenge de cada mes, a les onze del matí.
2. **Socis numeraris.**—Deuen ser presentats per tres socis y admesos en sessió. Pagan **deu pessetes** l'any (que poden fer efectives a D. Asenci Codina, Sors, 35, (Barri de la Salut-Gracia) Barcelona, Tresorer de la **Institució**), rebent totes les publicacions de la Societat y podent consultar la Biblioteca y Museu.
3. **Biblioteca.**—La Biblioteca de la Institució, podrá consultarse tots els díes de sessió, de 10 del matí a 1 de la tarde. Lo catàlech de la mateixa estará sempre en lo lloch social a disposició dels senyors socis.
4. **Museu.**—Els dies y hores pera consultar lo Museu serán los mateixos fixats pera la Biblioteca.
5. **Butlletí.**—Cada mes surt lo **Butlletí** de la **Institució** menys los de Juliol, Agost y Setembre.
6. **Tiratges a part:**
Els autors de traballs del Butlletí que desitgin tiratges a part podrán demanarlos a la imprempta (carrer dels Angels, 22 y 24), als preus següents:

Sense cobertes	50 exemplars	100 exemplars
1 - 4 planas	**5 ptas.**	**8 ptas.**
5 - 8 »	**8** »	**15** »
8 - 16 »	**15** »	**25** »

Tot autor de treball publicat en lo **Butlletí** podrá demanar directament a la imprempta, avans indicada, tiratje a part de son trevall sens distribuir lo motllo, sempre que tingui un nombre de págines suficients, al preu de 4 ptas. per plech y tiratje de 50 exemplars, segons proposta de la dita imprempta.

Toutes les **communications** et **échanges** doivent être envoyées au siège de la Société.

Paradís, 10, 1.er, 2.a, Barcelona (Espagne)

Estracte dels Estatuts

ART. 1.er **La Institució Catalana d'Historia Natural,** te per objete l'estudi dels sers naturals, principalment dels que's troven a Catalunya, pera formar l'Historia Natural d'aquesta regió y fomentar l'estudi de dita ciencia entre la joventut catalana.

ART. 3.er Los socis seràn de quatre classes: **Fundadors, Honoraris, Protectors y Numeraris.**

Son socis *Fundadors,* los quins constituiren la Societat en 18 de Febrer de 1904.

Son socis *Honoraris,* aquells que per sos reconeguts mérits dintre de les Ciencies Naturals honrin a la Societat y siguen un estímul pera los socis.

Son socis *Protectors*, aquelles persones que cooperin notablement a la bona marxa y progrés de la Societat.

Son socis *Numeraris,* los demés que sien admesos com a tals ab arreglo als Estatuts y paguin la quota mínima anyal adelantada de deu pessetes. S'anomenarán Numeraris-Protectors los socis numeraris que paguin una quota mínima de cinch pessetes mensuals.

ART. 4.rt Los socis *Honoraris* serán proposats per la Junta Directiva en sessió extraordinaria convocada á tal efecte y elegits per unanimitat dels numeraris presents.

Los socis *Protectors,* serán proposats per escrit per tres socis numeraris en sessió ordinaria, col·locantse la proposta en la taula d'avisos del local de l'Institució fins a la inmediata sessió ordinaria, en la qual se posará a votació secreta per medi de boles blanques y negres, denorant la majoría d'aquestes la no admisió del proposat.

Del mateix modo se fará quan se tracti de admetrer un soci *Numerari*, pero en aquest cas el proposat deurá firmar de son puny y lletra la proposta manifestant que coneix els presents estatuts y desitjant ingressar com a soci numerari 'ls acepta íntegrament.

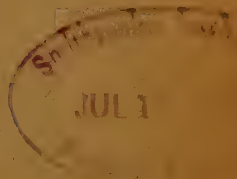
Els quins hagin sigut refusats una vegada poden tornar á esser proposats, pro en aquet cas sols serán admesos si no tenen cap vot en contra.

Pera que sía válida una votació deurán pendre part en ella assistint a la sessió un número de socis superior a deu.

Segona època. Any 10.è - Núm. 2 **Febrer de 1913**

Butlletí de la Institució Catalana d'Historia Natural

Nulla unquam inter fidem et rationem vera dissensio esse potest.
Cnost. de Fid. cath. c. IV.

SUMARI

LOCAL SOCIAL
Carrer del Paradís, núm. 10, pís 1.er - 2.a
BARCELONA

AVIS

Preguèm als autors de travalls destinats al Butlletí, que procurin seguir les indicacions següents.

1.ª Escriurer en lletra clara e inteligible, d'altre modo es impossible, malgrat tot lo cuidado dels encarregats del Butlletí, que surtin los trevalls sense cap error d'impremta.

2.ª Dibuixar sobre paper o cartulina ben blancs ab tinta xina o llapis plomb i fer los dibuixos d'un ters al menys més grans del tamany que ha de tindrer el grabat.

3.ª No escriure res ni posar cap lletra, número, etc., sobre dibuix original, sinó en un paper de calcar qu'el recubreixi.

4.ª Posar en forma de notes a baix de les planes les indicacions bibliogràfiques.

5.ª Escriurer en itàliques tots el noms tècnichs en llatí.

NOTA. - BEMERKUNG

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desitja'l cambi de publicacions.

Die «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» bittet um Gegensendungen.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desea el cambio de publicaciones.

The «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desires to exchange publications.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradis, 10, Barcelona)» demande l'échange.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» chiede ricambio.

BUTLLETÍ

DE LA

Institució Catalana d'Historia Natural

2.ª Época — Barcelona, Febrer 1913 — Any X — Núm. 2.

SECCIÓ OFICIAL

Sessió ordinaria del 2 de Febrer de 1913

Presidencia del R. P. Joaquím M.ª de Barnola, S. J.

A les onze i quinze minuts i amb assistencia dels socis senyors Barnola, Codina, Casanoba, Folch, Ferrer i Vert, Ferrer i Dalmau (Miquel), Maluquer (Salvador), Rosals, Soler, Tomas i Wynn, el senyor President obre la sessió.

Assisteix el R. P. Pelegrí Prat en representació del Col-legi del Sagrat Cor. Excusa la seva assistencia el soci D. Joaquím Maluquer.

Admisió de soci.—Per unanimitat es admés D. Narcís Cuyás, presentat en la sessió anterior.

Propostes de socis.—Els socis senyors Barnola, Folch i Ferrer Dalmau (M.) proposen per a soci numerari a D. Francesc Pérez qu'es dedica a Mineralogía. Els socis senyors Soler, Ferrer i Vert i Ferrer i Dalmau (M.) proposen per a soci numerari a D. Ramón Margineda qui s'ocupa de Mineralogía.

Donatius.—El R. P. Barnola dona amb destí a la Biblioteca un exemplar de «Los géneros Pteris y Pteridium en la Península Ibérica» de qual obra es autor, i cedeix per al museu dos exemplars mascle i femella de *Sirex juvencus* L.

Comunicacions.—El senyor President llegeix la raonada protesta qu'el Dr. Ernest Hartet (Tring, Anglaterra) ha publicat contra les proposicions de la Societat Alemanya d'Historia Natural relativa al cambi de noms científics deixant la llei de prioritat fins are acceptada universalment. Nombroses entitats científiques i notables particulars participen a les idees del Dr. Hartet especialment el Dr. Horn de Berlín, qui va enviar unes targes postals aont posin llurs noms els qui s'hi adhereixin. Fou presa la comunicació amb ver entussiasme i conformitat.

D. Ascensi Codina comunica haver caçat a Mongat la *Mutila europea* femella, especie que no era pas citada encar a Catalunya i qu'actualment forma part de la col-lecció Bofill i Pitxot.

D. Joan Rosals llegeix una nota malacológica titolada «Catálec dels moluscs vivents dins lo terme de Sant Feliu de Llobregat» citant-ne 45 especies.

El R. P. Joaquím M.ª de Barnola, S. J., llegeix la segona nota entomológic-botánica titolada «Aparició abundosa del Sirex juvencus L. a Sarriá» explicant el procés evolutíu d'aquest himenopter observat en l'interior del tany d'un *Pinus halepensis* Mill.

Sens res més de que tractar el senyor President aixeca la sessió a les 12.20.

PER A L'UNITAT DE L'IDIOMA

En la sessió de Junta Directiva celebrada el 16 del corrent, se prengué l'acord d'enviar un ofici a l'Institut d'Estudis Catalans, adherint-se a les *normes ortogràfiques,* que per a l'unitat del nostre idioma, proposà aquell docte Institut.

La Junta Directiva i el Concell de redacció acordà seguirles en la redacció de llurs escrits oficials i dels trevalls que's publiquin en lo Butlletí, sempre que'ls autors no manifestin expressament llur voluntat contraria.

Fauna ictiológica de Catalunya

Catálech rahonat dels peixos observats en el litoral y en les aygues dolces catalanes

PER

AGUSTÍ M.ª GIBERT

(Continuació)

Género, Aulopus, Cuv.

Aulopus filamentosus, CBp.

Syn.: *Aulopus filamentosus,* Cuv. et Valenc., Guichen., Günth., Costa, Canestr.; *Aulopus maculatus,* (f.), Valenc.; *Aulopus filifer* (m.), Valenc.; *Saurus lacerta,* Lowe., Riss.; *Osmerus lacerta,* Riss.; *Salmo tirus*, Rafin; *Salmo filamentosus,* Bloch.

Nom vulgar: Lluert, Torredenbarra; Salte murades, Serpentí, Escalum, Menorca.

Aulopus Agassizi, Vaill.

Syn.: *Chlorophthalmus Agassizi*, CBp., Costa, Günth., Canestr., Giglioli; *Aulopus Agassizi*, Cuv. et Valenc.

Nom vulgar: No'n té. Especie excessivament rara y nova per Catalunya.

El 18 de Febrer de 1913 adquirirem els tres únichs exemplars que havém vist y serva l'Institució Catalana d'Historia Natural.

Familia del *Salmonidæ*.

Género, SALMO.

Sub-género, SALMO.

Salmo salar, Linn.

Syn.: *Salmo salar*, Marcotte, Blanch., Soland, Lacep., Fre. Ogerien, Bonnat., Cuv., Vallot, Bloch, Rosenthal, Nordmann, Selys-Longchamps, CBp., Hecker et Kner, Nilsson, Günth., Gehin, Schlegel; *Trutta salar*, Siebold; *Salmo Salmo*, Cuv. et Valenc ; *Salmo*, Yarr., Couch; *Salmo vel Sulmo*, Bell.

Nom vulgar: Salmo, Tarragona.

En les aygues del port de Tarragona 'l 9 de Maig de 1910 pescaren a la roija un Salmó de 5'50 kilograms que compraren els PP. Cartoixos de la Chartreuse; es l'única o una de les poques vegades que pot citarse aquesta especie en el mediterrá. Probablement seguiría l'estela del vapor anglés *Badebey* que carregat de carbó mineral hi fondejá'l día avans procedent de Swansea.

La carn del Salmó es en els mercats la mes cara de totes pagantse a voltes a preus fabulosos.

Salmo Fario, Linn.

Syn.: *Trutta variabilis*, Lunel; *Trutta fario*, Blanch., Siebold, Canestr., Gehin; *Trutta lacustris*, Blanch.; *Salar Ausonii*, Cuv. et Valenc., Heckel et Kner, Marcotte; *Fario Lemanus*, Cuv. et Valenc.; *Salmo trutta*, Agass., Lacep., Riss., Bonnat., Jurine; *Salmo fario*, Cuv., Vallot, Riss., Crespon, Bonnat., Bloch, Selys-Longchamps, Agass., CBp., Günth., Schlegel; *Trutta fluviatilis*, Duham.

Nom vulgar: Truyta: truyta salmonada la de carn roija, rius Ebre, Noguera Ribargorçana, Noguera Pallaresa, Segre, Fresser, Ter, Estanys del Pallars, de Carançà, etz.

El director de l'Aquarium y Laboratori ictiogénich del Park de Barcelona en Francesch d'A. Darder, ha introduit en les aygues dolces de qualques indrets de Catalunya a mes del

Salmo levenensis, G. (salmó d'Escocia), 'l *(Salmo) fontinalis*, *Salvelinus fontinalis*, Mitchil, (Salmó de California, Brootk Tront) y 'l *Salmo iridens*, Gibbons, (Salmó Arch de St. Martí d'América). Ignorém els resultats d'aquestes tentatives, més es probable que la repoblació tingui éxit, car son salmónits que viuhen fins a termalitats de 24°, pero no deu per això descuidarse la conservació de les especies que viuhen naturalment en nostres aygues.

Género, Argentina.

Argentina sphyraena, Linn.

Syn.: *Goniosoma argentinum*, Costa; *Argentina Cuvieri*, Cuv. et Valenc.; *Argentina sphyraena*, Cuv., Lacep., Riss., Bonnat., Brunn., CBp., Günth., Canestr.; *Argentina*, Duham., Willugh.

Nom vulgar: Moixó, Tarragona. Peix de fonera conegudissim pero encara no citat.

No tenim noticies que s'aprofiti, com se fa en altres paysos, el pigment argentat de la bufeta natatoria y que recubreix el cos d'aquesta especie, anomenat (Essencia d'Orient) que s'emplea en la fabricació de perles falses, lo mateix que's fa amb la materia argentífera que revesteix la part de dintre de les escates de la Breca *(Alburnus lucidus, Heckel et Kner)*.

Ordre dels Apodes.

Familia dels *Anguillidae*.

Género, Anguilla,

Anguilla acutirostris, Kaup.

Syn.: *Anguilla vulgaris*, CBp., Costa, Siebold, Canestr., Gehin, Schlegel, Günth., C. Dareste, Blanch., Soland, Lunel, Cuv., Marcotte; *Anguilla fluviatilis*, Agass., Heckel et Kner; *Anguilla medio rostris*, Blanch., Riss.; *Anguilla oblongiros-*

tris, Blanch.; *Anguilla acutirostris*, Riss., Selys-Longchamps, Blanch.; *Anguilla oxycephala*, De la Pylaie; *Anguilla*, Bell.; *Murena anguilla*, Lacep., Riss., Crespon, F.re Ogerien, Linn., Bloch, Jurine, Vallot.

Nom vulgar: Anguila, Barcelona, Tarragona, Lleyda y Girona; Anguila vera, Menorca.

L'anguila no's troba en el riu Ter ans de l'ayguabarreig de Ripoll, ignorem la causa, però'ns sembla que mes será per la mancansa de llot que per les baixes temperatures y mineralisació de les aygues.

Var. *Anguilla latirostris*, Kaup.

Syn.: *Anguilla macrocephala*, De la Pylaie; *Anguilla Cloacina*, CBp.; *Anguilla Cuvieri*, Kaup; *Anguilla latirostris*, Blanch., Selys-Longchamps, Günth., Riss.

Nom vulgar: Anguila de mar, Barcelona, Tarragona; Anguila cabotera, Menorca

Var. *Anguilla microptera*, Kaup.

Nom vulgar: Anguila, Tarragona; Anguila roija, Menorca.

Var. *Anguilla capitone*, Kaup.

Nom vulgar: Anguila, Tarragona; Anguila punyegral, Menorca.

S'han trobat anguiles d'aygua dolça, fetes o adultes, transparents o mancades de pigment, particularitat deguda a un desenrotllament incomplert y a servar els caracters de cuch o larva. Aquestes anguiles no poden constituhir una nova especie, car axó es propi del medi o mes be d'un dels quatre medis en que s'agita la vida soterrania, amb analogíes, axí com diferencies amb les cavernes propiament dites y amb llurs aygues corrents o estancades.

El descolorimant o despigmentació dels ulls, de la pell y dels pels per la mancansa de pigment (ocular, cutani, pilós) o materia organica particular colorada en negre o en roig, es un dels caracters propis dels animals soterranis y no pot fins al present explicarse; evidentment prové de l'absencia de la llum, de l'afe-

bliment d'absorció dels ratgs lluminosos que suprimeixen certes reaccions fisiológiques, però s'ignora per quín fenómen exacte's produheix.

Género, Conger, Cuv.

Conger vulgaris, Cuv.

Syn.: *Conger vulgaris*, CBp., Kaup, Günth., Schlegel, Canestr., Selys-Longchamps, Guichen., Marcotte; *Conger verus*, Riss.; *Muraena conger*, Lacep., Riss., Bonnat., Linn., Bloch; *Conger*, Rond., Bell., Salvian.; *Muraena supremo margine pinnae dorsalis nigra*, Arted.

Nom vulgar: Congre blanch, Congre de fang, Tarragona; Congre, Barcelona, Menorca.

Var. *Conger niger*, Kaup.

Syn.: *Muraena nigra*, Riss.; *Conger niger*, Riss., Guichen., CBp.

Nom vulgar: Congre negre, Congre d'alguer, Congre de roquer, Congre de forat, Tarragona.

Leptocephalus Morrisii, Lacep.

Syn.: *Leptocephalus Spallanzani*, Kaup, Riss.; *Leptocephalus pellucidus*, CBp., Canestr., Riss.; *Leptocephalus candidissimus*, Costa; *Helmictis punctatus*, Rafino; *Leptocephalus Morrisii*, Bl. Schneid., CBp., Kaup, Günth.; *Leptocephalus lineatus*, Bonnat.

Nom vulgar: Congret, Tarragona; Flamula, Menorca. Es el congre petit o de cria.

N'havem examinat moltissims. Tots de 0'12 m. × 0'006 m. de llargaria y alçaria; tenen l'iris argentat y una senyal unguicular negra en la part superior de l'órbita; en la linea lateral, de dos en dos o de tres en tres, presenten una serie de puntets negres que també se'ls hi veuhen a un costat y altre del

dors y del ventre; no se'ls coneixen les aletes, pero en el punt corresponent a les pectorals, la pell está com una mica alçada.

S'el troba barrejat amb el Caramelo (*Meletta phalerica*, *M.*, *Alausa Pilchardus*, Cuv. et Valenc.) y no l'havem vist indicat en cap Catálech de peixos que's refereixhi a Catalunya.

Conger Balearicus, CBp.

Syn.: *Conger muraena balearica*, Günth., Kaup.; *Conger Balearicus*, C. Dareste; *Conger Cassini*, Riss., Guichen.; *Muraena Cassini*, Riss.; *Muraena balearica*, Delaroche.

Nom vulgar: Congre, Congre serpeté, Tarragona. Especie nova per Catalunya.

Conger Mystax, Riss.

Syn.: *Congromuraena Mystax*, Günth.; *Conger muraena mystax*, Kaup; *Ophidium imberbe*, Riss.; *Conger mystax*, CBp., Canestr.; *Muraena mystax*, Delaroche.

Nom vulgar: Congre Serpeté, Tarragona; Pillet de platja; Congre dolç o de sucre, Menorca.

Familia dels *Myridae*.

Género, MYRUS, Kaup.

Myrus vulgaris, Kaup.

Syn.: *Conger myrus*, Costa, CBp., Canestr., Riss., Cuv., Guichen.; *Myrus vulgaris*, Günth.; *Muraena myrus*, Lacep., Riss., Bonnat., Linn., Brunn.; *Serpens marinus alter cauda compressa*, Willugh.; *Muraena rostro acuto, lituris albidis vario, margine pinnae dorsalis nigro*, Arted.

Nom vulgar: Serp, Congre serpetè, Barcelona, Tarragona; Culebra, Duradu, Menorca.

Familia dels *Muraenidae*.

Género, Murena.

Murena Helena, Lin.

Syn.: *Murœena,* Couch, Bell., Salvian., Willugh., Rond.; *Murœena Helena,* Guichen., Cuv. et Valenc., Riss., Bonnat., Brunn., Bloch, Rafin, Rosenthal, CBp., Costa, Kaup, Günth., Canestr.; *Muraena guttata,* Riss.; *Muraena fulva,* Riss., *Muraenophis fulva,* Riss.; *Muraenofis helena,* Riss.; *Muraena pinnis pectoralibus carens,* Arted.

Nom vulgar: Murena, Barcelona, Tarragona, Menorca.

Muraena unicolor, Cuv.

Syn.: *Muraenophis unicolor,* Delaroche.; *Muraenophis Cristini,* Riss.; *Muraena Cristini,* Riss.; *Muraena unicolor,* Guichen., CBp., Gunth., Canestr.; *Thyrsoidea unicolor,* Kaup.

Nom vulgar, Murena, Barcelona, Tarragona; Muret, Menorca. Rara.

Les mossegades de les Murenes son tan fortes, segons la gent de mar, que arriven a deixar senyals en el ferro y altres metalls.

Familia dels *Ophisuridœ.*

Género, Ophisurus, Lacep.

Ophisurus Serpens, Lacep.

Syn.: *Ophichthys serpens,* Güth.; *Ophisurus serpens,* CBp., Costa, Kaup, Canestr., Riss., Guichen.; *Muraena exacte teres, cauda acuta apterygia,* Arteae.; *Serpens marinus,* Bell., Salvian., Willugh., Rond.

Nom vulgar: Serp de mar, Barcelona, Tarragona; Culebra de la mar, Menorca.

Ophisurus hispanus, Belloti.

Syn.: *Ophisurus hispanus,* Günth.; *Ophichthys hispanus,* Günth.

Nom vulgar: Serp de mar, Tarragona Especie nova per Catalunya.

Familia dels *Sphagebranchidæ.*

GénERO, SPHAGEBRANCHUS, Bloch.

Sphagebranchus imberbis Delaroche.

Syn.: *Ophichthys imberbis,* Günth.; *Leptocephalus Spallanzani,* Riss.; *Sphagebranchus imberbis,* Riss., Costa, CBp., Kaup, Canestr. *Sphagebranchus oculatus,* Riss.

Nom vulgar: Serp de mar, Tarragona, Menorca; Cuca serp, Barcelona.

Sphagebranchus cœcus, Bl Schneid.

Syn.: *Ophichthys coecus,* Günth.; *Apterichthys coecus,* Kaup, Delaroche; *Sphagebranchus Spallanzani,* Costa; *Sphagebranchus serpa,* Riss.; *Sphagebranchus bimaculatus,* Riss.; *Sphagebranchus coecus,* Riss., CBp., Canertr.; *Coecilia Branderiana,* Lacep., Rafin.; *Muraena coeca,* Linn., Bonnat.

Nom vulgar: Serp de mar, Barcelona, Tarragona; Murer, Menorca.

L'atrofia incomplerta dels organs visuals que presenta l'especie *S. coecus,* Bl. Schneid, es un del caracters afecte a les bestioles soterranies y crepusculars y lo mateix que'l nostre *Gammarus puteanus, Döflein* de la cova dels Hams (illa de Mallorca), modificació adaptiva del *G. pulex, Lam,* en les cavernes, per adaptació provocada per la pressió, la temperatura, la nudrició, la fosca, etz. També's troba en els animals dels abims o profonditats de la mar, I en compliment de la lley natural de compensació o excitació funcional d'en Lamarck o 'l principi d'equilibri dels organs d'en Geoffroy-Saint Hilaire deu

presentar hipertrofia o extensió considerable dels organs del tacte, de l'olfat y de l'oído.

Sub-classe dels *Marsipobranchis.*

Ordre dels *Cyclostomits.*

Sab-ordre dels *Petromyzons*

Familia dels *Petromyzonidae.*

Género, Petromyzon, Arted.

Petromyzon marinus, Linn.

Syn.: *Petromyzon marinus,* Cuv., Born, Vallot, Riss. Blainville, Marcotte, Blanch., Soland, Lacep., Bonnat., Bloch, Selys-Longchamps. CBp., Nilsson, Heckel et Kner. Sièbold, Canestr., Bert, Gehin, Günth., Schlegel; *Mustela sive Lampetra,* Bell., Salvian., Willugh.; *Petromyzon maculosus,* etz., Arted.
Nom vulgar: Llampresa de mar, Barcelona, Tarragona; Ferretimò, Xuclador, Menorca.

Petromyzon fluviatilis, Linn.

Syn.: *Petromyzon argenteus,* Bloch, Lacep., Couch; *Petromyzon sep-aeil,* Lacep.; *Petromyzon niger,* Lacep:, *Petromyzon fluviatilis,* Cuv., Blainville, Marcotte, Blanch., Soland, Lacep., Bonnat., Bloch, Selys-Longchamps, CBp., Nilsson, Heckel et Kner, Siebold, Canestr., Gehin, Günth., Schlegel; *Lampetra parva et fluviatilis,* Willugh.; *Petromyzon*, Arted.; *Lampetra*, Salvian.; *Mustela fluviatilis minor*, Bell.
Nom vulgar: Llampresa de riu, General.

Petromyzon Planeri Marcotte.

Syn.: *Petromyzon Planeri,* Bloch, Selys-Longchamps, CBp., Nilsson, Heckel et Kner, Günth., Siebold, Canestr., Bonnat., Lacep., Omalius de Halloys, Cuv., Blainville, Marcotte, Blanch.; *Petromyzon sanguisuga*, Lacep.

Nom vulgar: Llampresa petita o marina, Tarragona. Especie nova per Catalunya.

Ammocoetes branchialis, Linn.

Syn.: *Petromyzon ruber,* Lacep. Ammocoetus, C. Dumeril; *Lampetra coeca,* Willugh.; *Petromyzon branchialis,* Bloch, Günth., Bonnat., Lacep., Omalius de Halloys; *Ammocoetes branchialis,* Selys-Longchamps, CBp., Nilsson, Marcotte.

Nom vulgar: Cuch de gleva, Clapissá, Tarragona. No l'havem vist citat en cap catàlech que's refereixhi a Catalunya y es prou conegut dels nostres palangrers y aficionats a la pesca, car se'l considera com a un dels millors esquers.

Es la larva o cuch del Petromyzon que moltes vegades se troba a les platjes formant bolichs sobre l'*Asperococcus compressus, Griffith* (Coleta) alga morena de la familia de les *Pheospóreas* escupida pel mar.

Sub-classe dels *Pharyngobranchis.*

Ordre dels *Amphioxienchs.*

Familia dels *Branchiostomidoe.*

Génere, Branchiostoma, Costa.

Amphioxus lanceolatus, Yarr.

Syn.: *Amphioxus lanceolatus,* Kolliker, Sundewall, Goodsir, Quatrefages, Kowalewsky, P. Bert, E. Moreau, Huxley; *Branchiostoma lanceolatum,* Costa; *Branchiostoma lubricum,* Costa, J. Müller, Marcüsen, Canestr.; *Limax lanceolatus,* Pallas,

Nom vulgar; no'te. Especie nova per Catalunya; abunda en el Golf de Rosas.

Aplech de noticies sobre'ls Moluschs de Catalunya

y catálech provisional dels meteixos

PER

MANEL de CHIA

(Continuació)

Sepia, Linne.

officinalis, Linne.
Catalunya (Graells, Maluquer), Pineda (Tomás), Mataró (Salvañá), Vilassar (Tomás), Vilanova y Calafell (Samá).

orbignyana, Ferussac.
Tota la costa (Maluquer), Vilassar (Tomás).

rupellaria, Orbigny.
Vilassar (Tomás), Salou, Tarragona (Maluquer).

OMMATOSTREPHIDAE.

Gén. Ommatostrephes, Orbigny.

sagittatus, Lamarch.
Vilanova y Calafell (Samá).

GASTROPODA

MURICIDAE.

Gén. MUREX, Linne.

aciculatus, Lamark.
Llansá (Bofill, Maluquer). Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá). Vilassar (Tomás). Mongat (Maluquer). Vilanova (Samá).
La var.

curta. Monterrosato.
Ha sigut trobada a Llansá (Bofill, Maluquer).

Blainvillei, Payraudeau.
Llansá (Bofill, Maluquer). Pineda (Tomás). Mataró (Hidalgo, Salvañá). Vilassar (Zulueta). Masnou (Maluquer). Barcelona. Calafell (Samá).
Les vars.

inermis, Philippi
viu a Llansá (Bofill, Maluquer) y la

porrectus, Locard *(M. porrectus,* Loc.)
a Vilanova (Samá).

brandaris, Linné.
Llansá (Maluquer). Pineda (Tomás). Mataró (Salvañá). Vilasar (Zulueta). Masnou (Maluquer). Barcelona (Hidalgo, Martorell). Vilanova, Calafell (Samá).
Les vars.

brandariformis, Locard-*coronata,* Risso
ha sigut recullida entre Rosas y el Cap de Creus y a Pineda (Tomás), la

rudis, Michelotti-*mutica,* Monterrosato
á Vilanova y la

trispinosa, Blainville
en aquesta derrera localitat y a Calafell (Samá).

Edwardsii, Payraudeau.
Llansá (Bofill, Maluquer) Pineda (Tomás). Mataró (Salvañá). Vilassar (Zulueta). Masnou (Maluquer). Barcelona (Hidalgo, Martorell). Vilanova y Calafell (Samá).
La var.

nux, Reeve
se cita de Pineda, Vilasar (Tomás) y Vilanova (Samá).

erinaceus, Linne.
Catalunya (Graells, Maluquer). Pineda (Tomás). Mataró (Hidalgo, Martorell). Vilassar (Zulueta). Masnou (Maluquer). Barcelona (Hidalgo) Vilanova, Calafell (Samá).
S'han trobat les vars.

cingulifera, Lamarck.
a Pineda (Tomás) y Vilanova (Samá), la

dectossana, Gacelín
a Vilanova (Samá) y la

tarentina, Lamarck
a Llansá (Maluquer). Vilasar (Tomás). Vilanova y Calafell (Samá).
Aquesta derrera var. se trova ab abundancia per tot arreu: els exemplars típichs de l'especie son raríssims.

lamellosus, Cristofori y Jan.
S. Pol. (Hidalgo, Martorell). Mataró (Hidalgo, Salvañá). Barcelona (Hidalgo).

Meyendorffi, Calcara.
Pineda (Tomás).

trunculus, Linné.
Catalunya (Graells). Cadaqués (Tomás). Mataró (Salvañá). Vilassar (Zulueta, Tomás). Masnou (Maluquer). Barcelo-

na (Hidalgo, Martorell). Vilanova y Calafell (Samá).
La var.

conglobata, Michelotti
viu a Pineda (Tomás). Vilassar (Col del A.). Vilanova (Samá).

Gén. HADRIANIA, Bucquoy y Dautzenuberg.

craticulata, Brocchi.
Llansá (Bofill, Maluquer). Pineda (Tomás). Mataró (Salvañá). Masnou (Maluquer). Barcelona (Hidalgo, Martorell). Vilanova (Samá).

Gén. TROPHON, Montfort.

imbricatus, Montagu.
Llansá (Bofill, Maluquer). Vilasar (Tomás). Masnou (Maluquer). Barcelona (Martorell). Vilanova (Samá).
La var.

asperrima, Leach.
L'he recullida a Vilassar.
L'especie es raríssima per tot arreu.

Gén. CORALLIOPHILA, Adlams.

alucoides, Blainville.
Cadaques, Pineda (Tomás). Vilassar (Col. del A.).

Estampa de Francisco X. Altés y Alabart, Angels, 22 y 24.—Barcelona.

INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTORIA NATURAL

1. **Dies de sessió.**—Primer diumenge de cada mes, a les onze del matí.
2. **Socis numeraris.**—Deuen ser presentats per tres socis i admesos en sessió. Pagan **deu pessetes** l'any (que poden fer efectives a D. Asenci Codina, Sors, 35, (Barri de la Salut-Gracia) Barcelona, Tresorer de la **Institució**), rebent totes les publicacions de la Societat i podent consultar la Biblioteca i Museu.
3. **Biblioteca.**—La Biblioteca de la Institució, podrà consultar-se tots els díes de sessió, de 10 del matí a 1 de la tarde. Lo catàlech de la mateixa estará sempre en lo lloch social a disposició dels senyors socis.
4. **Museu.**—Els dies i hores pera consultar lo Museu serán los mateixos fixats pera la Biblioteca.
5. **Butlletí.**—Cada mes surt lo **Butlletí** de la **Institució** menys los de Juliol, Agost i Setembre.
6. **Tiratges a part**:
   Els autors de traballs del Butlletí que desitgin tiratges a part podràn demanar-los a la imprempta (carrer dels Angels, 22 y 24), als preus següents:

Sense cobertes	50 exemplars	100 exemplars
1 - 4 planas	**5 ptas.**	**8 ptas.**
5 - 8 »	**8** »	**15** »
8 - 16 »	**15** »	**25** »

Tot autor de treball publicat en lo **Butlletí** podrà demanar directament a la imprempta, avans indicada, tiratje a part de son trevall sens distribuir lo motllo, sempre que tingui un nombre de pàgines suficients, al preu de 4 ptas. per plech i tiratje de 50 exemplars, segons proposta de la dita imprempta.

Toutes les **communications** et **échanges** doivent être envoyées au siège de la Société.

Paradís, 10, 1.er, 2.a, Barcelona (Espagne)

Estracte dels Estatuts

Art. 1.er **La Institució Catalana d'Historia Natural**, te per objecte l'estudi dels sers naturals, principalment dels que's troven a Catalunya, pera formar l'Historia Natural d'aquesta regió i fomentar l'estudi de dita ciencia entre la joventut catalana.

Art. 3.er Los socis seràn de quatre classes: **Fundadors, Honoraris, Protectors i Numeraris.**

Son socis *Fundadors,* los quins constituiren la Societat en 18 de Febrer de 1904.

Son socis *Honoraris,* aquells que per sos reconeguts mérits dintre de les Ciencies Naturals honrin a la Societat i siguen un estímul pera los socis.

Son socis *Protectors*, aquelles persones que cooperin notablement a la bona marxa i progrés de la Societat.

Son socis *Numeraris,* los demés que sien admesos com a tals àb arreglo als Estatuts i paguin la quota mínima anyal adelantada de deu pessetes. S'anomenarán Numeraris-Protectors los socis numeraris que paguin una quota mínima de cinc pessetes mensuals.

Art. 4 rt Los socis *Honoraris* seràn proposats per la Junta Directiva en sessió extraordinaria convocada a tal efecte i elegits per unanimitat dels numeraris presents.

Los socis *Protectors,* serán proposats per escrit per tres socis numeraris en sessió ordinaria, col·locant-se la proposta en la taula d'avisos del local de l'Institució fins a la inmediata sessió ordinaria, en la qual se posarà a votació secreta per medi de boles blanques i negres, denorant la majoría d'aquestes la no admisió del proposat.

Del mateix modo se fará quan se tracti de admetrer un soci *Numerari*, però en aquest cas el proposat deurà firmar de son puny i lletra la proposta manifestant que coneix els presents estatuts i desitjant ingressar com a soci numerari 'ls acepta íntegrament.

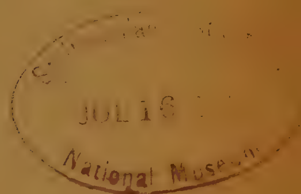
Els quins hagin sigut refusats una vegada poden tornar a esser proposats, pro en aquet cas sols seràn admesos si no tenen cap vot en contra.

Pera que sía vàlida una votació deuràn pendre part en ella assistint a la sessió un número de socis superior a deu.

Segona època. Any 10.è - Núm. 3 | Mars de 1913

Butlletí de la Institució Catalana d'Historia Natural

Nulla unquam inter fidem et rationem vera dissensio esse potest.
Cnost. de Fid. cath. c. IV.

SUMARI

LOCAL SOCIAL
Carrer del Paradís, núm. 10, pís 1.er - 2.a
BARCELONA

AVIS

Preguèm als autors de travalls destinats al Butlletí, que procurin seguir les indicacions següents.

1.ª Escriurer en lletra clara e inteligible, d'altre modo es impossible, malgrat tot lo cuidado dels encarregats del Butlletí, que surtin los trevalls sense cap error d'impremta.

2.ª Dibuixar sobre paper o cartulina ben blancs ab tinta xina o llapis plomb i fer los dibuixos d'un ters al menys més grans del tamany que ha de tindrer el grabat.

3.ª No escriure res ni posar cap lletra, número, etc., sobre dibuix original, sinó en un paper de calcar qu'el recubreixi.

4.ª Posar en forma de notes a baix de les planes les indicacions bibliogràfiques.

5.ª Escriurer en itàliques tots el noms tècnichs en llatí.

NOTA. - BEMERKUNG

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desitja'l cambi de publicacions.

Die «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» bittet um Gegensendungen.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desea el cambio de publicaciones.

The «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desires to exchange publications.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradis, 10, Barcelona)» demande l'échange.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» chiede ricambio.

BUTLLETI

DE LA

Institució Catalana d'Historia Natural

2.ª ÉPOCA BARCELONA, MARS 1913 ANY X — NÚM. 3.

SECCIÓ OFICIAL

Sessió ordinaria del 3 de Març de 1913

PRESIDENCIA DEL R. P. JOAQUÍM M.ª DE BARNOLA, S. J.

A les onze i deu minuts i amb assistencia dels socis senyors Barnola, Codina, Ferrer Vert, Ferrer Dalmau (M.), Folch, Maluquer (S.), Rosset, Soler i Tomás, el senyor President obre la sessió.

Assisteix el R. P. Pelegrí Prat en representació del Col-legi del Sagrat Cor.

Els socis senyors Maluquer (J.), Wynn, Sagarra (I.) i Faura excusen la seva assistencia.

Admisió de socis.—Son admesos per unanimitat D. Francesc Pérez Rosales i D. Ramón Margineda Durán, presentats en l'anterior sessió.

Proposta de socis.—Els socis senyors Tomás, Ferrer Vert i Ferrer Dalmau proposen per a soci numerari a Mossèn Pau Ferret qu'es dedica a Geología. Els socis senyors Barnola, Tomás i Ferrer Dalmau, presentan a don Antón Nogués, que s'ocupa de Botánica i Geología.

Donatíu.—D. Frederic Wynn cedeix, per a el museo, un exemplar d'asfalt.

Comunicacions.—Se llegeix un trevall del soci D. Llorenç Garcías, titolat «Contribució a l'historia del porc (Sus)», en el que refereix varies curioses observacions fetes, sobre l'instint d'aquest mamífer.

El R. P. Joaquím M.ª de Barnola, S. J., dóna lectura a la primera nota de la serie que tractarà de sistemàtica botànica i quin titol es «Assaig monogràfic del gènero *Oxalis*» del qual detalla sis especies, havent-n'hi tres que no han sigut citades a Catalunya.

D. Ascensi Codina llegeix una comunicació, que ha escrit en col-laboració del distingit entomòlec francès M. de Lapouge i que tracta detingudament d'els *Carabus* de Set Cases i Ull de Ter (Pirineu Gironí).

Sens res més que tractar, s'aixeca la sessió a les 12'20.

NOTES ENTOMOLOGIC - BOTÁNIQUES

II.[1] Aparició abundosa del SIREX JUVENCUS L., a Sarriá

Mitjansava el mes d'Octobre prop passat, quan un dels meus deixebles em presentà un superb himenòpter, la filiació del qual an els siricids no era pas difícil d'endevinar. ¿Mes d'ond venía l'exemplar?, y primer de tot; ¿a quína especie pertanyía? Això derrer em proposí esbrinar avans d'ulteriors indagacions.

Tenía un individuo mascle del *Sirex juvencus L.* La trovalla'm semblà fort interessanta, car no tenía cap antecedent de que s'hagués citat de punt tant baix a Catalunya, ni recordava d'haver-lo vist en lo catàlec i col-leccions de mon estimat amic en Pere Antiga (A. C. S.), prou conegudes de mí quand emprengué la formació de les col·leccions entomològiques del col·legi

(1) V. lo núm. 7 del *Butlletí* de 1912.

del Sagrat Cor (carrer de Casp), ond res hi havía d'Insectes, al començar mes tasques professorals l'any 1892. Tot seguit regiro la Memoria de nostra Institució: «Catàlec d'Insectes de Catalunya per els socis senyors Antiga i Bofill» i fullejant llurs quaderns trobo solzament les indicacions de localitats següents: «*Sirex juvencus L.*, Vilafranca, Puigreig (Mercader-Bell-lloc).» Ara anèm al lloc de la trovalla. L'insecte havía sigut capturat sobre unes mates de *Spirœa ulmifolia Scop.* en un bosquet de pins del mateix parc del Col·legi. A les dues hores próximament en trovarem un altre. Conegudes les costums d'eixos curiosos himenòpters, calía fixar-se bé en l'arbre, víctima dels destroços de llurs larves. Tot seguit l'endevinarem. Un dels pins del susdit bosc presentava marcades senyals de forta clorosis d'ençà 5 o 6 anys; observació que duiem feta amb lo jardiner, puix qu'era l'únic peu atacat d'eixa afecció nosològica, lo qual no podía pas menys d'haver-nos cridat l'atenció. Precisament era un peu de *Pinus halepensis Mill.* No cal dir, que totes les estones que'm vagaven de la tasca de les classes i obligacions precises, me les passava sota el pobre pí, que d'ençà l'istíu havía perdut tota la verdor de son fullatje i sols extenía les sucoses branques despullades, a l'ensemps que per tot son tany se sentíen barrinar els ferestecs *Sirex*, i de tant en tant l'afortunat que ja n'havía oberta bretxa a través de l'escorsa quèia pesadament a terra, o bé emprenía mandrós vol, després d'haver-se aixugat les antenes i ales de la reïnosa humitat de son llarg hostatje. Uns dotze jorns durà l'emigració, en qual temps recullirem fins 24 exemplars, 10 mascles i 14 femelles. Jorn hi hagué en que sols n'eixíen de les derreres; pro'l fet sembla ésser tan sols casual. A l'enfosquir-se'l cel succeí forces vegades que algún individuu proper a la terminació de sa tasca minadora topava amb un frasc lligat a fí de que no pogués eixir-ne, mes ell restava en son cau, com si conegués lo parany que se li havía preparat. Ni un tant sols poguerem haverne per eix procediment. Calía esperar la sortida pera agafar-los tot seguit, o quan més trèure'ls de llurs forats agafant-los amb unes pinces flexibles, pêl cap. Encare éix ardit no'ns valgué sempre, sino solsament quan a força de rosegar amb llurs potentes maxiles la fusta, havíen completat un círcol perfecte en l'escorça. Altrament s'entornaven cau endins, per a ressortir després d'una bona estona d'haver sigut molestats. Una volta em semblà

que ja no'n sortíen més, ferem aterrar lo pí, i partir-lo per diversos indrets aixís transversalment com al llarg. Les ensenyances que traguerem de l'observació dels talls les podèm condensar en les següents afirmacions: Les larves (eixides dels ous que les femelles posen clavant llur tremendo oviscapte a travers la capa surera dels pins) furguen sempre amunt amunt, rosegant la fusta. Tots quants forats observarem en els talls practicats, (dit tronc de pi en tenía un centenar), tots duyen una direcció ascendent. Probablement la canal que fá l'insecte aixís que surt de l'ou, fins a tenir una grandaria regular, es reconstituída per l'energía vital qu' encare té l'arbre. Altrament no'ns sabríem pas explicar còm sols en resta un tròç tant curt d'igual diámetre que'l forat de sortida qu'es de 7 mm. Com a llargaria màxima de la dita canal observarem la de uns 60 cm. Gran part de la mateixa està rublerta dels residuus excrementicis que són a modo de serradures molt fines i fortament atapaídes, fins pocs cm. abans de la surtida, a ond la canal se decanta en suau curva qui descríu un arc de 90° fins arrivar a la periferia del tronc. No trovarem cap encreuament de canals, amb tantes que assolcaven el tany.

Ara diguèm quatre mots sobre l'abundor extraordinaria observada en la data avans dita. Es que la tinguèm per extraordinaria en el sentit de que no s'escaigui semblant abundor molts altres anys? Tot a l'inrevés. Lo extraordinari es la feconditat de les femelles d'eixos Himenòpters. Havíem pensat en un començ fer una preparació microscòpica dels ovaris, pera estudiar llur constitució, nombre d'ous i comunicació amb l'oviscapte. Mes en previsió de que trigaríem massa a poder-nos ocupar d'eixes delicades manipulacions ho deixarem córrer. Pro sortosament un dels jorns que més ens atrafagava la captura dels *Sirex,* sorprenguerem una femella, que finida la tasca d'injectar (diguemho aixís) els ous en lo tany d'un *Pinus pinea L.*, a la pujada de Vallvidrera, prop de l'antic camí veinal de la Budellera, s'afinava l'oviscapte amb ses potes posteriors, agitant ensemps les antenes com triomfant de sa malifeta, mentres qu'el pobre pi regalava fines gotes de reïna per una munió de petits foradets, qu'el voltavan per tot l'encontorn, com llágrimes de previsió del mal que li'n pervindría, prenunci de sa pròxima fí, ocasionada pêls ger-

mens qu'enclouen aquells ous, empresonats per ell inconscienment, en tancant-los la sortida ab la mateixa reïna. Eixa observació'ns dóna la solució a la pregunta feta al començament. Car deixant la femella una pila d'ous en poc temps, se comprèn perfectament qu'el desenrotllo de les larves, llurs evolucions metamòrfiques, ninfosis i sortida a lliure atmòsfera siguin gaire be contemparanies, i per tant qu'en l'espai de pocs jorns pugui haver-hi una *aparició abundosa,* una vera plaga de temibles *Sírex,* devastadors dels boscos. Eixa plaga pot esdevenir un perill creixent per a les plantacions forestals, si no's cura d'assolir una protecció ferma envers les aus insectívores, únic remei que coneixèm avui contra els destructors insectes.

Oferím dos exemplars per duplicat de mascle y femella del *Sirex juvencus L.,* per a la col·lecció entomològica del Museu de nostra Institució, aixís com en podèm donar a'n els consocis que'ns en demanin.

Sarriá, Janer de 1913.

Joaquím M.ª de Barnola, S. J.

Les Cicindeles Catalanes (Col.)

C. Campestris L. y var.

Aquesta *Cicindela* es la més variable de totes; proba d'això, la seua monstruosa nomenclatura de seixanta noms distincts únicament per la forma tipo. La seua forma, sculptura, color i dibuix varía a Catalunya de Nort a Sud de la montanya al plá. Al Nord com a la montanya predomina la forma convexa allongada quasi paralela, ab més fina granulació i de color verda degradant fins a un verd molt obscur: en el Sud com en lo plà, predomina una forma més aplanada, més curta, posteriorment més aixamplada, ab la granulació més grollera i el color verd

o verd clar ab tendencia al blau o amb el mitg del front, vores dels ulls, vores anterior i posterior del scut del coll, sutura i vores dels elitres, color d'aram, degradant fins adquirir un franc color rogenc. Naturalment aquexes dues formes serán cambiades al plá del Nord i mantanya del Sud.

Junt ab lo tipo 's troven la major part de les aberracions de dibuix i color batejades pêls autors i més a més una molt remarcable forma transitoria sobre la var. *maroccana,* F., fent com un pont entre aquexa i la var. *corsicana,* Roe.; la var. *pseudomaroccana.* Roe., de la que parlaré més avall.

Veus aci'ls noms specials de les aberracions de dibuix i color de la *C. Campestris*, L. qu'he tingut l'ocasió d'observar a Catalunya.

Els exemplars de les dues formes citades al començ, ab les sis petites màcules blanques e irregulars, separades, cinc marginals i una central sobre cada elitre, femella; més a més ab un punt negre en el ters superior de l'elitre prop de la sutura = a la forma tronc o tipical *C. Campestris,* L. S. N. ed. X. 407, f. 1.

Els mateixos exemplars f., a les quals falta 'l punt negre supra — sutural = *a. impunctata,* Westh. Kf. Westf. 1: Atribueixo a aqueixa aberracio algunes f. de la meva colecció procedents de la serra de Montalegre, ab color rogench i sense 'l característich punt negre sutural.

Sont freqüents specialment a la baixa montanya i al plá, els exemplars als quals falta la macula post-humeral = *a. 5. — maculata,* Benth., E. N. 89. p. 231.

En iguals condicions geográfiques n'he trobat alguns que'ls falta també la mácula central de l'élitre = *a. manca,* D. Torre, Jhrb. V. Nat. Linz, 77, p. 21.

Sont molt freqüents els exemplars de la forma Sud quasi sense mácules o aqueixes molt apagades = *a. affinis,* Dej. Spec. I. p. 59,

Escasa sembla la forma apical-conjuncta o sia abdues mácules apicals unides = *a. conjuncta*, D. Torre Jhrb. Nat. Linz, 77, p. 21.

La forma connata o sía la macula central unida per un fí perllongament ab la mitjana marginal de l'élitre, no l'he pas vista. Els exemplars que podríen atribuir-se an aqueixa aberració procedents de Montjuich i que tinc deguts a la lliberalitat del Sr F. Ferrer i Vert, corresponen a la var. *pseudomaroccana,*

Bae., en tot cas serían *a. connata*, Heer, pero dupto molt que's trobi aquí aqueixa remarcable aberració de dibuix en la típica *campestris*, L. Es natural que a més de totes aqueixes aberracions de dibuix que millor son sinonimies de la *Campestris*, L., s'en troven d'altres, i que també poden conbinar-se unes altres, com conjunctes ab falta de tal o qual màcula o que faltin abdues mácules humerals o apicals, etc., i a les quals encare podría trobar-ne el corresponent nom sinonímic de la aberració de dibuix, pero crec qu'ab les apuntades i tenint en compte la gran variabilitat de dibuix en el género *Cicindela*, es ya lo suficient i lo més seriós.

Las aberracions de color son més escases i verosimilment sont com Schaum observá, degudes a influencies locals, que podríen ser les del terreny, aliment de la larva, mimétisme, etc., peró per dissort fins al present no son pas conegudes:

Exemplars ab el llavi superior—labrum—completament negre = *a. melanostoma*, D. Torre Jhrb. Nat. Linz 77, p. 21. Un individu procedent de Nuria en ma colecció; no sembla rara en l'alta montanya.

Exemplars més o menys blavosos = *a. coerulescens*, Schilsky, D. 88, p. 179. L'exemplar que'm regalà el Sr. F. Ferrer i Vert, sense etiqueta però verosímilment procedent de l'antic torrent del Frare blanc segons 'm manifestá dit Sr., ab bona part dels élitres francament blaus, i un altre qu'he capturat al Farell ab lo cap i scut del coll també blaus, els refereixo a aqueixa aberració, puix facil 'm sería ab tots dos reconstituir un exemplar perfectament blau i també tenint en compte qu'els ben blaus, blau-fosch o violeta, son raríssims i no tenen nom special, a menos qu'aquexos 's referexin a *Cyanae*. Crist. Gistl i. l. peró aquex nom es sinonimia del primer. Son citats també de Mark Braudenburg, Schwarzwald. Francfurt a. M., Hungría.

Els exemplars francament roijos = a. *rubens* E. Friv. Magy. 1835, p. 251. Sinónim es *farellensis* Graells A. 1847, p. 311. D'aqueixa formosa aberració dada a coneixer per nostre compatrici l'eminent entomòlec Dr. M. de la P. Graells, val la pena de que'n parli detingudament i més tenint en compte qu'encare que baix una filiació equivocada va ser mencionada en A. 1835, LXIX per D. M. de Sans qu'havent-la obtingud de Graells, va apressurar-se a comunicar dos specimen a la

Soc. Entom. de França com var. *maroccana* F. De modo, qu'el meteix any de 1835 van ser conegudes la *rubens* i la falsa *maroccana* que mes tard va ser descrita com *farellensis* Graells; aixó si'ls dos specimen qu'envià a la dita Societat M. de Sans no's referíen a l'aberració roja de la var. *pseudomaroccana* Roe. que junt ab l'anterior aberració roja de la típica *campestris* L.'s troven barrejades al Farell amb tota una gradació insensible de transitories que fa difícil delimitar les unes de les altres, puix no hi ha pas punt intermedi que no siga degudament ocupat; en aqueix cas M. de Sans era molt proper de la veritat, però quan Graells al dar més tard la diagnosis de la seua *farellensis* parla irónicament del abus de confiança del seu tocai M. de Sans, s'esforça a stablir les diferencies de la qu'ell anomena var. *farellensis* amb la var. *maroccana* F., de modo que's de creure qu'eren les meteixes aberracions roges les que un i altre baix noms diferents havíen dat a coneixer. En aqueix cas la prioritat de nom entre la *rubens* E. Friv. i *farellensis* Graells referint-se totes dues a la meteixa aberració roja de la *campestris* L. Sería discutible, puix si bé Graells fins a 1847 no doná la diagnosis de la seua *farellensis*, desde 1835 se conexíen els mateixos exemplars encare que baix el nom equivocat de var. *maroccana* F.

D'últims d'Abril fins à fí de Maig l'he cassada pujant els 750 m. de la montanya del Farell prop de Caldas de Montbuy, cèlebre per les aigas termals, ond sembla que Graells feia una cura quan al fer una excursió a la montanya, cóm es costum entre banyistes tingué la fortuna de descobrir-la cóm ell mateix díu en l. c. *Hab in culmini montis Farell, sex hores procul a Barcilone; mense Maii invenitur*. Lo qual fa presumir que va pujar-la amb vehícol, puix d'altre modo l'hauría trovada a mitja pujada a un'altura de 400 m. perseguint a les formigues pêl mitg del camí i demés dresseres i alçant-se en un vol sostingut en quand se l'hi acosten, per parar-se alguns metres més lluny, però tornant a la fí al meteix punt ond ha sigut vista la primera vegada; això desde qu'el sol scalfa fins passades les primeres hores de la tarde. El demés temps el passa entre mitg de la brólla ben dissimulada, puix no tenint força per volar i squivar lo perill prefereix estar poc visible. He observat que quans veu molt perseguida i les forçes per volar l'hi fallen o quan per un'altra causa fortuita no pot volar, sempre es entre

la brolla ond procura precipitadament salvar-se. Difícil es n'obstant veure-la i sorprendre-la quieta per aplicar-l'hi la mánega de glassa o enginy de caça, puix es tan semblant al color del sol o terra de que'stá formada la montanya, qu'amb dificultat se distingeix lo relléu de l'ínsecte, de manera que quasi sempre l'he capturada acossant-la i donant el cop de mánega quand emprend vol. Ja en l'época que M. de Sans i més tart M. de P. Graells la donaren a conéixer, se parlá de l'influença que la formació del sol o terra compost de pedres calcaries i argiloses reposant sobre una base granítica de les que la montanya està coberta en certs endrets, podía tenir amb el color de l'insecte, empero aqueixa influença es tan més difícil de comprendre, quan amb ella barrejada's troba aximateix, la típica *campestris* L. forma del sud amb la aberració *affiinis* Dej. y la var. *pseudo-maroccana* Roe., amb el seu color verd natural. Si aqueixa influença fos efectiva, la típica *farellensis* Graells se trovaría també en altres montanyes de la matexa formació geològica e igualment orientades, puix no crec que la del Farell sía única a Catalunya, i no i he trovat en lloc més la *farellensis* Graells amb l'abundancia i amb lo bell roig qu'allí la caracteritza, ni tampoc tinc noticies d'algú altre més afortunat. Es veritat per axò qu'entre Alella i Granollers pasant per Font de Cera he capturat alguna *campestris* que Reitler, ha classificat com a *farellensis* Graells a causa del color fortment roigenc i qu'algunes de Tarrassa tenen més afinitat i son veritables *farellensis* Graells, però posades al costat d'algunes del Farell, semblen verdes, tal es la diferencia. Fora del Farell, s'han citat també d'Hamburg i Asturies i jo n'he vistes de Veruela.

Per últim, els exemplars de color francament negre = a. *funebris* Llurm. D. Ins. VII, p. 105. No i ha que confondre el color marcadament negre d'aquexa aberració, amb els exemplars de color verd obscur o negrencs que correspondrían a la *nigrescens* Heer. Fn. Helv. p. 2., però en eix cas millor será considerar aquexos cóm sinonims de la tipica *campestris* L. Un bell exemplar de la a. *funebris* Sturm, se trobá'n la colecció del Sr. Mas de Xaxars, portant en l'etiqueta, Nuria, 21, VIII, 1901, cóm lloc de procedencia. Es llàstima que les ocupacions de dit senyor, ens privin del séu concurs i que la química eclipsi totalment l'entomología!

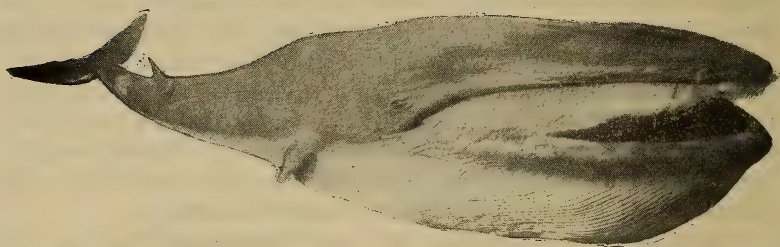
Ascensi Codina.

Un balénid a Catalunya

PER

LLUÍS SOLER PUJOL

Als començos de Novembre de l'any passat fou capturat en una de les cales properes a Sant Felíu de Guíxols un balènid qui aparagué en aquelles costes, la preparació del qual s'ens encarregá per compte d'un vehí d'aquella ciutat.

Dit exemplar mesuraba 13 metres de llargada i 1.20 d'alçada. La pell sola amb algún tendrúm adherit pesá 1.945 kilograms. Per son aspecte i detalls, el classificarem com a pertanyent a l'especie anomenada *Megaptera longimana* Rud. però D. Angel Cabrera, de Madrid, diu qu'es tracta de la *Balaenoptera musculus*, essent nosaltres del mateix parer, després d'un més acurat estudi.

Aplech de noticies sobre'ls Moluschs de Catalunya

y catálech provisional dels meteixos

PER

MANEL de CHIA

(Continuació)

Gén. Purpura, Bruguière.

barcinonensis, Hidalgo
S. Pol (Salvañá), Barcelona (Hidalgo, Weinkauff, Tryon, Kobelt, Martorell y Samá).
Sospito qu'aquesta especie no pertany a nostra fauna, habentse aclimatat, sols temporalment, a Barcelona. La cita del Dr. Salvañá la tinc, per lo menys per dubtosa.

haemastoma, Linné
Llansá (Maluquer), Calella (Hidalgo), Mataró (Salvañá), Vilasar (Zulueta y Tomás), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo, Martorell), Vilanova y Calafell (Samá).

TRITONIDAE

Gén. Triton, Lamarck.

corrugatum, Lamarck
Cadaqués y Pineda (Tomás), S. Pol (Hidalgo), Caldetas (Salvañá), Mataró (Hidalgo, Martorell y Salvañá), Vilasar (Zulueta), Masnou (Salvañá y Maluquer), Barcelona (Hidalgo), Vilanova y Calafell (Samá).

cutaceum, Linné
Llansá (Bofill y Maluquer), Cadaqués (Tomás), Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo y Salvañá), Vilassar (Zulueta), Masnou (Maluquer), Barcelona (Martorell), Vilanova y Calafell (Samá).
Se citan les vars.

curta, B. D. D.
a Pineda (Tomás) y

Danieli, Locard
a Pineda (Tomás) y Vilanova y Calafell (Samá).

nodiferum, Lamarck
Cadaqués (Tomás), Palamós (Col. del A.), Mataró (Hidalgo y Salvañá), Vilassar (Salvañá y Zulueta), Masnou (Maluquer), Mongat (Salvañá), Barcelona (Martorell), Vilanova y Calafell (Samá).

Gén. Ranella, Lamarck.

gigantea, Lamarck
Pineda (Tomás), S. Pol (Hidalgo), Mataró (Martorell, Hidalgo y Salvañá), Vilassar (Col. del A.), Calafell (Samá).

scrobiculator, Linné
Barcelona (Hidalgo).
Es dubtós qu'aquesta especie visca en nostres costes. El Dr. Hidalgo no la continúa en son «Catálogo de los moluscos marinos testáceos de las costas de España y de las islas Baleares»; se la cita nobstant en el litoral mediterrani francés a Toulon, St. Raphaël y Nice, departament del Var.

FUSIDAE

Gén. Fusus, Lamarck

parvulus, Monterosato
Pineda (Tomás).

pulchellus, Philippi
Llansá (Bofill y Maluquer), Pineda y Vilassar (Tomás).
Aquesta especie es molt semblan y tal vegada sols varietat de la seguent.

rostratus, Olivi
Llansá (Bofill y Maluquer), Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo y Salvañá), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo y Martorell), Calafell (Samá).
Les vars

Kobeltiana, Monterosato (*F. Kobeltianus,* Monts.) y

latiroides, Monterosato (*F. latiroides,* Monts.)
han sigut citadas en Pineda (Tomás) y la redera, ademés a Vilanova (Samá).

syracusanus, Linné
Mataró (Salvañá), Vilassar (Tomás).

Gén. Fasciolaria, Lamarck.

lignaria, Linné.
Mataró (Salvañá), Badalona y Barcelona (Hidalgo).

BUCCINIDAE

Gén. Neptunia, Adams.

contraria, Linné
Pineda (Tomás), Barcelona (Potier y Michaud), Vilanova (Samá).

Gén. Euthria, Gray.

cornea, Linné
Llansá (Bofill y Maluquer), Mataró (Salvañá), Vilassar (Zulueta y Tomás), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo y Martorell), Vilanova y Calafell (Samá).
Se citan les vars.

fusca, Scacchi
a Llansá (Maluquer), que he recullit també a Vilassar.

gracilis, Locard *(E. gracilis*, Loc.)
a Cadaqués (Tomás), y

major, Locard *(E major*, Loc.)
a Pineda (Tomás), Vilanova y Calafell (Samá).

Gén. Pisania, Bivona.

maculosa, Lamarck
Llansá (Bofill y Maluquer), del Cap de Creus a Rosas, Lloret y Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo y Salvañá), Vilassar (Zulueta y Tomás), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo y Martorell).

Orbignyi, Payraudeau
Llansá (Bofill y Maluquer), Cadaqués, Lloret y Pineda (Tomás), Mataró (Salvañá), Vilassar (Zulueta), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo y Martorell).
Molts inclouen aquesta especie en el gén. *Pollia*, Gray.

NASSIDAE

Gén. Nassa, Lamarck.

costulata, Renieri
El tipo d'aquesta especie es desconegut en estat vivent. D'ella se citan les seguents vars.

castanea, Brusina (*N. Mabillei*, Locard)
a Vilassar (Samá).

Cuvieri, Payraudeau *(N. Cuvieri*, Payr.)
qu'es la forma mes abundosa, a Llansá (Bofill y Maluquer), Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo y Salvañá), Vilassar (Zulueta y Tomás), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo, Martorell y Tomás), Vilanova (Samá).

Ferussaci, Payraudeau (*N. Ferussaci,* Payr.)
a Llansá (Bofill y Maluquer), Mataró (Salvañá), Barcelona (Pactel y Tomás), Vilanova y Calafell (Samá) De aquestes últimes localitats se citan los sub-vars: *elongata* y *varicosa,* que crec corresponen a les vars: *lanceolata* B. D. D. y *eucastica,* Brus. del tipo.

lanceolata, B. D. D.
a Llansá (Maluquer).

madeirensis, Reeve (*N. Bucquoyi*, Locard.)
a Vilassar y Barcelona (Tomás) y Vilanova (Samá).

pulcherrima, B. D. D. y

tenuicosta, B. D. D.
a Llansá (Maluquer) y

unifasciata, Kiener
a Cadaqués, Pineda y Vilassar (Tomás) y Vilanova (Samá).
Finalment, el Sr. Tomás cita a Cadaqués, Pineda y Vilassar la *N. Guernei,* Locard=vars. *lanceolata* y *pulcherrima,* B. D. D. avans mentades.

granum, Lamarck
Llansá (Maluquer), Rosas (Tomás), Pineda (Id.), Mataró (Hidalgo y Salvañá), Vilassar (Zulueta), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo y Martorell), Castelldefels (Tomás), Vilanova y Calafell (Samá).

incrassata, Müller
Llansá (Bofill y Maluquer), de Rosas al Cap de Creus y Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo y Salvañá), Vilassar (Zulueta y Tomás), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo y Martorell), Vilanova y Calafell (Samá).
Les vars.

elongata, B. D. D. (*N. valliculata,* Locard)

fasciata, Monterosato

fusca, Scacchi

minor, B. D. D. (*N. Jousseaumei,* Locard)

rosacea, Risso

varicosa, B. D. D.
Les citan a Llansá el Srs. Bofill y Maluquer y la primera y la cuarta a Pineda el Sr. Tomás. En aquesta localitat ha recullit el propi autor, y a Vilanova y Calafell el senyor Marqués de Samá una forma que nomenan *N. Lacepedei,* Payraudeau, que sembla correspondrer al tipo especific.

mutabilis, Linné
Llansá (Bofill y Maluquer), Cadaqués y Rosas (Tomás), Mataró (Salvañá), Vilassar (Zulueta), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo y Martorell), Vilanova y Calafell (Samá).
Les vars.

inflata, Lamarck (*N. inflata*, Lamk.)
se ha citat a Llansá (Maluquer) y la

minor, Monterosato (*N. globulina,* Locard)
en la mateixa localitat (Bofill) y a Rosas (Tomás).

pygmaea, Lamarck
La Escala (Col. del A.), Pineda y Calella (Tomás), Mataró (Hidalgo y Salvañá), Vilassar (Zulueta y Tomás), Masnou (Maluquer), Barcelona (Martorell), Vilanova y Calafell (Samá).

reticulata, Linné
Catalunya (Graells), Llansá (Bofill y Maluquer), Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo y Salvañá), Vilassar (Zulueta), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo, Martorell y Tomás), Vilanova y Calafell (Samá).
El Sr. Maluquer cita a Llansá les vars.

Estampa de Francisco X. Altés y Alabart, Angels, 22 y 24. –Barcelona.

INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTORIA NATURAL

1. **Dies de sessió.**—Primer diumenge de cada mes, a les onze del matí.
2. **Socis numeraris.**—Deuen ser presentats per tres socis i admesos en sessió. Pagan **deu pessetes** l'any (que poden fer efectives a D. Asenci Codina, Sors, 35, (Barri de la Salut-Gracia) Barcelona, Tresorer de la **Institució**), rebent totes les publicacions de la Societat i podent consultar la Biblioteca i Museu.
3. **Biblioteca.**—La Biblioteca de la Institució, podrà consultar-se tots els díes de sessió, de 10 del matí a 1 de la tarde. Lo catàlech de la mateixa estará sempre en lo lloch social a disposició dels senyors socis.
4. **Museu.**—Els dies i hores pera consultar lo Museu serán los mateixos fixats pera la Biblioteca.
5. **Butlletí.**—Cada mes surt lo **Butlletí** de la **Institució** menys los de Juliol, Agost i Setembre.
6. **Tiratges a part:**
   Els autors de traballs del Butlletí que desitgin tiratges a part podràn demanar-los a la imprempta (carrer dels Angels, 22 y 24), als preus següents:

Sense cobertes	50 exemplars	100 exemplars
1 - 4 planas	**5 ptas.**	**8 ptas.**
5 - 8 »	**8** »	**15** »
8 - 16 »	**15** »	**25** »

Tot autor de treball publicat en lo **Butlletí** podrà demanar directament a la imprempta, avans indicada, tiratje a part de son trevall sens distribuir lo motllo, sempre que tingui un nombre de pàgines suficients, al preu de 4 ptas. per plech i tiratje de 50 exemplars, segons proposta de la dita imprempta.

Toutes les **communications** et **échanges** doivent être envoyées au siège de la Société.

Paradís, 10, 1.er, 2.a, Barcelona (Espagne)

Estracte dels Estatuts

ART. 1.er **La Institució Catalana d'Historia Natural,** te per objecte l'estudi dels sers naturals, principalment dels que's troven a Catalunya, pera formar l'Historia Natural d'aquesta regió i fomentar l'estudi de dita ciencia entre la joventut catalana.

ART. 3.er Los socis seràn de quatre classes: **Fundadors, Honoraris, Protectors i Numeraris.**

Son socis *Fundadors,* los quins constituiren la Societat en 18 de Febrer de 1904.

Son socis *Honoraris,* aquells que per sos reconeguts mérits dintre de les Ciencies Naturals honrin a la Societat i siguen un estímul pera los socis.

Son socis *Protectors,* aquelles persones que cooperin notablement a la bona marxa i progrés de la Societat.

Son socis *Numeraris,* los demés que sien admesos com a tals ab arreglo als Estatuts i paguin la quota mínima anyal adelantada de deu pessetes. S'anomenarán Numeraris-Protectors los socis numeraris que paguin una quota mínima de cinc pessetes mensuals.

ART. 4.rt Los socis *Honoraris* seràn proposats per la Junta Directiva en sessió extraordinaria convocada a tal efecte i elegits per unanimitat dels numeraris presents.

Los socis *Protectors,* serán proposats per escrit per tres socis numeraris en sessió ordinaria, col·locant-se la proposta en la taula d'avisos del local de l'Institució fins a la inmediata sessió ordinaria, en la qual se posarà a votació secreta per medi de boles blanques i negres, denorant la majoría d'aquestes la no admisió del proposat.

Del mateix modo se fará quan se tracti de admetrer un soci *Numerari*, però en aquest cas el proposat deurà firmar de son puny i lletra la proposta manifestant que coneix els presents estatuts i desitjant ingressar com a soci numerari 'ls acepta íntegrament.

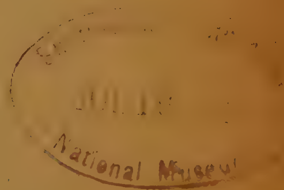
Els quins hagin sigut refusats una vegada poden tornar a esser proposats, pro en aquet cas sols seràn admesos si no tenen cap vot en contra.

Pera que sía vàlida una votació deuràn pendre part en ella assistint a la sessió un número de socis superior a deu.

Segona època. Any 10.è-Núm. 4 Abril de 1913

Butlletí de la Institució Catalana d'Historia Natural

Nulla unquam inter fidem et rationem vera dissensio esse potest.
Cnost. de Fid. cath. c. IV.

SUMARI

LOCAL SOCIAL
Carrer del Paradís, núm. 10, pís 1.er - 2.a
BARCELONA

AVIS

Preguèm als autors de travalls destinats al Butlletí, que procurin seguir les indicacions següents.

1.ª Escriurer en lletra clara e inteligible, d'altre modo es impossible, malgrat tot lo cuidado dels encarregats del Butlletí, que surtin los trevalls sense cap error d'impremta.

2.ª Dibuixar sobre paper o cartulina ben blancs ab tinta xina o llapis plomb i fer los dibuixos d'un ters al menys més grans del tamany que ha de tindrer el grabat.

3.ª No escriure res ni posar cap lletra, número, etc., sobre dibuix original, sinó en un paper de calcar qu'el recubreixi.

4.ª Posar en forma de notes a baix de les planes les indicacions bibliogràfiques.

5.ª Escriurer en itàliques tots el noms tècnichs en llatí.

NOTA. - BEMERKUNG

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desitja'l cambi de publicacions.

Die «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» bittet um Gegensendungen.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desea el cambio de publicaciones.

The «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desires to exchange publications.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradis, 10, Barcelona)» demande l'échange.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» chiede ricambio.

BUTLLETI

DE LA

Institució Catalana d'Historia Natural

2.ª Época | Barcelona, Abril 1913 | Any X — Núm. 4.

SECCIÓ OFICIAL

Sessió ordinaria del 6 d'Abril de 1913

Presidencia del R. P. Joaquím M.ª de Barnola, S. J.

A les onze i quinze minuts i amb assistencia dels socis senyors Barnola, Codina, Casanova, Faura, Ferrer Vert, Ferrer Dalmau (M.), Maluquer (Josep), Sagarra (I.), Rosals, Soler, Tomàs i Wynn el senyor Presídent obre la sessió.

Assisteix el R. P. Pelegri Prat en representació del Col-legi del Sagrat Cor. El consoci D. Salvador Maluquer excusa la seva assistencia.

Admisió de socis.—Son admesos per unanimitat els senyors Antón Nogués Ferré i R. Pau Ferret, presentats en l'anterior sessió.

Proposta de socis.—Els senyors Wynn, Tomàs i Casanova, proposen per a soci numerari a D. Josep M.ª Pujadó, Enginyer Agrònom.

Donatius.—El soci honorari Dr. D. Joan Cadevall Diars dona per a la biblioteca un exemplar de la seva notable obra «Caricología catalana o descripción de las Cárices conocidas hasta hoy en Cataluña.»

D. Lluís Soler cedeix amb destí al museu un exemplar de Fratercula arctica L. palmipeda qu'enguany ha sigut bastant abundosa en nostres cos-

tes; lo qual resulta verament remarcable, puig qu'anyalment s'en cassaven comptats individuus.

Mossén Mariàn Faura Sans dóna un exemplar de Granatita recullit a Costabona (P. Girona).

Comunicacions.—El president R. P. Barnola, parla de l'èxit obtingut en el Congrés de Zoología de Mònaco, per nostre consoci R. P. Navàs, qui comissionat per a representar l'Institució en dit Congrés prengué part en les vives discussions sobre la llei de Prioritat en nomenclatura científica, havent obtingut dirigirles per un camí de concordía i justicia, conquerint al ensemps molts aplaudiments. El mateix senyor explicà una modificació teratològica en les sàmares terminals d'el Acer pseudo-platanus L. vulgarment «Blada» que facilment les transforma en trii adhuc polisàmares, ensenyantne qualques exemplars, donantne un per a el museu i prometent escriure-n un article detallat.

D. Llorenç Tomàs llegeix una nota malacològica que tracta del Helix austriaca, Muhlf. i de ses varietats.

D. Joan Rosals dona lectura a dos trevalls titolats «Canbi de fauna malacològica en l'estany del Remolà» i «Moluscs de Capellades».

Sens res més de que tractar s'aixeca la sessió a les 12'15 de la tarda.

NOTES DE SISTEMÁTICA BOTÁNICA

I

Assaig monográfic del genre OXALIS

PER

JOAQUÍM M.ª DE BARNOLA, S. J.

No s'escauría gaire bé lo nom de monografía a eixa senzilla nota, l'objecte primordial de la qual es lo de donar a coneixer qualques especies d'*Oxalis*, no citades del nostre terrer i con-

cretar quel com de les ja conegudes, car em manquen força noticies de la major part de la regió catalana; per això serà prou ben anomenadada amb lo mot més modest d'assaig monogràfic.

***

Familia tan natural en la sistemàtica, com de fàcil determinació per llurs caràcters escayents; tan escassa en especies europees, com singular en llurs condicions biològiques es la de les *Oxaliácees;* eix nom (aixins com el del genre qui la constitueix) deriva dels mots grecs: *oxis* ácid, i *als* sal, per al·lusió a l'acidesa de les fulles i altres parts de la planta, que contenen l'ácid oxàlic, sota la forma d'oxalat potàssic.

No té cap altre representant en la Flora europea que'l susdit genre *Oxalis*.

Ell se caracterisa per tenir simetría pentàmera en les peçes florals, més trímera en les foliars; essent les fulles compostes trifoliolades (1), amb els foliols escotats en llur vèrtex. Presenten lo fenòmen del *somni* igualment que'ls de la *Sensitiva* i forçes *Lleguminoses*.

Deixèm a part altres particularitats, que's poden trovar a qualsevol Flora, car no'ns proposém fer una descripció complerta, ni de la familia, ni de les especies que monagrafíem.

***

Clau per a la determinació de les especies.

Pedúnculs florals uniflors radicals, (secció: *Acetosella*): a.
» » multiflors » (» : *Caprina*): b.
» » » axillars, (» : *Corniculata*): c.

a) Planta un xic pilosa; fulles llongament peciolades, amb els foliols bilobats, obcordiformes, lòbuls arrodonits; flors solitaries, blanques amb vènules de color de porpra, o be rosades, rararemt violàcees; cápsula ovada, punxaguda. *O. acetosella,* L.

(1) Amb qualque excepció.

b) 1.—Fulles llongament peciolades, foliols amplement bilobat-obcordiformes (més amples que llongs) amb els lòbuls obtusos; flors amb els pétals *grogs*, quatre o cinc vegades més llongs que'l càlzer; càpsula pentàgona, ovada, punxaguda. *O. cernua.* Thunb.

2.—Fulles *quatrifoliades* (en nostre terrer les havèm trovades sempre *trifoliades*, caràcter apreciat aixís mateix per nostre consoci lo germá J. Sennen), foliols lobulats, amb els lòbuls aguts, cuneiformes, gayre bé triangulars; flors petites, *violet-rosades*, nombroses, no arriva pas a fructificar en nostre clima *O. tetraphylla,* Cav.

3.—Fulles amb els foliols obcordiformes; flors *rosades*, *purpúrees*, tampoc havèm pas vist formarse les càpsules. *O. violacea*, L.

c) 1.—Tanys *drets*, fulles amb els foliols ob-ovals, sens estípules; pétals sencers, grogs: planta no pas pilosa. *O. crenata*, Jacq.

2.—Tanys *humifussos*, fulles amb estípules, foliols obcordiformes; pedicels florals generalment biflors, flors grogues amb els pétals emarginats, prop de dues voltes més llongs que el càlzer; cápsula linear-oblonga, pentàgona; planta pilosa. *O. corniculata,* L.

Distribució geogràfica i notes crítiques.

OXALIS CORNICULATA, L.

Sin.: *pusilla*, Salib.; *villosa,* Bieb.

Especie abondantíssima en los terrers conreuats, dels quals es una vera plaga.

Se trova per tota l'Europa, a excepció de les regions boreals, al N. de l'Africa, Illes Canaries, Japó, Coxinxina, Mèxic e illes del mar Carib. Es gaire bé cosmopolita.

Els pagesos en diuen: *Lújula.*

Ha tingut aplicació com antiescorbútica.

La citen de Catalunya en Colmeiro (1), en Costa (2), lo

(1) Catálogo metódico de plantas observadas en Cataluña.
(2) Introducción a la Flora de Cataluña.

R. P. Marcet (1) de Montserrat, lo Dr. Gibert (in litt.) de Tarragona, en Willkomm y Lange (2) genèricament.

O. crenata, Jacq.

Natural del Perú, sos tubèrculs contenen una materia feculenta, alimenticia.

Segons nostre botànic lo Dr. en Joan Montserrat i Archs (3) se conreuava a Salt (Girona) amb lo nom de *patates ingleses*.

Sembla esser poc productiva. Uns exemplars recullits a S. Gervasi ara fa uns anys, pensem deuen referir-se a eixa especie, sub-espontania per tant en nostre clima.

O. acetosella, L.

Anomenada vulgarment *Lújula, pá de cucúl, agreta, agrelleta.*

En Colmeiro (4) la cita de «parajes montañosos, como en Montseny y Montserrat».

La derrera localitat no la veyèm pas confirmada per nostre actíu explorador i benvolgut soci, R. P. Adeodat Marcet.

En Costa (4) diu: «Pirineos, reg. sub-alpina; Olot, Bolós, Teix.; Montseny y Montserrat, Colm.; Cardona, Riva». Les cites d'en Willkomm (4), son copia literal de les d'en Costa. Lo Dr. Gibert (in litt.) pensa haver-la trovada «semi-espontánea», per els voltants de Tarragona, sembla esser indígena de l'hemisferi boreal.

Ha sigut recomenada com antiescorbútica, refrigerant, diurètica, ...; hi ha qui se la menja com escarola.

O. cernua, Thunb.

Sin.: *lybica*, Viv.

Originaria del Cap de Bona Esperança, s'ha trovat al N. de l'Africa, Balears, Corçega i Portugal. Es abundosa per els voltants de Sarrià.

---

(1) Butlletí.
(2) Prodromus Floræ hispanicæ
(3) «La Creación», t. VIII.
(4) Lloc citat.

O. VIOLACEA, L.

Prové de l'Amèrica boreal, introduida com planta de jardí, s'es propagada adhuc per els horts, segons esdevé a Sarrià.

O. TETRAPHYLLA, Cav.

D'aquesta especie cal dir lo mateix que de l'anterior. Repetirem no més l'observació que tením feta abans de que's tracta d'una forma *trifoliata*, deguda pot ésser a l'aclimatació.

Sarriá, 1 de Març de 1913.

Les Cicindeles Catalanes (Col.)

C. Campestris L. y var.

PER

ASCENCI CODINA

(Acabament)

Com es natural, totes aquexes aberracions de color poden variar en lo dibuix per disparició o confluença de les màcules dels èlitres en correlació amb les de la típica *campestris* L. i trobar-s'-hi totes les aberracions de dibuix transcrites, però per-'xò no cambien pas el nom.

Més a més de les dos formes de la tipica *campestris* L. i les aberracions de dibuix i color apuntades,'s trova a Catalunya també una falsa var. *maroccana* F. En la península's troven totes les transitories entre la tipical *Campestris* L. forma Nord a la del Sud i d'aquexa a la var. *maroccana* F.

més ben caracteritzada; mês, si comparem els eczemplars del Nord d'Espanya i Portugal amb los de la part més meridional, repararem tot seguit que la característica var. *marroccana* F. 's fa cada vegada més i més escassa, i qu'abunden més en lloc séu, conforme'ns allunyem vers el Nord, del centre i Sud d'Espanya, unes transitories que, si bé molt semblants, no sont pas aquelles típiques var. *maroccana* F.

La tipica var. *maroccana* F.'s caracteritza: cap i escut del coll proporcionalment molt amples i aplanats i aquex últim en forma de cor; èlitres plans, amples, francament ovals, granulació forta, ressaltada, distincta, dexant vèure entre-mitg les fossetes, carena de la vora exterior molt dilatada, specialment en les ♀ fortament sobressurtida en la musclera; dibuix generalment gros amb les màcules mes o menys rodones i distants de la vora. El dibuix és generalment constant i molt rarament s'observa ausencia de tal o qual màcula i molt més encare confluencies. Habita Alger, Marroch, Espanya i Portugal. Com aberracions de color son conegudes: la de color vert, sense rastre del característic color d'aram, d'Alger i molt rarament d'Espanya i Portugal; la de color blavenc d'Andalusia i Portugal; la de color roigenc o francament roig—a. *farellensis* Beuth, també d'Andalusia i sobre tot del Sud d'Espanya; la de color francament negre=*guadarramensis* Graells, de la Granja i Guadarrama, (juny) sol correr demunt la néu de la montanya.

En efecte, a mida qu'un examina els exemplars del Nord d'Espanya, veu que sont més i més convexes i alguns quasi paralels, adhuc trovant en los del Nord-est i per consegüent en els d'aquí Catalunya, una gran semblansa amb los procedents del mitg-día de França, specialment els d'entre Marsella i Niça i fins en els bastant internats en els Alps francesos i en la frontera Suiça, cambiant fins formar una transitoria sobre la var. *maroccana* F., lo suficient característica i localisada per diferenciar-la de la tipical var. *maroccana* F., amb nom distinct. Çò es lo que el Sr. Roeschke féu quand ell bateja sa *pseudomaroccana* amb certa timiditat, més desprès tots els autors han reconegut la validitat de la var. La var. *pseudomaroccana* Roe. Mon. der pal. Cic. p. 70, f. 2, 's diferencia de la var. *maroccana* F.: cos generalment més convexe, revingut i lluïnt amb reflectes metàlics aram-roigs; escut del coll també més revingut amb

clapes aram-roigs a cada costat del solc del mitg; èlitres moderadament convexes o quasi paralels, granulació fina, de fort color d'aram deixant veure molt més clar entre mitg les fossetes blavoses, carena de la vora exterior estreta i afilada; dibuix molt més gros, la màcula central del èlitre sempre no gaire més baixa que la màcula mitjana marginal amb la qual molt freqüenment's casa; d'aquí que las formas *connata* i apical *conjuncta* o abdues ensems son molt més freqüents que les manades de tal o qual macula. Son conegudes i citades del mitg-día de França i Espanya; a Catalunya n'he vistes de Montjuich, Montalegre, Serra de Tiana, Farell, etc. D'aberracions de color son conegudes i citades; la de color roig lluïnt amb reflectes eram-roigs, de prop de Niça i Sisteron, i també's troba aquí a Catalunya en la citada montanya del Farell ensems que'l tipo; la de color negre, prop de Briançon. Segons Roeschke l. c. prop de St. Martin Lantosq (Niza) ha sigut capturada juntament ab la var. *corsicana* Roe.

Que les *campestris* de Catalunya, qui no son pas el tipo f. Nord o Sud ni cap de las aberracions de color o dibuix apuntades, s'avenen més ab la descripció del tipo de la var. *pseudomaroccana* Roe. que no pas al tipo de la var. *marroccana* F., no cal més que comparar. Es clar, per això, que's troben ensems barrejades algunes transitories d'aquella sobre la tipical var. *maroccana* F. i encare algunes que sense ser estrictament ni unes ni altres, en sont un entre-mig que amb igual bon sentit poden atribuirse a une qu'altre var., cóm's desprent d'una honrada carta postal, de l'honorable Dr. W. Horn, (l'autoritat del qual en Cicindèlides tothom acatará) en contestació a una qüestió proposant-lo còm àrbitre.'S tractava d'un exemplar de la *campestris* L. capturat a Montalegre; jo tenia a les hores duptes de classificar aqueixos còm a var. *maroccana* o còm var. *pseudomaroccana,* però inclinant-me més a la var. *maroccana,* car axí veia que'en general classificaven aci exemplars semblants. Tornant de l'excursió i posant l'exemplar viu dins una capseta vaig enviar-l'hi, dient-l'hi qu'hi havia opinions distinctes entre amics sobre la veritable filiació de la bestiola. Contestá poc desprès, 26-IV-07, axò: «La bête est une forme *transitoire* entre C. campestris *maroccana* F. et campestris *pseudomaroccana* Roeschke; (justement au milieu, me semble). Donc chacum a droit de vous et de vos amis.» En

aqueix cas també's trova la v. *maroccana* F. en Catalunya? De cap modo, lo que's trovaací es una *transitoria* sóbre la tipical var. *maroccana* F., freqüent en el Centre i Sud d'Espanya, però admesa la var. *pseudomaroccana* Roe. en el ordre systemàtic per dar nom a la majoria d'aqueixes transitories specialment les del mitg-día de França ón la var *maroccana* F. es desconeguda, cal donar aqueix nom a las nostres, car sont a mig camí de les francament *maroccana* i tenen ab aquelles més afinitat de raça. Aximetéix un altre raö es; qu'els autors donant nom a les varietats d'una especie's proposen sémpre desllindar raçes geogràfiques del nucli; nom o concepte general de l'especie subdividida, cóm a més specialment studiada, i sémpre al ordenant aqueixa subdivisió baix un ordre sistemàtic,'s parteix del punt geogràfic d'ón procedeix i més abunda la forma tronc o especie tipical, de modo que'n lo cas present la forma tronch o tipical *campestris* L. cóm proceent del Nord d'Europa, es cap al Sud i paisos veins, ón se troven les varietats els noms de les quals enclouent les diverses raçes geogràfiques, que caldrà nomenar baix una sistemàtica gradació de Nord a l'extrem Sud, d'Orient a Occident, fins ón queda limitada la specie en son concepte general. Axí doncs trovem que la forma tronc may separada completament de les séues raçes locals o var., va acompanyada arrivant al mitg-día de França—deixant de costat la v. *pontica* Molsch, i v. *palustris* Motsch, cóm raçes més orientals a les quals pertoquen els dos primers llocs en el sistemàtic—ab la séua tercera raça geogràfica o var. *pseudomaroccana* Roe., y ab ella ab formes transitories sobre aqueixa meteixa var. Considerada Catalunya cóm la porta Nord-est d'Espanya, es per aqueixa porta per ón s'internen nombroses especies de l'Europa Central, les més resistents i braves, envestint i traversant el Pyrineu, les més delicades seguint las sinuositats de la costa no lluny del mar. Per aqueix últim camí, segons es desprend de la naturalesa i costums de la var. *pseudomaroccana,* amiga del sol, es verosimilment per ón entrá a Catalunya i d'aquí s'interná cap al Nord-oest i centre d'Espanya, cambiant-se poc a poc a l'internar-se i degut a les tant anomenades influencies locals, en formes transitories sóbre la var. *maroccana* F. i confonent-se per fí ab aqueixa. De modo que la var. *pseudo maroccana* es sèmpre més prop de la forma trònc *campestris*

L. que la var. *maroccana* no es lògic ni natural crèure que per el sol fèt d'ésser de la vora d'ací del Pyrineu de prompte se fós transformada en *maroccana* F., sinó que conserva bona part dels caràcters d'aquella i tót lo més adquireix caràcters transitoris sóbre aquexa. De vint eczemplars procedents de la baixa montanya i plà qu'envií a la casa Rolle de Berlin, al doctor Horn discerní unicament dues var. *pseudomaroccana* Roe., els demés, típics *campestris* L. forma Sud! Dòtze iguals exemplars qu'envií a Reitter cóm var. *maroccana* F., tornaren tóts cóm falsos!

La var. *pseudomaroccana,* Roe., té per límits occidental la var. *maroccana*, F. i oriental la *corsicana*, Roe.

Aquí podría dar fi a les observacions sobre les *C. campestris* i var., de Catalunya, però com se vulga que la v. *corsicana*, Roe , es la veïna oriental de la nostre var. *pseudomaroccana*, Roe., crec d'utilitat senyalar els caràcters distinctius d'aquella a l'objecte que no's confonguen. La var. *corsicana*, Roe. se caracterisa; escut del coll més o menys en forma de cor; cap, vores del escut del coll—la porció central al costat del solc del mitg queda quasi sempre verda—, vores i sutura dels èlitres i cames freqüent color d'eram; granulació més grollera; dibuix més gros, màcules rodones sense tendencia a desaparexer, tót lo més la màcula mitjana marginal té una forma més estreta i sinuosa; màcula central sempre orlada d'una sfumació grossa i molt negre. D'aberracions de dibuix abunda la forma *connata* ab linia d'unió molt curte; la forma opical—*conjuncta* sembla ser molt rara, alguna vegada 's redueix la macula mitjan marginal en un minim punchet.—Niça, Còrsega, Sardanya i les petites illes cóm St. Pietro. D'aberracions de color es escassa la de l'escut del coll i cames enteramet vert negre, Còrsega; s'en troven de blavoses i també d'un color blau intens; d'altres d'un obscur blau violeta=*saphyrina*, Géné; St. Pietro, Carloforte (Sardanya), molt freqüent i distant del mar. La de color negre=*nigrita*, Dej.: Còrsega.

La taula de la *C. campestris,* L. i var. observades a Catalunya (1), es aquexa:

---

(1) Els Srs. Cuní, Martorell i Peña, en el seu Cat. met. y raz. de los Col. obs. en Catatlunya, p. 3, citan: *C. campestris,* L. var. *maroccana,* F. i var. *farellensis,* Graells.

Cicindela campestris, L. Comú; en l'alta montanya predomina la F. Nord, més escasses les F. transitories sobre la F. Sud; Nuria, St. Llorens de Morunys, etc. En la baixa montanya i en lo plà predomina la F. Sud, més escassa la F. Nord i F. transitories sobre la var. *pseudomaroccana*, Barcelona, Montjuic, Mongat, etc., molt comú per tót.

a. impunctata, Westh. Montalegre: ni es escassa ni dupto trobar-la en altres punts.

a. 5-maculata, Beuth, Farell; id. id.

a. manca, D. Torre. Farell; id. id.

a. affinis, Dej. Entorns de Barcelona, Montgat, Farell; id. id.

a. conjuncta, D. Torre. Sant Llorens de Morunys, sembla escassa.

a. melanostoma, D. Torre. Nuria, no sembla rara a l'alta montanya.

a. coerulescens, Schilsky. Entorns de Barcelona, Farell. Exemplars ben blaus molt rars; amb clapes més o menys exteses, escassos a la baixa montanya i plà.

a. rubens, E. Friv. *farellensis*, Graells. Farell, Tarassa, i entre Alella i Granollers; comú al primer punt, molt més escassa'n els altres; molt possible que's trobe'n altres punts de la baixa montanya.

a. funebris, Sturm. Nuria, es raríssima.

var. *pseudomaroccana,* Roe. Montjuich, Montalegre, terra de Tiana, Farell; abunda; més escasses F. transitorias sobre la var. *maroccana*, F.

+ F. *conjuncta,* Montjuich; més escassa.

+ F. *connata,* Montjuich, Mongat; no escasseja pas,

+ F. *roiga,* Farell, no scasseja, raras F. transitorias sobre la aber. roija de la var. *maroccana,* F. o a. *farellensis*, Beuth.

Mongat, Abril 1910.

Fauna malacológica de Salou

PER

JOAN ROSALS

Regirant mes notes d'Historia Natural, acaba de venir-me a les mans una llista de moluscs que creya perduda, i que avuy aprofito per a llegir-la a mos amics de l'I. C. de H. N. com a un trevall més, humil, com tots los meus, encar que molt honrat de veurers escoltat per vostres orelles.

Era a mitg estiu de l'any passat, que amb mos amics l'il·lustrat geòlec lo Dr. Faura i Sans i en Robert Ferré, veníem de fer una tan bonica com profitosa excursió desde l'Espluga de Francolí a Reus. Portavem tres díes de trescar per aquelles soliues serres. Havíem estudiat l'interessant primari de les Montanyes de Prades; l'inmensa capa de triasic, que té son culm al pic de l'Almusara a 1051 metres sobre'l nivell de la mar; havíem esmossat nostres martells en los afloraments de granit modern de Aleixar; duyem visitat lo famós avenc-falla de La Febró ensems que les interessants e innombrables manifestacions de l'erosio activa dels elements demunt les roques, i les que, amb justicia, anomenen los excursionistes «belleses naturals» de les quals la comarca n'enclou un veritable aplec.

Complaguts de quant havíam visitat, amb lo cap cansat de admirar i los braços i cames cançats del doble exercici que deu fer l'excursionista-geòlec, decidirem passar un día de repòs en la formosa ciutat de Reus, per a continuar amb més delit l'endemà lo restant de l'itinerari que'ns havíem imposat, vers Falset, Mora d'Ebre, Gandesa, Tivisa, Cardó i Ports de Beceyt en los confins de nostra terra amb lo regne de Valencia. Arribarem tart de la nit a Reus i al despertar-me l'endemà vaig vèure'l jorn tant bell que'm semblà malagunyat de quedar-me a passar-lo a la ciutat d'en Fortuny i vaig decidir anar a cercar mon repòs en la propera platja de Salou a ond además

de l'oreig marí, gaudiría d'un bon seyent de sorra i podría fer aplega dels nacarats moluscs que la mar regala a la platja. I tal pensat, tal fet; en una horeta del semi-carril de Reus a Salou vaig trovarme'hi de bon'hora. Lo cap de Salou, terme de mon passeig, estés format per un petit turonet, de 69 metres, de caliça de l'infracretacic superior qui penetra dins la mar sembla com un baixell que toqués de popa a terra. Dista uns dos kilometres de Salou Vilaseca i forma en son costat que mira a dita població un petit golf. Més d'una vegada contemplant-lo en lo mapa de Catalunya m'havía jo dit que sería aquest un excel-lent lloc per a trovar-hi una bona varietat de conxes marines. Així fou, encar que no en lo grau que en ma fantasía havía cregut, si be deu tenir-se en compte que lo temps de restar-hi fou molt curt, car devía reunir-me amb mos companys a l'hora de dinar a Reus, poguent sols recullir-hi una petita part de lo molt que pot reucullis'hi. Un cop tornat a Barcelona vaig estudiar los exemplars portats, resultant pertànyer a les especies següents:

GASTEROPODS

Bulla striata, Brug.
Mangilia (s. g. Clathurella) elegans, Donov.
Fusus pulchellus, Phil.
Nassa Lacepedei, Payr.
» incrassata, Müll.
Columbella rustica, Lin.
Murex cyclopus, Benoit.
Ocinebra aciculata, Lk.
» Edwarsi, Payr.
» sp.
Lachesis mamillata, Risso.
Bittium scabrum, Olivi.
» Latreillei, Payr.
Turritella communis, Risso.
Littorina neritoides, Lin.
» punctata, Gml.
Rissoia oblonga, Desmarest.
» monodonta, Bivona.

Rissoia violacea, Desmarest.
» (s. g. Alvania) cimex, Lin.
» » lactea, Mich,
Rissoina Bruguieri, Payr.
Truncatella truncatula, Drap.
Natica Valenciennesi, Payr.
» hebræa, Mart.
Neritina viridis, Lin.
Phasianella pullus, Lin.
Clanculus Jussieui, Payr.
Monodonta turbinata, Born.
Gibbula umbilicaris, Lin.
» maga, Lin.
» Philiberti, Recluz.
» varia, Lin.
» Richardi, Payr.
» rarilineata, Mich.
» divaricata, Lin; Var Racketti, Payr.
Calliostoma Gualtierana, Phil.
» conulus, Lin.
» Gravinæ, Monterr.
» striata, Lin
Fissurella græca, Lin.
» nubecula, Lin.
Patella Tarentina, von Salis.
» Lusitanica, Gml.
» cærulea, Lin; var aspera, Lk.

PELECYPODS O ACEFALS

Anomia ephippium, Lin.
Chlamys varius, Lin.
» multistriatus, Poli.
Modiola Adriatica, Lk.
Arca Noœ, Lin.
» lactea, Lin.
Pectunculus violascescens, Lk.
Kellia corbuloides, Phil.
Cardium edule, Lin.

Cardium tuberculatum, Lin.
» papillosum, Poli.
Chama gryphoides, Lin.
Cytherea chione, Lin..
Venus gallina, Lin.
» ovata, Poli.
Tapes geographica, Chem.
Venerupis Irusianus, Lin.
Donax trunculus, Lin.
» semistriatus, Poli.
Lucina fragilis, Phil.

Sont, en total, 65 les especies citades en aquesta llista, número poc important si's compara amb les d'altres localitats; mês sa importancia es major per procedir de la provincia de Tarragona, de la que poques cites tením, fora de les especies citades pel Sr. Marqués de Samá, procedentes de la platja de Calafell, situada, com ja savem, quasi límits de nostra provincia amb la de Tarragona. De la Costa de Llevant tením llistes de moluschs de Culera, Cadaqués, Rosas, L'Escala, Pineda, Mataró, Vilassar i Barcelona, peró a la Costa de Ponent, poques exploracions s'hi han fet, per lo que fóra convenient qu'hi dirigissin llurs passos nostres malacolecs amb la seguretat de que fóren força fructuoses llurs recoleccions, particularment en les abruptes cales i platxetes de les poètiques Costes de Garraf, qui tenen per a nosaltres, barcelonins, les ventatges d'un relatíu veïnatge.

Barcelona, 7 de Novembre de 1912.

Aplec de noticies sobre'ls Moluscs de Catalunya

i catálec provisional dels meteixos

PER

MANEL de CHIA

(Continuació)

curta, B. D. D.
nitida. Jeffreys (*N. nitida*, Jeffr.) y
nitido-depicta, B. D. D.
La segona la ha recullida també a Calafell el Sr. Samá, junt amb la var.
Bourguignati, Locard (*N. Bourguignati*, Loc.)
qu'es una forma de transit entre'l tipo y la var. *nitida*. Aquesta, no sens motíu, la consideran molts com especie.
La *N. Poirieri*, Locard, sembla ser la forma verament típica de la *N. reticulata*, L.

Gén. AMYCLA, Adams.

corniculum, Olivi.
Llansá (Bofill, Maluquer), Pineda (Tomás). Mataró (Salvañá). Masnou (Maluquer). Barcelona (Hidalgo, Martorell). Vilanova (Samá).
Las vars:
elongata, Monterosato (A. *elongata*, Locard.).
flavida, Monterosato.
fasciata, Monterosato.
minima, B. D. D. (A. *Monterosatoi*, Locard) y
raricosta, Risso (A *raricosta*, Risso),
han sigut citades a Llansá (Bofill, Maluquer), i a Pineda i Barcelona (Tomás), respectivament, la penúltima i la primera.

Estampa de Francisco X. Altés y Alabart, Angels, 22 y 24.—Barcelona.

Estracte dels Estatuts

ART. 1.er **La Institució Catalana d'Historia Natural,** te per objecte l'estudi dels sers naturals, principalment dels que's troven a Catalunya, pera formar l'Historia Natural d'aquesta regió i fomentar l'estudi de dita ciencia entre la joventut catalana.

ART. 3.er Los socis seràn de quatre classes: **Fundadors, Honoraris, Protectors i Numeraris.**

Son socis *Fundadors,* los quins constituiren la Societat en 18 de Febrer de 1904.

Son socis *Honoraris,* aquells que per sos reconeguts mérits dintre de les Ciencies Naturals honrin a la Societat i siguen un estímul pera los socis.

Son socis *Protectors*, aquelles persones que cooperin notablement a la bona marxa i progrés de la Societat.

Son socis *Numeraris,* los demés que sien admesos com a tals ab arreglo als Estatuts i paguin la quota mínima anyal adelantada de deu pessetes. S'anomenarán Numeraris-Protectors los socis numeraris que paguin una quota mínima de cinc pessetes mensuals.

ART. 4.rt Los socis *Honoraris* seràn proposats per la Junta Directiva en sessió extraordinaria convocada a tal efecte i elegits per unanimitat dels numeraris presents.

Los socis *Protectors,* serán proposats per escrit per tres socis numeraris en sessió ordinaria, col locant-se la proposta en la taula d'avisos del local de l'Institució fins a la inmediata sessió ordinaria, en la qual se posarà a votació secreta per medi de boles blanques i negres, denorant la majoría d'aquestes la no admisió del proposat.

Del mateix modo se fará quan se tracti de admetrer un soci *Numerari*, però en aquest cas el proposat deurà firmar de son puny i lletra la proposta manifestant que coneix els presents estatuts i desitjant ingressar com a soci numerari 'ls acepta íntegrament.

Els quins hagin sigut refusats una vegada poden tornar a esser proposats, pro en aquet cas sols seràn admesos si no tenen cap vot en contra.

Pera que sía vàlida una votació deuràn pendre part en ella assistint a la sessió un número de socis superior a deu.

INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTORIA NATURAL

1. **Dies de sessió.**—Primer diumenge de cada mes, a les onze del matí.
2. **Socis numeraris.**—Deuen ser presentats per tres socis i admesos en sessió. Pagan **deu pessetes** l'any (que poden fer efectives a D. Asenci Codina, Sors, 35, (Barri de la Salut-Gracia) Barcelona, Tresorer de la **Institució**), rebent totes les publicacions de la Societat i podent consultar la Biblioteca i Museu.
3. **Biblioteca.**—La Biblioteca de la Institució, podrà consultar-se tots els díes de sessió, de 10 del matí a 1 de la tarde. Lo catàlech de la mateixa estará sempre en lo lloch social a disposició dels senyors socis.
4. **Museu.**—Els dies i hores pera consultar lo Museu serán los mateixos fixats pera la Biblioteca.
5. **Butlletí.**—Cada mes surt lo **Butlletí** de la **Institució** menys los de Juliol, Agost i Setembre.
6. **Tiratges a part:**
   Els autors de traballs del Butlletí que desitgin tiratges a part podràn demanar-los a la imprempta (carrer dels Angels, 22 y 24), als preus següents:

Sense cobertes	50 exemplars	100 exemplars
1 - 4 planas	**5 ptas.**	**8 ptas.**
5 - 8 »	**8** »	**15** »
8 - 16 »	**15** »	**25** »

Tot autor de treball publicat en lo **Butlletí** podrà demanar directament a la imprempta, avans indicada, tiratje a part de son trevall sens distribuir lo motllo, sempre que tingui un nombre de pàgines suficients, al preu de 4 ptas. per plech i tiratje de 50 exemplars, segons proposta de la dita imprempta.

Toutes les **communications** et **échanges** doivent être envoyées au siège de la Société.

Paradís, 10, 1.er, 2.a, Barcelona (Espagne)

Segona època. Any 10.è - Núm. 5 — Maig de 1913

Butlletí de la Institució Catalana d'Historia Natural

Nulla unquam inter fidem et rationem vera dissensio esse potest.
Cnost. de Fid. cath. c. IV.

SUMARI

LOCAL SOCIAL
Carrer del Paradís, núm. 10, pís 1.er - 2.a
BARCELONA

AVIS

Preguèm als autors de travalls destinats al Butlletí, que procurin seguir les indicacions següents.

1.ª Escriurer en lletra clara i inteligible, d'altre modo es impossible, malgrat tot lo cuidado dels encarregats del Butlletí, que surtin los trevalls sense cap error d'imprempta.

2.ª Dibuixar sobre paper o cartulina ben blancs amb tinta xina o llapis plomb i fer los dibuixos d'un ters al menys més grans del tamany que ha de tindrer el grabat.

3.ª No escriure res ni posar cap lletra, número, etc., sobre dibuix original, sinó en un paper de calcar qu'el recubreixi.

4.ª Posar en forma de notes a baix de les planes les indicacions bibliogràfiques.

5.ª Escriurer en itàliques tots els noms tècnics en llatí.

NOTA. - BEMERKUNG

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desitja'l cambi de publicacions.

Die «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» bittet um Gegensendungen.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desea el cambio de publicaciones.

The «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desires to exchange publications.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» demande l'échange.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» chiede ricambio.

BUTLLETI

DE LA

Institució Catalana d'Historia Natural

2.ª Época — Barcelona, Maig 1913 — Any X — Núm. 5.

SECCIÓ OFICIAL

Sessió ordinaria del 4 de Maig de 1913

Presidencia del R. P. Joaquím M.ª de Barnola, S. J.

A les onze i quart i assistinthi els socis senyors Codina, Ferrer i Vert, Ferrer i Dalmau (M.), Maluquer (Josep), Rosals i Tomás es llegida l'acta de la anterior sessió que s'aprova per unanimitat.

Els senyors Sagarra (I.) i Joaquím i Salvador Maluquer excusen la seva assistencia.

Donatius.—El soci honorari R. P. Josep Pantel, S. J., cedeix amb destí a la biblioteca un exemplar de la seva nova obra *Les enveloppes de l'oeuf avec leurs dependences, les degats indirects du parasitisme.*

Comunicacions.—El Sr. President explica haver trovat uns exemplars de *Convolvulus altheoides L* afectats d'albinisme floral; coroles, estams i pistils han perdut sa color rosada i porpra propia de dita especie.

El senyor Ferrer i Vert llegeix un extens trevall del soci Sr. Ignasi de Sagarra, titolat *Contribució a un catàlec de lepidópters de Catalunya* en el que tracta de la familia de les Ninfalides.

Sense altres afers de que tractar el Sr. President aixecà la sessió a les 12'10.

Nota malacológica

En una de les escursions que fiu a Capellades, recorreguent per la vora del riu, la basa del maçís de caliça incrustant, anomenada allí *Capelló,* que com se sap es de formació cuaternaria moderna, me cridá l'atençió el veur-hi incrustats qualques moluscs, dels quins n'he vareix recullir varis, com el *Cyclostoma elegans* Mull.; la *Succinea Pfeifferi* Rosm., l'*Helix nemoralis* Lin., etc. Un dels *Helix nemoralis*, oferia la particularitat de ser d'espira més enlairada de lo que acostuman a tenir, per lo que, determiní enviar-lo a consulta del doctor Hidalgo, i aquet lo clasificá com pertanyent a l'especie *vindobonensis* C. Pfeiffer, sinònima de l'*austriaca.* Muhlfeldt., especie que, segons el dit Dr. Hidalgo i demés autors de malacología, no viu avui en nostres terres, trobant-se solsament cap al Nort d'Europa, part alta de les montanyes dels Alps; en l'Austria, Styria, etc. Aquet fet va fer que fixés l'atenció sobre els exemplars que dels *Helix nemoralis* i *austriaca* o *vindobonensis*, tinc a la meva col·lecció; resultant, que desde un exemplar que'm donaren ab la clasificació de *subaustriaca* Bourg. (n.° 1), fins a un recullit per mi a Arbucias (n.° 8), trobí diferentes formes, ab transit d'unes a altres; amb la particularitat de que hi ha dos exemplars recullits per mi a Montserrat, (nums. 4 i 5), de forma molt parella a l'anomenada *austriaca* o *vindobonensis.* Cridant l'atenció en quant a'ls exemplars que presento, qu'els de forma més alta, com son el *subaustriaca,* (n.° 1) i el *austriaca* o *vindobonensis,* (n.° 2), sont del Nort d'Europa, com he dit; el de Capellades, (n.° 3), visqué, segurament, en una època en la que, les condicions climatològiques, es probable serian semblans a les que avui tenen aquelles terres; els dos de números 4 i 5, son de la montanya de Montserrat, lloc enlairat i amb certes condicions alpines; mentres els dels números 6 i 8, son d'Arbucias, vall umbrós i poc enlairat

(Cliché L. Tomás).

N.° 1. HELIX SUBAUSTRIACA. Bourg.—Bruck (Styria).

N.° 2. HELIX AUSTRIACA. Muhlfeldt, sin vindobonensis. C. Pfeiffer. —Bruck (Styria).

N.° 3. HELIX AUSTRIACA Muhlf. (dixit Hidalgo).—Capellades (Catalunya); incrustat en la caliça cuaternaria.

N.° 4. HELIX NEMORALIS. Lin.—Montserrat (Catalunya).

N.° 5. HELIX NEMORALIS. Lin.—Montserrat (Catalunya).

N.° 6. HELIX NEMORALIS. Lin.—Arbucias (Catalunya).

N.° 7. HELIX NEMORALIS. Lin. (vidit Hidalgo).—Capellades (Catalunya): incrustat en la caliça cuaternaria.

N.° 8. HELIX NEMORALIS. Lin.—Arbucias (Catalunya).

sobre el nivell del mar, tenint noves de que la forma del de número 8, se troba també a Gualba, lloc de condicions parelles a les d'Arbucias: i finalment el de número 7, extret també de la caliça incrustant de Capellades, si bé ja presenta la forma dels *nemoralis*, i com a tal se clasificà per el Dr. Hidalgo, es més alt d'espira qu'els que s'acostuma a trobar generalment, com se veu al compararlo amb el de número 7, qu'es la forma, qu'es considera, per axó, com a tipo. Tot lo que acabo de dir, me fá sospitar, si realment passarà en les especies *subaustriaca, austriaca* o *vindobonensis* i *nemoralis,* lo que indubtablement passa en altres especies o grupos d'helixs, i especialment en el del *variabilis,* o sia, que realment se tracta d'una sola especie, o grupo, ab diferentes varietats de forma; que moltes vegades poden dependre de les condicions especials del clima, de l'altitut, clase de terrenys, etc., ahont viuent, donant naixença a varietats qu'es perpetuan, mercès a la continuitat d'aquelles; i que per lo tant no es possible considerar com a veres especies diferentes, sinó solzament com a varietats. No'm considero amb condicions, ni menys autoritat, per a poguer determinar-ho, però m'ha paregut qu'interessaría a n'els qu'es dedican a la malacología, l'exposició gràfica d'aquets fets. El gravat que s'acompanya es tret d'una fotografia presa dels exemplars de referencia, essent el tamany casi el natural.

Ll. Tomás.

Barcelona, Abril de 1913.

EXCURSIÓ ENTOMOLÓGICA

A

Set Casas -- Ull de Ter (Pirineu Gironí)

ELS CARABUS

(Col. fam. Carabidæ)

PER

M. de LAPOUGE i D. ASCENSIO CODINA

M. Ascensio Codina m'a communiqué, et a bien voulu me céder en partie, un lot de carabes pyrénéens pris par lui dans la premiére quinzaine d'août 1911, aux environs de Set Casas, province de Gerona, dans la région des sources du Ter, vers l'altitude de 1270 m.

Ce lot présente dans son ensemble un facies au quel je ne me serais pas attendu, beaucoups plus cévenol que pyrénéen, et sur tout espagnol. A part le *Pyrenaeus* et le *rutilans,* tous ces carabes pourraient aussi bien être aveyronnais que catalans, et présentent des différences notables avec les formes correspondantes des Corbières.

C. violaceus purpurascens.—Abondant, assez variable. Par la couleur, la forme et la sculpture, ce sont de véritables *purpurascens.* Certains exemplaires ont sur le dos des teintes de pourpre clair ou de vert doré identiques à celles du véritable *fulgens* Charp,, mais ils en différent nettement par la taille

plus grande et surtout par la plus forte largeur des élytres. Un peu plus haut, ce carabe doit être moins prospère, plus maigre, en d'autres termes le vrai *fulgens*. Il ne faut pas confondre le *fulgens,* ni ces *purpurascens* qui s'en rapprochent, avec l'*aurochalcens* Kr., qui est un peu différent de forme et de sculpture, mais surtout de couleur entièrement cuivreux on couleur de laiton, ou quand il est un peu noirâtre ou poarpré, ou vert, toujours beaucoup plus métallique sur le dos, l'*aurochalcens* est une race propre aux monts Cantabres et au nord du Portugal, et manque entièrement dans les Pyrénées Il ne faut pas non plus confondre le *fulgens* des hautes altitudes pyrénéennes avec le *pseudofulgens* Lapouge, grande race noirâtre à bordures vertes ou d'un bleu vert, qui habite les alentours de la chaîne, des Corbiéres aux Landes, et de même en Espagne (Calahorra, Zaragoza). Le *fulgens* des collections est très souvent le *pseudofulgens*. et le vrai *fulgens* est étiqueté souvent *aurochalcens*.

C. Catenulatus Occitanus Lapouge.—Ne diffère de l'*occitanus* des Cévennes et des Corbières que par des détails instables et sans intérêt: en moyenne, la coloration des exemplaires de Set Casas est plus noire sur le dos, le violet des marges tire parfois au vert sous certains jours, même aprés complet nettoyage avec une solution de perborate ou de carbonate de soude, les points des stries sont plus forts, le pronotum encore un peu moins rétréci en arrière. Ni dans la grosseur de la tête, ni dans la forme du corselet, ni dans la sculpture on ne voit d'analogies avec l'*Andorranus* Lapouge. Il n'y a pas tendance non plus vers la forme *solidus* Lapouge qui a été prise plus loin, à Ripoll, et dans d'autres localités subpyrénéennes, et qui est celle des Albères et de la côte. Pas de traces de quaternaires. Quelques exemplaires tendent vers le *planiusculus*. Ces *Occitanus,* isolés de leurs frères par les formes voisines d'*Andorranus* qui peuplent le Canigou, le Carlitte, etc.; semblent indiquer qu'en tirant vers le nord, ou aux altitudes plus hautes, les *solidus* passe également partout à l'*Occitanus*, puis au *planiusculus*.

C. Pyrenaeus.—Un exemplaire nigrino a été pris par M. Codina, mais je ne l'ai pas vu.

C. nemoralis pascuorum Lapouge.—Identique aux exemplaires cévenois. La coloration est la plus fréquente chez cette

race: le m. a le pronotum violacé et les élytres bronzées, très métalliques, à reflets verts, la f. est terne et renbrunie, le pronotum d'un noirâtre violacé, les élytres d'un noirâtre bronzé, non metalliques. Le dimorphisme de coloration est très accusé chez les exemplaires de Set Casas. Je n'ai pas vu d'individus de couleurs brillantés et variées. comme on en rencontre dans les Cévennes, ni de violets ou bleuâtres presque noirs, très abondants dans la Montagne Noire, ni d'individus à palpes polychétes, fréquents chez celle race.

J'ai aussi reçu le *pascuorum* de l'Andorre, Encamp, en exemplaires un peu plus maigres. Il ne doit pas descendre bien loin en Catalogne, car il était regardé comme douteux de cette province.

Il ne faut pas confondre les m. verts du *pascuorum*, ni ceux des autres races de la région pyrénéenne avec le *prasinotinctus* Heyden, qui est une race tout autre, prope à l'ouest et au nord-ouest de la péninsule ibérique.

C. convexus.—Les exemplaires de Set Casas tendent vers la forme *Pyrenaicus* Born, qui a les intervalles un peu hachés, mais sont cependant plus près du type. Les exemplaires de l'Andorre sont d'ailleurs aussi bien plus près du type que du *Pyrenaicus*, fréquent sur tout dans les Corbières.

Les caractères du *Pyrenaicus* ne me paraissent d'ailleurs ni assez spéciaux, assez constants, ni assez marqués pour justifier un nom de race locale.

C. rutilans.—Les exemplaires de Set Casas, ou l'espèce ne paraît pas très rare, sont intermédiaires entre le *rutilans* des Pyrénées Orientales et le *rutilans aequatus* du Montserrat. Le dessus du corselet, et les élytres, surtout l'extrémité et les bords de celles-ci, sont beaucoup plus lisses que chez le *rutilans*, à peu près comme chez l'*aequatus*. La série de fossettes qui jalonne le secondaire externe es par suite bien plus visible. Il y a fréquemment des fossettes sur le dernier quart du deuxième secondaire, comme chez le *foveipennis* de l'Andorre. Cette ressemblance du *rutilans* de Set Casas avec *perignitus* se limite d'ailleurs à ce caractère.

Pour tout le reste, il est plus éloigné du *perignitus* que du *rutilans* type. Il ne diffère guère de l'*aequatus* que par la présence de fosettes sur le disque des élytres. Si l'absence de fossettes sur le dos n'est pas constante chez la race de Montserrat,

les exemplaires de Set Casas seront à rattacher à l'*aequatus*, dans le cas contraire, et si la forme de Set Casas paraît propre à une certaine région, il faudra en faire une race géographique intermédiaire.

Hasta aquí el Sr. de Lapouge.

Febrer de 1913.

Encare aquí, els méus compliments i mercès al Sr. de Lapouge, per la séva finesa i deferencia vers nosaltres, escrivint a l'intenció de l'Institució, el resultat científic baix lo punt de vista del sistemàtic, dels interessants Carabus aplegats en una exploració entomològica dels voltans de la localitat de Setcasas a Ull de Ter, que vaig mostrar en la primera sessió d'enguany. Reconeguda l'autoritat del Sr. de Lapouge, com specialista en la determinació dels Carabus, no tenim més que felicitar-nos de que s'interessi per la nostre faunula, honrant el Butlleti ab la seva prestigiosa firma. Y, are, afegiré, a cada una de les species determinades per el Sr. de Lapouge, alguna cosa pêl meu compte.

C. violaceus purpurascens Fab —Sembla qu'aqueixa specie era la qu'estaba a les hores, en plena stació, puix la veia córrer sovint inclus pêls carrerons de Setcasas. 250 individuos vaig contar-ne després en l'oci de casa. Alguns eczemplars, presentan diferencies desconcertantes en la color de pórpra qu'engalana les vores marginals dels elitres, que'n uns es completament ausenta, en altres es esblaymada, i en altres superbiament encèsa o també verdosa o violeta. Alguns individuus d'elitres ab reflecses més o menys acentuats de coure o llautó, poden confondres facilment ab la var. *aurochalceus* Kr., com ja ha ocorregut ab un conegut coleopteròlec.

C. Catenulatus Occitanus Lapouge.—64 individuus vaig contarne d'aplegats, tóts ab un uniforme constant.

C. Pyrenaeus Serv. forma nigrino. — Un sol eczemplar d'Ull de Ter. Abundor de debris d'altres *Pyrenaeus,* sóta les pedres semi-enfonzades en l'hérba humida pels voltants del Chalet-Refugi. Es, aquexa, probablement una forma primaveral qual stació era ja passada. Probablement també, será una varietat del tipo descrit per Serville. Ab un sol individuo es fá difícil i arriscat sempre, de puntualisar bé la forma.

C. nemoralis pascuorum Lapouge.—35 eczemplars aplegats. La specie d'un diformisme de coloració obsessionant pêl que sempre creu veurer noves formes, en senzills cambis de vestit, es exclusivament montanyenca, amiga de les altures. Els bailets rabadans de Setcasas, m'en portaven de cap vespre al tornar de pasturar la ramada per aquells cims. May oblidaré llur joyosa arribada. Era l'hora de sopar. L'hostal i tenda den Francisco Perals (a) a cala Pipona, comensaren a veures concorreguts. Carrabiners que venien de la frontera i gent del camp que tornaven de dallar l'hérba luxuriosa de les closes del Ter, bebien cincs més cincs (gots de ví) méntres la conversació se feia general i amigable. Un quinqué de petroli penjant del sostre entre dos garlandes de papers de colors, dava una trista llum a l'animada scena y els milers de mosques que durant el día feien insoportable allí l'estancia, are, inmovils, posades en les parets o penjant de diversos obgectes, semblaven escoltar. L'olor i emanacions de l'alcohol que'n la taberna abundantment se consumia y l'olor de l'oli de la cuina fregint les sabroses truites del Ter en les pahelles que vessaven l'inesperat gaudeamus, pujavan fins al menjador del primer pis ahon jo estava, i s'aferraba 'l coll. Aquexa era l'ocasió en que arribaven els méus improvisats cassadors. La rialla a la boca, en cuatre salts eran ahon jo estava. Tot seguit, i sense saludar, me plantaven la marmita sobre la taula devant méu. Agafar la marmita, obrir-la i acostar-me a la llum per veurer la calitat dels insectes aplegats, també era cosa rápida. Generalment s'hi trobava sempre l hermós *nemoralis pascuorum*. Pasar els coleopters de la marmita de coll ample al méu bocal de coll més stret, no era cosa facil, sempre s en escapava algun qu'era tót seguit atrapat, i vulgas no vulgas endinzat a l'ampólla, entre la gatzara dels curiosos presents. Algunes grosses peses de deu cèntims posades a la mà dels bailets a la vista de tóts, contribuien a mantenir el foch i l'ansia dels méus exploradors de la montanya, que cada día venien a trobar me, fins que ja no sapiguèn ahon posar els insectes, diguí, prou!

C. convexus.—47 individuus aplegats.

C. rutilans aequatus Lapouge.—90 eczemplars del codiciat carabus separats en 33 m. 57 f.

Decididament l'ausencia de fossetes sóbre'l disc dorsal no es pas constant en la raça de Montserrat, com he tingut ocasió de

comprobar en alguns individuus d'aquexa procedencia, per lo tant, els eczemplars de Setcasas, deuen considerar-se *aequatus* Lapouge, i no cóm propis a certa regió lo qual equivaldría a fer-ne una raça geogràfica especial intermitja transitoria al *aequatus*. 6 eczemplars 2 m. 4 f. d'una coloració verdosa brillant els atribueixo a la aberració *viridis* Ferrer y Vert, descrita sobre un individuu vert d'*aequatus* de Montserrat. A una molt interessant discrepancia inédita de coloració, tot ell d'un uniforme color vert fósch amb poch o géns de brillo l'hi poso lo nom nou de aberració AFFICTUS m. *Supra subfuscoviridis, parum nitidus*, *a typo aequatus* Lapouge *desdicit*. D'aqueixa n. amb 5 eczemplars 3 m. 2 f. No's tracta aquí d'eczemplars vells, usats, que amb lo temps han perdut llur brillo y frescor, sinó d'individuus joves, alguns d'ells aparellats, vestint uns colors tristos verdosos, en contra posició dels splèndits fulgurants dels seus germans. Decididament el meu debut modest dintre'l camp tentador del sistematic, es ya un fet. Difícil es trobar abundant aqueix solicitat Carabus refiant-se de veure'l pêls camins ambulants amb catxassuda marxa o eventualment sota les pedres. Un lloch segur de trobar-lo ab relativa abundancia, es al peu de les closes o cercats de pedres sobreposades a manera de muralla, que limitan una estensió de prat que'l riu pasant-hi pêl mitj o molt proper amara d'aigua. Allí, a l'istiu hi creix l'herba ecsuberant y luxuriosa i a la florida presenta'l prat la més variada gama de colors. Allí, els insectes hi son a centenars de millers. Però naturalment, es enutjós i desplahent escalar la closa, saltar al prat i buscar entre la filada inferior de pedres de la tanca trepitjant un sol amarat cóm una esponja, ahont s'enfonzan els peus hasta mitja cama i ahont l'ufana de l'herba qu'arriba a cobrir la cara, molesta i sofoca, lo codiciat *rutilans*. Per lo tant, lo més pràctic, es esperar que'l arrendatari de la closa decideixi dallar l'herba, invernal minestra del bestiar. A les hores, d'acort amb els dallaires, es segur d'aplegar-ne dels que quedan al descobert a mida que cau a garbas l'herba que'ls dissimulava. Pot encare aprofitar-se un altra circonstancia, que's esperar que l'herba que queda dallada sobre'l camp, ja seca, després de pochs dies l'entrin a casa. Lo transport del herbatge, s'efectua per lo regular estibat en carretes tirades pêl bestiar boví, y també en féixos sobre lo cap i espatlles d'individuus de la familia indistinctament del arren-

datari. De tots modos, perque puga sortir del prat l'envolum de l'herba o per poguer fer-hi entrar la carreta, es fa precís derrocar fins als fonaments, bona porció de muralla de la closa, ocasió oportuna aquexa, per descubrir-hi *rutilans* sota les pedres de la filada inferior. També dessota les garbes, de l'herba seca, ne quedan al descobert, al estibar-la sobre'l transport. Això i recomanar amb promesa de recompensa pecuniaria als bailets rabadans, que busquin sota les pedres pêls cims de les montanyes, mentres pastura la remada, provehint-los d'un bocal o senzillament la séva matexa marmita, es d'un écsit segur per Carabus en general. El número total de Carabus aplegats es el de 490 individuus.

ASCENSIO CODINA.

Barcelona-Gracia, 1 Març de 1913.

Aplec de noticies sobre'ls Moluscs de Catalunya

i catálec provisional dels mateixos

PER

MANEL de CHIA

(Continuació)

Gén. NERITULA, Plancus.

2. *neritea,* Linné.

Llansá (Bofill, Maluquer). Mataró (Hidalgo, Salvañá). Vilasar (Zulueta). Masnou (Maluquer). Barcelona (Hidalgo, Tomás). Tarragona (Hidalgo).

Els Srs. Bofill i Maluquer han recullit a Llansá la var.

minor, Monterosato.

La major part d'aquestes cites crech qu'han de aplicarse a la *N. Donovani*, Risso. La *N. neritea*, es extremadament rara en nostres costes.

1. *Donovani*, Risso.

Llansá (Maluquer). Pineda (Tomás) Masnou (Maluquer).

Els Srs. Tomás i Salvañá, han citat a Pineda i Mataró la var.

pellucida, Risso. (*N. pellucida*, Risso).

COLUMBELLIDAE

Gén. COLUMBELLA. Lamarck.

decollata, Brussia.

Llansá (Bofill).

Gervillei, Payraudeau.

Llansá (Bofill, Maluquer). Mataró (Martorell, Hidalgo, Salvañá). Masnou (Maluquer).

minor, Scacchi.

Llansá (Maluquer). Pineda (Tomás). Caldetas (Salvañá). Mataró (Hidalgo, Martorell). Vilasar (Salvañá, Zulueta). Masnou (Maluquer). Vilanova (Samá).

rustica, Linné.

Llansá (Bofill, Maluquer). De Rosas al Cap de Creus, Pineda (Tomás). Mataró (Hidalgo, Salvañá). Vilasar (Zulueta). Masnou (Maluquer). Barcelona (Hidalgo, Martorell, Elesa). Vilanova, Calafell (Samá).

scripta, Linné.

Llansá (Bofill, Maluquer). Rosas (Hidalgo, Bofill), Pineda (Tomás). Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá). Vilasar (Zulueta). Masnou (Maluquer). Vilanova (Samá).

A Llansá el Sr. Maluquer hi ha trovat la var.

elongata, B. D. D.

CANCELLARIDAE

Gén. CANCELLARIA, Lamarck.

cancellata, Linné.

Llansá (Maluquer). Blanes (Hidalgo). Mataró (Salvañá). Vilasar (Zulueta). Masnou (Maluquer). Barcelona (Hidalgo). Vilanova y Calafell (Samá).

similis, Sowerby.

Vilanova (Samá).

Aquesta forma sembla ser solsament una var. de l'anterior. No la conech.

MITRIDAE

Gén. MITRA, Lamarck

cornicula, Linné.

Llansá (Bofill, Maluquer), Rosas, Lloret, Pineda (Tomás). Mataró (Hidalgo, Salvañá). Vilasar (Zulueta). Masnou (Maluquer). Barcelona (Martorell).

La circunstancia de ser mes ventruts els individuus joves, qu'els adults ha donat lloch a qu'es prenguesin aquells per la *M. cornea*, Linné. Basta per distinguir abdos especies tenir en comte que la *M. cornicula* es més petita y que té solsament un petit nombre de solchs en la part més anterior de l'ultima volta, mentres que la *M. Cornea* te totes les voltes asolcades.

ebenus, Lamarck.

Llansá (Bofill, Maluquer). Rosas (Tomás). Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá). Masnou (Maluquer). Barcelona (Martorell). Vilanova (Samá).

Els Srs. Bofill y Maluquer han trobat a Llansá la var.

plumbea, Lamarck.

tricolor, Gmelín.

Llansá (Bofill, Maluquer). Cadaqués (Tomás). Rosas (Hidalgo). Palamós (Salvañá), Tomás). Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá). Vilasar (Tomás.)

En la primera de les localitats citadas el Sr. Maluquer hi ha recullit la var.

elongata, Monterosato.

Gén. MITROLUMNA, B. D. D.

olivoidea, Cantraine.

Cadaqués (Tomás). Palamós (Col. del A.) Pineda (Tomás). Mataró (Hidalgo, Martorell).

El Sr. Maluquer ha trobat a Llansá la var.

major. B. D. D.

MARGINELLIDAE

Gén. MARGINELLA, Lamark.

milliaria, Linné.

Cataluña (Elena). Llansá (Bofill, Maluquer). Rosas (Tomás). Mataró (Hidalgo, Salvañá). Vilasar (Zulueta, Tomás). Masnou (Maluquer). Vilanova (Samá).

Les vars.

flavicans, Requien

pallida, Monterosato y

quadrifasciata, Monterosato
los citan a Llansá el Sr. Bofill y Maluquer.

Philippii, Monterosato.

Llansá (Maluquer). Masnou (Id.) Vilanova (Samá).

mitrella, Risso.

Rosas (Hidalgo, Tomás). Mataró (Salvañá). Vilasar (Tomás).

clandestina, Brocchi
Rosas (Tomás).

Gen. ERATO, Risso

laevis, Donovan.
Llansá (Bofill, Maluquer). Pineda (Tomás). Mataró (Hidalgo, Salvañá). Masnou (Maluquer). Barcelona (Hidalgo, Bofill).

CYPRAEIDAE

Gén. CYPRAEA, Linné

achatidea, Gray.
Rosas (Hidalgo). Mataró (Salvañá).

lurida, Linné.
Llansá (Maluquer). Cadaqués (Tomás). Calella (Elena). Mataró (Salvañá). Vilasar (Col. del A.) Masnou (Maluquer). Barcelona (Hidalgo, Martorell). Calafell (Samá).

pyrum, Gmelin.
Cadaqués (Tomás). Arenys (Hidalgo). Vilanova (Samá).
Sospito que ab aquest nom se ha designat una var. de la *C. achatidea,* Gray. El Dr. Hidalgo en la part descriptiva de'ls «Mol. mar. de Esp. Port y Bal.» (1874) la cita en la localitat esmentada, que no inclou en el catalec que acompanya els seus «Estud. prelim. sobre los mol. terr y mar. de Esp. Port y Bal» (1890) ni en sa magistral «Monogo. esp. viv. gén. Cypraea» (1906).

spurca, Linné.
Cadaqués (Tomás). Vilasar (Hidalgo).

Gén. TRIVIA, Gray

arctica, Pulteney.
Llansá (Bofill, Hidalgo, Maluquer). Rosas (Hidalgo, Tomás). Pineda (Tomás). Mataró (Hidalgo, Salvañá) Vilasar

Zulueta, Tomás). Masnuo (Maluquer). Calafell (Samá). Tarragona (Hidalgo).
El Sr. Bofill cita a Llansá la var.

globosa. Wood.
La var.

tripunctata, Requien
es per tot arreu més abundant que'l tipo.
He recullit en la platja de Vilasar un exemplar jove completament blanch, corresponent a la var 1 del Dr. Hidalgo (Monogr. gén. Cypr.)

pulex, Gray.
Llansá (Bofill, Hidalgo, Maluquer). Rosas (Hidalgo, Tomás). Pineda (Tomás). Mataró (Salvañá). Masnou (Maluquer). Badalona (Hidalgo).

Gén. Ovula, Bruguiene.

adriatica, Sowerby.
Pineda (Tomás). Mataró (Hidalgo, Salvañá). Barcelona Hidalgo, Martorell). Calafell (Samá).

carnea, Poiret.
Llansá (Maluquer). Estarbit, Islas Medas (Salvañá). Pineda (Tomás). Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá). Masnou (Maluquer).
La var.

pallida, Réquièn.
la ha trobada a Llansá el Sr. Maluquer.

spelta, Linné.
Llansá (Bofill), Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá). Barcelona (Hidalgo).

CONIDAE

Gén. CONUS, Linné.

mediterraneus, Br.

Llansá (Bofill, Maluquer). Rosas (Hidalgo, Tomás), Lloret, Pineda (Tomás). Mataró (Salvañá). Vilasar (Zulueta, Tomás). Masnou (Maluquer). Barcelona (Hidalgo, Martorell). Calafell (Samá).

Las vars.

carinata, B. D. D.
elongata, B. D. D. }
minor, Monterosato } (C. gallo provincialis, Locard).
oblonga, B. D. D. (C. submediterraneus, Locard) y
rubens, B. D. D.
han sigut citades a Llansà per el Sr. Maluquer y la *gallo-provincialis* a Rosas i Pineda per el Sr. Tomás i la *submediterranea* a Cadaqués per el propi autor com especies distintes del tipo.

PLEUROTOMIDAE

Gén. PLEUROTOMA, Lamarck,

gracile, Montagu.

Llansá (Maluquer). Pineda (Tomás). Mataró (Hidalgo, Salvañá).

Aquesta especie y la següent forman part del sub-género *Bellardiella*, Tricher.

turricula, Brocchi.

Llafranch (Col. del a.).

virgatum, Bivona.

Barcelona (Martorell).

Estampa de Francisco X. Altés y Alabart, Angels, 22 y 24.—Barcelona.

Estracte dels Estatuts

ART. 1.er **La Institució Catalana d'Historia Natural**, te per objecte l'estudi dels sers naturals, principalment dels que's troven a Catalunya, pera formar l'Historia Natural d'aquesta regió i fomentar l'estudi de dita ciencia entre la joventut catalana.

ART. 3.er Los socis seràn de quatre classes: **Fundadors, Honoraris, Protectors i Numeraris.**

Son socis *Fundadors,* los quins constituiren la Societat en 18 de Febrer de 1904.

. Son socis *Honoraris,* aquells que per sos reconeguts mérits dintre de les Ciencies Naturals honrin a la Societat i siguen un estímul pera los socis.

Son socis *Protectors*, aquelles persones que cooperin notablement a la bona marxa i progrés de la Societat.

Son socis *Numeraris,* los demés que sien admesos com a tals ab arreglo als Estatuts i paguin la quota mínima anyal adelantada de deu pessetes. S'anomenarán Numeraris-Protectors los socis numeraris que paguin una quota mínima de cinc pessetes mensuals.

ART. 4.rt Los socis *Honoraris* seràn proposats per la Junta Directiva en sessió extraordinaria convocada a tal efecte i elegits per unanimitat dels numeraris presents.

Los socis *Protectors,* serán proposats per escrit per tres socis numeraris en sessió ordinaria, col·locant-se la proposta en la taula d'avisos del local de l'Institució fins a la inmediata sessió ordinaria, en la qual se posarà a votació secreta per medi de boles blanques i negres, denorant la majoría d'aquestes la no admisió del proposat.

Del mateix modo se fará quan se tracti de admetrer un soci *Numerari*, però en aquest cas el proposat deurà firmar de son puny i lletra la proposta manifestant que coneix els presents estatuts i desitjant ingressar com a soci numerari 'ls acepta íntegrament.

Els quins hagin sigut refusats una vegada poden tornar a esser proposats, pro en aquet cas sols seràn admesos si no tenen cap vot en contra.

Pera que sía vàlida una votació deuràn pendre part en ella assistint a la sessió un númerò de socis superior a deu.

INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTORIA NATURAL

1. **Dies de sessió.**—Primer diumenge de cada mes, a les onze del matí.
2. **Socis numeraris.**—Deuen ser presentats per tres socis i admesos en sessió. Pagan **deu pessetes** l'any (que poden fer efectives a D. Asenci Codina, Sors, 35, (Barri de la Salut-Gracia) Barcelona, Tresorer de la **Institució**), rebent totes les publicacions de la Societat i podent consultar la Biblioteca i Museu.
3. **Biblioteca.**—La Biblioteca de la Institució, podrà consultar-se tots els díes de sessió, de 10 del matí a 1 de la tarde. Lo catàlech de la mateixa estará sempre en lo lloch social a disposició dels senyors socis.
4. **Museu.**—Els dies i hores pera consultar lo Museu serán los mateixos fixats pera la Biblioteca.
5. **Butlletí.**—Cada mes surt lo **Butlletí** de la **Institució** menys los de Juliol, Agost i Setembre.
6. **Tiratges a part:**
Els autors de traballs del Butlletí que desitgin tiratges a part podràn demanar-los a la imprempta (carrer dels Angels, 22 y 24), als preus següents:

Sense cobertes	50 exemplars	100 exemplars
1 - 4 planas	**5 ptas.**	**8 ptas.**
5 - 8 »	**8** »	**15** »
8 - 16 »	**15** »	**25** »

Tot autor de treball publicát en lo **Butlletí** podrà demanar directament a la imprempta, avans indicada, tiratje a part de son trevall sens distribuir lo motllo, sempre que tingui un nombre de pàgines suficients, al preu de 4 ptas. per plech i tiratje de 50 exemplars, segons proposta de la dita imprempta.

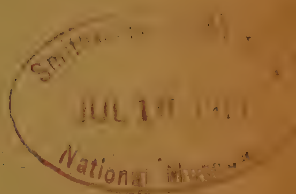
Toutes les **communications** et **échanges** doivent être envoyées au siège de la Société.

Paradís, 10, 1.er, 2.a, Barcelona (Espagne)

Segona época. Any 10.è - Núm. 6 | Juny de 1913

Butlletí de la Institució Catalana d'Historia Natural

Nulla unquam inter fidem et rationem vera dissensio esse potest.
Cnost. de Fid. cath. c. IV.

SUMARI

LOCAL SOCIAL
Carrer del Paradís, núm. 10, pís 1.er - 2.a
BARCELONA

AVIS

Preguèm als autors de travalls destinats al Butlletí, que procurin seguir les indicacions següents.

1.ª Escriurer en lletra clara i inteligible, d'altre modo es impossible, malgrat tot lo cuidado dels encarregats del Butlletí, que surtin los trevalls sense cap error d'imprempta.

2.ª Dibuixar sobre paper o cartulina ben blancs amb tinta xina o llapis plomb i fer los dibuixos d'un ters al menys més grans del tamany que ha de tindrer el grabat.

3.ª No escriure res ni posar cap lletra, número, etc., sobre dibuix original, sinó en un paper de calcar qu'el recubreixi.

4.ª Posar en forma de notes a baix de les planes les indicacions bibliogràfiques.

5.ª Escriurer en itàliques tots els noms tècnics en llatí.

NOTA. - BEMERKUNG

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desitja'l cambi de publicacions.

Die «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» bittet um Gegensendungen.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desea el cambio de publicaciones.

The «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desires to exchange publications.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» demande l'échange.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» chiede ricambio.

BUTLLETI

DE LA

Institució Catalana d'Historia Natural

2.ª Época · Barcelona, Juny 1913 · Any X — Núm. 6.

SECCIÓ OFICIAL

Sessió ordinaria del 1 de Juny de 1913

Presidencia del R. P. Joaquím M.ª de Barnola, S. J.

A les onze, el senyor President obre la sessió, a la que hi assisteixen els socis senyors Codina, Casanova de Parrella, Folch, Ferrer i Vert, Ferrer i Dalmau (M.), Faura, Maluquer (S.), Maluquer (Josep), Sagarra (I.) i Soler.

El Sr. Llorens Tomás excusa la seva assistencia.

Se llegeix l'acta de l'anterior sessió que queda aprovada per unanimitat.

Admisió de socis.—Ho es per unanimitat com a soci numerari D. Josep M.ª Pujadó, presentat en la sessió del passat Abril.

Donatius.—El Sr. President cedeix per a la biblioteca un exemplar de son trevall titolat *Algunas algas marinas de las cercanías de Alicante* publicat en el B. de la S. A. de C. N. en Maig de l'any corrent.

D. Antoni de Zulueta dona també per a la biblioteca les següents obres: Bendant *Mineralogia;* Calderón *Mineralogía;* Acloque *Faune de France* en 4 tomos; Neveu Lemaire *Animales parásitos del hombre*. S'acordà fer constar l'agrahiment de l'Institució envers els generosos donants.

Comunicacions.—Se llegeix una nota bibliogràfica del consoci R. P. Navàs, que tracta del catàlec d'hemípters escrit per Van B. Oshanin i publicat rescentment a Berlín.

El Sr. Codina presentà dos especies del gènere *Mesopsocus* Kolbe, de la familia dels Sòcids, insectes neuropters. L'un es *Mesopsocus unipunctatus* Müll. qu'ha près a Montserrat, 15. VII. 1910. El P. Navàs en el seu *Catálogo sinóptico de los Neurópteros de España y Portugal* (Broteria, 1906-7-8) el cita unicament de Villa Rutis, Coruña (Mus. de Madrid), de manera que's interessant la distribució geogràfica i haver-se trobat als dos estrems Noroest i Norest d'Espanya. L'altre es *Mesopsocus poecilopterus* Nav. sp. n. près per el mateix senyor a Setcasas (Pirineu Gironí, 1270 m.) 1-15-VIII 1911 i ha sigut recentment descrit per el nostre benvolgut consoci honorari P. Navàs, en el *Boletín de la Soc. Arag. de Ciencias Nat.*, Abril de 1913, p. 88, essent per lo tant nou per la sciencia. Les dues especies de *Mesopsocus* creu que son les úniques citades de la península.

El senyor president recomana a'n els socis presents que aprofitin les properes vagances per a enriquir les col·leccions del Museu.

Sens altres afers de que tractar s'aixecà la sessió a les 12'15.

Notes sobre Malacología Catalana

I

Presencia de la *Helicella Pyramidata, Drap* a Catalunya

Lo fet de tenir familia en la propera població de Sant Feliu de Llobegat, ha estat motiu per a facilitar-me lo poguer fer sovint excursións en dita població i en sos poétics encontorns, les que he aprofitat per a estudiar lo poc que conec, dins l'inmens camp de la Historia Natural. En primer lloc he lograt recullir un número extraordinari d'especies fossils del terreny pliocenic, al ensemps que coneixer la estratigrafia de ses mon-

tanyes, i en segon lloc recullir una gran varietat de moluscs terrestres, quina llista espero poguer presentar en una de les sessions vinentes. Dita llista crec que será prou numerosa, sense haver de acudir per a engrossar-la, a les pseudo especies que arreu se citan del grupo del *Helicella* (= *Xerophila*) *Variabilis*, Drap. Amb tot, tractant se d'una comarca tant inmediata i unida al Pla de Barcelona i montanyes vehines, sobre les que tant hi han escrit en Bofill, en Salvañá i altres malacolecs, res te d'extrany, que la majoria de les especies que citaré, sigan ben conegudes i fins vulgars. No puc dir lo mateix de una d'elles, recullida darrerament en abundancia, en lo desmont que presenta la via férrea a uns 500 metres més amunt de la estació de dita població. Es aquesta la *Helicella Pyramidata, Drap*. un dels tipos de més bonica forma de aquest sub-género, elevat avui a la categoría de género. Ha citat aquesta especie Mr. Fagot, com a procedent del Pirineu litoral de Catalunya, essent aquesta cita, la sola que conec, que parli del habitat de dita especie en nostra terra. Però havent visitat, en diferentes ocasions, dit Pirineu litoral, desde Culera fins a Rosas, m'he pogut convèncer de que dit autor havía confós la especie que cito, amb la *Helicella Trochoides, Poiret,* amb la que te certa afinitat. Havent comparat exemplars típics de ma colecció, de *Helicella Pyramidata, Drap*. procedents de Balears i Alacant, he pogut comprobar sa identitat de caràcters amb los exemplars de Sant Feliu de Llobregat. Una especie molt afí a la que cito, i de la que sols es una varietat, es la *Helicella Subnumidica, Bourg*. que he trovat a Llansá i a Tortosa, precisament los dos extrems de nostre litoral català, aprofitant aquesta ocasió per a citar-la, ja que no la he trovat, en cap de les llistes de malocología catalana publicades fins avui.

II

Més noves sobre Malacologia subterránea

Fa algun temps vaig tenir l'honor de presentar a aquesta Institució, una nota sobre la presencia del *Helicodonta Lusitanica, Pffr*. a Catalunya, trovat per primera vegada en l'inte-

rior de una cova, en lo terme del Arbós, provincia de Tarragona (1). Aquesta típica especie, propia de Portugal i Galicia, ahont se hi trova en abundancia, ha estat trovada també en el regne de Valencia. encara que com en nostre país, ha estat una raresa la trovalla, ignorant per altre part si se trová també com a exemplar cavernícol.

Amb posterioritat, nostre actiu consoci lo Dr. Faura i Sans, ha senyalat la presencia de la interessant molusc *Helix* (*Helicodonta*) *Quadrasi*, *Hidalgo,* en l'interior de una cova de Sant Martí de Llémana, provincia de Girona (2). Es aquesta una raríssima especie, trovada fins ara sols en les montanyes de la provincia de Valencia, en cantitat molt reduhida.

De dos especies més, habitants també en les coves, me cal avui parlar, pertanyents abdues al genre *Helicigona,* i formant part abdues de la fauna malacològica pirinenca, encara que habitant una de elles un lloc ben distant de son origen. Permeteu-me, doncs, detallar la forma en que fou trovada la primera.

Lo darrer mes de Setembre, en ocasió de trovar-me a Ribas, organisarem amb lo citat consoci i excelent company Dr. Faura i Sans, una excursió a les conegudes Covas de Rialp del vehí terme de Caralps, overtes en una grandiosa faixa de marbre arcaic que atravessa en gran extensió aquells massisos de roques càmbricas. Arribats a dit lloc no vaig poguer contenir ma admiració devant l'inmensa finestra, enmirallada en lo Freser, que a sos peus s'esmuny rondinaire, com si li raqués abandonar aquells llocs, en que natura hi abocá a doll ses belleses. Com compendreu, era la tal finestra la entrada de les Coves de Rialp. No explicaré les belleses de son maravellós interior, ni els detalls de ses llargues galeríes, puix no es aquest lo fi de mon trevall, havent-ho fet d'un modo inimitable, ja fa temps, lo citat Dr. Faura i Sans en lo «Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya». Havent resseguit ja fins al fons de la cova, provehits de potents llums de acetilé, aprofitarem lo retorn a la llum del día, per a dedicar-nos a la busca i recolecció d'habitants de aquelles silencioses tenebres; mon company se dedicà a la persecució dels menuts i saltadors crustacis que allí

(1) Vegis «Butlletí de la I C. d'H. N.» Any VII, n.º 2.
(2) M. Faura i Sans «La Espeleologia de Cataluña», Pág. 143-567.

se trovan, aixís com a la dels diferents insectes propis de aquests llocs, logrant recullir-ne un bon aplec, gracias a un aparell aspirant que al efecte dugué; jo vaig dedicar-me a buscar los pacífics moluscs, que no tardaren en apareixer en les humides estalagtitas i altres llocs, particularment a uns 25 o 30 metres de la boca de entrada. Retornats a Ribas, contents de l'excursió i de nostres trovalles, vaig examinar detingudament los moluscs recullits, trovant que a escepció d'un petit nombre de *Hyalinia Cellaria, Müll, var Farinesiana, Bourg.*, los demés exemplars perteneixían al *Helicigona Pyrenaica, Drap.* Notable es lo fet de trovar en abundancia dita especie dins la citada cova, si se te en compte que es raríssima en l'exterior, de tal manera que, després de quinze días de rebusca per aquella comarca, sols vaig lograr recullir un altre exemplar prop del Pont de Cremal, en lo engorjat del riu de Nuria.

—

I anèm ara a la segona especie.

Convensut de que cada cova dóna habitació a un petit mon de vegetals i animals, típics o adaptats a aquell medi, no perdo ocasió, sempre que visito alguna caverna, de recullir la major cantitat de moluscs, habitants de sos llocs més foscos, pera estudiar-los detingudament (cóm ho podeu fer amb les plantes i altres classes de animals) amb la esperansa de trovar-hi alguna especie important baix algun punt de vista, i la realitat m'ha demostrat diferentes vegades que ma esperansa no era infundada.

Aixís, doncs, fa més de un any, amb motiu de una llarga excursió per la provincia de Tarragona, feta amb lo tantes vegades citat company de mes excursions i ilustrat consoci lo Dr. Faura i Sans, visitarem lo típic avenc de La Febró, situat en el poble de dit nom i a unes tres hores de Prades. Més que un avenc, es en realitat una profonda falla overta, operada en les calissas del Muschelkalk. Es practicable sols per un de sos extrems i conté en son fons una regular cova. Lo trajecte que 'ns calía fer aquell día era encara llarc, lo que va impedir-me fer una detinguda exploració com hauría desitjat, devent contentar me en destinar-hi lo poc temps de que disposavam. No obstant en dita cova i en lo mateix avenc, vaig tenir ocasió de

recullir-hi exemplars pertanyents a les familias *Zonitidæ, Helicidæ* i *Pupidæ*. Entre los exemplars recullits, tot seguit crida ma atenció un que per sos detalls va semblar-me la *Helicigona cornea, Drap.*, idea que vaig rebutjar tot seguit al considerar que son habitat estava circunscrit a una petita part de nostre Pirineu. Amb tot, al estar de retorn a Barcelona, més tart, vaig poder-me assegurar de que en efecte se tractava de dita *Helicigona cornea, Drap.* No obstant comparat aquest exemplar amb els que poseeixo en ma col·lecció procedents de Ribas i de Bordeaux presenta algunes lleugeres diferencies. En primer lloc es més gran: te 18 milímetres de diàmetre, en lloc de 12 o 15 que acostuman a medir ordinariament, i en segon lloc presenta la overtura arrodonida com les de les *Helicigona lapicida, Lin.* i *Helicigona Desmoulinsii Farines*. Los demés caracters especifics son iguals els de dita *Helicigona cornea, Drap*, per lo que no m'atreveixo a citar-la com a una de ses varietats.

Aquesta especie, eminentment pirinenca, se ha citat dins Catalunya tant-sols a Ribas, Caralps i Camprodón. Jo la he trovat a Sant Llorens de Bagá, no lluny del aiguabarreig dels rius Bastereny i Llobregat, població situada en una de les derivacions de la Serra de Cadí. En lo Pirineu de la provincia de Lleida, queda sustituhida per son afí la *Helicigona Desmoulínsii, Farines,* mentres que per la part de Fransa, se trova en la major part dels departaments inmediats als Pirineus, desde el Mediterrà al Atlàntic. Pero referint-nos a Catalunya es un fet remarcable que no havent estat citada aquesta especie en les montanyes de Montseny, Montserrat i Sant Llorens de Munt, llocs que per sa situació, actitut i abundant vegetació, semblan indicats per a trovarshi, se hagi trovat en un lloc tant al interior de la provincia de Tarragona com es La Febró.

—

Lo fet de trovar se les especies citades en localitats molt separades unes d'altres i habitant coves, cavernes i avencs, me ha sugerit les següents hipòtesis i consideracions:

1.ª Lo cambi de circunstancies de medi en les localitats de son habitat ha motivat la emigració o desaparició de diferentes especies de moluscs. Bons exemples son les especies *Helix Companyoi, Aleron.* i *Clausilia bidens, Lin, var. Catalonica,*

Fagot, abundants en altre temps a Barcelona i desaparegudes avui de nostre ciutat.

2.ª Moltes de les especies actuals, avui raras, eran sens dupte en altre temps, molt més abundants i tenían una molt major area de dispersió. Prova en són les especies que acabem de citar; la *Helicodonta Lusitanica, Pffr.* vivint per una part a Portugal i Galicia i per altra a Valencia i Arbós; la *Helicigona cornea, Drap,* vivint per una part a Ribas i Camprodón i per altre a La Febró; la *Helicodonta Quadrasi, Hidalgo,* habitant la provincia de Valencia per una part i Sant Martí de Llémana (prov. de Girona) per l'altra, etc.

3.ª La lenta però de llarcs anys incessant desaparició de boscos i vegetació en plans i serras, ha motivat arreu falta de humitat i aument de temperatura, sobre les rocas, terres i molses avans protegides per l'ombra del arbrat, ocasionant la consegüent escassetat i fins desaparició de moltes especies, particularment les de test prim i delicat (com son les que portém citades) que no han pogut sofrir aquest cambi i han degut buscar un refugi ahont guarir-se.

4.ª Aquest refugi no pot haver estat altre que les coves, avencs i demés concavitats ombrejades. La majoría de elles están overtas en terreno calis, que es lo que prefereixen una gran cantitat d'especies d'*Helicidæ* i *Pupidae.* Sa humitat, sa igualtat de temperatura constant, sos líquens i vegetals cavernícols, son altres tants elements per a la vida i conservació dels moluscs dins les coves.

5.ª Les coves ofereixen un gran atractiu per a los moluscs, per l'aire tebi i humit que surt de son interior, lo que fa que els voltants de les boques d'entrada a les grutes i forats que amb ella comunican, sigan abundants en diverses especies de moluscs, com havem pogut comprobar-ho en els citats coves de Rialp i Avenc de la Febró i posteriorment en el famós avenc de Sant Hou situat prop del santuari de Montgrony. Pero de totes maneres hi ha que fixar lo fet de que moltes de les especies trovades en l'interior de les coves, són ben diferentes de les que habitan actualment son exterior.

III

Alguns moluscs dels voltants de Tarrasa

Un dels fenòmens més curiosos de la hidrología subterrània i dels més dignes d'esser visitats, són les fonts intermitents; aquestes dèus que ab periodicitat regular o irregular, abocan comunment grans caudals d'aigua, que s'estroncan com per art d'encantament, per a tornar a apareixer amb lo mateix caudal, després de un interval de hores, díes, mesos i fins anys de complert repòs.

Durant lo temps en que l'autorisada paraula del mai prou plorat mestre Mn. Font i Sagué, m'inicià en los secrets de la ciencia geològica, vaig poguer visitar en les excursions de pràctica que organisà, els més variats exemples d'estratigrafía, erosió, jasciments metallifers, fonts medicinals i termals, etc., tant nombrosos en nostra terra com en el pais en que ho puguin esser més. No obstant, a pesar de son bon desitj no'ns fou possible visitar cap font intermitent, puix aquestes o be eran molt lluny de Barcelona o quan volíam visitar-les no rajavan.

Morí mon estimat mestre (D. l'h. p.) i passaren alguns anys, fins que en ocasió imprevista me fou proporcionat lo goig de veure lo que tant desitjava. El company de mas millors excursions, nostre bon consoci Mn. Faura i Sans, va presentar-se'm a casa dient: ¿vol venir a visitar una font intermitent a Tarrasa? Sens pensar-m'hi vaig aceptar tot seguit, i al cap de una hora i mitja ja erem a Tarrasa, i amb altra hora lo carruatge ens portava a poques passes del tant interessant com desitjat lloc. Era aquest en una de les valls immediates i afluent a la en que hi ha bastit lo grandiós pantano que surteix d'aiguas a dita població, i en lo lloc conegut amb lo nom de *Caus d'en Guitart*. Verament, era una font caudalosa. Amb aixordadora remor queia desde ample forat, situat a dos metres de terra, una massa de aigua que convertía en riuhet lo fons de aquella riera, gairebé seca tot l'any. Feia ja un mes que rajava i probablement tardaría altre tant en estroncarse, per a tornar a rajar de nou al cap de un any o potser dos. Ses aigues molles

i fluixes, mostravan amb son sabor lo llarc temps de repòs que portavan dins grandiosos diposits subterranis que fins llavors les havían empresonat, deixant riera avall demunt les roques que mullavan abundancia de algues, tapissant-les de vert envellutat.

Com no es lo fí de aquesta nota ressenyar aquest fenòmen hidrològic, lo que espero poguer fer en altre sessió, no m'extendré sobre les observacions de caràcter geològic que'ns sogerí tant interessant manantial. I aprofito aquesta ocasió per a recomanar a quants la tingan de visitar-lo en épоques de brollament no deixin de fer-ho, segur de que rebrán una ben agradosa impresió.

Una vegada examinada dita font i presos los datos per a son estudi, vaig posar-me a revisar los voltants de aquell lloc en busca de moluscs, puix també me interessava coneixer la fauna malacológica de aquella tant poc explorada part del Vallés, havent al cap de una hora recullit un bon assortit d'especies com pot veurers per la següent llista:

Agriolimax agrestis, Lin.
Milax gagates, Drap.
Vitrina major, Fer.
Vitrea (= Hyalinia) lucida, Drap.
» » nitidula, Drap. var. nitens, Müll.
» » crustallina, Müll.
Euconulus fulvus, Müll.
Pyramidula rupestris, Drap.
» (Gonyodiscus) rotundata, Müll.
Eucochroa candidísima, Drap.
Helicella subnumidea, Bourg.
» trochoides, Poiret.
» terrestris, Chem.
» conspurcata, Drap.
» varialilis, Drap.
» (cochlicella) barbara, Lin.
» » acuta, Müll.
» (Theba) carthusiana, Müll.
Vallonia pulchella, Müll.
Helicodonta lenticula, Fer.
Helicigona lapicida, Lin.

Helix aspersa, Müll.
» nemoralis, Lin.
Stenogyra (Rumina) decollata, Lin.
Cionella subcylindrica, Desh.
Cœcilioides acicula, Müll,
Pupa Brauni, Ross.
» (Torquilla) Montserrática; Fagot.
» granum, Drap.
Pupilla muscorum, Lin.
Physa fontinalis, Drap.
Limnæa limosa, Lin.

No hi ha pas dupte de que una exploració més detinguda nos mostraría major varietat d'especies que la que'm permeté trovar el poc temps que vaig poguer dedicar a la rebusca, puix es casi segur que hi viuen entre altres especies los *Helix vermiculata, splendida* i *pisana* que en aquella ocasió no vaig trovar. Mes a pesar de això son 32 les especies citades.

Al presentar aquesta llista, no m mou altre fí que lo creurer es de gran utilitat la publicació de llistes locals en cada un dels diferents rams de la Historia Natural, ja que'l día que possehim les de nostres diferentes regions, tindrem la base per a formar lo catàlec rahonat de la fauna, flora i gea catalanes.

JOAN ROSALS.

Barcelona, 4 Janer 1913.

Aplec de noticies sobre'ls Moluscs de Catalunya

i catálec provisional dels mateixos

PER

MANEL de CHIA

(Continuació)

Gén. Haedropleura, Monterosato.

septangulari, Montagu
Mataró (Hidalgo, Salvañá), Vilanova (Samá).
La var.
secalina, Philippi
la cita a Pineda el Sr. Tomás.

Gén, Raphitoma, Bellardi.

attenuatum, Montagu.
Llansá (Maluquer), Pineda (Tomás), Vilasar (Col. del A.), Barcelona (Martorell), Vilanova (Samá).

Sospito que la *Mangilia decussata,* Locard citada a Pineda per el Sr. Tomás, es el *Raphitoma decussatum*, Philippi, var. o forma mol propera del *R. atteuuatum,* caracterisada per tenir el cordons decurrens elevats.

brachystomum, Philippi.
Vilanova (Samá).

nebula, Montagu.
Vilassar (Col. de A.).
Se han citat las vars.
costulata, Risso
a Mataró (Hidalgo).

laevigata, Philippi
a Vilana (Samá) y la
guinania, Risso
a Mataró (Salvañá).

striolatum, Scacchi.
Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá).

Gén. Mangilia, Risso.

albida, Deshayes.
Las vars.
caerulans, Philippi
citada a Mataró (Hidalgo, Salvañá), Vilassar (Tomás), y la
rugulosa. Philippi
trobada a Mataró (Martorell), molts autors las admeten com especies diferentes del tipo.

Companyoi, Bacquoy, Dollfus, Daurenberg.
Llansá (Bofill, Maluquer).

costata, Donovan.
Barcelona (Martorell).

derelicta, Reeve.
Vilanova (Samá)

multilineolata, Deshayes
Llansá (Bofill).

Pacinii, Calcara.
Vilanova (Samá).

taeniata, Deshayes.
Rosas (Tomás), Mataró (Martorell).

Vauquelini, Payraudeau.
Mataró (Hidalgo, Salvañá), Vilanova (Samá)

Gén. Clathurella, Carpenter.

coneinna, Scacchi.
Vilanova (Samá).

Cordieri, Payraudeau.
Llansá (Bofill), Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo, Salvañá).
Se han citat las vars.
Dollfusi, Locard.
a Pineda (Tomá).
pungens, Montecosato (*C. horrida,* Monteçosato)
a Pineda (Tomás) y Vilanova (Samá), y la
reticulata, Renieri
a Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo), Vilassar (Tomás) y Vilanova (Samá).

Leufroyi, Michaud.
Mataró (Hidalgo, Salvañá).

linearis, Montagu.
Llansá (Bofill, Maluquer), Rosas (Tomás), Mataró (Hidalgo, Salvañá), Masnou (Maluquer), Vilanova (Samá).

purpurea, Montagu.
Mataró (Salvañá), Barcelona (Martorell).
La var.
bicolor, Risso
a estat recullida a Pineda; la
La Viae, Philippi
a Rosas (Tomás) y Vilassar (Col. del a.) y la
Philberti, Michaud,
a Llansá (Bofill, Maiuquer) y Rosas (Tomás).
Gén, Donovania, Bucquoy, Daurenberg y Dollfus.

minima, Montagu.
Mataró (Hidalgo, Salvañá), Vilassar (Tomás), Masnou (Maluquer).

Se citan las vars.

fulva, Monterosato

a Llansá (Maluquer),

mammillata, Risso,

també a Llansá (Bofill, Maluquer) y

turritellata, Deshayes

a Vilanova. Aquesta var., es per molts sols una sinonimia del tipo.

candidissima, Philippi.

Vilanova (Samá).

Per molts autors, aquest género pertany a la familia *Muricidae*.

CASSIDIDAE

Gén. CASSIS, Lamark.

saburon, Bruguière.

Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá), Barcelona (Hidalgo), Vilanova (Samá).

uudulata, Gmelin.

Rosas (Hidalgo), Pineda (Tomás), Calella (Martorell), S. Pol (Hidalgo, Elesa), Mataró (Hidalgo, Salvañá), Vilassar (Zulueta); Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo), Calafell (Samá).

Sa troba la var.

elongata, Monterosato (C. Gmelini, Locard),

a Calafell (Samá), y a Pineda (Tomás), la

granulosa, Bruguière y la

calamistrata, Cocard (*C. calamistrata*, Locard).

Gén. CASSIDARIA, Lamark.

echinophora, Linné.

Llansá (Maluquer), Pineda (Tomás), S. Pol (Elera), Mataró (Hidalgo, Salvañá), Vilassar (Zulueta), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo, Martorell), Vilanova y Calafell (Samá).

Se citan las següents vars.
globosa, B. D. D.
Vilasar (Tomás).
mutica, Tiberi.
Vilanova y Calafell (Samá).
obsoleta, B. D. D.
Pineda (Tomás).
solida, B. D. D. *(B. Bucquoyi,* Locard).
Pineda (Tomás), Vilanova (Samá).
subnodulosa, B. D. C.
Pineda (Tomás).

rugosa, Linné.
Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo, Salvañá), Barcelona (Hidalgo, Martorell), Vilanova (Samá).

Gén, Dolium, Lamarck.

galea, Linné.
Tosa (Col. de a.), Mataró (Martorell), Barcelona (Bonbée), Vilanova y Calafell (Samá).
El género *Dolium* per alguns autors es el tipo d'una familia.

NATICIDAE

Gén. Natica, Adanson.

Alderi, Jorbes.
Mataró (Salvañá), Vilanova (Samá).
Se han recullit las vars.
globosa, B. D. D. (*N. neustriaca,* Locard).
Vilanova (Samá) y
elata, B. D. D. (*N. poliana,* Delle Chiaje).
Calella (Martorell), Mataró (Hidalgo, Salvañá), Vilassar (Col. del A.), Barcelana (Hidalgo), Vllanova (Samá).

catena, Da Costa.
Catalunya (Graells), Mataró (Salvañá), Vilassar (Zulueta), Barcelona (Hidalgo), Vilanova (Samá).

Dillwyni, Payraudeau.
Llansá (Maluquer), Pineda (Tomás). Mataró (Salvañá), Vilassar (Col. del A.), Masnou (Maluquer), Barcelona (Martorell). Vilanova (Samá).

fusca, Blainville.
Pineda (Tomás), Mataró (Salvañá), Masnou (Maluquer), Barcelona (Martorell, Hidalgo), Vilanova (Samá).

Guillemini, Payraudeau.
Llansá (Bofill, Maluquea), Pineda (Tomás), Mataró (Salñá), Vilassar (Zulueta), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo, Martorell), Vilanova (Samá).

hebraea, Martyn.
Llansá (Maluquer), Pineda (Tomás), Mataró (Salvañá), Vilassar (Zulueta), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo, Martorell, Elera), Costas de Garraf (Almera y Bofill), Milanova y Calafell (Samá).

intricata, Donovan.
Llansá (Bofill, Maluquer), Pineda (Tomás), Mataró (Salvañá), Vilassar (Col. del A.), Vilanova (Samá).
Els Srs. Bofill y Maluquer citan a Llansá la var. *fusca*, Monteorsato.

Josephinia, Risso.
Cap de Creus (Recluz).

macilenta, Phllippi.
Mataró, (Salvañá).

millepuntata, Lamark.
Llansá (Maluquer), Pineda (Tomás), Mataró (Salvañá), Vilassar (Zulueta), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo), Vilanova y Calafell (Samá).

sagraiana, Orbigny.
Pineda (Tomás), Mataró (Salvañá), Vilassar (Zulueta, Tomás), Vilanova (Samá).

Estampa de Francisco X. Altés y Alabart, Angels, 22 y 24.—Barcelona.

Estracte dels Estatuts

ART. 1.er **La Institució Catalana d'Historia Natural,** te per objecte l'estudi dels sers naturals, principalment dels que's troven a Catalunya, pera formar l'Historia Natural d'aquesta regió i fomentar l'estudi de dita ciencia entre la joventut catalana.

ART. 3.er Los socis seràn de quatre classes: **Fundadors, Honoraris, Protectors i Numeraris.**

Son socis *Fundadors,* los quins constituiren la Societat en 18 de Febrer de 1904.

Son socis *Honoraris,* aquells que per sos reconeguts mérits dintre de les Ciencies Naturals honrin a la Societat i siguen un estímul pera los socis.

Son socis *Protectors*, aquelles persones que cooperin notablement a la bona marxa i progrés de la Societat.

Son socis *Numeraris,* los demés que sien admesos com a tals ab arreglo als Estatuts i paguin la quota mínima anyal adelantada de deu pessetes. S'anomenarán Numeraris-Protectors los socis numeraris que paguin una quota mínima de cinc pessetes mensuals.

ART. 4.rt Los socis *Honoraris* seràn proposats per la Junta Directiva en sessió extraordinaria convocada a tal efecte i elegits per unanimitat dels numeraris presents.

Los socis *Protectors,* serán proposats per escrit per tres socis numeraris en sessió ordinaria, col·locant-se la proposta en la taula d'avisos del local de l'Institució fins a la inmediata sessió ordinaria, en la qual se posarà a votació secreta per medi de boles blanques i negres, denorant la majoría d'aquestes la no admisió del proposat.

Del mateix modo se fará quan se tracti de admetrer un soci *Numerari*, però en aquest cas el proposat deurà firmar de son puny i lletra la proposta manifestant que coneix els presents estatuts i desitjant ingressar com a soci numerari 'ls acepta íntegrament.

Els quins hagin sigut refusats una vegada poden tornar a esser proposats, pro en aquet cas sols seràn admesos si no tenen cap vot en contra.

Pera que sía vàlida una votació deuràn pendre part en ella assistint a la sessió un número de socis superior a deu.

INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTORIA NATURAL

1. **Dies de sessió.**—Primer diumenge de cada mes, a les onze del matí.
2. **Socis numeraris.**—Deuen ser presentats per tres socis i admesos en sessió. Pagan **deu pessetes** l'any (que poden fer efectives a D. Asenci Codina, Sors, 35, (Barri de la Salut-Gracia) Barcelona, Tresorer de la **Institució**), rebent totes les publicacions de la Societat i podent consultar la Biblioteca i Museu.
3. **Biblioteca.**—La Biblioteca de la Institució, podrà consultar-se tots els díes de sessió, de 10 del matí a 1 de la tarde. Lo catàlec de la mateixa estará sempre en lo lloc social a disposició dels senyors socis.
4. **Museu.**—Els dies i hores pera consultar lo Museu seràn los mateixos fixats pera la Biblioteca.
5. **Butlletí.**—Cada mes surt lo **Butlletí** de la **Institució** menys los de Juliol, Agost i Setembre.
6. **Tiratges a part:**
Els autors de traballs del Butlletí que desitgin tiratges a part podràn demanar-los a la imprempta (carrer dels Angels, 22 y 24), als preus següents:

Sense cobertes	50 exemplars	100 exemplars
1 - 4 planes	**5 ptes.**	**8 ptes.**
5 - 8 »	**8** »	**15** »
8 - 16 »	**15** »	**25** »

Tot autor de treball publicat en lo **Butlletí** podrà demanar directament a la imprempta, avans indicada, tiratje a part de son trevall sens distribuir lo motllo, sempre que tingui un nombre de pàgines suficients, al preu de 4 ptas. per plec i tiratje de 50 exemplars, segons proposta de la dita imprempta.

Toutes les **communications** et **échanges** doivent être envoyées au siège de la Société.

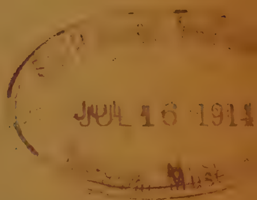
Paradís, 10, 1.er, 2.a, Barcelona (Espagne)

Segona época. Any 10.è-Núm. 7 Octubre de 1913

Butlletí de la Institució Catalana d'Historia Natural

Nulla unquam inter fidem et rationem vera dissensio esse potest.
Cnost. de Fid. cath. c. IV.

SUMARI

LOCAL SOCIAL
Carrer del Paradís, núm. 10, pís 1.er - 2.a
BARCELONA

AVIS

Preguèm als autors de travalls destinats al Butlletí, que procurin seguir les indicacions següents.

1.ª Escriurer en lletra clara i inteligible, d'altre modo es impossible, malgrat tot lo cuidado dels encarregats del Butlletí, que surtin los trevalls sense cap error d'imprempta.

2.ª Dibuixar sobre paper o cartulina ben blancs amb tinta xina o llapis plomb i fer los dibuixos d'un ters al menys més grans del tamany que ha de tindrer el grabat.

3.ª No escriure res ni posar cap lletra, número, etc., sobre dibuix original, sinó en un paper de calcar qu'el recubreixi.

4.ª Posar en forma de notes a baix de les planes les indicacions bibliogràfiques.

5.ª Escriurer en itàliques tots els noms tècnics en llatí.

NOTA.-BEMERKUNG

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desitja'l cambi de publicacions.

Die «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» bittet um Gegensendungen.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desea el cambio de publicaciones.

The «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desires to exchange publications.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» demande l'échange.

La «Institució Catalana d'Historia Natural,—(Paradís, 10, Barcelona)» chiede ricambio.

BUTLLETI

DE LA

Institució Catalana d'Historia Natural

2.ª Época Barcelona, Octubre 1913 Any X — Núm. 7.

SUMARI: Secció Oficial: Sessió ordinaria del 5 Octubre 1913.—Després d'un Congrés Científic, per *J. M.ª de Barnola, S. J.*—Bryozoaires fossiles des terrains eoceniques du Plá de la Gárgara, prés Aiguafreda (Lutecien), per *F. Canu.* — Moluscs Terrestres i Fluviatils de Guardiola (Alt Bergadá), per *Joan Rosals.* — Aplec de noticies sobre'ls Moluscs de Catalunya i catàlec provisional dels mateixos, per *Manel de Chia.* (Continuació).— Bibliografía.

SECCIÓ OFICIAL

Sessió ordinaria del 5 d'Octubre de 1913

Presidencia del R. P. Joaquím M.ª de Barnola, S. J.

A les onze i cinc minuts i assistint-hi els socis senyors Barnola, Cuyás, Codina, Folch, Font Quer, Ferrer Vert, Ferrer Dalmau (M.), Faura, Maluquer (S.), Maluquer (Josep), Noguera, Rosset, Rosals, Sagarra, Soler i Tomás, el senyor President obre la sessió.

Llegida l'acta anterior queda aprovada per unanimitat.

Admisió de soci —Previa votació es admés el Dr. Lluis Cirera Salse, presentat en la sessió del passat Juny.

Proposta de socis.—Els senyors Codina, Barnola i Ferrer Vert proposan per a socis numeraris a D. Ricart Zariquiey Alvarez i a D. Francesc Brunet Bellver.

Donatíus.—El secretari dóna compte dels següents donatíus per a la biblioteca:

De D. Josep Fuset Tubiá, un exemplar de la seva obra *Aves de Cataluña* publicada en les memories de la R. S. E. de H. N.

Del senyor President R. P. Barnola, un exemplar del seu nou llibre *Autodidaxis de Química Práctica.*

Del soci honorari R. P. Longinos Navás *Quelques Neuroptères du*

Sahara Français, Neuroptères de l'Ecuador i *Sinopsis de los Ascaláfidos;* aquest últim trevall publicat per l'Institut d'Estudis Catalans.

Del soci honorari D. Lluis María Vidal *Abric Romaní, Estació Agut, Cova del or o dels Encantats.*

El soci honorari Dr. Agustí M.ª Gibert ha fet present a l'Institució de 250 exemplars de la seva obra *Fauna ictiológica de Catalunya* per a que lo que s'obtingui de la venta de dits exemplars, s'apliqui en benefici de nostra societat.

El senyor President cedeix amb destí al museo certa cantitat d'unes curioses sals potásiques procedents de Suria; quedant encarregats el senyors Folch i Tomás del anàlisi quantitatiu y qualitatiu d'aquest mineral.

Comunicacions.—Don S. Maluquer llegeix una nota crítica sobre la obra *Aves de Cataluña* de D. Josep Fuset Tubiá, fent-hi alguns socis diverses observacions.

Don Joan Rosals dóna lectura a un trevall que tracta dels moluscs terrestres i fluviàtils de Guardiola (Alt Bergadá).

El senyor Codina presenta qualques interessants insectes, capturats en el jardí de casa seva, a Gracia: *Caecilius fuscopterus* Latr. *(vittatus* Dalm.) i *Trichopsocus hirtellus* Mac Lachlan, neuròpters de la familia dels Sócids. No coneix altra cita geogràfica que la de Villa-Rutis (Coruña) del P. Navás en el seu Catálogo de los Neur. de Esp. y Port. *Sympherobius gratiosus* Navás, neuròpter de la familia dels Hemeròbits, descobert per D. Anatael Cabrera a Montarco (Madrid) i sense altra cita geogràfica en l. c. *Chrysopa 7-punctata pallens* Ramb., ja citada del Montseny i Sant Hilari. Manifesta també que entre qualques insectes coleòpters de la familia dels Caràbids, que rebí, procedents de la Vall d'Aran, se troben les especies i formes curioses següents: *Cicindela campestris* ab. *Gebieni* Beuth., ab. *protos* Da Torre, ab. *5-maculata* Beuth. (tóts de Lés), Cic. *hybrida riparia montana* Charp. (Lés). *Cychrus rostratus* L. (Coll de Barèges) *Nebria picicornis* Fabr., ab. *melanocephala* Da Torre (Lés), N. *Gyllenhali* Schöh. (Portillon), N. *crevicollis* Fabr. (Lés, Portillon), N. *Lafresnagi punctatus* Dej. (Lés, Trédos). *Elaphrus uliginosus pyrenaeus* Fairm. (Coll de Barèges).

Finalment el senyor President llegeix una nota que intitula «Després d'un Congrés Científic», dedicada a ressenyar el celebrat a Madrid del 15 al 22 de Juny per la «Asociación Española para el progreso de las ciencias». En ella dona compte especialment de les sessions de la quarta secció o sia la de Ciencies Naturals, ennumerant les memories i comunicacions presentades; amb qualques observacions.

Acabat participa que havent-se determinat en Junta Directiva publicar en endevant en nostre Butlletí la «Crónica» de la societat, procurin els socis anar enviant nota de llurs escursions i trevalls de tota mena, per a donar interès a dita Crónica i esperonar amb l'exemple l'iniciativa dels altres i l'activitat de l'Institució.

Sens res més de que tractar el senyor President aixeca la sessió. Eren les dotze i deu minuts.

Després d'un Congrés Científic

Els consocis que assistiren a la derrera sessió, la de Juny, prou endevinaràn que faig cap al quart Congrés de la «Asociación Española para el progreso de las Ciencias» celebrat a Madrit. En aquella efectivament vaig anunciar la participació que en aquest hi pensaba pendre.

La sessió inaugural tingué lloc el 15 del dit mes, amb un discurs d'en Ramón i Cajal, sobre diferents punts relatius a les cèlules, condensats per ell mateix a les proposicions següents:

1) «¿Por qué la célula es un ser microscópico y a veces ultramicroscópico?

2) Los elementos integrantes de la asociación orgánica ¿son capaces de perder su carácter colonial y de vivir independientemente?

3) La célula nerviosa ¿puede sobrevivir a la muerte individual?

4) El elemento anatómico ¿representa como se dice, la última individualidad dotada de vida autónoma, o constituye mero aglomerado de unidades fisiológicas más diminutas?»

Es reconeguda la competencia del històlec aragonès de fama mundial en aitals materies. Fóra tasca imposible volguer esbrinar les proves aduides en son llarg treball i reduir son discurs a poques planes. Llàstima que a voltes, deixada la tasca especialista, la de fisiòleg, vulgui passar a la de filosof, apareguent vacilacions en idees fonamentals i adhuc inexactituts en un terrer per ell no especialment conreuat.

En quant pertoca a la secció 4.ª, o sía la de Ciencies Naturals, (que amb més propietat s'en diría d'Historia Natural), única que's relaciona directament amb lo fí de nostra Institució, començarèm per fer observar que la concurrencia no va pas ésser tan nutrida com calía esperar, i com ho fou en gaire bé totes les demés seccions. El jorn que més, hi assistirem 22 Congresistes. Se presentaren nombroses comunicacions i me-

mories; d'elles, unes se llegiren íntegrament, d'altres s'en féren resúmens, o s'en donà compte verbalment.

El President de la secció, Sr. Lázaro e Ibiza, Catedràtic de Botànica, començà les tasques amb un llarg, pro ben pensat discurs qual tema fou: «Concepto de las formas vegetales y de su continua variabilidad». Notarem algunes expressions més o menys afectades de transformisme.

De la nostra *Institució* hi prenguerem part lo R. P. Navás i el sotscrit. El primer llegí tres interesants treballs sobre entomología: «Dos Neurópteros fósiles nuevos».—«Nuevo Mirmeleónido de la Fauna europea».—«Mirmeleónidos de la península ibérica».—La meva memoria tractà de la *partició del ápex de les frondes de les Falgueres;* modificació atribuída per alguns autors al fet d'esser rosegats aquells per Insectes; causa que no tinc per certa en tots els cassos; que explico per la constitució histològica de les agrupacions liberianes i llenyoses de llurs tanys, essent moltes vegades una vera anomalía, que no's deu aprofitar generalment com a caràcter per a constituir especies i varietats.

Fou objecte de discussió la llarga i gaire bé molesta memoria del Sr. F. de las Barras de Aragón: «Notas sobre la formación de variedades de las especies vegetales», ahont afirma que actualment se forman moltes especies noves, fundant-se en les experiencies d'en Jordán i Hugo de Vries, ya passades de moda. El R. P. Navàs va fer constar la dissort de que no hi fos l'autor, car en el seu escrit hi ha una pila de coses duptoses que cal aclarir, i afirmacions poc exactes. (1) Com se comprèn, ningú es volgué fer solidari de les idees del autor.

Molt interessant va resultar la breu comunicació d'en Hernández Pacheco: «Sobre el terciario de Castilla la Vieja», acompanyada d'una visita a la exposició adjunta, ahont admirarem preciositats paleontológiques, varies especies i fins un gènero nou de cèrvits *Palaeoplatyceros*.

El R. P. J. Ibero, S. J., llegí una nota biològic-filosòfica ben documentada: «El origen de la morfología ocular en la escala animal», demostrant que en cap manera pot reconeixer com a causa, la evolució. El Sr. Pacheco hi va fer qualque observació

---

(1) V. lo «Boletín de la Sociedad Aragonesa de C. N.», t. XII, Junio, Julio 1913, pág. 149.

en sentit contrari, pro cap eficacia tragué a els arguments aduits.

«La teoría de los estatolitos vegetales», fou el tema escullit per el R. P. J. Pujiula, S. J., director del Laboratori biològic del Ebre (Tortosa), Refutades altres explicacions demostrà esser suficient causa la acció de la gravetat.

El R. Josep Andreu, Professor al Seminari d'Oriola (Alacant) llegí una nota «Ortópteros de la provincia de Alicante».

Sobre el mateix ordre de Insectes, pro referint-se a les faunes de Mindanao i del Himalaya, cita algunes especies noves el Sr. Bolívar.

En una extensa representació demanà el concurs de la «Asociación», i de la secció en particular, per a obtindre del govern la creació d'una facultad de Ciencies a Tenerife el Sr Alonso, aduint les circunstancies excepcionals de la citada illa.

Molt erudita va esser la nota del Sr. Ferrando «Rocas eruptivas de la provincia de Zaragoza».

Féren comunicions verbals els Srs. Dantin i Fernández-Navarro; aquell sobre la «Flora de Larache», aquest de «Geología del Norte de Marruecos».

Se donà compte d'una nota del Sr. Aranzadi, que tenía per tema: «Cráneos de Guipúzcoa».

La sessió general de clausura tingué lloc el 22 amb assistencia del Rei, (Q. D. G.) qui llegí un hermós discurset, que feia viu contrast amb les vulgaritats i lleugereses dites per en Echegaray i en Amós Salvador, abdós parláren després d'en Carracido, qui estigué en son bon punt.

Se notá manca de previsió i formalitat en la organisació general del Congrés.

La celebració del próxim s'anuncià per a d'açí dos anys a Valladolid, accedint a la petició formulada per el claustre universitari de dita ciutat.

Sarriá, Octubre, 1913.

Bryozoaires fossiles des terrains éocéniques du Plá de la Gárgara, prés Aiguafreda (Lutecien)

PAR

F. CANU

La Collection de Bryozoaires lutéciens étudiés dans la présente note m'a été confiée par M. le Chanoine Almera, Doyen du chapitre de Barcelone. Les specimens ont été recueillis par lui-même dans les courses qu il a faites pour l'établissement de la Carte géologique de la Province de Barcelone (Catalogne). Je remercie sincèrement mon savant confrère de cette attention et je le prie d'agréer l'assurance de mes respectueuses sympathies.

Farcimia bituberculata CANU, 1907.

1907. *Farcimia bituberculata* F. CANU. Bryozoaires des Terrains tertiaires des environs de Paris: *Annales de Paléontologie* II, fasc. II, p. 17, pl. II, fig. 24-29.

LOCALITÉ.=Lutécien supérieur de Sant Miquel sas Perxas, près Aiguafreda.

DISTRIBUTION GÉOLOGIQUE.—Lutécien moyen du Bassin de Paris.

Eschara syringopora REUSS, 1847.

1847. *Eschara syringopora* REUSS. Die fossilen Polyparien des Wiener Tertiärbeckens: *Haidinger's naturwissenschaftliche Abhandlungen,* II, Wien, p. 68, pl. VIII, fig. 23.

1891. *Lepralia (?) syringopora* A. W. WATERS. North-Italian Bryozoa: *Quaterly Journal of the Geological Society* XLVII, p. 20, pl. III, fig. 2, 3, 4. (Bibliographie).

Cette espèce ne rentre dans aucun genre connu. Il faudra l'étudier en détail dès que le nombre des spécimens recueillis sera suffisant.

LOCALITÉ.—Lutécien supérieur de Sant Miquel sas Perxas près Aiguafreda.

DISTRIBUTION GÉOLOGIQUE.—Lutécien de Bavière (Kosch.), Priabonien du Vicentin (Rss., Waters).

Membranipora Almerai nov. sp.

(Lám. II, fig. 1 a 5)

DIAGNOSE.—*Zoarium* unilamellaire, libre, encroutant des algues; surface interne granulaire portant des sillons profonds separatifs des zoécies. *Zoecies* elliptiques allongées, peu distinctes, séparées par une crête commune; cadre ridé. Opésie médiane, régulierè, enfoncée, allongée, elliptique. Deux *avicellaires* inconstants placés dans la partie inférieure de chaque zoécie.

Zoécies . . .	Longueur	= 0'42-0'51.
	Largeur	= 0'30-0'32.
Opésie . . .	Longueur	= 0'27-0'38.
	Largeur	= 0'21-0'23.

AFFINITÉS.—Cette espèce est très voisine de *Membranipora Lacroixi* (auct). Elle s'en distingue:

1.° par son zoarium libre et non fixé.

2.° par ses zoécies plus régulières et plus petites.

LOCALITÉ.—Lutécien supérieur de Sant Miquel sas Perxas près Aiguafreda.

Monopora ampulla D'ARCHIAC, 1847.

(Lám. II, fig. 6)

1847. *Eschara ampulla* D'ARCHIAC. Description des fossiles du groupe nummulitiqué recueillis par M. M. Pratt et Delbos aux environs de

Bayonne et Dax: *Mémoires de la Société géologique de France*, (2), III, p. 411, pl. 9, fig. 3.

1910. *Monopora ampulla* F. CANU, Les Bryozoaires fossiles des Terrains du Sud-Ouest de la France: *Bull. Soc. géol. France*, (4), X, p. 851, pl. XVIII, fig. 4-7.

Les spécimens observés constituent une variété *minor* de l'espèce. Sauf les dimensions micrométriques, tous les autres caractères sont absolument identiques.

LOCALITÉ.—Lutécien supérieur de Sant Miquel sas Perxas, près Aiguafreda.

DISTRIBUTION GÉOLOGIQUE.—Lutécien supérieur et Auversien de Biarritz (D'Arch.).

Schizoporella Hoernesi REUSS, 1869.

1869. *Eschara Hoernesi* REUSS. Paläontologische Studien über die älteren Tertiärschichten der Alpen, II.: *Sitzungsberichte der k. Akademie der Wissenschaften*, Wien, p. 273, pl. XXXIII fig. 6-7.

1885. *Schizoporella Hoernesi* KOSCHINSKY. Ein Beitrag zur Kenntnis der Bryozoenfauna der älteren Tertiär schichten des südlichen Bayerns, I: *Paleontographica*, XXXII, p. 47.

1887. *Eschara Hörnesi* PERGENS. Notes preliminaires sur les Bryozoaires fossiles des environs de Kolosvár. *Bull. Soc,* roy. *Malacologique de Belgique,* XXII, p. 7.

1891. *Schizoporella Hoernesi* A. W. WATERS. North-Italian Bryozoa. *Quaterly Journal of the Geological Society,* XLVII, p. 27, pl. IV, fig. 8.

1896. *Schizoporella Hoernesi* PERGENS. Bryozoaires des environs de Buda: *Bull. Soc. belge de Géologie*, X, p. 367.

1910. *Schizoporella Hoernesi* F. CANU. Les Bryozoaires fossiles des Terrains du Sud-Ouest de la France: *Bull. Soc. Géol. France,* (4), X, p. 853, pl. XVII, fig. 6.

LOCALITÉ.—Lutécien supérieur de Sant Miquel sas Perxas, près Aiguafreda.

DISTRIBUTION GÉOLOGIQUE.—Lutécien de Bavière (Kosch.). Priabonien du Vicentin (Rss., Waters) et de Transylvanie et de Hongrie (Perg.). Lutécien supérieur ou Auversien de Biarritz (Canu). Tertiaire d'Australie (Waters).

EXPLICATION DE LA PLANCHE

Figs 1 a 5. — ***Membranipora*** *Almerai,* nov. sp.; Sant Miquel sas Perxas. — Çollection du Seminaire. Page 103.

1 — Zoécies garnies d'avicellaires; × 25

2 — Zoécies sans avicellaires; × 25.

3, 4. — Ensemble zoarial; × 12.

5. — Face inferieure d'un zoarium; × 25.

Fig. 6. — *Monopora ampulla* D'ARCHIAC, var. *minor;* × 25; Sant Miquel sas Perxas. Collection du Seminaire. Page 103.

Fig. 7. — ***Palmicellaria luteciana*** nov. sp., × 25; Sant Miquel sas Perxas. — Collection du Seminaire. Page 105,

Bayonne et Dax: *Mémoires de la Société géologique de France*, (3), III. p. 411. pl. 9. fig. 3.

[illegible] F. Canu, Les Bryozoaires fossiles des Terrains du Sud-Ouest de la France: *Bull. Soc. géol. France*, (4), X. p. [illegible] pl. XVIII. fig. 4-7.

Les spécimens observés constituent une variété [illegible] de l'espèce. Sauf les dimensions micrométriques, tous les autres caractères sont absolument identiques.

LOCALITÉ. — Lutécien supérieur de Sant Miquel sas Perxas, près Aiguafreda.

DISTRIBUTION GÉOLOGIQUE. — Lutécien supérieur et Auversien de Biarritz [illegible]

Schizoporella Hoernesi Reuss, 1869

[illegible] Reuss, [illegible] Studien über die älteren Tertiärschichten der Alpen. II.: *Sitzungsberichte der k. Akademie der Wissenschaften* [illegible]

[illegible] *Pal*[illegible] XXVII [illegible]

[illegible] fossiles des environs de Kolosvár. *Bull. Soc. roy. Malacologique de* [illegible]

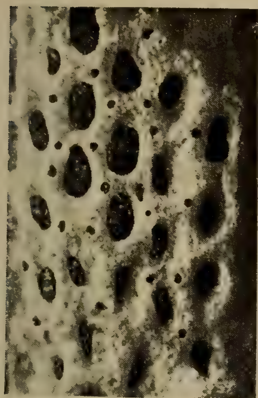
[illegible] *Schizoporella* [illegible] Italian Bryozoa. *Quaterly Journal of the Geological Society*, XLVII, p. [illegible] pl. [illegible]

[illegible] *Schizoporella Hoernesi* [illegible] des environs de [illegible] *Bull. Soc. belge de Géologie* [illegible]

[illegible] *Schizoporella Hoernesi* F. Canu, Les Bryozoaires fossiles des Terrains du Sud-Ouest de la France: *Bull. Soc. Géol. France*, (4), X. p. 853, pl. XVII. fig. 6.

LOCALITÉ. — Lutécien supérieur de Sant Miquel sas Perxas, près Aiguafreda.

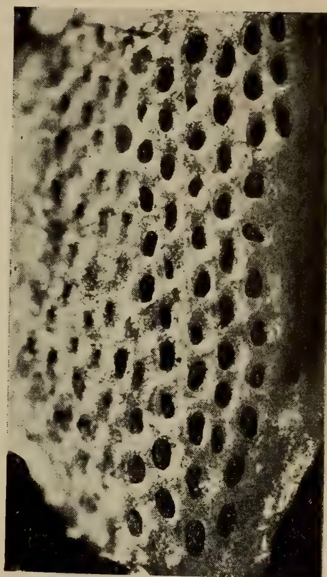
DISTRIBUTION GÉOLOGIQUE. — Lutécien de Bavière (Kosch.). Priabonien du Vicentin (Rss., Waters) et de Transylvanie et de Hongrie (Pergens). Lutécien supérieur ou Auversien de Biarritz (Canu). Tertiaire d'Australie (Waters).

1

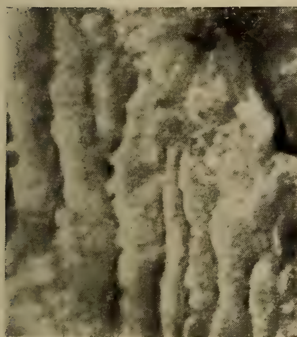
2

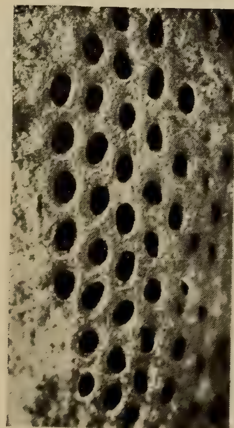
3

5

6

4

7

G. Pilarski, Phot.

Palmicellaria luteciana nov. sp.

(Lám II, fig. 7)

Diagnose.—*Zoarium* libre, érigé, cylindrique formé de cinq séries longitudinales de zoécies. *Zóecies* grandes, allongées, peu distinctes, separées entre elles par un léger sillon et par une ligne de pore; frontale convexe, lissé, portant quelques petits pores épars. Peristomice terminale oblique, tourné vers le haut, transverse; anter semicirculaire; poster portant un épais mucron, très saillant, garni ou non d'un avicellaire. *Apertura* invisible.

Le genre *Palmicellaria* n'a jamais été observé ni dans l'Eocène ni dans l'Oligocène. Sa présence à un étage aussi bas est remarquable. Il vient d'être découvert par moi-même dans le Jacksonien des Etats Unis.

Localité.—Lutécien supérieur de Sant Miquel sas Perxas, près Aiguafreda.

Holoporella proteiformis Reuss, 1869.

1847. *Eschara diplostoma* Reuss. Foss. Polyp. Wiener Tert.; *Loc. cit.*, p. 71, pl. XIII, fig. 34.

1869. *Celleporaria proteiformis* Reuss. Paläont. Stud. Tert. Alpen, *Loc, cit.,* p. 264, pl. XXX, fig. 2, 6, 8.

1891. *Cellepora proteiformis* Waters, North-Italian Bryozoa: *Quaterly Journal of the Geological Society*, XLVII, p. 30, pl. IV, fig. 13-14.

1889. *Cellepora diplostoma* Pergens. Zur fossilen Bryozoen-fauna von Wola Lu'zanska: *Bulletin de la Société belge de Géologie,* III, Mémoires, p. 72.

Le spécimen observé n'est pas très bon, mais sa détermination parait correcte.

Localité.—Lutécien supérieur de Sant Miquel sas Perxas, près Aiguafreda.

Distribution géologique.—Priabonien du Vicentin (Rss., Waters) et de Galicie (Perg.).

Moluscs Terrestres i Fluviàtils de Guardiola

(ALT BERGADÁ)

Llobregat amunt, més enllà de Manresa i de Berga, forma aquest riu un bellíssim congost, visitat de molts i admirat de tots per lo pregon de ses valls, lo feréstec de sos penyalars de calisses cretàciques, per ses caudaloses fonts i per ses espesses boscuries. Fa pocs anys per a visitar tal lloc devía seguir-se l'intermenable camí vell de Cerdanya, una de les principals arteries de nostre Pirineu, que a travers d'antiquíssims ponts romànics i pujant los alterosos colls de Jou i Tanca-la-porta, posava en comunicació les capitals del Bergadà i de la Cerdanya, Berga i Puigcerdà. Avui la perllongació del ferro-rril de Manresa a Berga que de Olvan (antic terme) arribà a Guardiola (terme actual) permet visitar aquest lloc sens la menor fadiga.

Fa un any aproximadament i aprofitant uns pocs díes de vacances, vaig tenir ocasió de passar-los en el referit lloc de Guardiola, qui dista uns tres kilometres de Bagà, a quina població la uneix desde fa alguns anys una carretera. Si busqueu el nom de Guardiola en los Diccionaris geogràfics d'Espanya, publicats fins ara, sens dupte no l'hi trovareu inclòs. I se comprèn. Fa alguns anys era aquest sols lo nom de una propietat agrícola perteneixent al vehí poble de Sant Juliá de Cerdanyola, però avui amb motiu de trovar-se en dit lloc lo terme del ferrocarril de Manresa-Berga, Bagá, se hi han aixecat moltes noves construccions que junt amb dita estació han format una nova població que ha pres lo nom d'aquella antiga casa de pagès.

La situació de Guardiola es de les més pintoresques de la gran serralada de Cadí, en un de quins extrems se trova. Es aquest lloc un planell voltat de montanyes posat en mitx d'una doble vall que uneix les aigües del riu Bastereny amb les del

Llobregat i son bastidors de aquest quadro los cingles eocènics de Sant Juliá de Cerdanyola i els grans massisos de Saldes, verdaders contraforts del ferestec Pedra-forca, vegent-se al lluny, per altre costat, les altes montanyes de Brocà i Greixa, lloc famós aquest darrer per a els naturalistes per trovar-s'hi en abundor una interessant roca considerada fins avui com a felsofírica, quin bonic color vert-malaquita, crida l'atenció no sols del geólec, sino també del excursionista que visita aquelles regions. Tancan l'horitçó pêl nort les pelades espatlles dels rocosos Coll-de-Jou i Tanca-la-porta, coverts de neu bona part de l'any,

La riquesa mineralògica d'aquesta regió es considerable, ja que a no gaires kilometres de aquest centre se hi troven els lignits del cretàcic superior de Fígols i la coneguda explotació de ciments Portland i asfalts de la companyía «Asland» en lo Clot del Moro (Pobla de Lillet). No són raros en aquesta regió els jaciments d'oligist i calcopirita, aixís com grans extensions de guix en lo que hi abundan bonics cristalls bipiramidals de quarz. Los boscos pobladíssims de coniferes en altre temps, han sofert també els efectes de la febre que arreu se sent de treure fusta i més fusta de nostres montanyes. No obstant encara quedan bones mostres de lo que debíen esser anys enrera les boscuries d'aquella regió, ja que entre altres boscos vaig visitar-ne un del vehí terme de Gisclareny que no contaría menys de cent-mil pins i dels que una bona part tindríen un metre o més de diàmetre. Amb aquests detalls se compendrà quanta bellesa atresora aquella.

Mes amb mon afany d'estudiar la malacología del pahís i creyent que un lloc ahont hi abunden les altes montanyes, ric en aigües i vegetació, tampoch sería escàs en moluscs, vaig passar alguns díes regirant aquells voltants logràn trovar les especies que seguidament enumero.

1 *Testacella haliotoidea*, Drap. (rara).
2 *Limax variegatus*, Drap. (comú).
2 *Agriolimax agrestis,* Lin. (c.).
4 *Milax gagates,* Drap. (r.).
5 *Vitrida pellucida,* Drap. (r.).
6. *Vitrea* (= Hyalinia) *lucida,* Drap.; var, *convexiuscula,* Moq. Tand., sub. var. *Farinesiana,* Bourg. (c.).

7 *Zonitoides* (= Hyalinia) *nitidus*, Müll. (r.).
8 *Euconulus fulvus*, Müll. (r.).
9 *Arion ater*, Lin. (c.).
10 *Pyramidula rupestris*, Drap. (c).
11 » (s. g. Gonyodiscus) *rotundata*, Müll. (r.).
12 *Helicella carthusiana*, Müll. (c.).
13 » *strigella*, Drap. (c.).
14 » *Penchinatiana*, Bourg. (r.).
15 » *variabilis*, Drap. (c.).
16 *Vallonia pulchella*, Müll. (r.).
17 *Helicodonta obvoluta*, Müll. (c.).
18 *Helicigona cornea*, Drap. (r.).
19 » *lapicida*, Lin., var. *Andorrica*, Bourg. (c.).
20 *Helix aspersa*, Müll. (c.).
21 » *nemoralis*, Lin. (c.).
22 » *hortensis*, Müll. (c.).
23 » *punctata*, Müll. (r.).
24 » *splendida*, Müll. (c.).
25 *Buliminus*, (s, g. Chondrus) *quadridens*, Müll. (c.).
26 » (s. g. Zebrina) *detritus*, Müll. (c.).
27 *Stenogyra* (s. g. Rumina) *decollata*, Lin. (c.).
28 *Caecilioides acicula*, Bourg. (r.).
29 *Faminia* (= Pupa) *Farinesiana*, Ross. (r.).
30 » » *affinis*, Ross. (r.).
31 » » *granum*, Drap. (r.).
32 » » *goniostoma*, Kuster. (a).
33 » » *Brauni*, Ross. (r.).
34 » » *Montserratica*, Fag. (a.).
35 » » *cylindrica*, Mich. (r.).
36 *Vertigo minutissima*, Hart. (r.)
37 *Clausilia Pyrenaica*, Charp. (a.).
38 *Succinea Pfeifferi*, Ross. (r.).
39 *Ancylus fluviatilis*, Lin. (a.).
40 *Limnœa truncatula*, Müll (a.).
41 » » Müll.; var. *microstoma*, Drouet (r).
42 *Cyclostoma elegans*, Müll. (a.).
43 *Pomatias crasilabrum*, Dup. (a.).
44 *Pisidium amnicum*, Müll. (r.).
45 » *fontinale*, Pfeiff. (r.).

D'aquestes quaranta-cinc especies, moltes perteneixen a la fauna de la Catalunya baixa i mitxa, essent típiques de la part alta de nostra terra les senyalades amb els números 13, 17, 18, 22, 26, 30, 35, 37 i 43. Hi mancan o no he sabut trovar-les-hi entre altres les especies: *Helix pisana,* Müll., *Helicella (Cochlicella) barbara,* Lin.; *Helicella elegans*, Gml.; *Helicella Arigonis,* Ross.; *Ferussacia folliculus,* Riss.; i diferentes altres no menys vulgars en altres indrets de Catalunya. D'aquesta observació pot deduhir-se que aquesta fauna es vehina de la de la Vall de Ribas, de la que se diferencia per abundar-hi algunes especies més meridionals i mancar-hi en cambi altres eminentment pirinenques com els *Helicigona Camprodunica* i *Moulinsiana*, i algunes especies dels génres *Clausilia* i *Pupa.*

JOAN ROSALS.

Barcelona 5 Juliol 1913.

Aplec de noticies sobre'ls Moluscs de Catalunya

i catálec provisional dels mateixos

PER

MANEL de CHIA

(Continuació)

LAMELLARIDAE

Gén. LAMELLARIA. Montagu.

perspicua, Linné.

Mataró (Hidalgo, Salvañá). Vilassar (Col. del A.), Sitjes (Samá).

PYRAMIDELLIDAE

Gén. Odostomia, Fleming.

conoidea, Brocchi.
Rosas (Tomás).

Gén. Parthenina, B. D. D.

decussata, Montagu.

doliolum, Philippi.

excavata, Philippi.

Hortensiae, Nansouty.
Totes cuatre especies han sigut recullidesa Vilana y Calafell, per el Sr. Marqués de Samá.

Gén. Turbonilla, Risso.

densecostata, Philippi.

gradata, Monterosato.
Vilanova y Calafell (Samá). En el catálech del Sr. Tomás la segona especie se cita ab signe de dubte.

lactea, Linné.
Llansá Masnou (Maluquer), Barcelona (Martorell), Vilanova y Calafell (Samá).

indistincta, Montagu.

obliquata, Philippi.
Vilanova y Calafell (Samá) una y altra.

rufa, Philippi.
Mataró (Martorell, Salvañá), Vilanova (Samá).

Gén. Eulimella, Forbes.

acicula, Philippi.
Vilanova (Samá).

pyramidata, Deshayes.
Badalona (Martorell).

Gén. Menestho, Moeller.

Humboldti, Risso.
Vilanova (Samá).

BIBLIOGRAFIA

Aves de Cataluña.—*José Fuset Tubiá.*—Memorias de la Real Sociedad Española de Historia Natural.—Madrid, 30 de Abril de 1913, 154 pág. 81 grav.

Se limita l autor an fer una lleugera descripció de 277 aus observades com a procedents de la fauna Catalana, en les col·leccions del «Gabinete de Historia Natural», de la Universitat de Barcelona, i la del nostre distingit consoci D. Emili Tarré afegint-hi contades cites de distinta procedencia, per lo qual millor li escauría i fora més precís lo titol de «Algunas aves de Cataluña», ja que com éll mateix confessa, la *Fauna Ornitológica de la Provincia de Gerona*, del inoblidable Vayreda conté 385 especies, tractant-se tant sols de la part oriental de la regió de que s'ocupa el Sr. Fuset. A part d això, manquen en *Aves de Cataluña,* no solzament un grand nombre de especies que integren nostra fauna, sinó que també son autor exclou alguns genres com *Oedemia,* en la sub familia dels *Fuligulinae* i la important familia dels *Cygnidae,* totes elles amb representants a Catalunya.

Per lo exposat se veu que no cuadra un títol tant extensíu, en un trevall d aquesta mena, ja que si's tractés encara de un estudi crític i documentat, fora digne de lloa i representaría un bon pas per a la formació de nostra Historia Natural, pro no es aixís; comensa, segons díu en el pròlec, per agrupar les aus observades a fi de que mitjansant taules dicotómiques pugui arrivar-se a la determinació de l'especie; aquest sístema es molt difícil tractant-se de les aus i poc menys que impossible en alguns grupus, com les aus de presa Per a exemple citem el *Pernis apivorus,* L. especie freqüent i de pas a la tardor; la descripció que dóna el Sr. Fuset per a la mateixa, no caracterisa als individuus adults i molt menys als exemplars joves, ni menciona la existencia de unes petites plomes en forma de escates, que recobreixen l'espai entre la base del bec i els ulls (lorum); aquest caràcter genèric es molt remarcable i es suficient per a distingir a la única especie europea, quina coloració es tant variable.

Apart de la sistemàtica, no's trova en la obra cap concepte referent a la biología, no precisant si l'au es sedentaria, de doble pás, errètica, etz., lloc, època de la cría, ni altres localitats, salvo rarissimes excepcions, que Barcelona i Gerona.

Finalment, es inexcusable que l'autor no hagi tingut en compte per a rés de la Colecció del Museu Martorell i la més modesta, però interessant de la *Institució.* Prescindint de aquesta, per tractar-se de nosaltres, en aquella hauría pogut observar entre altres coses interessants, tres especies de cignes, propis del Nort de Europa i que foren cassades a Catalunya durant lo rigorós hivern de 1890-91 *(Cygnus olor* Gm.; *Cygnus bewicki,* Varrell; i *Cygnus musicus,* Bechst.) i que motivaren una interessantissima nota del Director del Museu, Don Artur Bofill i Poch, publicada en la *Crónica Científica* (1).

S. M.

---

(1) Nota sobre la presencia en Cataluña durante el invierno de 1890-1891, de los tres cisnes del Norte de Europa por Arturo Bofill y Poch.—Crónica Científica de Barcelona, núm. 319, 25 Febrero, 1891.

Estampa de Francisco X. Altés y Alabart, Angels, 22 y 24.—Barcelona.

Estracte dels Estatuts

ART. 1.er **La Institució Catalana d'Historia Natural**, te per objecte l'estudi dels sers naturals, principalment dels que's troven a Catalunya, pera formar l'Historia Natural d'aquesta regió i fomentar l'estudi de dita ciencia entre la joventut catalana.

ART. 3.er Los socis seràn de quatre classes: **Fundadors, Honoraris, Protectors i Numeraris.**

Son socis *Fundadors,* los quins constituiren la Societat en 18 de Febrer de 1904.

Son socis *Honoraris,* aquells que per sos reconeguts mérits dintre de les Ciencies Naturals honrin a la Societat i siguen un estímul pera los socis.

Son socis *Protectors,* aquelles persones que cooperin notablement a la bona marxa i progrés de la Societat.

Son socis *Numeraris,* los demés que sien admesos com a tals ab arreglo als Estatuts i paguin la quota mínima anyal adelantada de deu pessetes. S'anomenarán Numeraris-Protectors los socis numeraris que paguin una quota mínima de cinc pessetes mensuals.

ART. 4.rt Los socis *Honoraris* seràn proposats per la Junta Directiva en sessió extraordinaria convocada a tal efecte i elegits per unanimitat dels numeraris presents.

Los socis *Protectors,* serán proposats per escrit per tres socis numeraris en sessió ordinaria, col locant se la proposta en la taula d'avisos del local de l'Institució fins a la inmediata sessió ordinaria, en la qual se posarà a votació secreta per medi de boles blanques i negres, denorant la majoría d'aquestes la no admisió del proposat.

Del mateix modo se fará quan se tracti de admetrer un soci *Numerari*, però en aquest cas el proposat deurà firmar de son puny i lletra la proposta manifestant que coneix els presents estatuts i desitjant ingressar com a soci numerari 'ls acepta íntegrament.

Els quins hagin sigut refusats una vegada poden tornar a esser proposats, pro en aquet cas sols seràn admesos si no tenen cap vot en contra.

Pera que sía vàlida una votació deuràn pendre part en ella assistint a la sessió un número de socis superior a deu.

INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTORIA NATURAL

1. **Dies de sessió.**—Primer diumenge de cada mes, a les onze del matí.
2. **Socis numeraris.**—Deuen ser presentats per tres socis i admesos en sessió. Pagan **deu pessetes** l'any (que poden fer efectives a D. Asenci Codina, Sors, 35, (Barri de la Salut-Gracia) Barcelona, Tresorer de la **Institució**), rebent totes les publicacions de la Societat i podent consultar la Biblioteca i Museu.
3. **Biblioteca.**—La Biblioteca de la Institució, podrà consultar-se tots els díes de sessió, de 10 del matí a 1 de la tarde. Lo catàlec de la mateixa estará sempre en lo lloc social a disposició dels senyors socis.
4. **Museu.**—Els dies i hores pera consultar lo Museu seràn los mateixos fixats pera la Biblioteca.
5. **Butlletí.**—Cada mes surt lo **Butlletí** de la **Institució** menys los de Juliol, Agost i Setembre.
6. **Tiratges a part:**
Els autors de traballs del Butlletí que desitgin tiratges a part podràn demanar-los a la imprempta (carrer dels Angels, 22 y 24), als preus següents:

Sense cobertes	50 exemplars	100 exemplars
1 - 4 planes	**5 ptes.**	**8 ptes.**
5 - 8 »	**8** »	**15** »
8 - 16 »	**15** »	**25** »

Tot autor de treball publicat en lo **Butlletí** podrà demanar directament a la imprempta, avans indicada, tiratje a part de son trevall sens distribuir lo motllo, sempre que tingui un nombre de pàgines suficients, al preu de 4 ptas. per plec i tiratje de 50 exemplars, segons proposta de la dita imprempta.

Toutes les **communications** et **échanges** doivent être envoyées au siège de la Société.

Paradís, 10, 1.er, 2.ª, Barcelona (Espagne)

Segona época. Any 10.è - Núm. 8-9 — Novembre-Desembre de 1913

Butlletí de la Institució Catalana d'Historia Natural

Nulla unquam inter fidem et rationem vera dissensio esse potest.
Cnost. de Fid. cath. c. IV.

SUMARI

LOCAL SOCIAL
Carrer del Paradís, núm. 10, pís 1.er - 2.a
BARCELONA

AVIS

Preguèm als autors de travalls destinats al Butlletí, que procurin seguir les indicacions següents.

1.ª Escriurer en lletra clara i inteligible, d'altre modo es impossible, malgrat tot lo cuidado dels encarregats del Butlletí, que surtin los trevalls sense cap error d'imprempta.

2.ª Dibuixar sobre paper o cartulina ben blancs amb tinta xina o llapis plomb i fer los dibuixos d'un ters al menys més grans del tamany que ha de tindrer el grabat.

3.ª No escriure res ni posar cap lletra, número, etc., sobre dibuix original, sinó en un paper de calcar qu'el recubreixi.

4.ª Posar en forma de notes a baix de les planes les indicacions bibliogràfiques.

5.ª Escriurer en itàliques tots els noms tècnics en llatí.

NOTA. - BEMERKUNG

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desitja'l cambi de publicacions.

Die «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» bittet um Gegensendungen.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desea el cambio de publicaciones.

The «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» desires to exchange publications.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» demande l'échange.

La «Institució Catalana d'Historia Natural.—(Paradís, 10, Barcelona)» chiede ricambio.

BUTLLETÍ

DE LA

Institució Catalana d'Historia Natural

2.ª Época Barcelona, Novembre-Desembre 1913 Any X — Núms. 8 9

SECCIÓ OFICIAL

Sessió ordinaria de 9 de Novembre de 1913

Presidencia del R. P. Joaquím M.ª de Barnola, S. J.

A les onze i deu minuts del matí i assistint-hi els socis senyors Codina, Folch, Ferrer Vert, Ferrer Dalmau (M.), Faura, Maluquer (S.), Maluquer (Josep), Maluquer (Joaquím), Rosals, Sagarra i Tomás; el senyor President obra la sessió, llegint-se seguidament l'anterior acta, que fou aprovada.

Socis admesos.—Per unanimitat són admesos els senyors D. Ricart Zariguiey Alvarez i D. Francesc Brunet i Bellver.

Proposta de soci.—Els senyors Codina, Barnola i Ferrer Dalmau, proposen per a soci numerari a D. Jordi Raul Béche Estrada.

Comunicacions.—D. Ignasi de Sagarra mostra dos vegetals que presentan dos curiosos cassos teratològics. El primer es una panotja de blat-de-moro, composta de nou espigues, essent l'altre una associació de set castanyes.

El Sr. Codina presenta dos Neuròpters de la familia dels mirmeleonids: una parella del *Neuroleon ocreatus* Navàs, trobat no escàs a Masnou en la segona quinzena de juliol de 1912, parant-se al matí, en les parets

properes dels safreigs; citat ja de Puerto de Santa María, La Guardia, Sobradiel i Zaragoza, i el *Megistopus flavicornis* Rossi, única especie del gènero, trobada a Mongat, X-1907 i recentment en el jardí de sa casa a Gracia, en 8-VI-13, citat de Zaragoza, Orihuela, Aranjuez, (Mus. nac.), en el catàlec del P. Navàs. Cal, doncs, considerar-los com dues importants adicions a la nostra fauna entomològica.

El R. P. Joaquím M.ª de Barnola dóna lectura a una nota qual títol es: «Sençilles observacions fitostàtiques deduides de l'exploració de l'avenc de Castellsapera». Cita les especies que hi ha al voltant de l'avenc, i després les que poden tenir-se per *cavernícoles*, dugues molses, una hepàtica i la Falguera: *Asplenium trichomanes L*, mes la seva varietat: *incisa Lind.* no citada de Catalunya ni d'Espanya, fent algunes observacions sobre dites plantes. Acabat afegeix dues especies, una molsa i una falguera de l'avenc de «les Pinasses», explorat l'endemà de dita excursió per lo soci Mariàn Faura.

D. Llorenç Tomàs dóna compte del resultat del anàlisi quantitatíu i qualitatíu, que de les sals potàsiques de Suria, ha fet en col·laboració del consoci D. Joaquím Folch Girona.

Se llegeix una nota botànica del soci honorari D. Carles Pau, quin títol es: «Cuatro palabras sobre la *Euphasia Olotensis Pourret.*»

D. Joan Rosals llegeix un aplec de diverses notes malacològiques que corresponen al següent sumari: Impresions d'una excursió científica.—Moluscs terrestres i d'aigua dolça.—Nova varietat de Helix splendida Müll, recullida a Salou.—L'Helix Companyoni, a Tarragona.

Mossèn M. Faura Sans dóna varies explicacions sobre el detingut estudi que Mrs. Pruvost i Barrois han fet dels trilobites descoberts en el jaciment fossilífer de Cànoves arrivant al convenciment de que els exemplars dels susdits fossils que anteriorment s'havíen trovat al Papiol no són *Asaphellus* com s'havía apuntat degut a la deficient fosilització dels mateixos, sinó que evidentment tant uns com altres pertanyen al gènero *Phillipsia,* propi del Antracolític.

El mateix consoci comunica també la trovalla de la corassa d'un peix de la familia dels tiburons en el silúric inferior d'Aiguafreda oferint donar més detalls sobre tant important descobriment.

Sens altra cosa de que tractar s'aixeca la sessió a les dotze i vint minuts.

Sessió ordinaria de 7 de Desembre de 1913

PRESIDENCIA DEL R. P. JOAQUÍM M.ª DE BARNOLA, S. J.

A les onze i deu minuts s'obre la sessió, assistint-hi els socis senyors Casanova, Codina, Ferrer Dalmau (M.), Maluquer (S.), Rosals, Rosset,

Sagarra (I.) i Tomàs. Estant representats els senyors Maluquer (Josep), Maluquer (Joaquím), Xavier de Sagarra i Ferrer Vert.

Renovació parcial del Concell Directiu.—Després de llegida i aprovada l'anterior acta, el senyor President manifesta que finint reglamentariament el 31 del present mes en el exercisi dels seus càrrecs el Vis-president, Vis-secretari, Bibliotecari i un Conceller, tenen de votar-se els individuos que han de substituir-los; resultant el·legits per unanimitat els següents senyors:

Vis-president.	D. Josep Maluquer Nicolau.
Vis-secretari.	» Joaquím Folch Girona.
Bibliotecari.	» Llorenç Tomás.
Conceller.	» Odón Carles Rosset.

Admisió de soci.—Queda admès com a soci numerari D. Jordi Raul Bèche.

Donatíu.—Se ha rebut per a la Biblioteca el primer fascicle del volum I de la «Flora de Catalunya» pel Dr. Joan Cadevall, soci honorari de l'Institució. Aquesta obra es publicada per l'I. de C. del I. de E. C.

Comunicacions.—D. Joan Rosals llegeix un trevall titulat «Presencia de la Lidita en el Nunmulitic del nort de la provincia de Girona.»

El R. P. Barnola comunica que en el «Bulletín de Geographie Botanique» portaveu de la «Academic Internationale de Botanique» se ve publicant d'ençà el mes de Juliol, la Flórula de la Vall d'Aràn per els notables botànics Ab. Coste i Ab. Saulié, com a resultat de l'excursió oficial verificada per setze socis de dita entitat científica, del 5 al 12 d'Agost de 1912. Donant un especial interès a la citada publicació, a més de tractar-se d'un país tan registrat per botànics nacionals i estrangers, i ésser una localitat tan definida, una verdadera *vallis clausa,* la circunstancia d'haver-se repartit enguany la primera memoria de l'Institució sobre el mateix tema. Per això promet nostre president fer un estudi comparatiu, el dia que fineixi la publicació de dita Flórula.

També dóna compte de trovar-se en el susdit butlletí (Juliol, Agost, Septembre) idees noves sobre l'acció de la calor envers les plantes; punt aquest que s'està estudiant particularment a Pondichery, per les condicions excepcionals de son clima. Amb aquest motiu D. Llorenç Tomás fa remarcar el fet de que en els plàtans de la Rambla i altres víes, a les branques que estan prop dels focus elèctrics triga bastant més a caure'ls-hi les fulles, que a les altres, i adhuc se mantenen verdes, cuan ja totes ses companyes estan resseques, explicant-ho per l'afinitat que te la llum elèctrica del arc voltàic amb la solar. El President observa que aquesta n'és la vera causa, i que sobre aquest fet va publicar un article anys enrera en un diari de la localitat.

Derrerament notificà haver rebut uns fragments de moluscs fòssils, probablement *Ostrea,* de Vilafranca del Panadés, en els quals la substancia caliça està transformada en filaments sedosos, dubtant de si és *aragonit.* Els

Srs. Tomàs i Rosals recordaren que altres voltes s'havía discutit sobre dita modificació, sense restar ben determinada. Oferí el senyor President dur dits fragments a la sessió vinenta i subjectar-los a un estudi complert.

No havent-hi altres afers de que tractar, s'eixecà la sessió a les dotze hores.

Senzilles observacions fitostàtiques deduides de l'exploració de l'avenc de Castellsapera

Especialment invitat per a la exploració de l'avenc de Castellsapera, que devía verificar-se lo 12 dels corrents, per son iniciador, M. Marían Faura, nostre consoci, sortírem de Barcelona en lo tren de les 6'25 amb nostre Tresorer, en Asenci Codina i altres exploradors del «Centre Excursionista de Catalunya», amb qui ens juntarem a l'estació de Tarrasa. Tot conversant de temes científics arribarem a «la Barata», aont restarem gaire be tots els excursionistes per a esmorsar: amb lo Sr. Codina sols ens detinguerem per a revisar els voltants, recullint alguns exemplars de falgueres i insectes. Tot seguit, i escorcollant el tortuós camí, anarem pujant suaument, essent els primers en arrivar, després de saludar a mitj camí la senyera de la patria, enlairada al cim del aspre rocam que s'alça per demunt del petit replà aont s'obra l'avenc. Acabem de arribar-hi al bell punt qu'els més ardits començaben lo descens. Les hores que trigarem en fer-ho, les aprofitarem per a pendrer notes de la vegetació dels voltants, recullir exemplars i enraonar amb els amics i excursionistes i comentar les noves que s'anaven rebent dels exploradors.

La boca del avenc, qu'es entre circular i elíptica, resta gaire be tapada per una vegetació gens migrada i característica; peus de «alsina» *Quercus ilex* L., *Juniperus phaenicia* L., (impropiament anomenat «sabina») i *J. oxicedrus* L. entremitj de «boixos» *Buxus sempervirens* L., «estepes blanques» *Cistus albidus* L., «barballó» *Lavandula spica* L., quals flors viola-

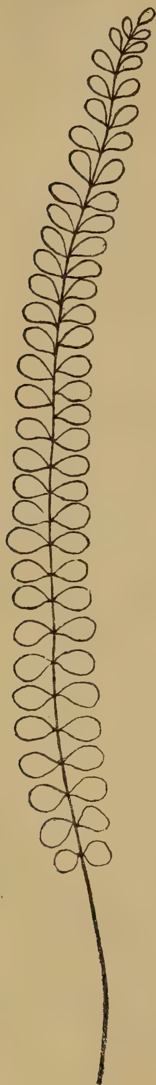
des encare lluíen son tò viu entre les esmortuides groguenques de la *Odontites lutea* Rchb., les blavenques dels «romanís» *Rosmarinus officinalis* L., barrejades amb els tanys florífers del *Bupleurum rigidum* L., sobreeixint del mitj de plantes arbustives de mes petita talla, «botjes» *Dorichnium suffruticosum* Vill., «farigola» *Thymus vulgaris* L., l'*Helianthemum hirtum* Pers., *Astragalus monspessulanus* L., una *Stipa* ja despullada, lo mateix qu'una *Luzula,* i per tant indeterminables de moment, com un *Sedum,* i derrerament, formantli una garlanda per la part del N., hi ha una molt desentrrotllada «eura» *Hedera helix* L., que penja artístics brins de sa cargolada soca com si volgués amb curiosa ansietat descubrir els misteris de la fosca esquerda.

Devallem també nosaltres a descobrir la flórula criptogámica de l'avenc. Les parets per sa part NE. i SE. estàn cobertes, en una extensió próximament de 6 a 7 m. de fondaria, d'un envellutat vert, constituit per l'entrellaçament de la delicada hepática folífera (1) *Plagiochila asplenioides* (L.) Dum., var. *minor* Nees. de color verda groguenca, la fina molsa *Hypnum alopecurum* L. veda fosca, i amb menys abundor l'elegant *Fissidens decipiens* De Not.

La hepática es frecuent en la regió selvática, pro se trova desde la regió mediterrania fins al veinatje de les geleres en la alpina, presentant una munió de varietats i formes, efecte de la adaptació a zones vegetatives tant diverses, i també a condicions locals. Aquestes formes i varietats petites, com la *minor* Nees., que segons acabem de dir se desenrotlla en l'avenc de Castellsapera, són característiques de les anfractuositats de les roques seques, encare que cercant apoyo i defensa entre mitj de diverses molses, constituint lo que científicament en diem una *associació briológica*, essent en nostre cas la molsa protectríu lo citat *Hypnum alopecurum* L. Aquest va comprés avui baix lo subgenre *Thamnium* (Br. eur.) se trova accidentalment en la regió mediterrania, creix en tota la zona selvática inferior, pro comunment es presenta estèril; es més freqüent a la mitjana, en quina fructifica, no constant qu'arribi fins a la regió alpina. Es especie força constant; solzament en els indrets secs i abrusats pêl sol es tor-

(1) De la serie *Jongermaniácees acrogynes.*

na agarrigada; en els voltants de les cascates, singles de les torrenteres i tallats de les roques dóna tanys pènduls, com esdevé naturalment en les parets de l'avenc de Castellsepera; aont veuríau eixes ramificacions enlairades semblants a arbres entremitj d'extesa prada. De preferencia vegeta sobre les pedres humides, cares de roques, marges dels torrents, prop de les cascates de les montanyes, rares vegades sobre la terra i l'arrelám dels arbres. El *Fissidens decipiens* De Not. (l'altra molsa que tapiça la paret de l'avenc) es tinguda com una raça o subespecie del *Fissidens adiantoides* (L.) Hedw., produida per acomodació als indrets secs de les escletjes de roques, soques d'arbres, i humus, que constitueixen la estació propia de dita especie. Es aquesta freqüent en la regió mediterrania, arribant fins a la zona selvática inferior.

ASPLENIUM TRICHOMANES L.

Entremitj d'aquesta vegetació briológica, que forma la major part de la catifa vegetal de l'avenc, ixent issolades per la cara que mira a ponent unes poques motes de la falguera *Asplenium trichomanes* L., abusivament dita «falsía», una de les especies més abundantes de nostra Flora filicilógica, qual área de dispersió compren desde la proximitat de la costa fins la regió subalpina; mentres que molt propera del punt de descens, i encarada cap a tramontana, es desentrotlla la var. *incisa* Lindley (forma *helvetica* de Milde), hermosa varietat, caracteriçada per les profondes incisions dels segments de llurs frondes, tinguda per molt rara (1) i segons pensem no citada encare de Catalunya, ni de Espanya.

De les senzilles observacions que acabem de citar en podem deduir la consequencia de

(1) V. Les «Fougères de France» par C de Rey-Pailhade. pág. 35.

que la *catifa briológica* de l'avenc es tan rica, com pobre sa *Flora;* observant-se la llei gaire bé general de que la relació entre aquella i aquesta es inversa.

Derrerament sols cal tenir com especies propiament *cavernícoles,* les tres citades; tenint en compte les varietats aduides, que ho son principalment, com resultat d'acomodació a una vida més o menys subterrania, o sia amb condicions vitals particulars de fototropisme i termotropisme. Dugues altres especies de *Molses* trovades unicament entre un dels punts més propers a la boca de l'avenc i de la var. *incisa* Lindley de la falguera *Asplenium trichomanes* L., pensem que de cap manera's deuen inclourer entre aquelles, ni tan sols en concepte de població botànica flotant.

ASPLENIUM TRICHOMANES VAR. INCISA LINDLEY

Com relacionat amb lo dit, afeigirém haberse trovat en la exploració de l'avenç de les «Pinasses» feta l'endemà, lo ja citat *Asplenium trichomanes* L. arrivant a son màximum de desenrrotllo, que son 20 cm., en sa forma típica, junt amb un *Mnium* (molsa), qual determinació específica pot haber ofert alguna dificultat. Respectant altres criteris i tenint com tením complerta confiansa en les descripcions i notes de l'abbé Boulay, en sa preciosa obra «Muscinées de la France» ens acomodém del tot a son criteri i descripcions. A la vista i anàlisis microscópics d'els dos únics exemplars de que habem pogut disposar, pensem que's tracta del *Mnium undulatum* Neck. tipo.

Les raons per a fonamentar aquesta nostra decisió son les següents:

---

(1) V. Premièrc partie: *Mousses*, p. 238 i 239.

a) la llargaria dels tanys florífers (1) o fértils;

b) la color groguenca de les fulles, que si bé pot esser considerada com accidental en la majoría dels cassos, s'explica perfectament en lo nostre, per tractarse de peus nascuts en un avenc, i en consequencia amb escàs influxe heliotròpic i fototròpic;

c) les dimensions creixents de les fulles caulinars, no essent contretes ràpidament vers l'àpex i bassis, aixís com llur llargaria i amplaria, aquella més gran, aquesta més reduída que no pas en lo: *Mnium affine;*

d) no esser exàgones les célules de les fulles, ans bé quadrades, tirant a enrrodonides.

Res diem dels caràcters que podríen deduirse dels foliols del involucrum, pedicels (porpres en la bassis, grog clars en la terminació!), llur llargaria, forma de la càpsula, opércul, peristoma..., car es trobaben en lo comensament de sa creixensa. Eix dato, que es rigurosament exacte, pot semblar estrany, per no dir anómal, ja que la fructificació normal de dita especie acostuma a presentarse a mitjants de primavera, pot explicarse per l'abundor de plujes en los jorns antecedents, hidrometeor que haurà proporcionat condicions de temperatura i humitat favorables, com en aquella estació, molt més tractant-se d'un lloc clos, com ho es un avenc.

JOAQUIM M.ª DE BARNOLA, S. J.

Sarrià, Octubre 1913

---

(1) Denominació impropia, pro admesa per els briólecs.

Aplec de noticies sobre'ls Moluscs de Catalunya

i catálec provisional dels mateixos

PER

MANEL de CHIA

(Continuació)

EULIMIDAE

Gén. Eulima, Risso.

incurva, Renieri.
Vilanova (Samá). Senyalada ab signo dubitatur.

intermedia, Cantraine.
microstoma, Brusina.
Monterosatoi, Boury.
Totes tres han sigut trovades a Vilanova per el Sr. Samá.

polita, Linné.
Pineda (Tomás), Mataró (Martorell, Salvañá), Vilassar (Zulueta, Tomás), Masnou (Maluquer), Vilanova (Samá).

subulata, Donoran.
Vilanova (Samá).

CERITHIIDAE

Gén. Triforis, Deshayes.

perversa, Linné, var. *adversa,* Montagu.
Llansá (Bofill, Maluquer), Rosas, La Escala (Tomás), Mataró (Hidalgo, Salvañá), Vilassar (Zulueta), Masnou (Maluquer), Vilanova y Calafell (Samá).

Gén. CERITHIUM, Adanson.

alucastrum, Brocchi.
Pineda (Tomás), Vilanova y Calafell (Samá).
En les derreres localitats el Sr. Samá ha recullit la var. *protracta*, Bivona *(C. protractum*, Bivona).

rupestre, Risso.
Llansá (Martorell, Bofill, Maluquer), Rosas (Tomás), Mataró (Hidalgo, Salvañá), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo, Elera).
D'aquesta especie se citan las vars.
attenuata, B. D. D.
Llansá (Bofill, Maluquer), Cadaqués (Tomás).
lividula, Risso
Cadaqués (Tomás).
minor, B. D. D. *(C. massiliense*, B. D. D.)
Cadaqués y Pineda (Tomás).
plicata, B D. D. *(C. stramaticum*, Locard)
Llansá (Bofill, Maluquer), Cadaqués (Tomás) y
renovata, Monterosato *(C. renovatum*, Monts)
Cadaqués y Pineda (Tomás).

vulgatum, Bruguiere.
Llansá (Bofill, Maluquer), Lloret (Hidalgo), Pineda (Tomás), S. Pol (Elera), Mataró (Hidalgo, Salvañá), Vilassar (Zulueta, Tomás), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo, Martorell), Vilanova y Calafell (Samá).
D'aquesta especie extremadament polimorfa se han citat les següents vars.
hirta, B. D. D.
Cadaqués (Tomás).
nodulosa, Philippi,
Llansá (Bofill, Maluquer).
provincialis, Locard.
Cadaqués (Tomás), Vilanova y Calafell (Samá).
pulchella, Philippi.
Llansá (Bofill, Maluquer).

Servaini, Locard.
Vilanova y Calafell (Samá).
spinosa, Blaniville.
Llansá (Bofill, Maluquer), Vilassar (Tomás).
tuberculata, Philippi *(C. Bourguignuti,* Locard).
Llansá (Bofill, Maluquer), Cadaqués y Pineda (Tomás).
El *C. muritri*; Autor, citat a Cadaqués per el Sr. Tomás m'apar ser també var. d'aquesta especie.

Gén. Bittium, Leach.

lacteum, Philippi.
Rosas (Tomás).
Var.
tessellata, B. D. D.
Vilassar (Tomás).

pusillum. Jeffreys.
Vilanova (Samá).

reticulatum, Da Costa.
Llansá (Maluquer), Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo, Salvañá), Vilassar (Zulueta); Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo, Martorell).
Especie molt polimorfa, de la que se citan los vars.
exigua, Monterosato.
Rosas (Tomás).
jadestina, Brusina.
Llansá (Bofill. Maluquer), Vilanova (Samá).
Latreillei, Payraudeau.
Llansá (Bofill, Maluquer), Cadaqués, Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo, Salvañá), Vilassar (Zulueta), Masnou (Maluquer), Barcelona, (Hidalgo, Martorell), Vilanova (Samá).
paludosa, B. D. D.
Llansá (Bofill, Maluquer), Pineda (Tomás), Vilanova (Samá).
Scabra, Olivi *(B. afrum,* Danilio y Sandri).
Caldetas (Salvañá), Vilanova (Samá).

Gén. CERITHIOPSIS, Forbes y Hanley.

minima, Brunia.
Vilanova (Samá).

tubercularis, Montagu.
Masnou (Maluquer, Tomás), Vilanova (Samá).

CHENOPODIDAE

Gén. APORRHAIS, Dillwyn.

pespelecani, Linné.
Llansá (Maluquer), Pineda (Tomás), S. Pol (Hidalgo), Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá), Barcelona (Michaud, Hidalgo), Vilanova y Calafell (Samá).
La var.
bilobata, Clement.
Ha estat trobada a Pineda (Tomás).

serresianus, Michaud.
Llansá (Maluquer), Pineda (Tomás), S. Pol (Hidalgo), Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá), Vilassar (Zulueta), Masnou (Maluquer), Barcelona (Michaud, Hidalgo), Vilanova y Calafell (Samá).

TURRITELLIDAE

Gén. TURRITELLA, Lamarck.

communis, Risso.
Llansá (Bofill, Maluquer), Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo, Salvañá), Vilassar (Zulueta), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo, Martorell, Bofill), Vilanova y Calafell (Samá).
El Sr. Tomás cita a Pineda los vars.
nivea, Jeffreys y
soluta, B. D. D.

triplicata, Brocchi.

Rosas (Tomás), Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo), Martorell (Salvañá), Vilassar (Zulueta, Tomás), Masnou (Maluquer).

Las vars.

obsoleta, B. D. D. y

turbona, Monterosato

Han estat recullidas respectivament a Pineda (Tomás) y Vilanova y Calafell (Samá). La primera ha sigut citada com var. ab la T. communis, Risso. Zulueta la cita també a Vilasar ab el nom de *T. bicingulata*, Lamarck.

communio, Risso.

Llansá (Bofill, Maluquer), Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo, Salvañá), Vilassar (Zulueta), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo, Martorell, Bofill), Vilanova y Calafell (Samá).

El Sr. Tomás cita a Pineda los vars.

nivea, Jeffreye y

soluta, B. D. D.

Gén. Mathilda. Semper.

retusa, Brugnone.

Vilanova (Samá).

CAECIDAE

Gén. Caecum, Fleming.

auriculatum, Folín.

glabrum, Montagu.

subannulatum, Jolin.

trachea, Montagu.

Les cuatre especies a Vilanova (Samá) y la derrera a mes a Vilassar (Zulueta).

Gén. Spirolidíum, Costa.

mediterraneum, Costa.

Vilanova (Samá).

VERMETIDAE

Gén. VERMETUS, Adanson.

glomeratus, Linné.
Llansá (Bofill), Rosas (Tomás), Mataró y Vilassar (Col. del a), Masnou (Maluquer), Vilanova y Calafell (Samá).

granulatus, Forbes.
La Escala (Tomás), y la var.
erronea, Montecosato *(V. erroneus*, Monts)
a Pineda (Tomás).

polyphragma, Sasso.
Pineda (Tomás), Vilassar (Tomás), Vilanova y Calafell (Samá).

triqueter, Bivona.
Llansá (Bofill), Pineda (Tomás), Vilanova y Calafell (Samá).

Gén. SILIQUARIA, Bruguiere.

anguina, Linné.
Pineda (Tomás). Un sol exemplar mort y mal conservat.

SCALARIDAE

Gén. SCALARIA, Lamarck.

algeriana, Weinkauff.
Mataró (Hidalgo).

communis, Lamarck.
Llansá (Bofill, Maluquer), Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo, Salvañá), Vilassar (Zulueta), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo, Martorell), Vilanova y Calafell (Samá).

commutata, Monterosato.
Llansá (Bofill, Maluquer), Mataró (Salvañá), Vilassar

(Zulueta, Tomás), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo, Martorell, Bofill), Vilanova y Calafell (Samá).

El Sr. Bofill cita a Llansa los vars.

minor-elongata.

minor-dilatata.

Aquesta especie es molt semblant, pero no igual a la *S. pseudoscalaris*, Brochi, forma fócil, ab lo que l'han confossa alguns autors.

crenata, Linné.

Vilassar (Col. del A.)

pulchella, Bivona.

Vilanova (Samá).

tenuicosta, Michaud.

Cadaqués, Pineda (Tomás), Mataró (Salvañá), Vilassar (Tomás), Barcelona (Martorell), Vilanova y Calafell (Samá).

Gén. Aclis, Lorén.

nitidissima, Montagu.

Vilassar (Col. del A.) Dos exemplars en les estrelles de mar.

Pointeli, Folin.

unica, Montagu.

Abdós a Calafell (Samá). La derrera citada ab dubte en el catalech del Sr. Tomás.

LITTORINIDAE

Gén. Littorina, Ferussac.

neritoides, Linné.

Llansá (Maluquer), Cadaqués, Rosas, Lloret (Tomás), Mataró (Salvañá), Mongat (Maluquer), Barcelona (Anton, Hidalgo, Martorell, Elero), Desembocadura del Llobregat (Zulueta), Costas de Garraf (Almera y Bofill), Vilanova (Samá).

punctata, Gmelin.

Mataró (Salvañá), Mongat (Maluquer, Tomás), Barcelona (Hidalgo), Costas de Garraf (Almera y Bofill), Vilanova (Samá, Tomás), Tarragona (Hidalgo).

Gén. FOSSARUS, Philippi.

ambiguus, Linné.

Vilanova (Samá).

SOLARIIDAE

Gén. SOLARIUM, Lamarck.

fallaciosum, Tiberi.

Cadaqués (Salvañá), Vilanova (Samá).

hybridum, Linné.

Mataró (Salvañá).

RISSOIDAE

Gén. RISSOINA, Orbigny.

Bruguierei, Payraudeau.

Llansá (Bofill, Maluquer), Rosas (Tomás), Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá), Vilassar (Zulueta), Masnou (Maluquer), Vilanova y Calafell (Samá).

Gén. RISSOA, Freminville.

dolium, Nyat.

Rosas (Tomás), Calafell (Samá).

Guerini, Recluz.

Pineda (Tomás), Vilanova y Calafell (Samá).

Lia, Benoit.

Pineda (Tomás).

lineolata, Michaud.

Mataró (Salvañá).

melanostoma, Requien.
Vilanova y Calafell (Samá).

monodonta, Bivona.
Pineda (Tomás), Calella (Martorell), Mataró (Hidalgo, Salvañá), Vilassar (Col. del A.), Masnou (Maluquer), Vilanova y Calafell (Samá).

nitens, Monterosato.
Calafell (Samá).

pulchella, Philippi.
Vilanova y Calafell (Samá).

radiata, Philippi.
Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá).

similis, Scacchi.
Llansá (Bofill, Maluquer), Pineda (Tomás), Vilanova Tomás, Samá), Calafell (Samá).
«La *R. similis* es molt difícil de delimità d'una manera satisfactoria. Certs individuos s'aproximan, en efecte, a la *R. subcostulata*, Schw., altres a la *R. melanostoma*, Re quien y *R. Lia,* Benoit. Per això molts autors consideran aquestos diferentes formas com varietats d'una sola i mateixa especie» (B. D. D.).

simplex, Philippi.
Vilanova y Calafell (Samá).

subcostulata, Schawrtz.
Mataró (Salvañá).

variabilis, Megerle von Mühlfeld.
Llansá (Bofill, Maluquer), Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá, Tomás), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo), Vilanova y Calafell (Samá), Palamós (Tomás).
La var.
brevis, Monterosato.
Se cita a Llansá (Bofill, Maluquer).

ventricosa, Desmarest.
Llansá (Bofill, Maluquer), Rosas, Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá), Vilassar (Tomás), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo), Vilanova y Calafell (Samá).

violacea, Desmarest.
Llansá (Bofill, Maluquer), Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá), Vilanova y Calafell (Samá).

Gén. ALVANIA, Leach.

faspera, Philippi.
Mataró (Salvañá).

cancellata, Da Costa.
Llansá (Bofill), Vilanova (Samá).

cimex, Linné.
Llansá (Bofill, Maluquer), Rosas (Hidalgo), Cadaqués (Tomás), Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá), Vilassar (Zulueta, Tomás), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo), Vilanova y Calafell (Samá).
Se han recullit les vars.
fasciata, Philippi.
Llansá Bofill, Maluquer), Cadaqués (Tomás), Vilassar (Col. del A.).
fusca, Philippi.
Vilassar (Col. del A.).
lactea, Philippi.
Llansá (Bofill, Maluquer), Vilassar (Col. del A.).

costata, Adams.
lactea, Michaud.
Lanciae, Calcara.
Les tres especies han sigut recullides a Vilanova y la primera ademés a Calafell per el Sr. Samá.

lineata, Risso.
Llansá (Bofill). Vilassar (Col. del A.).
Especie molt semblant a la següent, però fàcil de distin-

gir per les costelles de la derrera volta, qu'arriban a la base en lloc de deturarse inmediatament per sota de la periferie del últim torn.

Montagui, Payraudeau.
Llansá (Bofill, Maluquer), Rosas, Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá), Vilassar (Zulueta), Masnou (Maluquer), Vilanova y Calafell (Samá).

pagodula, Bucquoy, Dautzenberg i Dollfus.
Vilanova (Samá).

punctura, Montagu.
reticulata, Montagu.
Abdos a Vilanova (Samá).

scabra, Philippi.
Mataró (Salvañá).

subcrenulata, Schwartz.
Vilanova (Samá)

Gén. Zippora, Leach.

auriscalpium, Linné.
Llansá (Maluquer), Rosas (Tomás), Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá), Vilassar (Tomás), Barcelona (Hidalgo), Vilanova (Samá).
La var.
acicula, Desmarest.
ha sigut trobada a Llansá (Bofill, Maluquer) y Vilanova (Samá).

Gén. Cingula, Fleming.

Alderi, Jeffreys.
Vilassar (Tomás).

Benjamina, Monterosato.
fusca, Philippi.
Totes dos a Vilanova (Samá).

nitida, Brusina.

No se ha trobat fins avuy el tipo de l'especie, però el senyor Samá a recullit a Vilanova la var.

elongata, Monterosato *(C elegans,* Locard).

proxima, Alder.
semistriata, Montagu.
striata, Montagu.
turriculata, Monterosato.

Les quatre especies han estat recullides a Vilanova per el Sr. Samá.

La *C. turriculata,* Monts. es per molts var. de la *C. fusca,* Phil.

Gén. BARLEEIA, Clark.

rubra, Adams.

Mataró (Martorell, Salvañá).

TRUNCATELLIDAE

Gén. TRUNCATELLA, Risso.

subcylindrica, Linné.

Cadaqués (Tomás).

SKENEIIDAE

Gén. SKENEIA, Fleming.

planorbis, Frabricius.

Vilassar (Col. de A.).

HOMALOGYRIDAE

Gén. HOMALOGYRA, Jeffreys.

atomus, Philippi.

Vilanova y Calafell (Samá).

NERITIDAE

Gén. Smaragdia, Issel.

viridis, Linné.
Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá), Vilassar (Col. del A.), Vilanova (Samá).

TURBONIDAE

Gén. Phasianella, Lamarck.

pullus, Linné.
Llansá (Bofill, Maluquer), Rosas (Tomás), Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá), Vilassar (Zulueta, Tomás), Masnou (Maluquer), Vilanova (Tomás, Samá), Sitjes (Samá).
Las vars. ex-colore son casi infinitas.
El Sr. Tomás cita a Pineda les var.
picta, da Costa *(Ph. picta,* da Costa).

speciosa, Miihlfeld.
Rosas (Tomás), Mataró (Hidaldo, Martorell, Salvañá. Vilassar (Tomás). Masnou (Maluquer). Vilanova (Tomás, Samá).

tenuis, Michaud.
Llansá (Bofill), Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá), Vilassar (Zulueta, Tomás), Masnou (Maluquer), Vilanova (Samá).

Gén. Turbo, Linné.

rugosus, Luinné.
Llansá (Maluquer), Cadaqués, Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo, Salvañá), Vilasar (Zulueta), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo), Vilanova y Calafell (Samá).

sanguineus, Liuné.
Rosas (Hidalgo), Cadaqués (Salvañá), Pineda (Tomás), Mataró (Martorell), Vilassar (Zulueta).

TROCHIDAE

Gén. CALLIOSTOMA, Swainson.

conulus, Linné.
Llansá (Bofill, Maluquer), Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá). Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo), Vilanova y Calafell (Samá).

depictum, Deshayes.
Pineda, Vilassar (Tomás).

dubium, Philippi.
Pineda, Vilassar (Tomás), Vilanova y Calafell (Samá). Molt semblant, y pot ser simple var del C. *conulus*, L.

exasperatum, Pennant.
Llansá (Bofill, Maluquer), Pineda (Tomás), Caldetas (Hidalgo), Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá, Tomás), Vilassar (Zulueta, Tomás), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo), Vilanova y Calafell (Samá).
Las vars:
Matoni, Payrandeau *(C. Matoni,* Payr.) y
tricolor, Risso
han estat trobades a Llansá (Bofill, Maluquer) y la primera además a Calafell (Samá).

granulatum, Born.
Rosas (Hidalgo), Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo), Vilanova y Calafell (Samá).
La rar.
lactea, Jeffreys=*albescens,* Monterosato
l'ha citada a Pineda el Sr. Tomás.

Gravinae, Monterosato
Llansá (Bofill, Maluquer), Rosas, Pineda (Tomás).

gualtierianus, Philippi.
Mongat (Tomás), Calafell (Samá).

Especie poch distinta del *C. Laugieri*, Payr., del que solsament se diferencia per ser mes allargat y tenir les voltes llises.

Laugieri,, Payraudeau.
Llansá (Maluquer), Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá), Vilassar (Zulueta), Masnou (Maluquer), Calafell (Samá).

miliaris, Brocchi.
Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo, Martorell).

Montagui, Wood.
Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo, Salvañá).

striatum, Linné.
Llansá (Bofill, Maluquer), Rosas, Pineda (Tomás), Mataró (Martorell), Vilasar (Tomás).

zizyphinus, Linné.
Llansá (Maluquer), de Rosas al Cap de Creus, Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo, Martorell), Vilassar (Cal. del A.), Masnou (Maluquer), Vilanova y Calafell (Samá).
La var.
cingulata, Weinkauff
ha estat recullida a Pineda (Tomás), Blanes (Cob. del A.), Mataró (Salvañá), Vilanova y Calafell (Samá).
Aquesta var. es semblant, pero no igual, al *C. conulvides*, Lamarck, que viu a l'Atlantich.
El *C. Rochi*, Pallarés, citat a Pineda per el Sr. Tomás el crech també var. d'aquesta especie.

Gén. Gibbula, Zeach.

Adansoni, Payraudeau.
Llansá (Bofill, Maluquer), Cadaques, Rosas (Tomás), Mataró (Martorell, Salvañá), Vilassar (Zulueta), Masnou (Maluquer), Barcelona (Anguera).
Encara que distinta la *G. adriatica*, Philippi de la *G. Adansoni*, Payr, crech que la especie citada ab aquell nom, es sols una var. d'aquesta.

ardens, Salis.

Llansá (Bofill, Maluquer), Cadaques (Tomás), Mataró (Hidalgo, Salvañá, Martorell), Masnou (Maluquer).

La var.

elata, Scacchi

ha estat citada a Pineda y Cadaques per el Sr. Tomás ab el nom de *G. barbara,* Monterosato. La *G. barbara,* Monts. es especie africana.

divaricata, Linné.

Llansá (Bofill, Maluquer), Cadaqués (Tomás), La-Escala (Col. del A.), Mataró (Hidalgo, Salvañá), Barcelona (Hidalgo, Martorell, Eleva), Vilanova (Samá).

fanulum, Gmelin.

Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá), Vilasar (Tomás), Calafell (Samá).

Aquesta especie pertany, per molts, al gén. Forskalía, H y A, Adams.

guttadauri, Philippi.

Rosas, Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá).

leucophaea, Philippi.

Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá), Barcelona (Paetel).

magus, Linné.

Llansá (Bofill, Maluquer), Pineda (Tomás), S. Pol (Hidalgo), Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá), Vilassar (Zulueta), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo, Elera, Anguera), Vilanova y Calafell (Samá).

Philberti, Recluz.

Llansá (Bofill, Maluquer), Cadaques, Pineda (Tomás), Mataró (Martorell, Salvañá), Vilassar (Zulueta, Tomás), Calafell (Samá).

Aquesta especie es intermediaria entre la *G. varia* y la *G. leucophaea,* Phib. En las coleccions sol figurar ab el nom de *G. villica,* Phil.

Racketti, Payraudeau.
Pineda (Tomás).

rarilineata, Michaud.
Llansá (Bofill, Maluquer), Cadaqués, Pineda, (Tomás), Mataró (Martorell).

Richardi, Payraudeau.
Llansá (Bofill, Maluquer), Cadaqués, Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo, Salvañá), Vilassar (Zulueta, Tomás), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo, Martorell, Bofill, Elera, Anguera), Desembocadura del Llobregat (Zulueta), Vilanova y Calafell (Samá).
La var.
major, B. D. D.
la he recullit a Barcelona.

tumida, Montagu.
Vilassar (Zulueta, Tomás).

turbinoides, Deshayes.
Llansá (Bofill, Maluquer).

umbilicaris, Linné.
Llansá (Bofill. Maluquer), Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo, Salvañá), Vilassar (Zulueta, Tomás), Masnou (Maluquer).

varia, Linné.
Llansá (Bofill, Maluquer), Rosas, Pineda (Tomás), Mataró (Salvañá), Vilassar (Zulueta, Tomás), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo, Martorell), Vilanova y Calafell (Samá).

Gén. Trochocochlea, Klein.

articulata, Lamark.
Llansá (Bofill, Maluquer). La Escala (Col. del A.), Mataró (Martorell, Salvañá). Martorell (Maluquer).

La var.
retusa, Monterosato
ha sigut citat a Cadaqués (Tomás) y se troba també a La Escala (Col. del A.)

La *Monodonta lineata,* Da Costa citada a Cadaqués per el Sr. Tomás y a Vilassar per el Sr. Zulueta semblen ser una notable var. d'aquesta especie.

turbinata, Born.

Llansá (Bofill, Maluquer), Cadaqués, Lloret, Tomás), Mataró (Salvañá), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo, Bofill), Costas de Garraf (Almera y Bofill), Vilanova y Calafell (Samá).

Els Sr. Bofill y Maluquer citan a Llansá la var.
globosa, Requien.

mutabilis, Philippi.

Pineda (Tomás), La Escala, Barcelona (Col. del A.)

Tinch exemplar, de Barcelona, tan umbilicats com la *Gibbula Richardi,* Payr.

Gén. CLANCULUS, Denys de Montfort.

coralinus, Gmelin.

Vilanova y Calafell (Samá).

cruciatus, Linné.

Llansá (Bofill, Maluquer), Cadaqués (Tomás), Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá), Vilassar (Zulueta, Tomás), Masnou (Maluquer), Vilanova y Calafell (Samá).

Jussieui, Payraudeau.

Llansá (Maluquer), Cadaqués (Tomás), Mataró (Hidalgo, Salvañá), Vilassar (Tomás), Vilanova y Calafell (Samá).

La var.
glomus, Philippi.
la citan a Llansá el Sr. Bofill y Maluquer.

Gén. Circulus, Jeffreys.

striatus, Philippi.
Vilassar (Col. del A.) Vilanova y Calafell (Samá).

HALIOTIDAE

Gén. Haliotis, Linné.

lamellosa, Lamarck.
Catalunya (Graells), Llansá (Bofill, Maluquer), Cadaqués, Rosas, La Escala, Pineda (Tomás), Mataró (Salvañá), Vilassar (Zulueta, Tomás). Masnou (Maluquer), Barcelona (Martorell), Calafell (Samá).

A més del tipo se han citat los seguents vars.

bistriata, Costa.
Llansá (Bofill, Maluquer).

marmorata, Costa.
Llansá (Bofill, Maluquer), Rosas, Pineda (Tomás).

varia, Risso.
Pineda (Tomás).

Es coneguda vulgarment ab el nom de *orelles de mar,* y en alguns punts de la provincia de Girona, ab el de *sabatetas de la mare de Deu.*

Molts consideran aquesta especie forma mediterránea de la *H. tuberculata,* Linné, ab la que l'han confosa alguns autors.

SCISSURELLIDAE

Gén. Schismope, Jeffreys.

striatula, Philippi.
Calafell (Samá).

FISSURELLIDAE

Gén. FISSURELLA, Bruguiere.

gibberula, Lamarck.
Llansá (Maluquer), Mataró (Hidalgo, Salvañá), Vilassar (Zulueta, Tomás), Masnou (Maluquer), Barcelona (Martorell), Vilanova (Samá).

graeca, Linné.
Llansá (Bofill, Maluquer), Rosas (Tomás), Palamós (Salvañá), Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá), Vilassar (Zulueta, Tomás), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo), Vilanova (Samá).

italica, Defrance.
Vilassar (Tomás), Vilanova (Samá).

nubecula, Linné.
Llansá (Bofill, Maluquer), Pineda (Tomás), Caldetas (Salvañá), Vilassar (Zulueta, Tomás), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo, Martorell), Costas de Garraf (Almera y Bofill), Vilanova (Samá).

Gén. EMARGINULA, Lamarck.

cancellata, Philippi.
Vilassar (Zulueta), Masnou (Maluquer), Calafell (Samá).

elongata, Costa.
Rosas, Vilassar (Tomás), Calafell (Samá).

reticulata, Chemnitz.
Llansá (Maluquer).

CAPULIDAE

Gén. CAPULUS, Montfort.

hungaricus, Linné.
Llansá (Bofill, Maluquer), Pineda (Tomás), Mataró (Hi-

dalgo, Salvañá), Vilassar (Zulueta), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo, Grasset, Martorell), Vilanova y Calafell Samá).

Gén. CALIPTRAEA, Lamarck.

chinensis, Linné.

Pineda (Tomás), Calella, S. Pol (Martorell), Mataró (Hidalgo, Salvañá), Vilassar (Zulueta), Vilanova y Calafell (Samá).

Gén. CREPIDULA, Lamarck.

Desmoulinsi, Michaud.

Vilanova (Samá).

unguiformis, Lamarck.

Mataró (Hidalgo, Martorell, Salvañá), Vilassar (Zulueta, Tomás), Masnou (Maluquer), Vilanova y Calafell (Samá).

Per molts la *C. Desmoulinsi* i la *C. unguiformis* son formes d'una mateixa especie, que pren un o altre aspecte segon si viu agafada al defora o dintre de les conquilles sobre les que se desarrolla.

La *C. Desmoulinsi* es sempre més groixuda i rugosa, més convexa i més morena que la *C. unguiformis.*

PATELLIDAE

Gén PATELLA, Linné.

ferruginea, Gmelin.

Cadaqués (Tomás).

Tinc per dubtosa l'existencia d'aquesta especie en nostres costas.

lusitanica, Gmelin.

Llansá (Maluquer), Cadaqués, Lloret, Pineda (Tomás), Caldetas (Salvañá), Vilassar (Tomás), Masnou (Maluquer), Mongat (Salvañá), Barcelona (Hidalgo, Martorell), Costas de Garraf (Almera y Bofill), Vilanova (Samá).

caerulea, Linné.

Llansá (Bofill, Maluquer), Cadaqués (Tomás), S. Feliu de Guixols (Salvañá), Pineda (Tomás), Caldetas (Salvañá), Vilassar (Zulueta), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo), Llobregat (Zulueta), Costas de Garraf (Almera y Bofill), Vilanova (Samá).

Se han recullit les var.

aspera, Lamarck (*P. aspera,* Lamk.

Cadaqués, Lloret, Pineda (Tomás), Vilassar (Zulueta), Masnou (Maluquer), Barcelona (Hidalgo, Tomás), Vilanova (Samá).

subplana, Potiez y Michaud (*P. subplana*, Pot. y Vich.).

Cadaqués, Lloret, Pineda (Tomás), Caldetas (Salvañá), Barcelona (Hidalgo), Vilanova (Samá).

tarentina, Salis (*P. tarentina,* Salis).

Cadaqués, Lloret, Pineda (Tomás), Vilanova (Samá).

La *P. Mabillei,* Locard, que el Sr. Tomás ha recullit entre Rosas i el Cap de Creus, crec que ha de ser considerada var. de les *P. caerulea*, L.

Gén. HELCION, Montfort.

pellucidum, Linné.

Vilassar (Zulueta).

ACMAEIDAE

Gén. ACMAEA, Eschscholtz.

virginia, Müller.

Vilanova (Samá).

Fins are sols s'ha trobat un sol exemplar d'aquesta especie, i aquest duptosament determinat.

SIPHONARIIDAE

Gén. WILLIAMIA, Monterosato.

Gussonii, Corsa.

Vilassar (Col del A.) Dos exemplars, trobats a la platja,

GADINIIDAE

Gén. Gadinia, Gray.

Garnoti, Payraudeau
Barcelona (Martorell), Vilanova y Calafell (Samá).

CHITONIDAE

Gén. Chiton, Linné.

albus, Linné.
Vilanova (Samá).

cinereus, Linné.
Pineda, Vilassar (Tomás), Barcelonas (Hidalgo, Martorell), Vilanova y Calafell (Samá).

laevis, Pennant.
Vilanova (Samá).
Es citat, en el catàlec del Sr. Tomás, amb signo dubitatiu.

olivacees, Spengler.
Pineda (Tomás), Mataró (Hidalgo) Vilassar (Tomás).

Rissoi, Payraudeau.
Vilanova (Samá).

BIBLIOGRAFIA

Autodidaxis de Química práctica.—*P. Joaquín M.ª de Barnola, S. J.*—Barcelona 1913.

Es de capdal importancia en l'estudi de les ciencies naturals la part pràctica o experimental de les mateixes, doncs encar que la teòrica ens sigui gairebé desconeguda l'anem aprenent gradual i sòlidament al emsemps que verifiquem experiments o análisis. La química es una de les ciencies en que aquest fet s'observa molt palesament.

En nostre pais deixaba sentir-se la falta d'un llibre de quími-

ca experimental que al igual que molts que en l'extranger existeixen (1) guiés a qui per necessitat o afició ha d'estudiar en l'ample camp d'aquesta ciencia.

Es nostre President el R. P. Joaquim M.ª de Barnola que en forma clara i elegant estil ha escrit aquest llibre descriguent detalladament fins a 326 experiments químics precedits d'atinades observacions per a manipular les diverses substancies, maneres práctiques i senzilles de trevallar el vidre i el suro, precaucions que han d'adoptar-se al combinar certes materies, etc.

El millor elogi que farem de l'obra que'ns ocupa es que pot èsser llegida amb dalit per el més profà en la ansdita ciencia i que seguint rel·ligiosament les pràctiques que en el mateix se contenen pot arrivarse a ser un químic ben recomanable.

Creyèm inútil fer remarcar l'importancia que té aquesta obra per a nostres naturalistas coneixent els forts lligams que uneixen l'Historia Natural amb la Química.

Aquest llibre bastant ben editat forma un volum de 248 pàgines il·lustrat amb 41 figures.

M. P. D.

***

Abrich Romaní. Estació Agut. Cova del Or, o dels Encantats.—*Lluis María Vidal.*—1911-12.

Després d'explicar l'autor la constitució geològica i la configuració de dites localitats, detalla els trevalls d'exploració verificats en les mateixes, descrivint els obgectes i exemplars prehistòrics descoberts, pertanyents a les époques magdaleniana, musteriana i neolítica.

Dóna ademés interessants noticies sobre la *mitra striatula* Broc. i la *pleurotoma undatiruga* Bivona, que permeten rectificar els datos sobre la longevitat d'aquestes especies, les quals han sigut trovades en el dipòsit magdalenià de l'Abrich Romaní (Capellades).

Aquest fascicle pulcrament imprès consta de 38 pàgines amb 21 figures intercalades i 5 làmines; essent editat per l'Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans.

M. P. D.

---

(1) Vegis—Experiencies et Manipulations—J. P. Bois.—Paris.—Larousse.—2 vols.

Estampa de Francisco X. Altés y Alabart, Angels, 22 y 24.—Barcelona.

ÍNDEX

ZOOLOGÍA

MAMÍFERS

AUS

PEIXOS

INSECTES

SECCIÓ OFICIAL

BIBLIOGRAFÍA

GRAVATS

TAULA GENERAL

Págines

ERRATES

Página 69: díu *C. aurichalcens* en lloc de *C. aurichalceus*.
» 98: » *N. crevicollis* en lloc de *N. brevicollis*.
» 98: » *N. Lafresnagi*, en lloc de *N. Lafresnayi*.
» 98; » *punctatus*, en lloc de *Notiphilus quadripunetatus*.

Estracte dels Estatuts

Art. 1.er **La Institució Catalana d'Historia Natural**, te per objecte l'estudi dels sers naturals, principalment dels que's troven a Catalunya, pera formar l'Historia Natural d'aquesta regió i fomentar l'estudi de dita ciencia entre la joventut catalana.

Art. 3.er Los socis seràn de quatre classes: **Fundadors, Honoraris, Protectors i Numeraris.**

Son socis *Fundadors,* los quins constituiren la Societat en 18 de Febrer de 1904.

Son socis *Honoraris,* aquells que per sos reconeguts mérits dintre de les Ciencies Naturals honrin a la Societat i siguen un estímul pera los socis.

Son socis *Protectors*, aquelles persones que cooperin notablement a la bona marxa i progrés de la Societat.

Son socis *Numeraris,* los demés que sien admesos com a tals ab arreglo als Estatuts i paguin la quota mínima anyal adelantada de deu pessetes. S'anomenarán Numeraris-Protectors los socis numeraris que paguin una quota mínima de cinc pessetes mensuals.

Art. 4.rt Los socis *Honoraris* seràn proposats per la Junta Directiva en sessió extraordinaria convocada a tal efecte i elegits per unanimitat dels numeraris presents.

Los socis *Protectors,* serán proposats per escrit per tres socis numeraris en sessió ordinaria, col locant-se la proposta en la taula d'avisos del local de l'Institució fins a la inmediata sessió ordinaria, en la qual se posarà a votació secreta per medi de boles blanques i negres, denorant la majoría d'aquestes la no admisió del proposat.

Del mateix modo se fará quan se tracti de admetrer un soci *Numerari*, però en aquest cas el proposat deurà firmar de son puny i lletra la proposta manifestant que coneix els presents estatuts i desitjant ingressar com a soci numerari 'ls acepta íntegrament.

Els quins hagin sigut refusats una vegada poden tornar a esser proposats, pro en aquet cas sols seràn admesos si no tenen cap vot en contra.

Pera que sía vàlida una votació deuràn pendre part en ella assistint a la sessió un número de socis superior a deu.

INSTITUCIÓ CATALANA D'HISTORIA NATURAL

1. **Dies de sessió.**—Primer diumenge de cada mes, a les onze del matí.
2. **Socis numeraris.**—Deuen ser presentats per tres socis i admesos en sessió. Pagan **deu pessetes** l'any (que poden fer efectives a D. Asenci Codina, Sors, 35, (Barri de la Salut-Gracia) Barcelona, Tresorer de la **Institució**), rebent totes les publicacions de la Societat i podent consultar la Biblioteca i Museu.
3. **Biblioteca.**—La Biblioteca de la Institució, podrà consultar-se tots els díes de sessió, de 10 del matí a 1 de la tarde. Lo catàlec de la mateixa estará sempre en lo lloc social a disposició dels senyors socis.
4. **Museu.**—Els dies i hores pera consultar lo Museu seràn los mateixos fixats pera la Biblioteca.
5. **Butlletí.**—Cada mes surt lo **Butlletí** de la **Institució** menys los de Juliol, Agost i Setembre.
6. **Tiratges a part:**
Els autors de traballs del Butlletí que desitgin tiratges a part podràn demanar-los a la imprempta (carrer dels Angels, 22 y 24), als preus següents:

Sense cobertes	50 exemplars	100 exemplars
1 - 4 planes	**5 ptes.**	**8 ptes.**
5 - 8 »	**8** »	**15** »
8 - 16 »	**15** »	**25** »

Tot autor de treball publicat en lo **Butlletí** podrà demanar directament a la imprempta, avans indicada, tiratje a part de son trevall sens distribuir lo motllo, sempre que tingui un nombre de pàgines suficients, al preu de 4 ptas. per plec i tiratje de 50 exemplars, segons proposta de la dita imprempta.

Toutes les **communications** et **échanges** doivent être envoyées au siège de la Société.

Paradís, 10, 1.er, 2.a, Barcelona (Espagne)

